24.10.55.

789

ANNALES

VETERUM REGNORUM ET POPULORUM,

IMPRIMIS ROMANORUM,

CONFECTI

A

CAR. TIMOTHEO ZUMPTIO.

EDITIO ALTERA PASSIM AUCTA ET CORRECTA.

BEROLINI, 1838.
APUD FERD. DÜMMLERUM, BIBLIOPOLAM.

AUGUSTO BOECKHIO,

VIRO INGENIOSISSIMO

ET

ANTIQUITATIS PERITISSIMO, STUDIORUM CONIUNCTIONIS
VETERISQUE AMORIS SUI TESTEM

HUIUS LIBRI

ET PRIMAM EDITIONEM DEDICARAT ET ALTERAM HANC DEDICAT

AUCTOR.

PRAEFATIO.

Etsi hunc librum ita comparatum esse intelligo, ut facile, quod auctoris in eo scribendo consilium fuerit, appareat, tamen, ne quid mearum partium omittam, pauca, quae ad eandem rem pertineant, videntur esse praemittenda. Et consilium quidem horum *Annalium* sive *Chronicorum* componendorum ex eo mihi natum est, quod scriptores antiquos studiose evolvens et dispersam rerum gestarum memoriam colligens, talem librum saepe desiderabam, in quo tempora, quando quidque gestum esset, accurate notata reperirentur, et ipsarum rerum ordo ita explicatus esset, ut sicubi quid copiosius enarratum legissem, haberem quo certo loco referrem. Ejusmodi praesidia ad historiam discendam majores nostri multa habuerunt, sed illos libros videbam partim aliarum rerum quaestionibus interpositis ad ingentem magnitudinem excrevisse, partim aut eas temporum rationes sequi, quas hodie nemo probare posset, aut omnino parum accurate conscriptos esse. Compendiorum vero, quae hodie a multis, etiam doctissimis viris, scripta feruntur, alium quendam usum esse intelligebam, quorum auctores cum in summa brevitate continuae narrationis hoc potissimum sibi agendum censuissent, ut quod ingenium, qui mores cujusque aetatis hominibus fuerint, ostenderent, ab hac temporum accuratione, quam quaerebam, remoti erant. Neque sane hoc illis vitio verterim, quoniam diversa utriusque rei consilia sunt, quae una ratione non facile assequare. Sed tamen, cum et ipse studiis adolescentium consulere vellem, quibus auctor semper fuissem, ut simulac mediocrem Graecae Latinaeque linguae scientiam percepissent, veterem historiam continua optimorum auctorum lectione discerent, hunc librum componere aggressus sum, quo duce privatorum studiorum uterentur. Nam ad publicae institutionis usum, scholasticae quidem certe, vel dimidia pars hujus copiae suffecisset, cum alia multa, quae magistrorum disputationibus relinquenda putabam, adjicere noluissem.

Hic non commemorabo, quantum laborem exhauserim, veterum auctorum lectionem repetens et ex ipsis historiae fontibus, quaecunque usui viderentur, colligens: nam ille labor et ipsa rerum suavitate compensabatur, et abunde me ejus fructum percepisse exi-

stimabo, si quid communi utilitati profuerim: profitebor potius, operam meam magnopere recentiorum scriptorum diligentia allevatam esse, tum commentariis editorum, tum aliis libris, imprimis Dodwelli annalibus Thucydideis et Xenophonteis, Clintoni fastis Hellenicis, Pighii annalibus Romanis, Borghesii fragmentis Capitolinis, Bachii historia juris Romani, Jac. Gothofredi chronologia legum codicis Theodosiani, Tillemontii historia Imperatorum, aliis, quibus ita usus sum, ut judicium tamen meum mihi sequendum putarem. Fastos Consulares quam potui emendatissimos adjeci: nisi quod suffectorum nominibus fere peperci, et pro Tribunis militum consulari potestate locos Livianos, ubi leguntur, laudavi. Eandem copiam notationum chronologicarum nescio an debuerim fortasse etiam expetere in Atheniensium Archontibus ἐπωνύμοις, sed praeterquam quod eorum series saepe interrumpitur et de nominibus eorum non satis ubique constat, hujus rei utilitatem ad paucos videbam pertinere, qui cum diligentiore studio eam chronologiae partem cognoscere vellent, tum ad alios libros, tum ad Corsini Clintonique fastos confugiendum sibi esse intelligerent. Sed diutius incertus eram, quod ad totius libri rationem pertinebat, num singulis annis et rebus memoratis auctorum locos subjicerem, unde copiosior earum rerum memoria peteretur, an satis haberem, ipsas res, quanta fide possem maxima, ostendere. Videbam enim atque adeo sperabam multos fore, qui ipsa auctorum verba legere mallent, eamque rem mihi quoque honori fore existimabam apud eos, qui scriptorum et diligentiam et doctrinam numero laudatorum locorum judicare solerent: sed habebat illa res hanc molestiam, quod et magnus numerus auctorum in rebus tritissimis excitandus, et plerique scriptores usque ad finem laudandi fuissent. Itaque rem sic institui, ut, indice singulari praemisso, qui rerum auctores ad cujusque gentis historiam aut universam aut certa periodo cognoscendam adhibendi essent, docerem, alios scriptorum locos in ipso libro non laudarem nisi paucos, et eos a quibus aut tota narratio penderet, aut qui paulo remotiores ab usu vulgari essent.

Scripsi Berolini a. d. v Idus Jan. MDCCCXIX.
Recognovi iv Id. Febr. MDCCCXXXVIII.

DE

AUCTORIBUS HISTORIAE VETERIS
BREVIS INSTITUTIO.

Cum de auctoribus historiae veteris, quos in componendo hoc libro secuti sumus, et quos sequi debet, quicunque hanc litterarum partem cum fructu discere vult, paucis explicare aggrediar, vix opus videtur monere, solos Graecorum Romanorumque scriptores in hunc censum venire: nam Asiaticarum aliarumque gentium barbararum aut nullae fuerunt litterae, aut si quae forte fuerunt, jam pridem perierunt. Judaeorum tamen libros sacros religio servavit, ex quibus tum ipsius gentis Judaicae historiam repetimus, tum in rebus vicinarum gentium (imprimis Assyriorum et Babyloniorum) cognoscendis adjuvamur. Sed cum etiam ex ingenti Graecorum et Romanorum scriptorum numero longe plurimos vetustatis injuria oppresserit, neque fere extent hodie nisi pretiosissima quaeque fragmenta, ex communi litterarum naufragio servata, facile intelligitur, haec omnia ad partes vocari oportere, ut absolutam quantum fieri possit rerum olim gestarum cognitionem assequamur, neque ullum scriptorem esse tam ignobilem, ex quo non aliquid ad historiam proficias. Verumtamen hoc loco, quoniam ne in ipsis quidem Annalibus nisi rerum summas persecuti sumus, eos scriptores memorasse satis habebimus, ex quorum continua lectione veteris historiae quasi corpus colligatur, omittemus et deperditorum mentionem et eorum, a quibus singularium quarundam rerum lux aliqua petatur.

Omnium populorum historiam ab incerto rerum gestarum initio usque ad C. Julium Caesarem scripsit *Diodorus* Graecus, sed magni operis praeter quinque libros priores, in quibus de fabulosa historia ante bellum Trojanum copiose, vel ut alii dicere malint, loquaciter fabulatur, et ceterorum multa excerpta, ea tantum pars integra superest (lib. 11—20), in qua res in orbe terrarum gestas a Xerxis in Graeciam expeditione usque ad Antigonum victum, i. e. ab anno a. Chr. 480 usq. ad a. 301 ita descripsit, ut non separatim singulorum populorum historias enarraret, sed quidquid in Asia, Graecia, Sicilia, Italia eodem tempore gereretur, simul in conspectum daret: qua ratione cum se optime de historia universali mereri putaret, si verum dicere volumus, nihil aliud est assecutus, quam ut naturalem rerum ordinem dissolveret et legentium laborem augeret. Praeterea hujus scriptoris tale est ingenium, ut cum omnia se docere profiteatur, nihil *accurate* doceat, neque in eligendis auctoribus suis eam ubique diligentiam adhibuerit, quam is adhibere debebat, qui non quod ipse vidisset describeret, sed quod alii tradidissent colligeret. Itaque non fere ejus auctoritate nitimur, nisi ubi alii rerum gestarum locupletiores auctores desunt.

Ex Romanis scriptoribus simile consilium alia ratione executus est *Justinus*, sive Trogus Pompejus, quem ille contraxit, qui historiam a primis initiis repetens per nobiliores populos omnes usque ad Imperium Romanum constitutum ita persecutus est, ut libris primis sex res Asianorum veterumque Graecorum describeret, a septimo usque ad alterum et quadragesimum librum historiam regni Macedonici eorumque regnorum, quae post Alexandri Magni mortem ex illo regno orta sunt, explicaret, tum tertio et quadragesimo antiquam historiam Romanam enarraret, ultimo denique libro res barbarorum occidentalium adjungeret. Quodsi integros Trogi libros haberemus, facile huic quasi fundamento historiae ac geographiae veteris inniti possemus, sed epitomatoris nimia brevitas et dissoluta ratio excerpendi facit, ut hujus librorum non sane magnus in accuratiore historia usus sit.

Orosius, extremae aetatis scriptor, et ipse quodammodo historiam universalem composuit, qui cum sibi proposuisset enarrandis omnium temporum fatis ostendere, semper miseriarum plenum orbem terrarum fuisse, et injuste facere paganos, qui illarum originem Christianis religionibus adscriberent, hujus consilii sui memor quidquid ubique calamitatum peccata hominum meruerant collegit, et eas majores esse demonstrat, quam quae suis temporibus (cum barbari Germani in Hispania pro Imperio Romano inter se depugnabant, a. post Chr. 418) acciderent. Itaque apparet, revera summam rerum olim gestarum hoc opere contineri eoque accuratiorem, quo propius ad ipsius auctoris aetatem accedamus. (Pauli Orosii, presbyteri Hispani, adversus paganos historiarum libri septem, recensuit et (parum) illustravit *Sigeb. Havercampus*, Lugd. Bat. 1738. 4.)

Relinquere non possum hunc locum de auctoribus historiae universalis explicandi, quin veterum *chronographorum* mentionem faciam, qui eam fere et ipsi a mundo condito repetentes brevissimis compendiis ita comprehenderunt, ut successiones regum et res maxime memorabiles suis quasque temporibus notarent magis, quam describerent. Eorum princeps, ex iis qui aetatem tulerunt, est *Eusebius*, episcopus Caesariensis, cujus canonem *Hieronymus* et Latine vertit et usque ad annum 379 post Chr. nat. continuavit (in *Jos. Scaligeri* Thesauro temporum, Amst. 1658, Graecum enim exemplar interiit), neque posthac, ubi plenior historia obmutescere coeperat, defuerunt horum studiorum aemuli, quorum alii Eusebium sive Hieronymum usque ad sua tempora continuarunt, ut *Idatius* usque ad a. 468, *Marcellinus Comes* a Theodosio Imp. ad a. 558, *Victor Tunnunensis* ab a. 444—566 et sic porro: alii rem ab initio repetiverunt, ut *Georgius Syncellus* ab orbe condito usque ad Diocletianum Imp. (quem continuavit Theophanes Isaacius), *Prosper (Tyro* sive *Aquitanus)* usque ad annum 455 (continuatus a *Mario* ad a. 581), *Ioannes Malalas* usque ad Justinianum Imperatorem, *Isidorus* usque ad a. 626, denique *auctores Chronici Paschalis* sive *Alexandrini*, quorum alter ab initio rerum usque ad a. 354, alter ab eo tempore ad a. post Chr. nat. 630 historiam deduxit. (Cf. Beckii institut. hist. univers. Germanice scriptam, p. 60, 61.) Verumtamen hi scriptores, nisi forte aridissimis priscorum Assyriorum et Aegyptiorum regum indicibus magnopere delectamur, tum demum maximo usui esse incipiunt, cum ad ipsorum aetatem et finem veteris historiae nobis propositum venimus. Alium locum inter praesidia cognoscendae historiae *Strabo* sibi vindicat, quamquam ex diverso genere scriptorum. Nam is cum Augusti aetate situs terrarum et urbium describeret, in ea re ita versatus est, ut simul plurima, quae ad historiam singularum civitatum et regnorum et excellentium virorum spectarent, adjiceret, quocirca ne iis quidem, qui solas res gestas cognoscere cupiant, omittendus est.

Praemissa igitur scriptorum ad universam historiam veterem pertinentium notitia, ad eos venia-

niamus, a quibus singulàrum gentium aetatumque cognitionem petimus. Jam primum *Asiae gentium*, imprimis Aegyptiorum, Lydorum, Medorum Persarumque, historia *Herodoti* fide nititur, qui dum bella inter Graecos et Persas gesta describit, rem altius repetens initia regni Persarum et historiam populorum illis subjectorum, quoad sui juris erant, persequitur (Lydorum libr. 1, a cap. 6—94, Medorum eod. libr. cap. 95—130, Aegyptiorum per totum librum secundum): lenis et placidus narrator, quaecunque aut comperisset aut ipse vidisset benigne quasi impertiens lectoribus suis, et procul remotus a suspicione corruptae veritatis. Cetera de imperio Persarum ex *Diodoro* petuntur: de vita et rebus gestis Artaxerxis II s. Mnemonis singularis libellus *Plutarchi* extat: expeditionem Cyri minoris, Lydiae satrapae, contra hunc regem, fratrem suum, e locupletissimi testis *Xenophontis* libris septem *Anabaseos* cognoscimus, multa etiam ex Graecarum rerum scriptoribus colliguntur, non data opera, sed quotiescunque res ita tulerat, res Persarum attingentibus. Nam quod idem *Xenophon* singulare opus de Cyri (majoris) vita composuit, eo constat scriptorem non historiae fidem secutum esse, sed praeceptis suis auctoritatem voluisse conciliare: ex *Ctesiae* quidem libris *rerum Persarum* nihil servatum est, praeter pauca excerpta apud Photium, non contemnenda illa quidem, sed incertae fidei, cum, ceteris deperditis, auctoris luce careant.

Graecorum res gestas ipsi scriptores Graeci memoriae tradiderunt, quorum nemo tamen, qui quidem hodie supersunt, universam gentis historiam conscripsit: plurimum spatii complectitur *Plutarchus*, qui vitas excellentium virorum et Graecorum et Romanorum, secundum similitudines quasdam comparatas, descripsit, Graecorum quidem quattuor et viginti, a Theseo et Lycurgo usque ad Philopoemenem, quem ipse Graecorum ultimum appellat.

Prima historiae periodus usque ad reditum Heraclidarum, gentis initia et quasi pueritiam continens, poëtarum fabulis ita exornata est, ut frustra laboraret, qui rerum veritatem ab ingenio auctorum accurate discernere vellet. Sed si quis propterea quaecunque de rebus gestis ac migrationibus priscorum heroum tradita sunt, tamquam ficta procul ab historia removenda censeret, magnopere falleretur, et historiam, quam vellet a fabulis purgare, firmissimis fundamentis privaret. Neque enim ista sunt poëtarum figmenta, sed initia historiae, cum Graeca gens hoc ante ceteras, quas novimus, omnes praecipuum haberet, quod singuli populi et civitates originem suam continua quadam traditionum serie et constanti hominum persuasione ex ultima antiquitate repetebant, qui fons numquam exhaustus et epicis et tragicis poëtis insignem copiam argumentorum praebuit, quae explicarent et ingenio suo exornarent. Hanc igitur historiae partem tum ex ipsis *poëtis*, imprimis *Homero*, tum vero ex *Apollodori bibliotheca mythica* ceterisque *mythographis* (etiam Diodori libro quarto) colligimus, permulta etiam *Pausanias* suppeditat, qui cum altero post Christum natum saeculo (a. 174) Graeciae descriptionem decem libris componeret, id imprimis egit, ut remotissimae antiquitatis vestigia recognosceret, memoriamque renovaret. *Plutarchi*, quem supra nominavimus, ex hac periodo vita est Thesei.

Altera periodus, deserta jam a poëtis nec tamen historiarum scriptoribus frequens, si recte intelligimus, in majore etiam obscuritate versatur. Nam cum valde cupiamus de rebus publicis tota Graecia institutis deque variis earum formis doceri, nusquam alibi tanta penuria auctorum laboramus: unus *Herodotus* est, qui etiam hanc historiae partem, nec tamen fere nisi Lacedaemoniorum et Atheniensium et Corinthiorum res, frequenter a peculiari argumento suo digrediens, illustrat. (Huc pertinet *totus ferme liber quintus*; praeterea, ut notabiliores locos laudem, vide

de Lacedaem. 1, 65 sqq., 6, 52 sqq., de Athen. 1, 59 sqq., de Corinthiis 3, 49 sqq.) Ceterorum scriptorum imprimis adhibendi sunt ***Plutarchus*** in vitis *Lycurgi* et *Solonis*, ***Pausanias*** cum aliis locis, tum in Messenicis sive libro 4., ubi bella inter Lacedaemonios et Messenios gesta ita enarrat, ut facile appareat eum nihil nisi Rhiani, poëtae, carmen epicum contrahere, ***Thucydides*** lib. 1, c. 126 de Cylonis piaculo, lib. 6, c. 54—59 de Atheniensibus Pisistratidarum dominatu liberatis.

Sed *tertia periodus*, quantum quidem tribus monumentis clarissimorum ingeniorum fieri potuit, in maxima luce posita est. Nam ***Herodotus*** bella Persica cum a primo initio repetisset, usque ad duplicem Graecorum victoriam, terrestrem apud Plataeas, navalem ad Mycalen promontorium, et Sestum a Xanthippo, Athen. duce, expugnatam (a. 479) accuratissime enarrat. ***Thucydides***, gravissimus testis ac diligens rerum investigator, quamquam solum bellum Peloponnesiacum se descripturum profitetur, tamen ita rem dedita opera videtur instituisse, ut altius repetendo (per totum paene librum primum) suam historiam cum Herodoto committeret. Inde exorsus cum bellum illud, multa varietate terra marique per 28 annos gestum, usque ad 21. annum et Atheniensium victoriam navalem prope Abydum (sive ad promontorium Cynossema) Ol. 92, 2, a. Chr. 411 diligenter persecutus esset, nec morte occupatus perficere rem potuisset, excepit illum ***Xenophon***, nequaquam pari ingenio, sed tamen is scriptor, cui similem si posthac haberemus, praeclare nobiscum agi existimaremus. Et hercule parem Thucydidi rerum auctorem non facile invenias, qui procul remotus a contentione partium, sed eandem tamen maxime expertus, sui obliviscatur et omnes ingenii vires ad contemplandam ac describendam communem calamitatem intendat, tamquam judex inexorabilis, neque in utram partem ipse inclinet, voce vultuve significans. Tam gravem historici personam sustinere Xenophon nec potuit nec videtur voluisse, sed omnium virtutum amans historiam ad institutionem vitae, quamvis id ipse non profiteretur, ultro transtulit: neque non potuit clam iis partibus favere, ubi justitiam, temperantiam, modestiam, quas ipse maxime virtutes probavit, coli videret. Itaque cum ***Diodorus***, in hac historiae parte (lib. 13. 14. 15) alios auctores, imprimis, ut videtur, Ephorum secutus, nonnumquam ab eo dissentiat, apud nonnullos in suspicionem violatae veritatis venit, sed ista accusatio certe non eo valere debet, ut fidem candidissimo scriptori abjudicemus, sed accuratius in causas dissensionis inquiramus: alioquin ipse Thucydides, quod nemo faciet, damnandus esset, cujus idem ille Diodorus saepe auctoritatem deserat. ***Xenophon*** igitur historiam Graecorum (septem libris) per 48 annos usque ad pugnam Mantineensem Ol. 104, 2, ante Chr. 362, deduxit, eoque majus sui desiderium relinquit, quod deinde auctoritate scriptorum, ea quae ipsi viderint memoriae prodentium, prorsus caremus. Utinam ***Theopompi*** 58 libri ***Philippicon*** extarent, quanto accuratius de fraudulenti Macedonum regis consiliis et irritis Graecorum servandae libertatis conatibus judicaremus! Sed nos quod hujus periodi reliquum est, ex ***Diodori*** (lib. 16) male dispersâ et nimium brevi narratione petimus, cui de Philippo tamquam veram testimoniorum fidem ***Demosthenis*** et ***Aeschinis*** orationes de falsa legatione et ejusdem Demosthenis *orationes Philippicas* adjungimus. Ceterum a vitarum scriptoribus non exigua subsidia peti possunt, ***Plutarcho***, cujus ex hac periodo sunt vitae Aristidis, Themistoclis, Cimonis, Periclis, Niciae, Alcibiadis, Lysandri, Pelopidae, Agesilai, Demosthenis, et ***Cornelio Nepote***, qui totus fere in eadem periodo, praecipue in ejus parte posteriore versatur. (Cf. vitas Epaminondae, Pelopidae, Lysandri, Agesilai, Cononis, Iphicratis, Chabriae, Timothei.)

Proelio apud ***Chaeroneam*** (a. Chr. 338) cum Athenienses et Thebani victi essent, imperium ad ***Macedones*** translatum est, et is vere finis libertatis Graecorum existimatur. Nam etsi

Philippus et Alexander ceterique Macedonum reges socios haberi se, non dominos vellent, et longe alia tunc esset Graecarum civitatum condicio ac si quem populum hodie alieno imperio subjectum dicimus, tamen animus magnum aliquid audendi in hoc precario libertatis usu extinguebatur, ubi ad regum voluntatem et manus et opes semper erat respiciendum. Itaque veterum scriptorum exemplum secuti sumus, quorum diligentia repente in aliam partem converteretur, neque ceteram historiam liberarum in Graecia civitatum a regno Macedonico separavimus. Jam vero *Alexandri Magni* res gestae, cum olim ab ingenti numero scriptorum (amplius 130) enarratae essent, quorum tamen pauci posterorum fidem meruerunt, ut Ptolemaeus Lagi, Aristobulus, plures aut propter levitatem aut propter corruptum dicendi genus notati sunt, hodie ex duobus, qui hoc singulare sibi argumentum sumpserunt, cognoscuntur, *Arriano* Graeco et *Q. Curtio* Romano, quorum prior quin multo praestet alteri rerum accuratione, nemo est qui dubitet. Nam *Curtius* cum hanc materiam sibi expetisset, ut ingenium atque eloquentiam ostenderet, imprimis quae ad admirabilitatem fortunae pertinent, Clitarchum secutus, explicat; *Arrianus* (altero post Chr. natum saeculo), cum justam historiam componere vellet, et Xenophontis Anabasin ad imitandum sibi proposuisset, certissimum rerum bellicarum ducem *Ptolemaeum*, Lagi filium, elegit, et eleganti, sed simplici orationis genere bella praecipue persecutus est. Idem Nearchi, praefecti regii, commentariis nixus singularem libellum de Indica expeditione Alexandri composuit, bonae frugis plenum. Praeterea *Plutarchus Alexandri* vitam sua ratione descripsit, i. e. ut hominum mores atque res privatas accuratius explicaret, quam bella aut instituta publica. Sed *Diodori* liber 17., in eodem argumento versatus, pessimus est, ac nimis perspicue ostendit, quam parum fidei hujusmodi scriptoribus tribuendum sit, nisi de auctoritate librorum, quos exscripserint, satis constat. In hac quidem operis parte Diodorum *Clitarcho*, ingenioso scriptori, sed historico parum fideli, totum sese tradidisse compertum est.

Ex quo intelligitur, quam lubricum campum ingrediamur, cum ad *successores Alexandri Magni* (διαδόχους Graeci appellant) et eorum perpetuas et internecivas contentiones venimus, quippe quas ab uno auctore *Diodoro* repeti necesse sit, nisi ubi *Plutarchus* in vitis *Demosthenis* et *Phocionis, Eumenis, Demetrii, Pyrrhi* aliquantum lucis affundit: neque tamen taceri debet, Diodorum in hac quidem operis parte (libr. 18. 19. 20), cum *Hieronymi Cardiani* historiis usus sit, longe melius quam in rebus Alexandri describendis versatum videri. (Cf. Mannertis librum Germanice scriptum de proximis Alexandri successoribus, pag. 352.) *Arriani* librorum de rebus post Alexandrum nihil restat, praeter pauca excerpta apud *Photium* Cod. 92, quae minime levem illorum jacturam esse satis ostendunt: contra *Justini* epitome nihil est in hac parte perturbatius, nihil mendacius.

Interea *Macedonia* et *Graecia ipsa*, quarum possessio regibus bellum gerentibus tamquam ultimum praemium propositum erat, magnam fortunae varietatem expertae erant: et accesserant *Gallici tumultus* (de quibus auctor est *Pausanias* in Phocicis s. lib. X, cap. 19—23, et in Atticis s. lib. I, c. 4), quae Macedoniam prorsus affligerent. Tandem cum Antigonus Gonatas, Gallis depulsis, Macedoniae regnum assecutus, a gravissimo adversario *Pyrrho* (de cujus rebus vide *Plutarchi* librum) liberatus esset, utraque terra meliore statu rerum frui coepit, dum Macedonia legitimos reges suos habet, Graeciae libertas, institutis Achaeorum et Aetolorum conciliis, efflorescit. Quod igitur reliquum est historiae Graecorum et Macedonum usque ad interitum libertatis, partim a rerum Romanarum auctoribus, imprimis *Livio*, qui quotiescunque facultas datur, de

statu Graeciae memorare non omittit, partim a duobus Graecis scriptoribus, *Plutarcho* (in vitis *Arati* et *Philopoemenis*, *Agidis* et *Cleomenis*) et *Polybio* repetitur. Polybii quidem historiarum libri, de quibus paulo post dicendum erit, praeter quinque libros priores, non integri ad nostram aetatem venerunt, verumtamen tot tamque insignia fragmenta de rebus Graecorum servata sunt, ut suo quodam jure inter praecipuos hujus aetatis auctores referri debeat.

Singulorum vero *regnorum* post pugnam apud Ipsum (301 a. Chr.) a Macedonibus *in Asia et Aegypto conditorum historia* prorsus nullos habet idoneos auctores, neque sane videtur magnopere mereri, quoniam populi, quos nescias Graecos an barbaros appelles, omni robore animorum carebant, res militaris penes seditiosos et imbelles mercenarios erat, regiae domus Antiochiae et Alexandriae luxuria diffluebant, et omni genere scelerum ac flagitiorum contaminabantur. Pleraque ad historiam horum regnorum ex *Romanarum rerum scriptoribus* hauriuntur, quoniam hujus populi auctoritas inde ab anno 200 in Asia summa esse coeperat. Nonnulla suppeditant *Justinus* et *Diodorus in excerptis* posteriorum librorum. Seleucidarum historiae brevem conspectum dedit *Appianus* in Syriacis, negligens scriptor, qui et ipse historiam populi Romani nova ratione secundum regiones, in quibus bella de imperio gesta sunt, composuit. Certiora tradidit *Polybius*, pro instituto suo etiam Asiaticas et Aegyptiacas res ea aetate, quam sibi describendam ceperat (i. e. ab anno 218—146), persecutus, sed cum maxima pars ejus librorum perierit, nimis saepe ab eo nos derelictos sentimus, nec fere nisi rerum Magni Antiochi paulo accuratior cognitio ab eo peti potest. (Lib. 5, cap. 40—71, et ejusd. lib. 79—87, et in fragm. reliquorum librorum.) *Judaeorum*, a regibus Syriae deficientium, historiam memoriae prodiderunt *libri Maccabaeorum*, eandem a primo gentis initio usque ad annum post Chr. nat. 66 amplo opere Judaicae Archaeologiae descripsit *Josephus*, infidus auctor historiae antiquae (quam scilicet in usum Graecorum lectorum calamistris inussit), sed utilis quo propius ad suam patrumque memoriam accedit. Sed, si de libris discedas, multa ac certa de successionibus regum ex nummis inscriptionibusque Syrorum et Aegyptiorum cognoscuntur: quae si cum dispersis aliorum scriptorum locis componuntur, non integrum quidem, sed tamen constans hujus historiae corpus conficias.

Restant *Italia inferior* et *Sicilia*, refertae Graecorum coloniis. Qua in re, si usquam alibi, historiae iniquitas accusanda videtur, quae quasi unice delectata calamitatibus generis humani, tum demum uberior esse soleat, ubi de regnorum et rerum publicarum eversionibus agitur, sed doceri cupientem, qua ratione et pacis artes coluerint civitates et rem publicam sapienter rexerint, fere semper destituat. Nam quam pauca de Italicis civitatibus comperta habeamus, ostendit qui variorum scriptorum testimonia de iis collegit, Heynius in Opuscul. Academ. Tom. II. De Siciliae vetere historia et coloniarum originibus breviter, sed luculenter, ut solet, exposuit *Thucydides* libro 6. init. Sed eaedem civitates olim magnorum scriptorum, imprimis *Philisti* et *Timaei*, ingenium et diligentiam exercuerant, quibus auctoribus usus est *Diodorus* in rebus Siciliae sive potius Syracusanorum inde a Gelone usque ad Agathoclem tyrannum describendis (in libris qui integri servati sunt, 11—20). Cetera partim ex ejusdem scriptoris fragmentis, partim ex Romanarum rerum auctoribus colliguntur: *Dionis* et *Timoleontis* vitas et honestissima libertatis Syracusanorum restituendae studia enarraverunt singularibus libris *Plutarchus* et *Cornelius Nepos*.

Carthaginiensium vero, magnae et memorabilis civitatis, nulla prorsus historia est, quippe quorum res nullus scriptorum, quos quidem adhuc legamus, data opera descripserit, neque mentio fiat nisi per occasiones bellorum aut a Siculis, aut a Romanis gestorum. Itaque quoniam

easdem res bis ponere noluimus, singularem huic populo in Annalibus nostris locum tribuendam esse non existimavimus.

Sed *populus Romanus*, uti rebus gestis longe ceteris omnibus antecelluit, et imperio suo totum orbem terrarum amplexus unico exemplo per sexcentos ferme annos tenuit, ita plurimorum scriptorum et Romanorum et Graecorum diligentiam ad historiam suam litteris consignandam excitavit. Ejus *summam* breviter descripserunt *Eutropius* et *Aurelius Victor*, diversa ratione. Nam alter res Romanas usque ad Joviani Imperatoris mortem (a. post Chr. 364) tribus libris continua et simplici narratione usus descripsit: *Victor* (vel Victores, nam plures fuisse auctores constat) praeter singularem libellum de origine Rom. gentis, vitis illustrium virorum (liberae rei publicae principum) et Caesarum brevissime describendis paulo minus temporis comprehendit, iu Constantii regno, (anno ferme 359 p. Chr.) priusquam Julianus deficeret, desinens. Sed extat alia epitome de vita et moribus Caesarum sub eodem nomine *Victoris* et simili ratione conscripta, qua historia longius usque ad Theodosii mortem (a. 395) deducitur. Horum scriptorum auctoritas cum in vetustioribus temporibus, ubi locupletiores testes extant, nulla sit, tamen quo propius ad ipsorum aetatem venimus, imprimis *Eutropii*, valde augetur. De *Orosii* opere, praecipue ad historiam Romanam pertinente, vide supra pag. III. Aliquanto uberiorem, quippe minus spatium temporis continentem, epitomen rerum Romanarum usque ad Augusti mortem scripsit *Florus*, orationis elegantia et luminibus notabilis, sed poëtae quam historico similior, et qui saepe rerum gestarum buccinatorem magis quam enarratorem agat, dignus tamen qui legatur. Hi ex Romanis scriptoribus. Graece *Ioannes Zonaras*, saeculi 12. scriptor, historiam Romanam ab urbe condita usque ad Alexium Comnenum (a. 1118) composuit, quem constat in priore operis parte praecipue Dionem Cassium secutum esse, vel exscripsisse, multaque memoratu digna solum servasse. Quapropter dolendum est lacunam 70 circiter annorum a Corintho excisa usque ad Pompejum in hoc opere esse, quam ipse Zonaras (part. 2, pag. 118 ed. Hier. Wolfii) se propter penuriam auctorum explere non potuisse queritur. Ceterum post Theodosii mortem cum imperium Romanum divisum esset, solius Imperii Orientalis historiam persequitur.

His igitur auctoribus utimur ad historiam Romanam aut universam aut majorem certe ejus partem quasi compendiaria discendam. Ejusdem amplissimum et vere ingens corpus composuit *T. Livius*, res populi Romani 142 libris a primordio usque ad Drusi Neronis in Germania interitum per annos 745 tam diligenter tamque diserte persecutus, ut si integro ejus opere frui nobis liceret, in examinandis quidem rebus alios testes conquirendos nobis esse arbitraremur, sed ad copiam rerum haud sane alio illorum temporum scriptore egeremus. Verumenimvero hujus scriptoris quarta ferme pars superest, libri 10 primi, annorum 461 historiam continentes, et 15 alii, ab 21. usque ad 45., quibus res per annos 52 (ab a. 218. usque ad a. 167. a. Chr.) gestas descripsit. Ceterarum extant brevissima *summaria*, quorum auctoritatem secutus *Ioannes Freinshemius* ex variis scriptoribus supplementorum libros confecit, laboriosum opus et a venustate Livii remotum, sed quod propter eruditionem auctoris et rerum copiam plerisque omnibus de historia Romana recentiorum commentariis praeferendum putes. Graecorum scriptorum *Dio Cassius* et ipse

plenum de historia Romana opus usque ad alterum consulatum suum a. 229 post Chr., u. c. 982. libris octoginta conscripsit, sed quoniam prior ejus pars praeter pauca excerpta periit, eorum qui hodie extant librorum mentionem alio loco faciemus.

Itaque *primam et alteram periodum* historiae Romanae usque ad concordiam ordinum restitutam (a. a. Chr. 366, u. c. 388) ex *Livii* libris sex primis petimus, cui usque ad annum a. Chr. 443, u. c. 311, adjungimus *Dionysium Halicarnassensem*, Graecum scriptorem, cujus 11 libri priores supersunt, cum viginti de rebus Romanis usque ad primum bellum Punicum, unde Polybius incipit, conscripsisset. Initia gentis regumque historiam *Livius*, uti decebat in tanta prisci temporis obscuritate, breviter ac verecunde narravit, *Dionysius* suis captus opinionibus, quasi omnia sciret et explorata haberet, in eadem rerum inanitate arroganter se jactavit. In *altera periodo* et certaminibus patrum ac plebis describendis utrumque judicio lapsum esse nuper Niebuhrius in praestantissimis de historia Romana commentationibus ostendit: nimirum *Livius* similitudine certaminum inter optimates ac populares, quibus ipsius aetas concussa fuerat, abreptus, ad eandem rationem priscas illas seditiones exegit, sed in ea re semet ipse cohibuisse videtur, ne amplius quam exornaret, quod in vetustioribus annalibus invenisset: Graecum vero scriptorem hodie ridere liceat, qui innutritus scholasticis rhetorum exercitiis totum illud argumentum ad ostentationem eloquentiae converterit. Vereor ne hoc judicium meum de scriptore vulgo laudibus cumulato multis acerbum videatur, neque nego multa ad antiquitates Romanas cognoscendas utilia ex eo repeti, sed idem intelligo actum esse de omni historia, si ex ejusmodi scriptoribus solis esset discenda. *Plutarchi* ex utraque periodo sunt vitae *Romuli*, *Numae*, *Poplicolae*, *Coriolani*, *Camilli*, quas inter reliquas minime commendaverim, propterea quod illius aetatis res Plutarchi sive ingenio sive scribendi generi non sane videntur convenisse.

Tertiam periodum centum annorum fecimus, quibus populus Romanus concordia civium corroboratus cunctam Italiam, quae proprie dicitur, in potestatem suam redegit. Cujus majorem partem usque ad annum a. Chr. 293. ex *Livii* libris 7. 8. 9. 10 cognoscimus, quod superest et imprimis bellum cum Pyrrho rege gestum ex illis epitomarum scriptoribus, quorum supra mentio facta est, et ex *Plutarchi* libro de vita *Pyrrhi* colligitur.

Quartam periodum annorum 120 usque ad Carthaginem Corinthumque excisas non immerito florem quendam populi Romani fuisse dicimus, quo tempore, dum re publica domi optime temperata utitur (de qua re conferendus Polybii liber sextus), orbis terrarum imperium assecutus est meruitque qui assequeretur. Ejus aetatis locupletissimum auctorem et vere testem veteres habuerunt *Polybium* Megalopolitanum, usu rei militaris edoctum, et cum domi suae inter principes haberetur, jussu senatus Romam evocatum ibique detentum, qui 40 libris historiam orbis terrarum per illud temporis spatium ita perscripsit, ut potissimum populi Romani semper rationem sibi habendam existimaret: nam cum ipsius historiae initium a bello Punico secundo facturus esset, quo id majore cum fructu lectorum faceret, quasi praeparationis loco duobus prioribus libris *bellum primum Punicum*, et *Illyricum* (de quo item extat *Appiani* singularis libellus) et *Gallicum* enarravit. Hunc *Livius* ita ante oculos habuit, ut ejus auctoritatem in rebus bellicis presso pede sequeretur, ceteras res ex annalium copiis adderet, omnia eximia orationis elegantia ornaret. Sed, proh dolor, nec *Polybii* librorum nisi 5 priores integri servati sunt (usque ad pugnam Cannensem), sequentium nisi excerpta, insignia quidem, sed fragmenta tamen extant, nec *Livii* historiae ab initio belli secundi Punici longius excurrunt, quam ad Paulli de Macedonia

triumphum, a. 167. Verumtamen, quod gaudeamus, res ita comparata est, ut quae Livium antecedunt, ex *Polybii* quamvis succincta, accurata tamen narratione discere possimus, ubi Livium habemus, nonnulla ex comparatione Graeci scriptoris melius intelligamus. Sed post Macedoniam subjectam rursus ad deteriores compellimur, imprimis *Appianum*, ex cujus libris sexto et octavo (nam septimo de bello Hannibalico non opus est), qui integri supersunt, bella in Hispania gesta et Carthaginiensium ultima fata satis recte discimus. *Plutarchi* ex eadem periodo sunt vitae *Fabii*, *Marcelli*, *Flaminini*, *Paulli*, *Catonis majoris*, ex quibus quamquam non sane magnopere rerum copiam in tanta Livii narrandi amplitudine augeas, animi tamen delectationem non mediocrem capias.

Subactis deletisque iis civitatibus, quae certamen de principatu sustinere possent, populus Romanus in *quinta* quasi *aetate* sua, dum externae res florebant et augebantur, perniciosissimum malum civilium armorum et nasci et crudeliter usque ad interitum libertatis grassari vidit. Sed in magna Romanorum auctorum copia nullus tamen superest, qui totam hanc periodum accurate enarret. Brevioribus historiae auctoribus accedit per hanc aetatem *Vellejus*, libro secundo, (nam prior paene totus interiit,) dignus in hac operis parte, cui materiam aliunde petitam superstruamus, nam quo propius ad finem sibi propositum (annum 30. post Chr.) adventat, eo magis adulationi domus principalis servit. Jam primum belli Numantini ceterorumque in Hispania gestorum auctor extat *Appianus*, libro sexto. Idem Gracchanas seditiones initio quinque librorum *de bellis civilibus* enarravit, neque tamen tam copiose, quam vellemus, atque ipse deinde in Caesaris cum Pompejo, Antonii et Octaviani cum Bruto bellis describendis fecit (nam eo opere turbarum civilium historiam usque ad Sex. Pompejum in Asia occisum a. 35. continuavit): itaque *Plutarchus* ad partes vocandus, in vitis *utriusque Gracchi*. Jugurthinum bellum luculenter descripsit *Sallustius*. Deinceps iterum conjunguntur *Plutarchus* et *Appianus*, cum ille *Marii*, *Sullae*, *Luculli* vitas, hic, praeter bellum sociale et civile Marianum, etiam *Mithridaticum* singulari libello memoriae prodiderit.

Sed ab anno 66 a. Chr., 686 u. c. in majore luce versari coepimus, tum per *Dionem Cassium*, cujus libris, qui integri ad nostram aetatem venerunt, 36—54, quidquid per 57 annos (ab a. 66. usque ad 10. a. Chr.) domi militiaeque gestum est, copiosissime enarratur, tum vero rerum civilium ordinem et causas haud paulo jucundius (fortasse etiam melius, cum D. Cassii animus a Cicerone ceterisque libertatis propugnatoribus paulo alienior fuisse videatur) ex *Ciceronis* clarissimi ingenii monumentis cognoscimus, cujus *epistolis* et *orationibus* continua quaedam ejus temporis, postquam ipse inter principes civitatis numerari coeptus est (Praetor 66, Cos. 63, mort. 43), historia continetur: eam vero rem, de qua Consul togatus maxime et gloriari solebat et merebatur, vindicatam et detectam *Catilinae* conjurationem, ex *Sallustii*, veracissimi scriptoris, luculenta narratione novimus. Jam vero *Caesar*, quae bella in Gallia et contra Pompejum gessit, ipse descripsit, et ita descripsit, ut quam gloriam inter imperatores rebus gerendis meruit, eandem gestis describendis inter historicos meruisse videatur: tanta est perspicuitas, tanta stili velocitas, tantus candor narrationis, dum ne ea quidem, quae forte minus bene gessit, lectorem celat. Porro *liber de bello Alexandrino*, a quocunque scriptus est, eandem ingeniosi rerumque periti auctoris notam praefert, sed librum *de bello Africano* et fragmentum *de Hispaniensi* nemo legerit, nisi qui etiam ex deterioribus auctoribus rerum gestarum testimonia conquirere velit. (Extant enim de iisdem rebus, ut supra memoravi, *Dio Cassius* et *Appianus*.) *Plutarchi* ex

hujus periodi parte posteriore sunt vitae *Sertorii*, *M. Crassi*, *Cn. Pompeji*, *Ciceronis*, *Caesaris*, *Catonis minoris*, tum *Bruti* et *Antonii*, sane perquam utiles ad mores illorum hominum pernoscendos. Alius generis sunt vitae, quas *Suetonius* et *Caesaris* et *Augusti* et sequentium Imperatorum composuit, qui cum et ipse eorum vitam privatam pari atque adeo majore studio quam res publice gestas exponeret, non tantopere id egit, quod Plutarchus, ut animus hominum perspiceretur, sed ut lectorem singularia multa ad illorum vitam pertinentia doceret, quae aliunde non fere cognoscerentur. Ex quo intelligitur, plurimum hunc scriptorem, sicubi aliorum auctorum opera accesserint, ad accuratam rerum Romanarum cognitionem prodesse.

Post pugnam apud Actium populus Romanus sive potius orbis terrarum *unius hominis arbitrio* regi coepit, qui postquam callide summas potestates, olim temporibus et magistratibus divisas, in se uno conjunxit, eas quasi per manus successori suo tradidit. Id quamvis hereditario jure fieret, vetus tamen species rei publicae mansit, cumque populi contiones in senatum translatae essent, ab hujus auctoritate omne jus Imperii aut proficiscebatur, aut videbatur certe proficisci. Itaque Imperatores, qui tyranni videri nollent, memores delegatam sibi esse summam potestatem, omnia per senatum egerunt, sed eum partim militum terrore, partim suorum beneficiorum gratia (quippe quem non populi suffragia, sed dominorum voluntas legeret) ita devinctum et constrictum tenebant, ut istud quod vulgo vocatur *consilium publicum*, magnitudinis animi et libertatis documenta paene nulla, innumerabilia foedae adulationis ediderit. Sed ut in viam redeamus, *sextam* hanc *periodum* Marci Antonini morte terminavimus, propterea quod sedecim Imperatores, qui per hosce 210 annos rei publicae praefuerunt, praeter paucos, quos beluas dicere malis, quam homines, legitimae illius, de qua supra memoravi, potestatis speciem retinuerunt, et senatus aucteritatem, nisi quod ad militum imperium attineret, integram servarunt: contra sequentium plerique inter turbas militares ad summam dignitatem evecti, unam rei publicae legem in sua voluntate positam existimarunt, et senatui Romano, a qua urbe procul ipsi abesse solebant, nullas in re publica esse partes voluerunt. Rerum gestarum auctorem locupletem per totam hanc aetatem tuto sequeremur *Dionem Cassium*, si integrum ejus opus hodie superesset. Sed post librum 54 (a. Chr. 10) insequentes libri sex, quibus 70 annorum historia continetur, mutili et multis locis male contracti leguntur (imprimis in annis 747—757 u. c., 7 a. Chr. — 4 post Chr.), post 60. vero librum (ab anno 60. post Chr.) usque ad finem nihil superest nisi *epitome Xiphilini*, quem constat, servata, quantum ejus fieri posset, Dionis oratione, sed recisis quaecunque ipsi non necessaria viderentur, spissa volumina in angustum compendium redegisse. Verumtamen vel sic comparato duce hoc utendum erit, praesertim cum enarratores invenerit, *Fabricium* et *Reimarum*, qui ceterorum scriptorum testimoniis collectis suarum annotationum longitudine illius brevitatem compensare studuerint.

Latinorum scriptorum praeter *Vellejum*, Tiberii adulatorem (de quo vide in superiore periodo), hic memorandus est *Suetonius*, duodecim Caesarum usque ad Domitianum vitarum scriptor, de quo item supra, cum de Caesaris vita dicebamus, mentionem fecimus. Paulo minus temporis spatium 82 annorum, a morte Augusti usque ad exitum Domitiani, a. 96, *Tacitus* sibi argumentum sumpsit, in quo elaboraret, duobus operibus, altero *Annalium* usque ad necem Neronis, ultimi Imperatoris ex Julia et Claudia gente, a. 68, altero *Historiarum* a Coss. Imp. Galba iterum et T. Vinio, a. 69, usque ad illud initium felicioris saeculi, cum Nerva ad principatum pervenit. Atque tale est hujus scriptoris ingenium, a quo potissimum cum ceteras res, tum principum artes

tes, quibus libertatem publicam oppresserint, et fortium virorum irritos conatus depellendae servitutis discere cupiamus, cum et veritatis studio et acerrimo judicio et dicendi arte inter paucos excellat. Sed etiam hujus librorum magna pars intercidit, supersunt *Annalium* libri priores, quibus *Tiberii* regnum (ab a. 14—37) describitur, ne hi quidem integri, quoniam ea particula, quae res a. 30 et 31 gestas continebat, gravissimi argumenti, et quem haud dubitamus cum Lipsio ipsum florem operis dicere, periit. Insequentium librorum jactura involvit *Gaji Caesaris* brevem tyrannidem et *Claudii* principatus priores annos sex; quod superest Claudii annorum et *Neronis* Imperium, libris 11—16 enarratur, neque tamen, cum libri 16. initium tantummodo extet, materia absolvitur, sed in anno 66, u. c. 819 abrumpitur. *Historiarum* quattuor libri priores et quinti pars hodie extant, quibus *unus* annus multorum sanguine nobilitatus, 69 post Chr. et proximi 70 dimidium ferme continetur, ex quo facile intelligitur, quanta scriptoris in his rebus enarrandis diligentia fuerit, quam assequi nec potuit, nec voluit qui *Galbae* et *Othonis* vitas singularibus libellis descripsit *Plutarchus.* Jacturam ceterorum librorum, quibus Vespasiani, Titi et Domitiani principatus persecutus erat, *vita Cn. Agricolae*, cujus ductu Britannia domita est, ab eodem Tacito composita, quamquam dignissima auctore suo, compensare tamen nequit.

Sequitur aetas continuis quinque optimorum principum regnis felicissima, Nervae, Trajani, Hadriani, utriusque Antonini, sed malo quodam fato accidit, ut ingeniosi auctores, renata sub Trajano scribendi libertate usi, aut vetustorum temporum memoriam renovare, aut recentium infamiam litteris notare vellent, et nullos invenirent honestissimorum studiorum idoneos aemulos. Itaque res a Trajano laudabiliter gestae digno carent praeconio, nisi quod *minor Plinius* epistolarum libris, praesertim decimo, et panegyrico, quam studiose ille princeps rei publicae curam gesserit, satis ostendit. Et ni fuissent sub Diocletiano Imperatore aliquot scriptores, qui *Hadriani, Antonini Pii, L. Veri* et *M. Antonini* vitas ad modum Suetonii, sed longe minore et rerum peritia et dicendi arte scriberent, ubique ad compendia redacti essemus. Hi libri vitarum, quos dixi, reperiuntur in congerie *scriptorum historiae Augustae* (optima edit. Hackiana, Lugd. Bat. 1671 II. 8. cum eruditissimis et insigni laude dignissimis annotationibus *Casauboni* et *Salmasii)*, qui quot fuerint numero et quas quisque vitas scripserit, cum codices mss. mirum quantum dissentiant, prorsus hodie non liquet. Numerantur vulgo sex, *Aelius Spartianus*, *Aelius Lampridius*, *Julius Capitolinus*, *Vulcatius Gallicanus*, *Trebellius Pollio*, *Flavius Vopiscus*, ab eisque scriptae sunt vitae omnium Imperatorum ab Hadriano usque ad Carum ejusque filios Carinum et Numerianum, exceptis tantummodo Philippo et Decio. Sed critici sunt magni nominis, qui eundem fuisse Spartianum atque Lampridium opinentur, immo Salmasius etiam Vulcatii Gallicani nomen delet, qui singularis libelli de vita *Avidii Cassii* auctor fertur, et ab uno scriptore *Spartiano Lampridio* omnes eas vitas, quae ad hanc periodum pertinent, profectas esse judicat.

Septimam periodum 215 annorum fecimus, a Commodo usque ad Theodosii mortem, anno p. Chr. nat. 395, in qua periodo mirum est quot et quantae vicissitudines fortunae fuerint. Militiae Romanae honos barbaris communicatus, mox omnino proditus; senatus auctoritas extincta, militum suffragia dominari; Imperatores partim beluinae feritatis ac libidinis, partim illustrissimae virtutis; Christiana religio ab aliis oppressa et igni ferroque exagitata, mox publice accepta et contempto vetere deorum cultu celebrata; barbarorum per omnem terrarum orbem vastationes,

rursus eorundem caedes ac ruinae. Sed nihil aeque mirari quempiam subeat, quam unde haec tanta fuerit per hasce turbas in omnium animis imperii Romani reverentia, cum quamvis multi singulis in locis existerent summae dignitatis affectatores, hoc tamen omnibus persuasum esset, unum esse Imperium, quod divelli nec posset, nec ulla ratione liceret.

Inter auctores rerum gestarum primo loco nominari oportet *Dionem Cassium*, qui historiam Romanam usque ad a. 229 et Imperium *Alexandri Severi* deduxit, cum alibi non contemnendus, tum in hac operis parte testis locupletissimus, qua quid ipse viderit et vero etiam egerit, descripsit. Sed ejus, ut supra dictum est, epitomen tantummodo legimus, utilem illam quidem, sed nihil ad verum Dionem. Itaque saepius, quam alioquin opus esset, respiciendum est ad *Herodianum*, qui et ipse Graece octo libris historiam 59 annorum, ab initio hujus periodi nostrae, i. e. a fine Imp. Marci, usque ad initium tertii Gordiani ita descripsit, ut lectorum honestae delectationi magis quam accuratiori historicorum studio consuluisse videretur, neque tamen rerum fidem negligeret. Jam vero Latinorum scriptorum (praeter Eutropium et Victores) soli *scriptores historiae Augustae* praesto sunt, de quibus singulis si hoc loco exponere vellemus, justo longior disputatio esset instituenda. Sed hoc addere debeo, quod diu versandis hisce libris intellexisse mihi videor, magnopere falli Salmasium, qui opinetur, omnium Imperatorum vitas usque ad Alexandrum Severum ab uno scriptore *Aelio Spartiano Lampridio* profectas esse. Nam si quis ullam vim in hujusmodi rebus judicio legentis tribuere velit, profecto inveniet, tantum esse discrimen inter vitas, quae sub nomine Lampridii feruntur (imprimis Commodi, Heliogabali et Alexandri Severi), et inter eas, quae Spartiano tribuuntur, ut ejusdem auctoris utraeque esse nequeant. Nimirum *Spartianus* mediocris est scriptor, *Lampridius* pessimus: de *Julio Capitolino* in hac parte non recuso, quominus vitae Pertinacis, Albini et Macrini ab eo abjudicentur et Spartiano apponantur, cujus scribendi generi maxime conveniunt. Ceteri scriptores sunt, de quibus vulgo convenit, *Julius Capitolinus*, qui duorum Maximinorum (patris et filii), trium Gordianorum et Maximi et Balbini vitas jussu Constantini Augusti consarcinavit, *Trebellius Pollio*, qui Valeriani, Gallieni, triginta tyrannorum et divi Claudii res gestas litteris prodidit, denique *Fl. Vopiscus*, ceteris accuratior, cujus vitae sunt Aureliani, Taciti, Probi, Cari et ceterorum ejus temporis tyrannorum.

Hic *Diocletiani* tempora ingressos, Latinae litterae nos derelinquunt, nec suppetunt Graeci scriptores. Superest quidem *Zosimus*, qui cum causas labentis et pereuntis imperii Romani explicare et a Theodosii morte justae historiae initium facere voluisset, nimis alte rem repetens totam historiam Romanam enarravit, ita ut quo propius suae aetati veniret (i. e. saeculum p. Chr. nat. quintum) copiosior fieret. Itaque *primo* libro omnium Imperatorum usque ad Diocletianum vitas moresque breviter designat, *altero* temporis multo minus spatium, 75 annorum, a Diocletiano usque ad Julianum Caesarem declaratum a. 355 describit, *tertio* Juliani et Joviani tempora, *quarto* tandem ad Theodosii mortem et initium puerorum Arcadii et Honorii quasi penetrat. Sed malo quodam casu (nisi forte id consulto a librariis Christianis factum dicimus) ita accidit, ut finis libri I et initium libri II, quo loco Diocletiani Imperium descriptum erat, perierit; itaque in hac gravissima historiae parte prorsus ad Eutropii et utriusque Victoris et Zonarae compendia confugiendum est. Huc imprimis adjungendus est *Eusebius*, episcopus Caesariensis, princeps historiae ecclesiasticae (usque ad a. 324), non quo ejus fides in describendis Imperatorum moribus magnopere commendari possit, sed quod ipsius religionis Christianae secunda et adversa

fortuna vel maxime ad cognitionem horum temporum pertinet. Paucula quaedam ad Maximianum Herculium et *Constantium*, collegas Diocletiani, pertinentia, ex *Claudii Mamertini* et *Eumenii*, Gallicorum rhetorum, panegyricis hauseris, qui leguntur in congerie *veterum panegyricorum*. (Optima editio Wolfg. Jaegeri, Norimb. 1779, II. 8.)

Verum ubi ad *Constantinum* et sequentes Imperatores veneris, non tam penuria auctorum (quorum numerum auget *Eumenius*, panegyricorum optimus), quam eorum dissensu moveberis. Nam *Zosimus*, quem modo diximus haec tempora satis copiose descripsisse, prudens quidem scriptor jure habetur, sed ita ethnicis religionibus deditus est, ut ob hanc causam non immerito in suspicionem venerit, an de Constantino et Theodosio, praecipuis Christianae fidei patronis, detraxerit, certe quod laudabile in iis fuerit, obscuraverit. Quam voluntatem hic nimis a Constantino aversam ad historiam scribendam attulerat, eandem magis, quam par erat, propensam *Eusebius* habuit, qui praeter historiam ecclesiasticam singulare opus *de vita* sive de laudibus *Constantini* conscripsit, neque illi, qui ejus historiam usque ad annum 439 continuarunt, *Socrates*, *Sozomenus*, *Theodoretus*, satis incorruptum judicium in acerrimo partium studio (imprimis de Juliano) praestiterunt. Quo magis est gaudendum, in parte saltem hujus periodi, ab anno 354—378 auctorem unum omnium veritatis studiosissimum et vere antiquis illis simillimum superesse *Ammianum Marcellinum*. Is Taciti historias continuavit et a Nervae principatu usque ad Valentis interitum rerum gestarum libros 31 scripsit, ea quidem ratione (quod nimium saepe mihi dicendum esse video), ut quo procederet longius tempore, eo narraret accuratius, praesertim quae ipse, miles sub Juliano, vidisset. Hujus igitur scriptoris cum 13 libri priores perierint, supersunt 18 posteriores, praeter ea quae professus erat, variae eruditionis pleni. Sed ad postremam hujus periodi partem et *Theodosii* Imperium minor est Latinorum scriptorum copia: huc referendae sunt *Symmachi* epistolae, imprimis lib. 10, quarum plerasque praefectus urbi de rebus urbanis ad Imperatorem misit, *Ambrosii*, episc. Mediolanensis, item epistolae et oratio de obitu Valentiniani, *Latini Pacati* panegyricus a. 391 dictus, multae praeterea leges in *Theodosiano codice*, praeclare a Jac. Gothofredo explicatae.

Venimus ad *ultimam* et infelicissimam *aetatem* Imperii Romani Occidentalis. Nam cum Theodosio mortuo duo filii pueri rerum omnium imperiti et imbecillo ingenio praediti successissent, et divisio imperii contra quam ille futurum speraverat, aemulatione aulicorum facta esset perpetua, cuncta mala, quae hucusque prudentia et fortitudine Imperatorum utcunque depulsa erant, subito proruperunt: barbari et foederati, qui dudum quanto superiores essent Romanis intellexerant, et novi hostes, praedas et agros quaerentes, provincias Occidentales, quas opulentiores esse putabant quam Thraciam, saepius antea depopulatam, invaserunt, et singulis in potestatem redactis, tandem etiam Italiam, extincto nomine Imperatorio, sibi parere coegerunt. Auctores harum rerum pauci sunt (quae ipsa nobis causa fuit, cur hanc periodum accuratissime explicandam existimaremus), nam ex universae historiae Romanae scriptoribus, cum Eutropius et Victores in superiore periodo desierint, ne Zonaram quidem hic ad partes vocare possumus, quippe qui post institutam divisionem solum Imp. Orientalis historiam persequatur, nec *Orosio* duce amplius quam usque ad annum 418 utimur. Jam vero *Zosimus*, qui hoc sibi argumentum intereuntis Imperii peculiare sumpserat, in *Alarici* expeditionibus Italicis constitit, circa annum 410 (lege ejus librum quintum et sexti fragmentum), incertum, utrum ipse propositum perficere nequiverit, an temporis vetustas cetera deleverit. Itaque maximam et ultimam opem a *Chronicorum* scriptoribus peti-

mus, quorum supra pag. VIII. diligenter fecimus mentionem. Neque tamen desunt aliquot scriptores, quorum auxilio nuda quasi illorum ossa vestias. Imprimis huc pertinent *Jornandes* Gothus, qui suae gentis variam fortunam a primo initio usque ad regem Vitigem et extinctum regnum Gothorum brevi, sed utili libello exposuit, cui similis est *Gregorius* Turonensis, saeculi sexti scriptor, historiae Francorum fabulosus auctor. Graecorum (ut *Prisci* fragmentum de legatione ad Attilam a. 448 omittam, quod inter excerpta legationum Tom. 1. rerum Byzantin. scriptor. legitur) *Procopius*, cum illud bellum describere constituisset, quo Justinianus Imperator saeculo sexto Africam Belisarii virtute recuperavit, barbarorum progressus altius repetivit, et *bella cum Vandalis* per hanc quoque periodum a Romanis gesta persecutus est. Denique *poëtarum par*, quo pereuntes litterae Romanae illustratae sunt, dum suae aetatis principibus placere volunt, multa ad cognitionem rerum utilia servarunt, *Claudianus* et *Apollinaris Sidonius*. Ille quae ab anno 395 usque ad annum 404 publice gerebantur, pleraque carminibus, imprimis iis, quae ad laudem Stilichonis composuit, celebravit; alter, Sidonius, vir nobilis, et panegyricis, quos Imperatoribus Avito, socero suo, Majoriano et Anthemio publice recitavit, et, postquam episcopus Arvernorum factus est, epistolis de statu Galliae scriptis, nonnulla de postremis hisce temporibus posterorum memoriae tradidit.

HISTORIAE ANTIQUAE CONSPECTUS.

Historia antiqua, inde a prima rerum gestarum memoria repetita, usque ad deletum nomen Imperatoris et Imperii Romani (occidentalis) extenditur, i. e. ad annum post Chr. nat. 476.

Initia regnorum et civitatum fere omnium obscura sunt, sed ex quo certior historiae lux orta, praeter nationes rudes atque incultas, *tria* maxime gentium genera et *imperia* distinguuntur, Persarum, Graecorum, Romanorum.

Persarum imperium Asiam (i. e. occidentalem, quae sola in hunc recensum venit) et Aegyptum, populos antea sui iuris, comprehendit. *Graecorum* imperium, quod vocatur, liberas Graeciae civitates et regnum Macedonum, post Persas devictos in Asia dominantium, sed paulo post in varias partes discerptum, continet. *Romanorum* denique imperium paulatim super ipsam Graeciam et Macedoniam et majorem partem earum terrarum, quae olim Persis, post Macedonibus, subjectae erant, extendebatur: quibus cum adjecta esset Africa et Europae pars occidentalis, totus orbis terrarum, qui dicitur, Romanis parebat.

Prima igitur pars historiae antiquae continetur Imperio Persarum, ita, ut primum historia gentium illi subjectarum, quoad sui juris erant, enarretur, tum totius imperii fata exponantur. Parebant autem regi Persarum gentes (quarum quidem res gestae singulariter memoriae prodi possint ac debeant) hae: *Aegyptii*, *Phoenices*, *Judaei*, *Lydi* cum ceteris gentibus Asiae minoris, *Assyrii*, *Babylonii*, *Medi*, ipsi *Persae*. Neque vero quisquam putet, justam quandam historiam harum gentium et imperii Persici, sub quo postea fuerint, describi posse, cum praeter Judaeorum libros sacros ceterarum gentium fragmenta tantum historiae, a Graecis Latinisque scriptoribus servata, habeamus, ex quibus qui historiam componere studeant, plus suo ingenio, quam rerum fidei tribuant necesse est. Itaque pro nostra ratione, cum certam rerum gestarum memoriam consignare nobis proposuerimus, laceram ac disjectam hanc historiae antiquae partem videri necesse est, cujus rei culpa non est in nobis, sed in ipsa gentium memoria.

A. IMPERIUM PERSARUM.

I. POPULI QUOAD SUI IURIS ERANT.

1. Aegyptii.

Periodus prima incerta usq. ad *Psammetichum,* 656 a. Chr.

	a. Chr.	Olymp.
Menes primus Aeg. rex urbem Memphim condidisse fertur	2235	
Post quem 330 reges regnarunt, quorum ultimus *Moeris* lacum ad excipiendum Nilum abundantem effodit	1400	
Sesostris (Rhamses ap. Tac. Ann. II, 60) longinqua expeditione usque in Indiam et Scythiam suscepta victor reversus Aegyptum in 36 nomos divisam componit monumentisque ornat.		
Phero, Proteus, Rhampsinitus dives, deinceps regnantes, obeliscos faciunt.		
Cheops et *Chephren* impii populum extruendis pyramidibus vexant.		
Mycerinus, Cheopis fil., et ipse pyramidem facit, sed justitiam colit.		
Asychis, Anysis regnant usque ad a.	1150	
Post quae regna magna historiae lacuna apud Herodotum est.		
Aethiopum regum dynastia (Manethonis quinta et vicesima regum Aegypti) in Aegypto imperat, cujus princeps *Sabaco,* ab a. 765 usq. ad a. . . .	715	
Post abitum Aethiopum regnum occupat *Sethon,* Vulcani summus sacerdos.		
Sanacharibus, Assyriorum rex, Aeg. invadit sed prospere repellitur . . .	714	
Sethone mortuo novae turbae per Aegyptum. *Duodecim* reges in variis partibus regnant ab a.	671	
Labyrinthum monumentum commune extruunt.		
Psammetichus, a collegis ejectus, mox eorum copiis ad Momemphim auxilio Graecorum mercenariorum devictis, solus regnum obtinet. (Sais regum perpetua sedes.)	656	31,1

Periodus secunda ab anno 656—525.

	a. Chr.	Olymp.
Psammetichus, cum Graecis mercenariis militibus utatur, iisque castra et agros prope Bubastim assignet, magna pars ordinis militaris Aegyptiorum in Aethiopiam emigrat.		
Azotum, Syriae urbem, post obsidionem 29 annorum expugnat.		
Mortuo eo postquam 54 annos in universum regnavit, succedit filius *Necho*	617	40.4
Necho Judaeos ad Magdolum vincit, Hierosolyma capit	608	43,1
Mox a Nebucadnezare, rege Babylonio, pellitur. Vita post regnum 16 annorum functus	601	64,4
Psammis, ejus filius, regnat usque ad a.	595	46,2
Apries, a Cyrenaeis devictus, ab Aegyptiis deseritur et occiditur	570	52,3
Sub *Amasi,* rege constituto, Aegyptus multitudine hominum et urbium floret.		
Amasis Cyprum insulam tributariam facit, sed a Persis magis magisque appropinquantibus metuit.		
Psammenitus post regnum paucorum mensium a Cambyse vincitur et occiditur	525	63,3

Aegyptii iugum Persicum invitissimi ferunt, sed a praesidio Persarum, Memphi collocato, in officio tenentur.

Neque tamen non etiam suos reges, Persis tributarios, in locis mari (ἐν ἕλεσι) et Africae adjacentibus habent, qui omnibus captatis occasionibus, praesertim inter bella cum Grae-

	a. Chr.	Olymp.
cis gesta, a rege Persarum deficiunt. Eorum, qui apud Graecos histor. scriptores memorantur, nomina haec sunt:		
Inarus (Ἰνάρως) Afer ab Artax. I. deficit, adjuvantibus Atheniensibus	462	79,3
Eo victo et cruci affixo superest tamen *Amyrtaeus* in maritimis regionibus.		
Thannyras, Inari fil., et *Pausiris*, Amyrtaei fil., reges Persis parent.		
Nephereus Lacedaemonios adiuvat contra Artaxerx. II.	397	95,4
Acoris Euagoram adjuvat	384	99,1
Nectanebis Aegyptum defendit ab ingruente Persarum exercitu	372	102,1
Tachos Chabriam Athen. et Agesilaum reg. Lacd. classi et militibus mercenariis praeficit	361	104,3
Nectanebus, ab Ocho rege Pers. victus, in Aethiopiam aufugit. Aegyptii in potestatem redacti graviterque puniti serviunt usque ad Alexandrum.	350	107,3

2. Phoenices.

Phoenices a rubro mari immigrasse dicuntur . . . . et urbes Sidonem, Aradum, Tyrum, Tripolim, Byblum, Berytum condidisse.	(2760)	
Mercaturam maritimam et artes exercent, colonias emittunt in Hispaniam (Gadir, Tartessus, Carteja, Malacca, Hispalis), Africam (Utica, Hadrumetum), insulas maris mediterranei	1100	
Hiram, Tyri rex, Davidis et Salomonis amicus	1020	
Pygmalion, frater *Didus*, quae tyrannum fugiens *Carthaginem* in Africa condit (a. 814 a. Chr. secundum Timaeum)	878	
Tyrii adversus copias Assyriorum et Salmanassarum facile se defendunt .	715	
Sed ab Aprie Aegyptio classe vincuntur.		
Et a Nebucadnezare Babylonio per 13 annos oppugnantur, ab a. 595 usq.	582	
Appropinquantibus Persis ultro se submittunt	540	

3. Judaei.

Abraham, gentis Hebraeorum auctor et princeps, Euphratem trajicit . . .	(2179)	
Jacob cum 12 filiis in Aegypto (Gosen) sedes collocat	(1965)	
Ibi cum Hebraei per annos 430 rem pecuariam fecissent, ab Aegyptiorum regibus vexati emigrant duce *Moyse*	(1535)	
Josua duce capta Jerichunte reportatisque duabus victoriis de 31 regulis, terram Canaan occupant	(1495)	
Consederant trans Jordanem tribus Ruben et Gad et dimidia pars tribus Manasse.		
Cis Jordanem sedes capiunt (a septentr. ad meridiem) Asser, Naphthali, Sebulon, Isaschar, dimid. Manasse, Ephraim, Dan, Benjamin, Juda. Simeonitarum territoria dispersa erant. Levitae rei sacrae faciendae destinati inter reliquos habitabant.		
Divisi in tribus duodecim (praeter Levitas) sine certo regimine vivunt circ. 400 annos. Si quando bellorum pericula extitissent, *Suffetes* (judices) majore cum auctoritate rei publicae praeerant.		
(Athniel. Ehud. Debora. Gideon. Jephtha. Simson. Eli et Samuel, sacerdotes.)		
Saul rex factus	1095	
David. Zion, arcem Jebusitarum, expugnat. Syriae magnam partem et Idumaeam regno adjungit, ab anno	1055	
Salomo, sapientiae ac magnificentiae nomine clarus	1015	
Regnum post Salomonis mortem *dividitur*	975	

Regnum Juda.	Regnum Israel.	a. Chr.	Olymp.
Reges 20 per 400 fere annos traduntur fuisse: Rehabeam. Abiam. Assa. Josaphat. Joram. Ahasja. Athalia. Joas. Amazia.	Samariae 20 reges per 250 annos regnasse traduntur: Jerobeam. Nadab. Baesa. Ella. Simri. Omri. Thibui. Ahab. Ahasja. Joram. Jehu. Joachas. Joas.		
Usia. Jotham. Ahas. Assyrii dominantur. Hiskias a Sanacharibo vexatur.	Jerobeam II. Sacharia. Schallum. Menahem. Pekajah. Pekah, Assyriorum regi Tiglath Pilesar subjectus. *Hosea*, Samaria expugnata, a Salmanassare captus una cum magna populi parte in exilium ducitur	722	
Manasse. Ammon. *Josias* ab Nechone Aegyptio victus. Joachas, Jojakim ab Aegyptiis Babyloniisque decertantibus premuntur, et Jojakim a Nebucadnezare cum parte populi in exilium mittitur.			
(Exilium Babylonicum 70 annorum) . . .	. . . .	606	
Jojachin et *Zedekia* similem sortem habent.			
Ierusalem incenditur	. . . .	588	
Cyrus antiquas sedes genti restituit . . .	. . . .	536	

4. Gentes Asiae minoris, nominatim LYDI.

	a. Chr.	Olymp.
Teucer aut indigena, quippe qui Scamandri et Idae f. dicatur, aut ex insula Creta profectus in Mysia sedes posuisse fertur (ab Aesepo amne usque ad os Caïci), gentique Teucrorum nomen dedisse	1400	
Dardanus ex Thracia colonos adducit, et regis Teucri gener factus alterum nomen toti genti imponit.		
Erichthonius post eum regnat.		
Tros, Trojae urbis conditor, unde tertium genti nomen Trojanorum, bellum gerit cum Tantalo, rege Sipyli.		
Ilus, Trois fil. (unde Ilium vocatur), Tantali filium Pelopem ex Asia ejicit, quae perpetuarum inter utramque gentem inimicitiarum causa fit.		
Laomedon Pergama, urbis arcem, condit: ab Argonautis, imprimis ab Hercule, bello petitus, ipse cum filiis, praeter Priamum, natu minimum, occiditur.		
Priàmo regnante Troja a Graecis expugnatur ac diruitur	1184	
Phrygiae reges antiquissimi *Midas* — Gordius — usque ad Midam V. cujus filius Adrastus fuisse dicitur, quo mortuo Croesus Phrygiam regno Lydiae addidit.	620	
Lydorum reges antiquissimi ex Atyadarum familia sunt usque ad an. circ.	1100	
Deinde succedunt Heraclidae, quorum primus Agron, abnepos Herculis, ultimus (alter et viges.) Candaules, occisus a.	716	16,1
Gyges ex fam. Mermnadarum, Candaulis primum amicus, post interfector, regnum occupat.		
Compositis Lydiae rebus civitatibus Graecis in ora Asiae arma infert, Colophonem expugnat.		
Post regnum 38 annorum moritur	678	
Ardys (678—629) patris consilia persequitur.		
Sed Cimmeriorum gens, a Scythis ex Europa pulsa, in Lydiam impressionem facit, Sardes urbem capit et incendit	635	

	a. Chr.	Olymp.
Sadyattes (629—617) bellum cum Milesiis gerit: quod acriter gestum *Alyattes* ejus fil. duodecimo anno deceptus a Thrasybulo tyranno componit	611	42,2
Cimmerios ex Asia ejecit, Smyrnam cepit.		
Cum Cyaxare Medo bellum gerit, finitum illud quidem solis defectu, a Thalete Milesio praedicto	597	45,4
Ei *Croesus* filius jam ante regni socius, ut videtur, succedit	560	55,1
Graecas in Asiae ora civitates omnes sibi vectigales facit, populosque usque ad Halyn fluvium, praeter Lycios et Cilices, imperio subjectos tenet.		
Persarum opibus invidens et Astyagem ulturus, cum Cyro bellum gerit, sed in Pteria et ad Sardes devictus vivus capitur. Regni finis	546	58,3
5. Assyrii.		
Ninus, rex fabulosus, regnum urbemque Ninum condidisse, primus alienis gentibus subjectis late in Asia dominatus esse fertur	1233	
Asiae imperium per 520 annos usque ad defectionem Medorum tenuisse Assyrios tradit Herod. I, 95.		
Semiramis, Nini uxor aeque fabulosa, post eum regnavit.		
Ninyas, ejus filius, a populi conspectu remotus, quem morem reliqui fere post eum reges secuti traduntur.		
De postremis in sacra Hebraeorum scriptura nominantur		
Phul — reges potentissimi, vexatores		
Tiglath Pilesar — Asiae occidentalis;		
Salmanassar — qui Samariam cepit	722	
Sanacharibus (Sanherib) qui in Aegyptum usque penetrat (Herod. II, 141), Inde et Hierosolymis repulsus domumque reversus a filiis suis occiditur .	713	
Quo tempore Medi ab Assyriorum regibus videntur defecisse.		
Assarhaddon ei succedit. Regnum intra fines angustiores conclusum paulatim minuitur.		
Ultimus rex Assyr. Sarak, qui idem videtur fuisse cum eo, quem *Sardanapallum* vulgo vocant, Nino a Medis et Chaldaeis capta, semetipse comburit	606	43,3
6. Babylonii.		
Babyloniorum reges initio Assyriis subditi fuisse dicuntur.		
Nabonassar, a cujus regno aera Nabonassarea incipit, Febr. 26	747	8,1
Nabopolassar, Chaldaeus, potentioris regni auctor	625	
Nebucadnezar, ejus filius et jam antea regni socius, late dominatur. Judaeos Babyloniam migrare cogit, urbem auget, regnat per 43 annos	604	
usq. ad ann.	561	
Regni potentia post illius mortem cito minuitur.		
Evilmerodach per biennium. Neriglissar, Nebucadnezaris gener, *Nitocridis*, ut videtur, maritus, per quadriennium.		
Nabonidus (Labynetus ap. Herod. Nitocridis filius) ultimus regum Babyl. a Cyro victus, Babylon capitur	538	60,3
7. Medi.		
Medorum sex tribus initio Assyriis serviunt.		
Ab Assyriis deficiunt, liberique ac sui juris agunt	713	

	a. Chr.	Olymp.
Deïocen regem creant, qui Ecbatana munit	710	
Succedit illi *Phraortes*, qui Persis atque aliis deinceps populis subjectis imperium Medorum condit, ab a.	688	
Herodot. I, 130 cum Medos per 128 annos imperium Asiae tenuisse tradat, tot annos tribus regibus Phraorti, Cyaxari, Astyagi tribuerit necesse est. Itaque Phraorti adscribendi sunt 53 anni, qui in editis exemplaribus Deioci tribuuntur, Deioci contra 22.		
Ninum urbem obsidens vincitur ac perit	635	
Cyaxares ei succedit bellicosior etiam patre. Cui Ninum obsidenti supervenit Scytharum exercitus Cimmerios persequens, et per 28 annos in Asia dominatur usque ad a.	607	
Scythis expulsis Ninum evertit	606	
Cum Alyatte rege Lydorum bellum gerit, sed pactis filii nuptiis cum Aryenni, Alyattis filia, componit	597	45,4
Post regnum 40 annorum mortuo succedit *Astyages*	595	
Is a Cyro nepote victus vivus capitur, Medorum principatus ad Persas transfertur	559	55,1

II. PERSAE IMPERIUM ASIAE EXERCENTES.

Persae olim Medis parent, a Phraorte subiecti.		
Cambyses, princeps gentis, ex Achaemenidarum familia et tribu Pasargadarum, Mandanen, Astyagis regis filiam, in matrimonium duxisse fertur.		
Ejus filius *CYRUS* imperium Medorum frangit	559	55,1
Lydorum regem Croesum devincit	546	58,3
Graecorum urbes maritimas Harpagus satrapa expugnat. (Teji Abdera in Thracia condunt, Phocaeorum pars in Corsicam navigat.)		
Ceteram Asiam superiorem (Bactra) Cyrus ipse subigit.		
Babylonem expugnat	538	60,3
Cyrus in bello cum Massagetis perit, post regnum 29 annorum	529	62,4
CAMBYSES Aegyptum adiungit imperio	525	63,3
Ceterae expeditiones irritae. Moritur ex vulnere Acbatanae Syriae oppido	522	64,3
Magus Medus, qui se simulat Smerdim Cyri filium minorem, per 7 menses regnat.		
DARE(I)US. Hystaspis fil. rex sorte creatur (e septem principibus), regnum in 20 praefecturas (satrapias) dividit, tributa (14,560 tal.) ordinat.	521	
Babylonem rebellem per 20 menses obsessam expugnat, murisque privat .	(516)	
Frustra expeditionem adversus Scythas suscipit	(507)	68,1
Dum ipse rex Sardibus commoratur, Megabazus, cum exercitu in Europa relictus, Thraces et Hellespontum subjicit, Paeones suis sedibus ablatos in Asiam traducit	506	68,3
Dareo Susa reverso Artaphernes, regis frater, Lydiae satrapa, et Otanes, classi praefectus, Byzantium, Lemnum, alia, in potestatem redigunt . .	505	
Exules Naxios Artaphernes, consilium Aristagorae Milesii secutus, frustra expeditione suscepta restituere conatur	500	
Aristagoras et sibi metuens et Histiaei consilio parens restituta civibus		

	a. Chr.	Olymp.
libertate a Persis deficit, mox ceterae fere omnes civitates Graecae, exactis tyrannis, rebellant	500	70,1
Atheniensium et Eretriensium classe adjuti Iones Sardes capiunt et incendunt	499	70,2
Etiam Cyprii et Cares desciscunt.		
Sed mox Clazomenis et Cumis aliisque urbibus expugnatis Persae *Miletum*, Ioniae caput, obsident, et classe Graecorum per proditionem apud Ladam ins. victa, capiunt	494	71,3
Samiorum pars emigrat et Zanclen (Messanam) occupat, ceteri Aeaci tyranno subiiciuntur.		
Inseq. a. dum Ioniae res componuntur, Persica classis Chium et Lesbum insulas et Chersonesum in potestatem redigit. Miltiades inde Athenas redit. Byzantii et Chalcedonii relictis urbibus Mesembriam ad Pontum Euxinum condunt	493	
Mardonius, Darei gener, cum copiis ingentibus Europam petit, sed, Brygis aegre victis, et naufragio ad montem Atho facto, revertitur	492	72,1
Suffecti in ejus locum *Datis* et *Artaphernes* Artaph. fil. classe tenent Euboeam insulam, Eretriam capiunt, sed ad *Marathonem* ab Atheniensibus fusi fugatique Asiam repetunt	490	72,3
Aegyptii deficiunt	486	
Dareus moritur, ineunte anno	485	73,3
XERXES (485—465) Aegyptios denuo subigit iisque Achaemenem fratrem praeficit	484	
Bellum adversus Graecos parans Sardibus hiemat	481	74,1
Vere exercitum ingentem hominum 1,700,000, comitante classe navium longarum 1207, Hellespontum traducit, Atho monte perfosso, per Thraciam, Macedoniam, Thessaliam proficiscitur, ad *Thermopylas* exiguum Graecorum exercitum delet: iisdem diebus pugna fit ad Artemisium promontorium. Sed proelio navali ad *Salaminem* insulam Persae devincuntur	480	75,1
Rege in Asiam reverso, Mardonius ad *Plataeas* cum Lacedaemoniis et Atheniensibus confligit, sed vincitur et ipse occiditur	479	75,2
Eodem die classis Graecorum, ab Ionibus accita, ad *Mycalen* promont. Persarum naves exercitumque vincit, pauci fugientes Xerxem regem Sardibus commorantem assequuntur	479	
Qua opportunitate data Iones iterum a Persis desciscunt, et a ceteris Graecis defenduntur.		
Persae, duplici proelio ad Eurymedontem fluvium fusi, imperium Graecarum in Asia civitatum amittunt	469	77,3
Xerxes, libidinibus deditus, ab Artabano interimitur.	465	78,4
Is cum 7 mensibus rerum potitus esset, sequitur *ARTAXERXES Xerxis* filius cogn. *Longimanus* (464—425)	464	
Aegyptii iterum *Inaro* duce rebellant, ab Atheniensibus magnopere adjuti, Persarumque praesidium Memphi obsident,	462	79,3
sed vincuntur aliquot annis post a Megabazo et in potestatem rediguntur	457	80,4
Amyrtaeus tamen Aegyptum inferiorem insulasque (Elbo) tenet.		
Artaxerxes inhonestam pacem, qua mari cedit, cum Graecis fecisse traditur (Pax Cimonis)	449	82,4
Rege mortuo sequuntur *Xerxes II* per duos menses, tum	425	

	a. Chr.	Olymp.
Sogdianus, nothus Artaxerxis filius, et ipse deiectus ab *OCHO* fratre, qui *DAREUS II* aut *Nothus* vocatur. (424 ex. aut 423—404)	423	89,1
Rebellant plerique satrapae, etiam Medi, sed subiguntur, excepta quadam Aegypti parte.		
Inter bella Atheniensium et Lacedaemoniorum satrapae regii in Asia minore pristinam potestatem recuperant, dum modo hos, modo illos pecunia adjuvant. (Cyrus minor)	407	93,2
ARTAXERXES II cognom. *Mnemon*	404	93,4
Cyrus arma capit contra regem, ipsius fratrem, sed occiditur, proelio in campis Babyloniae (apud Cunaxa) commisso	401	94,4
Graeci mercenarii (10,000) victores in patriam revertuntur	400	95,1
Contra *Pharnabazum* et *Tissaphernem*, regios satrapas, bellum pro libertate Graecorum Lacedaemonii gerunt, ducibus Thimbrone, mox Dercyllida.		
Ipse *Agesilaus*, rex Lacedaem., in Asiam trajicit	396	96,1
Fugantur Persae in proelio ad Pactolum fluvium, ob eamque rem Tissaphernes regis jussu necatur	395	96,2
Legati Persici Graeciam peragrant ad bellum contra Lacedaemonios movendum: Agesilaus revocatur	394	96,3
Conon Atheniensis, classi Persicae praefectus, Pisandrum Lacedaem. devincit	394	96,3
Pace *Antalcidea* facta Persae imperium orae maritimae recipiunt	387	98,2
Euagoram, regem Cyprium, victum in potestatem redigunt	376	101,1
Sed irrita expeditio cadit, quam adjunctis mercenariis Graecis et Iphicrate duce, in Aegyptum adversus Nectanebim suscipiunt	372	102,1
Moritur Artaxerxes post regnum 43 annorum	362	104,3
Succedit *Ochus*, cognominatus *ARTAXERXES III*, crudelis.		
Phoenices, ab Aegyptiorum rege Nectanebo adjuti, rebellant, sed Sidonii, ab ipsorum rege Tenne et Mentore duce mercenariorum proditi, urbe incensa semet interimunt	351	107,2
Ochus collecto ingenti exercitu et auxiliis Argivorum Thebanorumque Aegyptios domat, Nectanebo in Aethiopiam fugiente	350	107,3
Mentor, Asiae praefectus, et Bagoas eunuchus plurimum regis gratia valent.		
Artaxerxes (Ochus) durus erga suos, a Bagoa veneno necatur	338	
Arses, illius f., rex factus, sed mox ab eodem Bagoa tollitur	336	
DAREUS cognom. *Codomanus*, unus relictus ex gente regia, per Bagoam rex factus, eundem sibi insidiantem interfici jubet.		
Philippus, Macedonum rex, a. 338 ad *Chaeroneam* victor, Corinthi ducem belli contra Persas se profitetur	337	110,4
Attalo et Parmenione in Asiam praemissis, ipse (Philippus) domi necatur	336	111,1
Belli gerendi consilium suscipit *Alexander*, ejus filius, in Asiam trajicit, satrapas Persas, Memnonis Rhodii consilium non secutos, ad *Granicum* amnem vincit	334	111,3
Ipse *Dareus* Codom. ad urbem *Issum* in Ciliciae ac Syriae confiniis vincitur ab Alexandro	333	111,4
Alexander, Tyro expugnata et Aegypto facile potitus, Tigri transmisso, Dareum ad *Gaugamela* iterum in fugam vertit	331	112,2
Ipsam Persidem victores Macedones ingrediuntur, *Dareus* Bactra petens trans portas Caspias a suis *occiditur*	330	112,3

B.

B. IMPERIUM GRAECORUM.

Quod Imperium Graecorum appellamus, et ipsius Graeciae civitates liberas comprehendit, et eos populos barbaros, quibus Graeci reges imperitabant. Nam Macedonum reges et qui postea ex ea gente magnam Asiae et Africae partem tenebant, Graeci aut erant, aut haberi certe volebant, quo factum est, ut populi illis subjecti magis magisque Graecorum sermoni ac moribus assuefierent, suos dediscerent, vel potius novum quoddam hominum genus fierent, qui nec barbari nec Graeci appellari possent.

I. RES IPSIUS GRAECIAE.

a. Chr. n.

Periodus prima incerta, fabulis heroicis exornata, usque ad Heraclidarum reditum, a. a. Chr. 1104.

Maximam Graeciae partem primis temporibus *Pelasgi* dicuntur tenuisse. Eorum urbes *Argos* et *Sicyon*.

Reges Argivi Inachidae, inde ab *Inacho*, Oceani et Tethyos filio, qui in vicesima hominum aetate ante bellum Trojanum ponitur 1910

Ejus filius Phoroneus 1850

Aequales vel etiam antiquiores reges Sicyonii, Aegialeus et ejus posteri.

Ogyges, cujus aetate aquarum inundatio fuisse fertur, in Attica et Boeotia . . . 1796

Pelasgorum coloniae, et prima quidem Oenotro et Peucetio ducibus, in Italiam emigrasse traduntur.

Cares et *Leleges* insulas aliasque Graeciae partes tenebant. Ultimus e posteris Lelegis in Laconia regnantibus commemoratur Tyndareos, quem pater Oebalus ex Gorgophone, Persei filia, genuerat, et Hercules ab Hippocoonte fratre pulsum in regnum restituit 1235

Tyndarei e Leda filii sunt *Castor* et *Pollux*, filiae Timandra (Echemi uxor), *Clytaemnestra, Helena*. Frater Tyndarei Icarius, cujus filia *Penelope*, uxor Ulyssis.

Caucones Eleam, quae post fuit, tenent. Aones et Hyantes et Temmices Boeotiam posthac appellatam incolunt. *Dryopes* ad Octam montem habitant.

Lapithes et *Centaurus*, Apollinis filii, in Thessalia regnant, Lapithes circa Peneum amnem, Centaurus ad montem Pelion. Lapithae filii Phorbas et Periphas, Periphantis f. Antion, hujus *Ixion*, hujus e Dia *Pirithous*, in cujus nuptiis cum Hippodamia Centauri trucidantur.

Myrmidonibus in insula Aegina imperat *Aeacus*, Jovis et Aeginae f. Cujus filii *Peleus* et *Telamon*. occiso fratre Phoco, ab irato Aeaco ejecti.

Peleus Phthiam fugit ad Eurytionem, Actoris filium, ejusque filiam cum tertia parte regni accipit. Postea Thetis ei uxor contigit, ex qua natus *Achilles*.

Telamon Salaminem ad Cychreum se confert, rebusque cum Hercule gestis clarescit. Filios habet e Periboea *Ajacem*, ex Hesione, Laomedontis f., *Teucrum*.

ATTICAE terrae reges traduntur fuisse *Actaeus*, *Cecrops*, gener Actaei, incruenti deorum cultus auctor, Cecropiae conditor, quem alii Saiten ex Aegypto tradiderunt immigrasse 1559

dein, cum Cecrops filium non reliquisset (filias autem Hersen, Aglauron, Pandroson), *Cranaus* indigena, *Amphictyon*, Erechtheus sive *Erichthonius*, Neptuni et Terrae aut Minervae filius, curruum inventor. *Pandion I*, Erichth. f. (pater Procnes et Philomelae). *Erechtheus* (et Butes), Pandionis f., sub cujus

a. Chr. n.

regno frumenta in Atticam invecta (a Tlepolemo) traduntur, Eumolpus cum Thracibus Eleusinem venit. Filiae ejus Procris, Creusa, Chthonia, Orithyia, filii Cecrops, Pandoros (quem nonnulli Euboeam occupasse dicunt), Metion (cujus filius Eupalamus, nepos Daedalus), Orneus, cujus Peteos filius, nepos Menestheus. *Creusam Xuthus*, Hellenis f., ducit, et filios habet *Ionem* et *Achaeum*. Ili patre avoque materno mortuis ejiciuntur, sed Ion postea ex Peloponneso auxilio vocatus adversus Eleusinios redit. *Cecrops II* regnat, post quem filius *Pandion II*. Hic ejectus a Metionidis Megaram se contulit, ductaque regis Pylantis filia procreavit ex ea Aegeum, (hunc autem alii subjectum dicunt,) Pallantem, Nisum, Lycum.

Aegeus regnum Atticum recuperat et cum fratribus communicat.

Theseus, Aegei fil. ex Aethra, Pitthei regis Troezenii filia, Pallantidarum factione victa, Atticos in unam urbem conjungit et Panathenaea communia instituit, Athenienses tributo Cretico liberat, Amazones vincit 1240

Theseo absente (mox interempto a Lycomede rege Scyri insulae) *Menestheus* rex fit 1207

qui Atheniensibus ante Trojam praeest, quae urbs 23. Menesthei anno capitur 1184

Demophon, Thesei f., regnat, et ejus posteri Oxyntes, Aphidas, Thymoetes.

Melanthus unus ex Nelidis e Messenia pulsus ab Heraclidis, regnum Thymoetae ablatum meret 1100

Cujus filius *Codrus,* ultimus Athen. rex, perit in bello cum Doriensibus 1068

COLONIAE quaedam ex Asia et Aegypto in Graeciam venisse, artium nonnullarum cognitionem attulisse, regna et civitates condidisse traduntur.

1. *Cadmus,* Agenoris filius, Phoenicis et Cilicis et Europae frater, in terram postea Boeotiam vocatam, venisse, cum 5 Spartis terra natis Cadmeam arcem extruxisse, populoque nomen dedisse Cadmeis traditur sec. Eus. 247 a. a. Troj. capt. 1431

Cadmi et Harmoniae filiae *Autonoë* (cujus conjux Aristaeus, f. Actaeon), *Ino* (conj. Athamas), Semele (mater Dionysi e Jove), Agaue (conj. Echion, f. Pentheus).

Polydorus Cadmi fil. regnat, e Nycteide Labdacum filium habet, qui patrem in regno sequitur.

Quo occiso una cum Pentheo pro *Laïo* impubere Lycus, Nyctei frater, tutor regnat.

Sed a Zetho et Amphione, Jove et Antiopa Nyctei filia natis, victus perit. Fratres urbem Thebas infra Cadmeam condidisse feruntur. Quibus mortuis *Laïus* regnat. Ex Iocasta filium habet *Oedipum*, qui expositus et apud Polybum eductus, postea originis ignarus patrem in via Delphica occidit, Thebisque regnavit Iocastae matrimonio junctus.

Incesto patefacto et Oedipode mortuo, filii *Eteocles* et *Polynices* cum de regno in certamen incidissent, orto bello alter alterum occiderunt. 1210

Pro Laodamante Eteoclis f. Creon tutor regnat, donec Argivi bello renovato *Thersandrum* Polynicis filium reducunt 1200

Cum Thersander in Mysia a Telepho occisus esset, Cadmeis imperat *Peneleos.* Quo occiso ante Trojam ab Eurypylo, Telephi f.,

Tisamenus, Thersandri f. et post eum f. *Autesion* regnant.

Damasichthon, Penelei nepos, rex creatus: post quem f. Ptolemaeus et nep. Xanthus regnant.

a. Chr. n.

Xanthus, ultimus Thebarum rex, a Melantho rege Ath. occiditur 1100

2. *Danaus* Aegyptius e Chemmi Argos venisse cum 50 filiabus et regnum a Gelanore volente accepisse fertur, sec. Euseb. anno ante Trojam captam 291 1475

Succedunt ei *Lynceus*, gener per Hypermnestram, et hujus f. *Abas*.

Abantis filii gemini *Acrisius* et *Proetus* cum bello certassent, Proetus ejectus ad Iobaten Lyciae regem fugit, ejus filiam Stheneboeam uxorem duxit, et reversus Tirynthem urbem tenet.

Acrisii nepos ex filia Danae *Perseus*, cum avum Acrisium invitus Larissae in Thessalia disci jactu interfecisset, mutatione facta cum Megapenthe, Proeti filio, illi Argos concedit, ipse Tirynthem tenet, Mideam Mycenasque condit.

Persei filiorum alter *Alcaeus* Tirynthe, alter *Sthenelus* Mycenis regnant, tertius *Electryon* Mideae.

Cum Alcaeus prior mortuus esset, Sthenelus fratris filium *Amphitryonem* regno expellit, Mycenas et Tirynthem ipse tenet, Mideam uxoris Nicippes fratribus Atreo et Thyestae tradit.

Amphitryoni Thebis ex Alcmena, Electryonis f., nascitur *Hercules* 1260
qui fato coactus *Eurystheo*, Stheneli filio, paret.

Sed Eurystheus tandem ab *Hyllo*, Herculis filio, avitum regnum repetente occiditur 1206

Hyllus autem ipse occiditur ab Echemo rege Tegeatarum, socio Pelopidarum, quo facto Heraclidae, induciis factis, pacti dicuntur intra 100 annos sese reditu in Peloponnesum destituros 1204

Interea Argis post Megapenthem regnat Anaxagoras. Is partem Aeolensium cum Neleo e Thessalia profectorum in civitatem, eorumque duces Biantem et Melampodem, filios Amythaonis, in regni consortionem recepit.

Biantis ex Pero, Nelei f., *Talaus* filius, Talai *Adrastus*, Parthenopaeus, Mecisteus, Eriphyle (uxor Amphiarai, qui fuit pronepos Melampodis, vid. Hom. Odyss. 15, 242).

Adrastus filias Argiam Polynici, Deïpylen Tydeo, Oenei filio, nuptum dat. Cum filius Aegialeus in bello Theb. altero occubuisset,

Diomedes, Tydei filius, ducta in matrimonium Aegialea, Aegialei filia, Argivis in bello Trojano praeest.

3. *Pelops* ex Asia (Sipylo) Pisam venit ad Oenomaum, cujus filiam Hippodamiam curru (fraude Myrtili) victam in matrimonium ducit, et regnare coepit in Peloponneso ab eo dicta 1320

Ejus filiorum *Pittheus* Troezene regnat, *Atreus* et *Thyestes* primum Mideae, deinde in Eurysthei regnum Mycenarum affinitatis jure (cum Nicippe, eorum soror, Eurysthei mater esset) succedunt.

Atrei ex Aërope (Catrei f. Minois nepte) filii (nonnulli nepotes dicunt fuisse et Plisthenis filios) *Agamemnon* et *Menelaus* majorem Peloponnesi partem tenent, quandoquidem Menelaus Spartae regnat, Tyndarei regis filia Helena ducta.

Agamemnon, Troja capta reversus, dolo *Aegisthi* patruelis, Thyestae filii, et Clytaemnestrae conjugis interficitur 1183

Sed eum ulciscitur *Orestes* apud Strophium Phocensem, amitae maritum, eductus, octavo anno post 1176

et Hermione, Menelai et Helenae f., ducta ad paternum regnum Mycenarum adjungit Laconicum et Argivum, diuque feliciter regnat usque ad a. 1126

Ejus filius et successor *Tisamenus* ab Heraclidis pulsus 1104

a. Chr. n.

HELLENUM gens, e Thessalia profecta, late dispergitur, et in omni Graecia excepta Arcadia, cum veteribus incolis ita conjungitur, ut Hellenum et nomen et lingua paulatim superet, nec ulla fere civitas sit, quae non auctores conditoresque suos ad cognationem aut certe affinitatem hujus gentis referat.

Nam *Deucalion*, f. Promethei, post diluvium e Parnasso monte in Thessaliam adjacentem descendisse ibique sedes posuisse fertur.

Ejus et Pyrrhae, Epimethei ex Pandora filiae, filii dicuntur *Hellen*, a quo nomen genti inventum ajunt, et *Amphictyon*.

Hellenis filii *Aeolus*, *Dorus*, Xuthus, et hujus *Ion* et *Achaeus*, singularum gentium auctores vel ipsa nomina.

1. *AEOLI* filii septem, filiae quinque memorantur, per quos Aeolico generi pleraeque Graeciae septentrionalis nonnullaeque Peloponnesi civitates applicantur.

a) *Cretheus* Iolcon in Thessalia condidit, cujus et Tyrus filii sunt Aeson, Amythaon, Pheres. *Aesonis* filius *Iason*. *Amythaonis* filii *Bias* et *Melampus* cum Neleo, fratre, in Peloponnesum proficiscuntur et partem regni Argivi tenent. *Pheres* condidit Pheras, Thessaliae urbem, filiumque habet *Admetum*, cujus uxor Alcestis, f. Peliae.

b) *Sisyphus* Ephyram (Corinthum) condidit, cujus filius Glaucus, nepos *Bellerophontes*, qui a Proeto, rege Argivo, ad Iobaten, Lyciae regem, missus, Pegaso alato equo usus, Chimaeram et Solymos perdidit, et ducta Laodamia, Iobatae f., rex Lyciae factus est, ac nepotem e filio Hippolocho habet *Glaucum*, inter socios Trojanorum clarum. Alius Sisyphi f. Ornytion, cujus filiorum alter *Phocus* auctor civitatis Phocensium dicitur, alter Thoas Corinthi regnat. Thoantis f. Damophon, nepos Propodas, pronepotes Doridas et Hyanthidas, ab Heraclidis regno privati. Tertia et quarta stirps in Boeotiam migravit, ubi *Haliartus* et *Coronus*, filii Thersandri, nepotes Sisyphi, urbes cognomines condidisse traduntur; *Almus* autem, et ipse Sisyphi filius, per filias populi Phlegyarum et Minyarum auctor fit.

c) *Athamas* in Boeotiam post vocatam migravit, sedesque accepit ab Andreo, rege Orchomenio, habuitque e Nephele liberos *Phryxum* et *Hellen*, qui cum insidias novercae Inus, Cadmi f., fugissent, Phrixus in ariete aureo vectus usque in Colchidem penetravit. Athamas e Boeotia ejectus Athamaniam in Thessalia condidit.

d) *Salmoneus* Elin in Peloponneso condidit. Ejus filia est *Tyro*, quae apud Cretheum e Neptuno peperit *Peliam* et *Neleum*, quorum Pelias in Thessalia mansit et Iolci regnat, filiumque habet Acastum, a Peleo victum; *Neleus* in Peloponnesum migravit et Pylum Messeniacam condidit. Duodecim ejus filii, quos e Chloride, Amphionis f., tulerat, in bello ab Hercule occiduntur, praeter minimum natu *Nestorem*, sapientem, qui Pyliis praeest in bello Trojano.

e) *Deïon* in Phthiotide regnat. Ejus filiorum unus *Cephalus*, occisa Procride, Erechthei f., uxore exul Cephalleniam insulam incoluit, alius Actor filium habet Eurytionem, qui *Peleum*, Aeaci filium, cum ad ipsum venisset ex Aegina cum Myrmidonibus, recepit, et successorem habuit.

f) *Magnes*, ad quem Magnesii in Thessalia genus referunt. Ejus filii Polydectes et Dictys Seriphon condunt, a quibus Danaë cum filio Perseo recepta.

a. Chr. n.

g) *Perieres* in Messeniam profectus, Aphareum genuit, cujus filii Idas et Lynceus a Castore et Polluce interfecti. Idae filia Cleopatra, uxor Meleagri. Aphareus Neleum ad ipsum fugientem e Thessalia receperat.

Aeoli filiae traduntur Canace, Alcyone (Ceycis regis Trachinii uxor), Pisidice, Calyce, Perimede. Per Calyeen ad Aeolum genus refert Aetolorum gens. Nam Aëthlii et Calyces filius est *Endymion*, qui Elidem incoluit, filiosque habuit *Epeum* et Aetolum, filiamque Eurycydam. Epeus curru victor regnum Elidis habuit, populoque nomen dedit Epeorum. Ei successit Eurycydae et Neptuni f. Eleus, cujus filius *Augeas*, boum gregibus ditissimus.

Aetolus, alter Endymionis filius, terram circa Acheloum amnem insedit, filiosque genuit Pleuronem et Calydonem (eadem urbium nomina).

Pleuronis f. Agenor, Agenoris Porthaon, Porthaonis *Oeneus*, *Agrius*, Alcathous, Melas.

Oeneus, rex Calydonius, ex Althaea, Thestii filia, procreavit *Meleagrum*, et *Deianiram*, e Periboea *Tydeum*. Venatio apri Calydonii, bellum Curetum.

Tydeus propter caedem factam Argos fugit, et ex Deïpyle, Adrasti regis filia, procreavit *Diomedem*, qui avum Oeneum ab injuriis Agrii filiorum liberat, eosque omnes praeter Onchestum et Thersiten occidit, regnum Andraemoni, qui Oenei filiam Gorgen uxorem duxerat, tradit. Andraemonis f. *Thoas* Aetolis in bello Trojano praeest.

2. *DORICA* gens aliquamdiu incertis sedibus vagatur in Thessalia (Herod. 1, 56), quo tempore Tectamus, Dori f., Doriensium et Achaeorum coloniam Cretam duxisse traditur (ap. Diod. 4, 60. 5, 80), ejusque filius Asterion Europam duxisse.

Herculis beneficio terram antea a Dryopibus habitatam ad Oetam et Parnassum montes possedit, ubi quattuor urbes Erineus, Boium, Pindus, Cytinium.

Itaque Heraclidae e Peloponneso pulsi ad Dores sese receperunt, Herculisque posteri principes Dorum censentur.

3. Gentes *ACHAEORUM* et *IONUM* sic et inter se et cum reliquis Hellenicis populis copulantur, ut *Xuthus*, Hellenis filius, e Thessalia migrasse in Atticam (tetrapolin Oenoen, Marathonem, Probalinthum, Tricorythum) et Erechthei regis filiam Creusam duxisse, ex eaque *Ionem* et *Achaeum* procreasse dicatur.

Horum uterque ex Attica ejecti; *Ion* in Peloponneso terram tum Aegialum, mox Ioniam dictam, ducta Helice, regis Selinuntis filia, occupavit.

Achaeus in Thessaliam revertisse, sed ejus filii *Archander* et *Architeles* in Peloponnesum et ipsi migrasse dicuntur, et Danai generi facti per Argolidem et Laconicam late habitasse, adeo ut Achaeorum in Peloponneso nomen invaluerit.

Ion autem e Peloponneso auxilio vocatus Atticorum in bello adversus Eleusinios dux factus, adeo ut nomen Ionum Atticis imponeretur . . . . sec. Eus. 1334

Ab *AMPHICTYONE* commune quoddam concilium gentium Graecarum (Ionum, Dolopum, Thessalorum, Aenianum, Magnetum, Maleensium, Phthiotarum, Dorum, Locrorum ὑπὸ τῇ Κνημῖδι) institutum traditur, ad quod bis in anno Pylis (Thermopylis) et Delphis legati (πυλαγόραι) conveniebant.

Amphictyonis filius *Itonus*, hujus *Boeotus* traditur, ad quem auctorem Boeotorum natio genus nomenque refert.

a. Chr. n.

Praeter haec gentium discrimina principumque familiarum casus et migrationes, communia quaedam notantur haec:

Minos, qui filius Jovis et Europae, Phoenicis filiae, fuisse dicitur, Gnossi in Creta regnat, armis potens, leges religionesque condens, mari imperans, circa 1300

Fratres Minois Rhadamanthys et Sarpedon, Lyciae conditor.

Filii Androgeos, ab Atticis interemptus, Deucalion, Molus.

Deucalionis fil. Idomeneus, Moli Meriones Cretensibus in bello Trojano praesunt.

In ipsa Graecia Orchomenus, urbs Minyarum, floret 1250

Cujus civitatis primi reges traduntur fuisse Andreus, Penei amnis filius, et ejus aut Cephissi amnis f. Eteocles, qui Gratiarum cultum religiosum instituisse fertur.

Ad hos Sisyphi f. Almus (gentis Aeolicae) migravit, filiasque habuit Chrysogeniam et Chrysen. Chrysogeniae et Martis f. *Phlegyas* successor Eteocli, armis potens, populi Phlegyarum auctor, qui cum vicinos injuriis vexassent, ab Apolline extincti sunt.

Chryses et Neptuni f. *Minyas*, qui genti nomen dedisse urbemque Orchomenon condidisse thesaurumque struxisse fertur.

Post Minyae ejusque filii mortem regnum devenit ad *Clymenum*, Presbonis f. Phryxi nepotem.

Clymeni f. *Erginus*, cui Thebani tributum pendunt, donec eos Hercules, interfecto Ergino, vastataque Orchomeno, liberavit.

Ergini filii *Trophonius* et *Agamedes* templum Apollinis Delphici lapide quadrato extruxisse traduntur.

Orchomeniis in bello Trojano praesunt *Ascalaphus* et *Ialmenus*, Martis et Astyoches filii, quae neptis Azei, fratris Ergini, fuit.

Argonautarum (54) navigatio in Pontum usque ad Phasin fluvium, velleris aurei causa, uti poëtae tradiderunt, suscepta a Minyis, Iasone duce . . Erat. 1225

(Inter eos Calais et Zetes, Boreae et Orithyiae filii, Castor et Pollux, Peleus et Telamon, Admetus, Lynceus, Meleager, Orpheus, Oileus, Hercules. Sed alii scriptores nominant alios, dum omnem florem Graeciae juventutis congregare volunt. Argus (qui Phrixi fil. ab Apollodoro dicitur) navem aedificarat, Tiphys a Lynceo adjutus gubernabat.)

Hercules, pronepos Persei, regno avito privatus, primum Thebis, ubi natus fuit, 1260
deinde Mycenis, dum Eurystheo paret, et 12 labores ab illo mandatos exe- 1240
quitur, tum Phenei in Arcadia, postremum Trachine sedem fortunarum habet,
Graeciam fama rerum gestarum implet, immortalitatemque aerumnis meretur. 1208

Ausonii monosticha de aerumnis Herculis.

Prima *Cleonaei* tolerata aerumna *leonis*.
Proxima *Lernaeam* ferro et face contudit *hydram*.
Mox *Erymantheum* vi tertia perculit *aprum*.
Aeripedis quarto tulit aurea cornua *cervi*.
Stymphalidas pepulit *volucres* discrimine quinto.
Threiciam sexto spoliavit *Amazona* balteo.
Septima in *Augeis stabulis* impensa laboris.
Octava expulso numeratur adorea *tauro*. (Cretensi.)
In *Diomedeis* victoria nona *quadrigis*.
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam.
Undecimo *mala Hesperidum* destricta triumpho.
Cerberus extremi suprema est meta laboris.

Bellum septem principum Argivorum pro *Polynice*, Oedipi f. et Adrasti genero, contra Eteoclem et Thebanos infeliciter gestum 1210

(Pereunt omnes praeter *Adrastum: Tydeus*, alter Adrasti gener, *Hippomedon*, Adrasti sororis et *Parthenopaeus* fratris filius, *Capaneus*, et *Amphiaraus* vates ab uxore Eriphyle, sorore Adrasti, permotus.)

Renovatur bellum ab occisorum filiis adultis (τοῖς ἐπιγόνοις), ducibusque *Alcmaeone* (Amphiarai f. matricida) et *Thersandro* (Polynicis f.) Thebae capiuntur, pars Cadmeorum urbe relicta in Thessaliam migrat 1200

a. Chr. n.

(Reliqui *Aegialeus*, Adrasti filius, *Diomedes* Tydei, *Sthenelus* Capanei, *Promachus* Parthenopaei, *Amphilochus*, frater Alcmaeonis.)

Helenam, Menelai uxorem, Paris, Priami Trojani regis filius, rapuisse dicitur, eaque fuisse causa *belli Trojani*, ab omnibus (29) populis (praeter Acarnanes et Dorienses in monte Parnasso) auspiciis *Agamemnonis* gesti. (Hom. in catalogo 1186 naves numerat, quarum Boeoticae 120 viros, Philoctetis 60 tenebant, unde Thucydides medio numero ducto summam exercitus putat fuisse 102,000 hominum.)

Troja defenditur praeter Dardanos vicinos (quibus Aeneas et Antenoridae praesunt) a Thracibus, Ciconibus et Paeonibus Europaeis, Paphlagonibus, Mysis, Phrygibus, Maeonibus, Caribus, Lyciis, gentibus Asianis.

Post decem annos Troja capitur (equo ligneo Epei, aut proditione Antenoridarum) ac deletur, secundum Eratosthenis rationem 408 annis prope absolutis ante Olymp. I, 1, i. e. extr. vere 1184

Victorum pauci (Nestor, Idomeneus, Philoctetes) felici reditu gaudebant. Ceciderant Protesilaus, Achilles, Ajax Telamonius; in reditu perit Ajax Oilei f. Locrensis, Agamemnon domi interficitur. Menelaus octavo, Ulixes decimo anno reverterunt.

Alii cum res domi turbatas invenissent, relicta patria, colonias condunt: *Diomedes*, Argivus, in Italiam transmisisse et Apuliae urbes nonnullas (Arpos, Canusium) condidisse fertur.

Teucer, Salamine expulsus, Cyprum insulam petivit, in eaque novam Salaminem condidit: regnant Teucridae usque ad Euagoram, mortuum a. 374 a. Chr. Eodem *Agapenor* cum Arcadibus profectus Paphum urbem condidisse traditur.

Neoptolemus (sive Pyrrhus), Achillis f., e Thessalia in Epirum migrasse, ibique regiae familiae Acacidarum regnique Molossorum auctor fuisse fertur.

Periodus secunda, incerta et ipsa, sed historiae incrementa continens, non exornata poëtarum heroicorum fabulis,

ab Heraclidarum reditu usque ad bella Persica — 500 a. Chr.

Thessali, antea repressi ab Hellenibus, relicta Thesprotia, terram circa Peneum amnem sitam occupant, inde Thessaliam dictam; *Boeoti* sedibus suis ejecti Minyis et Cadmeis incidunt et Boeotiam, ipsorum nomine appellatam, occupant 1124

Iisdem Boeotis prementibus Pelasgi Τυῤῥηνοὶ in Atticam se recipiunt, inde rursus expulsi Lemnum, Imbrum, Samothracen insulas occupant 1099

Minyae Lemno ejecti primum Laconicam petunt, deinde Cauconum et Paroreatarum terram occupant (Lepreum, Macistumque urbes).

Reditu Heraclidarum (τῇ καθόδῳ τῶν Ἡρακλειδῶν) Peloponnesi et totius fere Graeciae incolae mutantur 1104

Nam quo tempore Tisamenus, Orestis filius, majorem Peloponnesi partem regno obtinebat, Aristomachi tres filii, pronepotes Hylli (Herculis filii) cum *Doribus*, adjuncto Oxylo, Thoantis nepote, Aetolo, Naupacto trajiciunt in Peloponnesum (circa Rhion promont.), et ejectis Achaeis, ita inter se conveniunt, ut *Oxylus* cum Aetolis Elidem haberet, agrorum parte veteribus incolis ejusdem gentis relicta, *Cresphontes* Messeniam, expulsis Nestoris posteris, *Temenus* Argolidem, *Aristodemi* filii (Procles et Eurysthenes) Laconicam tenerent. Arcades, foedere facto, mutationis expertes sunt.

	a. Chr. n.
Temeno occiso Cisus (Κεῖσος) Argis, Phalces Temeni f. Sicyone, Deiphontes, Tem. gener, Epidauri regnant	1074
Tisamenus cum Achaeis Aegialum petit, posthac Achajam dictam.	
Duodecim urbes Ionum (Pellene, Aegira, Aegae, Bura, Helice, Aegium, Rhypes, Patrae, Pharae, Olenus, Dyme, Trytaea. Herod, 1, 145) occupantur ab ejus et Penthili fratris filiis, Pausan. 7, 6.	
Iones in Atticam se recipiunt, quo jam ex Messenia Melanthus cum Nelidis venerat et rex factus erat.	
Dores Ephyram sive Corinthum obtinent, *Aletes*, unus ex Herculis posteris, regno potitur	1075
Dores Megaram occupant, quae antea Ionum fuerat, sed a finibus Atticae recedunt, postquam Codrus, ultimus Atheniensium rex, neci semetipse obtulerat	1068
Graecae coloniae Asiae oram occupant (ab a. 1124 usq. circ. 1000).	
1. *Aeolicae* gentis antiquissima, duce Penthilo, Orestis filio, ex Peloponneso profecta, sed adjunctis aliis, praesertim Boeotis, per Thraciam in Lesbon et Tenedum insulas et Asiae oram transmissa, ubi 12 urbes conduntur, quarum caput est Cyme. Haec condita traditur ab Eratosth.	1124 1034
2. *Ionicae* gentis. Iones et Messenii, suis utrique sedibus ejecti, adjunctis Abantibus ex Euboea, Cadmeis et Minyis ex Boeotia, Phocensibus, aliis (v. Her. 1, 146) Athenis in Asiam trajiciunt. Codri filii, Androclus Ephesum, Neleus Miletum condunt	1044
alii alias urbes, item 12 numero, societate et communibus sacris (Neptuni Heliconii in Panionio) inter se conjunctas. (Myus, Priene, Colophon, Lebedos, Teos, Clazomenae, Phocaea, Erythrae, Chios et Samos insulae, assumpta postea Smyrna, quae Aeolensium fuerat.) Item insulas Κυκλάδας fere Iones Athenis profecti occupant, Naxum, Ceum, Siphnum, Seriphum al.	
3. *Doricae* gentis, ducibus Heraclidis et Asclepiadis, ex Peloponneso profectae, Cariae oram occupant (ubi urbes Halicarnassus et Cnidus) et Rhodum et Con insulas (urbes Rhodi sunt Lindus, Ialyssus, Camirus).	1000
Ejusdem gentis coloniae in Cretam insulam (urbesque Gnossum, Gortynam, Lyctum) proficiscuntur.	

---

	a. Chr.	Olymp.
Atheniensium civitati a Codro rege mortuo archontes per vitam, neque tamen summae potestatis, quorum primus Medon, Codri filius, praesunt	1068	
Corinthi Heraclidae regno privantur a Bacchide	956	
Cujus posteri regnant usque ad Telestem a. circiter	880	
Posthac Oligarchia Bacchiadarum regiae gentis instituitur. Syracusae et Corcyra Corinthiorum coloniae	758	5,3
Lacedaemoniorum res publica diu lacerata discordiis per *Lycurgum* componitur, Charilai regis tutorem	884	
servatis binis regibus ex posteris Proclis (Agidae vocantur) et Eurysthenis (Eurypontidae), et instituto senatu 28 virorum.		
Eodem fere tempore *Iphitus* Eleus ludos Olympicos instituit	884	
Victores horum ludorum literis consignantur, ex quo Coroebus Eleus cursu vicit	776	1,1
Inde Olympiades numerantur, quinto quoque anno media aestate concelebratae.		
Athenis archontes decennales instituuntur	752	7,1

Phi-

	a. Chr.	Olymp.
Phidon, rex Argivus, qui primus mensuras invenisse et argentum signasse traditur, floret	748	8,1
Lacedaemonii primum cum *Messeniis* bellum ingrediuntur	743	9,2
iisque tandem, Ithome capta, victis gravissimum tributum imponunt . .	724	14,1
Ejus belli tempore *Theopompus* rex Ephororum potestatem Spartae instituit.		
Parthenii Lacedaemone profecti *Tarentum* condunt	706	18,3
Rebellant Messenii duce *Aristomene* (secundum bell. Messeniacum) . . .	685	23,4
Messenii adjuvantur a Pisatis, Arcadibus, Argivis, Laced. ab Eleis et Corinthiis.		
Tyrtaeus Atheniensis canticis militaribus recitandisque elegis Lacedaemoniorum fractos animos ad bellum acrius gerendum excitasse dicitur . .	683	
Pisatae, duce Pantaleonte, desciscentes ab Eleis, ipsi Olympicis ludis praesunt (Strab.)	672	27,1
Argivi superiores Lacedaemoniis in pugna ad Hysias (Paus.)	669	27,4
Ira Messeniorum arx a Laced. capitur, cum Aristocrates, Orchomeni rex, socios fefellisset, ipse eam ob causam ultimus rex Arcadum	668	28,1
Gorgus, Aristomenis filius, et Manticles ex Iamidarum familia cum Messeniis in Italiam navigat ad Rheginos. Ipse Aristomenes Rhodum se confert ad Damagetum generum, regem Ialysi.		
Corintho coloniae deducuntur ab Archia Syracusas, a Chersicrate Corcyram	733	11,4
Proelium navale antiquissimum, inter Corinthios et Corcyraeos, classium apparatu florentes (Thucyd.)	665	28,4
Cypselus, materno genere Bacchiadarum familiam contingens, tyrannus fit Corinthi (per 30 annos leniter regnat)	658	30,3
Ejus metu Demaratus Corinthius in Hetruriam abisse traditur, Tarquinii, Romani regis, pater.		
Cypselo filius *Periander* succedit, suspiciosus et crudelis factus consilio Thrasybuli Milesii. (Lycophron Periandri fil. contumax, a Corcyraeis interemptus.)	628	38,1
Per. moritur post regnum 40 annorum	585	48,4
A Psammeticho Corinthii in libertatem sese vindicant, ita ut potestatis major pars penes Optimates sit	581	49,4
Sicyone *Orthagoras* et ejus posteri tyrannidem tenent 100 fere annos (Arist.) ab	674	26,3
Ex iis *Myron* clarus thesauro structo, victoriaque reportata Olympiis . .	648	33,1
Cujus nepos *Clisthenes*, belli pacisque artibus clarus, Cirrham jussu concilii Amphictyon. capit, una cum Alcmaeone Atheniensi	590	47,3
Filiam Agaristen Megacli, Atheniensi, Alcmaeonis filio nuptum dat fort.	583	49,2
Clisthene mortuo tyrannis Sicyone tollitur	574	51,3
Athenis 9 *annui* archontes (ex Eupatridis) instituuntur	683	24,2
Draco civibus Athen. leges (θεσμούς) scribit nimis severas	624	39,1
Cylon principatu Ath. potiturus arcem occupat adjutus a socero Theagene, tyr. Megarensium, sed a populo et archonte Megacle obsessus ipse quidem effugit, ceteri vero conjurati pace facta emissi per fraudem occiduntur	612	42,1

	a. Chr.	Olymp.
Epimenides Cretensis ad illud scelus expiandum arcessitus traditur.		
Cum Athenienses de Salamine insula a Megarensibus recuperanda desperassent, *Solon* carminibus recitandis ita eos excitat, ut renovato bello voti compotes fierent	(600)	(45,1)
Cum populus discordia laboraret, *Soloni* archonti ἐπωνύμῳ potestas datur novarum legum conscribendarum, quibus status popularis inducitur, dum populo in 4 classes distributo, etiam infimae classis cives ad judicium populi et contionem neque tamen ad honores capessendos admittuntur, et Senatu 400 virorum instituto Archontum potestas minuitur. Judicium Areopagiticum servatum est.	594	46,3
Pittacus Mitylenis aesymneta eligitur in 10 annos	589	47,4
Pisaei in Peloponneso subacti ab Eleis	572	52,1
Athenis tribus factionibus in civitate exortis (πεδιαίων, παράλων, ὑπερακρίων) *Pisistratus* vi doloque tyrannus fit	560	55,1
Ejectus per Megaclem, Alcmaeonis fil., et Lycurgum, adversariarum partium duces, haud multo post pace facta cum Megacle reducitur, iterum ejectus Eretriam secedit et reditum parat	558	$55,\frac{2}{3}$
	550	57,3
Apollinis templum Delphicum incendio deletum	548	58,1
Bella geruntur inter Lacedaemonios et Tegeatas, item inter Laced. et Argivos, Thyreae causa, circ.	546	58,3
Pisistratus urbem vi recipit, Megaclem totamque Alcmaeonidarum gentem expellit, armis dominationem firmat	540	60,1
Quo tempore *Thespis* Athenis floruisse traditur, tragoediarum inventor, cum jam quadraginta fere annis ante *Susarion* comoedias ibidem agere coepisset.		
Mortuo Pisistrato (17 annos dominatus est), *Hippias* et *Hipparchus*, ejus filii, succedunt, qui litteris favisse atque *Anacreontis* et *Simonidis* consuetudine delectati narrantur.	528	63,1
Eodem fere tempore *Polycrates* tyrannus Samiorum floret, cujus tyrannidem *Pythagoras*, philosophus, fugit (Ol. 62,1) frustraque evertere expeditione suscepta Lacedaemonii conantur	525	63,4
Sed eum fraudulenter circumventum Oroetes, Lydiae satrapa, Magnesiae cruci affigit	522	64,3
Cleomenes Anaxandridis f. ex Agidis rex Spartae est . . . . quo duce bella cum Argivis renovantur, quibus Laced. longe superiores existunt.	519	65,2
Hipparchus occisus ab *Harmodio* et *Aristogitone*	514	66,3
Alcmaeonidae exules a Cleomene rege Lac. (jussu oraculi Delphici) adjuti Athenas redeunt, *Hippias* ejectus Sigeum ad Scamandrum fluvium cum suis petit	510	$67,\frac{2}{3}$
Clisthenes Megaclis fil. ex Alcmaeonidarum gente et *Isagoras* de principatu contendunt.		
Clisthenes, populi gratiam captans, 10 tribus (φυλάς) instituit ex quattuor, iisque nova heroum nomina imponit, senatum 500 virorum facit, ex singulis tribubus 50 quotannis sorte designatis (πρυτάνεις, πρόεδροι, ἐπιστάτης), praeterea 10 strategos suffragiis civium creandos	509	67,4
Ejicitur ab Isagora et Lacedaemoniorum rege Cleomene simul cum 700 civibus Atheniensibus	508	68,1
Mox seditione facta expelluntur Lacedaemonii et qui eorum partibus faverant; Clisthenes revocatur.		

	a. Chr.	Olymp.
Cleomenes rex Laced. injuriam ulturus Peloponnesiorum et Boeotorum Chalcidensiumque copias adversus Athenienses ducit, sed cum relinqueretur a sociis Corinthiis et ab ipso Demarato collega (Aristonis falso filio), exercitus dilabitur	504	69,1
Mox Athenienses Boeotos ulciscuntur, et Chalcidenses agrorum parte multant.		
Aeginetae, exorati a Thebanis, Atticam vastant; inde odium inter ipsos et Athenienses.		
Periodus tertia, historicorum monumentis illustrata, a bellis Persicis usque ad pugnam apud Chaeroneam — 338 a. Chr.		
Hippias abjecta spe reditus auxilium petit ab Artapherne, Ioniae satrapa: contra Athenienses et Eretrienses classe adjuvant Aristagoram et Iones rebelles, Sardes incensae: quo anno Aeschylus tragoedias docere coepit	499	70,2
Miletus capitur sexto post defectionem anno (Phrynichus tragoed. Μιλήτου ἅλωσιν non multo post docet)	494	71,3
Novo vere Persarum classis ceteros rebelles insulasque Chium, Lesbum, Tenedum ad deditionem adigit, *Miltiades,* Cimonis filius, ex Hellesponto Athenas redit	493	
Mardonius Persarum dux in Europa bellum gerit, Macedoniam imperio regis adjungit	492	
Legatis a Dareo missis plerique insulani et vero etiam Aeginetae se deditioni paratos ostendunt, ceteri Graeci non parent	491	
Demaratus, rex Spartae, fraude Cleomenis vitiosorum natalium causa regia dignitate privatus, et nova contumelia affectus, ad Persas fugit, mox *Cleomenes* mentis furore correptus semetipse obtruncat.		
Reges Lacedaemone fiunt *Leotychides*, agnatus Demarati, et *Leonidas*, frater et gener Cleomenis	491	72,2
Interea bellum inter Athenienses et Aeginetas magno ardore sed eventu dubio geritur (Her. 6, 88.)		
Datis et Artaphernes, regii satrapae, collecto exercitu et classe 600 navium, Samo proficiscuntur, Naxum devastant, Eretriam in Euboea per proditionem capiunt, et Hippia duce in Atticam trajiciunt. Sed devincuntur in campo *Marathonio* ab Atheniensibus (cum mille Plataeens.) duce Miltiade, cujus victoriae sollemnia postea 6. Boëdromionis die aguntur	490	72,3
Miltiades, cum Parum expugnare non potuerit, a Xanthippo accusatus pecunia damnatur ac moritur	489	72,4
Themistocles et *Aristides* (arch. eponym. Ol. 72,4) aemuli. Aristides Ostracismo in exilium mittitur (tribus post annis revocatus)	483	74,2
Themistocles (arch. epon. Ol. 74,3) inter continua bella cum Aeginetis dum civibus suis suadet, ut ex reditibus Lauriorum metallorum classem 200 navium efficiant, subsidia belli Persici praeparat.		
Ingruente fama belli Graecarum civitatum concilium in Isthmo habetur, legati mittuntur Argos, Corcyram, Cretam, et ad Gelonem tyr. Syracusium	481	74,4
Xerxes cum ingenti exercitu primo vere Sardibus movet, Macedoniam et Thessaliam facile subjicit, cum Graecorum exercitus terrester ducibus	480	74,4 / 75,1

	a. Chr.	Olymp.
Eueneto Lac. et Themistocle Tempe omisisset. Frustra se *Leonidas* rex Laced. ad Thermopylas opponit, classis Graecorum 271 navium cum ad Artemisium promontorium incerto eventu pugnasset, recedit.		
Boeoti ad Persarum fidem se applicant, Athenae ab incolis desertae incenduntur, sed maximam victoriam ad *Salaminem* insulam Graecorum classis 380 navium (quarum 180 fuerunt Athen.), *Eurybiade* et *Themistocle* ducibus, 20. Boëdrom. reportat	480	75,1
Rege reverso, *Mardonius* cum parte exercitus in Thessalia hibernat, insequenti anno Athenae iterum capiuntur: tandem Graecorum exercitus collectus (hominum 107,210) terrestri proelio cum Persis ad *Plataeas* confligit: Lacedaemonii *Pausania* Cleombroti f. (regis Plistarchi, fratris patruelis, tutore), Athenienses *Aristide* ducibus vincunt eximie	479	75,2
Eodem die (3. Broëdrom. celebratur) classis Graecorum ad Mycalen promont. feliciter rem gerit, Persarum naves et exercitum delet, Ioniam liberat. Reversis Peloponnesiis duce Leotychide, *Xanthippus* praetor Ath. Sestum hieme obsidet et proximo vere capit	478	75,2
Urbis Athenarum muri reficiuntur, invitis Lacedaemoniis, paulo post Piraeus absolvitur ac muris ingentibus, auctore Themistocle, munitur. Eodem fere tempore, Aristide auctore, discrimen classium tollitur, et infimi quoque cives ad magistratus gerendos admittuntur	478	
Classis Graecorum duce *Pausania* (et Atheniensibus *Aristide*, *Cimone*) Cyprum liberat, Byzantium expugnat	477	75,4
Cum Pausanias superbiret domumque revocatus esset, imperium maritimum Atheniensibus (Aristidi) demandatur ab sociis, imprimis Ionibus. Dorcis Lacedaemone missus non accipitur. Itaque Lacedaemonii et Peloponnesii bello navali desistunt	476	75,4
Deli commune aerarium ad bellum cum Persis gerendum instituitur ex tributis civitatum	470	77,3
Cimon, Miltiadis fil., Persas Thracia (Eione) ejicit, deinceps insequentibus annis Scyrum insulam in potest. redigit (unde Thesei ossa Athenas reportat), Carystios in Euboea subigit, Naxios cum descivissent ad deditionem adigit	476 472	76,1 77,1
Pausanias proditione convictus Spartae occiditur	472	
Themistocles testularum suffragio jam antea in exilium missus, Argis in Asiam aufugit	472	77,1
Cimon ad Eurymedontem fluvium (in Pamphylia) Persarum classem et exercitum duplici victoria delet	469	77,3
Sophocles primum tragoedia vincit, *Socrates* nascitur	468	77,4
Mycenae ab Argivis captae et dirutae	468	78,1
Thasii ab Ath. societate deficiunt, orta contentione de possessione orae Thraciae et metallorum	467	78,2
Spartani domesticis calamitatibus laborant, cum terrae motu tota paene urbs deleretur, Helotes ac Messenii rebellabant	466	78,3
Itaque Thasii, cum nullum a Lacedaemoniis auxilium esset, tertio anno obsessi, ab Atheniensibus et Cimone subiguntur	465	78,4
Imperium Ath. firmatur communi aerario ex Delo Athenas comportato		79,4
Athenienses Lacedaemoniis Ithomen obsidentibus auxilia mittunt, auctore Cimone, sed ea cum suspiciose tractarentur et remitterentur, odium na-	464	79,1

	a. Chr.	Olymp.
tum est. Cimon in exilium mittitur per Ostracismum. Exinde *Pericles* gratia populi florere coepit.	463	79,2
Foedera statim Athen. faciunt cum Argivis et Thessalis, mox cum Megarensibus, quos in longis muris Nisaeam usque extruendis adjuvant . .	463 462	 79,3
Aegyptiis duce Inaro deficientibus ab Artaxerxe auxilio proficiscuntur Ath. tum Cypri cum classe versantes	461	79,3
Eodemque tempore novis bellis cum Corinthiis Epidauriisque et Aeginetis implicantur: pugna navali ad Aeginam vincunt.		
Cum in Aegina esset Ath. exercitus, Corinthii in Megaridem impressionem faciunt, sed vincuntur a *Myronide*, duce subitarii exercitus	460	79,4
Longi muri (τὰ μακρὰ τείχη) aedificari coepti (triennio absoluti)	459	80,1
Lacedaemonii adversus Phocenses pro Doriensibus bellum gerunt; exercitui illorum redeunti ad Tanagram se opponunt Athenienses, sed vincuntur et cedere coguntur.	458	80,$\frac{2}{3}$
Damnum celeriter (post 62. diem) reparatur per *Myronidem*, qui Boeotos ad Oenophyta vincit et Thebanorum consilia pervertit ineunte a. .	457	80,3
Cimon in patriam restituitur paulo post pugnam Tanagraeam.		
Aeginetae cum auxilium esset nullum Atheniensibus sese dedunt; inde apertum bellum cum Lacedaemoniis gerunt Ath. *Tolmides* Peloponnesum circumnavigat, Gytheum incendit, Corinthios et Sicyonios affligit	456 456	80,4 81,1
Sed Aegyptiaca expeditio sex annos tolerata pessum it, dum Atheniensium exercitus per 18 menses in Prosopitide insula obsessus, tandem cum ingenti damno cedere reditumque omissis navibus per Cyrenen quaerere cogitur	455	81,2
Neque res in Thessalia susceptae Atheniensibus procedunt.		
Pericles praetor quamquam classe Sicyonios affligit, tamen Oeniadas capere non potest	454	81,$\frac{2}{3}$
Cimone auctore Athen. quinquennales inducias cum Laced. faciunt . . .	451	82,2
Eod. anno etiam Argivi cum Lacedaemoniis pacem 30 annorum componunt.		
Bellum cum Persis renovatur. *Cimon* insulam Cyprum petit, inde ad Amyrtaeum, Aegyptiorum regem, partem navium ablegat.	449	82,$\frac{3}{4}$
In obsidione Citii moritur, sed maxima victoria de Phoenicibus reportata *Ath. bello finem imponunt*, classis ex Aegypto revocatur	449	82,4
Delphi et Phocenses de possessione templi certant, adjuti illi quidem a Lacedaemoniis, hi ab Atheniensibus. Bellum sacrum	448	
Boeotia cedere coguntur Athenienses, victi ad Coroneam ab exulibus Boeotorum, Euboeensium cet.	446	83,2
Euboea deficit, item Megarenses, adjuti a Corinthiis et Epidauriis. *Pericles* huc illuc arma vertit et Peloponnesios, duce *Plistoanacte* rege Laced., Pausaniae filio, Atticam ingressos, data pecunia (uti fertur) avertit.	446	83,3
Idem Euboeam denuo in potestatem redigit	44$\frac{6}{5}$	
Fiunt induciae tricennales (σπονδαὶ τριακοντούτεις) cum Lacedaemoniis. Nisaeam, Achajam, Pegas, Troezenem Peloponnesiis restituunt Ath. vere	445	83,3
Thucydides, Milesii fil., Periclis aemulus, Ostracismo pulsus	444	
Coloni Thurium in Italia (Sybarim) missi Athenis, inter quos Herodotus historiarum auctor, Protagoras philos. Lysias adolescens	444	83,4
Samios Persarum auxilio (Pissuthnis, satr. Sardium) deficientes Pericles praetor debellat, classem Phoeniciam fugat, urbem Samum nono mense capit murisque privat.	440 439	84,4 85,2

	a. Chr.	Olymp.
Atheniensium respublica floret. Urbs magnificis aedificiis ornatur (Phidias in carcere moritur Ol. 86,4), cives propter operam in contionibus et judiciis positam mercedem accipiunt.		
Corcyraei bellum gerunt cum Corinthiis Epidamni causa, eosque pugna navali vincunt, Epidamnum capiunt	435	86,$\frac{1}{2}$
Insequ. biennio Corinthii ad bellum fortiter gerendum se parant. Legati ab utrisque mittuntur Athenas. Foedus Atheniensium et Corcyraeorum fit	433	86,4
Corcyraei adjuvantibus Atheniensibus proelio navali ad Sybota Corinthiorum naves in fugam vertunt	432	86,4
Potidaeatae a Corinthiis sollicitati et adjuti deficiunt ab Atheniensibus, vincuntur et obsidentur	432	87,1
Lacedaemonii bellum denuntiant Atheniensibus, ni Potidaeam omittant, et civitates subjectas libertate uti patiantur.		
Spretis pacis condicionibus, primo vere Thebani Plataeas occupant, sed ejiciuntur, Peloponnesiorum exercitus Atticam ingreditur et vastat. *Primus annus belli Peloponnesiaci* per 28 annos brevibus quibusdam intervallis gesti	431	87,$\frac{1}{2}$
Iterum Peloponnesii in Atticam irrumpunt. Pestis Athenis grassatur. Atheniensium classis oram Peloponnesi urit ac vastat, Aeginetae insula excedere coguntur, quibus Lacedaemonii Thyream incolendam attribuunt	430	
Potidaea Atheniensibus deditur. *Plataeae* a Peloponnesiis obsideri coe-	429	87,3
ptae. Pericles moritur	-429	87,4
Lesbii praeter Methymnaeos ab Atheniensibus deficiunt	428	87,4
Plataeensium fortissimi per hostium munimenta et castra evadunt, ceteri deditione facta occiduntur, urbs funditus deletur	427	88,1
Quartam impressionem in Atticam faciunt Peloponnesii, ut obsessis Mytilenaeis levamentum ferant: nihilominus illi expugnantur, et aegre ab internecione servantur. (*Cleon ὁ γναφεύς*. Aristophanis prima fabula docetur.)	427	88,1
Expeditionem in Siciliam suscipiunt Ath. (Gorgias orator)	427	88,2
Athenienses maria classibus obtinent, Lacedaemonii crebris terrae motibus a bello gerendo impediuntur	426	
Sed dum quintam impressionem in Atticam faciunt, Demosthenes Ath. Pylum occupat	425	88,3
Spartanos in *Sphacteria* insula obsessos Cleon tandem ad deditionem adigit	425	88,4
Aristophanes Equites comoediam docet	424	88,4
Nicias oram Laconiae vastat et Cytheram insulam occupat, Thyream expugnat, cujus incolae Aeginetae interficiuntur	424	88,4
Athen. a Thebanis ad Delium vincuntur, ubi *Socrates* fortissime pugnasse narratur, eodemque anno Aristophanes *Nubes* edit	424	89,1
Civitates Graecae in Sicilia, quarum dissensionibus hucusque Ath. abusi erant, auctore Hermocrate Syracusano pacem ineunt, Atheniensium auxilia dimittuntur	424	89,1
Induciae annuae inter Lacedaemonios et Athenienses	423	89,1
Interim nihilominus *Brasidas* in Thracia bellum gerit et civitatibus quae deficerent ab Ath. praesidio est	423	

	a. Chr.	Olymp.
Male rem gerunt Ath. in Thracia, Cleon ad Amphipolim superatur a Brasida, in qua pugna uterque cadit	422	89,3
Nicias pacem cum Lacedaemoniis aequis condicionibus in 50 annos conciliat. Dubia pax tenuit per 6 annos et 10 menses usque ad annum 414.	421	89,3
Cum Argivis, Eleis et Mantineensibus foedus faciunt Athenienses, auctore *Alcibiade*	420	89,4
Argivi bellum gerunt cum Laced. adjuti ab Atheniensibus, sed mox cum illis pacem faciunt	418	$90,\frac{2}{3}$
Iidem rursus, agente Alcibiade, restituto statu populari, societatem Atheniensium amplectuntur, longos muros extruunt. *Euripidis* Heraclidae acta	417	$90,\frac{3}{4}$
In *Melios*, Lacedaemoniorum veteres colonos, ad deditionem coactos, crudeliter saeviunt Athenienses	416	91,1
Legati Segestanorum auxilium adversus Syracusanos petentes Athenas veniunt. Bellum illud cupide arripiunt Athenienses, Alcibiade auctore .	415	91,1
Mittuntur cum classe 134 navium et ingenti apparatu *Alcibiades, Nicias, Lamachus*, praetores.		
Catanam capiunt. Alcibiades domum arcessitus Thurium fugit, mox transit ad Lacedaemonios	415	91,2
Athenienses Syracusas obsidione cingunt, proelio vincunt, in quo *Lamachus* occiditur, (Aristophanis Aves)	414	91,2
Gongylus Corinthius, post eum Gylippus Lacedaemonius Syracusanis auxilia adducunt	414	91,3
Athenienses contra classem adversus Lacedaem. pro Argivis mittunt, quae cum Laconiam vastet, illis causam belli aperte gerendi dat.		
Lacedaemonii in Atticam impressionem faciunt et *Deceleam* muniunt, auctore Alcibiade, qua re Athenienses obsidione clausos tenent	413	91,3
Demosthenes Athenis in Siciliam cum classe 73 navium et supplemento mittitur	413	
Lunae defectus (die 27. mensis Aug.): exercitus Atheniensium in Sicilia deletur, Nicias et Demosthenes occiduntur (mense Septembri)	413	91,4
Audita clade Ath. deficiunt Lesbii.		
Alcibiades in Asiam profectus sociis Ath. Chiis, Erythraeis, Clazomeniis, Milesiis, Rhodiis ut deficiant persuadet, societatem Persarum (Tissaphernis satrapae) et Lacedaemoniorum conciliat	412	92,1
Sed Samii, ejectis optimatibus et Democratia instituta, fideles Atheniensibus se praebent, propterea libertate et immunitate donati. Ipsi Athenienses 1000 talenta, ad ultimam necessitatem seposita, promunt ad bellum fortiter gerendum.		
Democratia Athenis solvitur, rerumque administratio 400 optimatibus traditur, machinante Alcibiade, quo tutius in patriam, quod dudum cupit, revertatur.	411	92,1
Euboea insula deficit	411	
Alcibiades ab exercitu ad Samum, opera praecipue Thrasybuli, receptus populiscito in patriam restituitur: potestas *quadringentorum* solvitur .	411	
Athenienses, Thrasybulo et Thrasyllo ducibus, Lacedaemonios pugna navali ad Sestum (Cynossema) vincunt. (Hic abrumpit *Thucydidis* historia, in exeunte belli anno 21.)	411	92,2
Mox Alcibiade duce totam hostium classem ad Cyzicum capiunt	410	
Chalcedon et Byzantium ab Athen. recipiuntur: eorum res denuo efflo-	409	

	a. Chr.	Olymp.
Itaque Ath. novo censu instituto alacres de renovando imperio maritimo (συμμαχία) cogitant		100,3
Eodem anno etiam Agesilaus impressionem facit in Boeotiam et Thebanorum agrum depopulatur	378	100,3
Lysias orator 80 fere annorum mortuus	378	
Iterum Agesilaus exercitum contra Thebanos ducit eosque commeatu prohibet	377	100,3
Euagoras cum 10 annos cum Artaxerxe bellasset pacem facere cogitur . sed tertio anno post moritur.	376	
Cleombrotus a Thebanis transitu Cithaeronis montis prohibetur	376	
Itaque Laced. rem mari gerendam esse rati, Athenienses, Naxum obsidentes, aggrediuntur, sed vincuntur a *Chabria* (et *Phocione*). Athenienses imperium maritimum recuperant	376	101,1
Timotheus cum classe Athen. Corcyram capit	375	
Inde pacem cum Laced. faciunt Athenienses, Thebanis invidentes, sed mox bellum integrascit	374	
Iason eo tempore ταγὸς Thessalorum magnis opibus floret.		
Lacedaemonii imperium maritimum recuperaturi Corcyram obsident, sed vincuntur a Corcyraeis, paulo post *Iphicrates* (praetor cum Chabria et Callistrato) 12 naves, a Dionysio tyranno Lacedaemoniis auxilio missas, intercipit.	373	101,$\frac{3}{4}$
Achajae urbes Helice et Bura terrae motu delentur	373	101,4
Agitur Spartae de pace Graecarum civitatum, a qua Thebani, cum Boeotos liberare nollent, a Lacedaemoniis excluduntur	371	102,1
Cleombrotus, armis belloque eos coacturus, ex Phocide in Boeotiam impressionem facit, sed eum Thebani, duce *Epaminonda*, proelio ad *Leuctra* (5. Hecatomb. 8. Jul.) commisso devincunt	371	102,2
Statim Arcades a Laced. deficiunt: Megalopolim condunt, Mantineam restituunt	370	
Iason Pheraeus necatur; post eum, intervallo unius anni, Alexander Pheraeus regnat.	370	102,3
Eodem tempore Macedonum rex Amyntas II moritur post regnum 24 annorum: cui tres filii pueri deinceps succedunt, Alexander II (m. 367), Perdiccas III (primum sub tutore Ptolemaeo Alorite), Philippus.	369	102,3
Thebani Arcades adjuturi hieme irrumpunt in Peloponnesum, ducibus praecipue *Epaminonda* et *Pelopida*, Laconicam populantur, Messenen restituunt. Ath. contra foedus faciunt partito imperio cum Laced., iisque *Iphicratem* auxilio mittunt.	$\frac{370}{369}$	102,3
Iterum Thebani expeditionem in Peloponnesum suscipiunt, *Epaminonda* duce. *Chabrias* Ath. conjunctus cum Lacedaemoniis, quibus etiam Dionysius tyrannus auxilia mittit	368	102,4
Philiscus ab Artaxerxe missus, cum frustra pacem reconciliare studuisset, Lacedaemonios pecunia adjuvat, qui duce *Archidamo* incruentam de Arcadibus victoriam reportant, quo tempore Thebani bellum in Thessalia gerunt ad Pelopidam captum liberandum	367 367	 103,$\frac{1}{2}$
Pelopidas ad regem Persarum legatus proficiscitur	367	103,2
Epaminondas cum exercitu in Peloponnesum profectus *Achaeos* ad societatem cum Thebanis adigit	366	103,2
Corinthii eorumque socii Phliasii pacem faciunt cum Thebanis, item *Ar-*		

	a. Chr.	Olymp.
givi; Lacedaemonii tamen ad pacis condiciones descendere nolunt, ne Messeniam amittant	366	103,3
In Macedonia *Perdiccas III* sublato Ptolemaeo regnum adeptus, triginta obsides Thebanis tradit, interque eos *Philippum*, fratrem suum	365	103,4
Novum bellum in Peloponneso eruperat inter *Arcades* et *Eleos.* Hi frustra jus suum ludorum Olymp. curandorum armis tuentur. Pisaei et Arcades ludis praesunt	364	104,1
Orchomenus a Thebanis propter agitata defectionis consilia deletur . . .	364	
Pelopidas in bello contra Alexandrum Pheraeum victor occumbit	364	
Demosthenes primam orationem habet contra tutores suos	364	104,1
Arcades pacem faciunt cum Eleis, sed inter semet ipsi discordant	363	
Thebani *Epaminondam* quartum cum exercitu in Peloponnesum mittunt, prohibiturum ne Lacedaemonii priorem potentiam recuperent et Arcades sibi adjungant, fit (12. Scirophor. i. e. Junio) pugna ad *Mantineam*, in qua Epaminondas victor moritur. (Huc usque Xenophon historiam composuit.)	362	104,2
Pacem faciunt civitates belligerantes praeter Lacedaemonios, libertatem Messeniorum non ferentes	362	104,3
Agesilaus in Aegyptum proficiscitur ad Tachum, cujus classi praeest *Chabrias* Atheniensis. Tacho mox succedit Nectanebus. Agesilaus domum revertens moritur	361	104 3
Athenienses cum Olynthiis de Amphipoli contendunt	360	105,1
PHILIPPUS Thebis in Macedoniam reversus, tutorque factus Amyntae, fratris (Perdiccae III qui ab Illyriis caesus fuit) filii, regnum occupat 23 annos natus	359	105,1
Argaeum regni aemulum ab Athen. adjutum vincit, cum Atheniensibus, liberata Amphipoli, pacem facit	359	105,2
Sed, Paeonibus et Illyriis victis, denuo Amphipolim bello premit, dum Athenienses in Euboea contra Thebanos dimicant	358	105,3
Socii Atheniensium (Chii, Coi, Rhodii, Byzantii) deficiunt. *Bellum sociale* incipit. *Chares* ad oppugnandam Chium missus male rem gerit, *Chabrias* in portu cum nave sua perit	357 357	105,4
Neque postea Ath. feliciores sunt, discordantibus eorum praetoribus Charete, Menestheo, Iphicrate, Timotheo.		
Interim Philippus Amphipolim et Pydnam sibi, Potidaeam Olynthiis expugnat, quo ipso tempore *Alexander* illi filius ex Olympiade, regis Molossorum f., Pellae nascitur, mense Boëdrom. (Septemb.)	356 356	106,1
Ath. pacem faciunt cum sociis olim suis	355	106,1
Timotheus et Iphicrates injuste accusantur Athenis, Timotheus etiam multatus in exilium it. *Demosthenes* in populi contione orationes habere coepit	354	106,3
PHOCENSES, Philomelo duce, ab Amphictyonibus multati stimulantibus Lacedaemoniis eorumque rege Archidamo, faventibus etiam Atheniensibus, templi Delphici curam ad se trahunt, Delphosque armis obtinent	356	105,4
Bellum sacrum praecipue a Thebanis et Locrensibus contra eos geri coeptum, ducibus Phocensium deinceps *Philomelo, Onomarcho, Phayllo*, fratribus, et Onomarchi filio *Phalaeco.*	355	

	a. Chr.	Olymp.
Philomelus, sacra pecunia usus, conductis mercenariorum copiis, cum Locrensibus et Thessalis feliciter pugnat, sed a Thebanis caeditur et occiditur	354	106,3
Onomarchus impudentius thesaurum dei aggressus vicinos premit. Thessali Philippum advocant, qui, diruta primum Methone, Pagasas capit	353	
Mausolus, Cariae regulus, moritur, cui supervivit Artemisia uxor	353	106,4
Philippus Onomarchum caedit, tyrannos Pheris ejicit, sed cum per Thermopylas irrumpere in Phocidem conaretur, ab Athen. prohibetur. (Demosthenis prima Philippica)	352	
Interim in Peloponneso bellum geritur inter Lacedaemonios et Megalopolitas, et utrorumque socios Phocenses et Thebanos	352	107,1
Thebani exhausti bello Phocensi, amissis jam Orchomeno et Coronea, a rege Persarum pecunia sublevantur	350	
Euboeae rebus et Athenienses et Philippus immiscentur.		
Phocion suos obsidione liberat apud Tamynas	350	107,2
Olynthii, a Philippo oppugnati, Atheniensium auxilium implorant (Demosthenis λόγοι Ὀλυνθιακοί.)	349	107,4
Eam urbem Philippus, dum Athenienses viribus parcunt, proditione captam funditus evertit, Chalcidicen regno suo adjungit	347	108,1
Plato mortem obit, impleto 81. vitae anno. *Aristotcles* ad Hermiam Atarnes tyrannum se confert	347	108,1
Legati Ath. ad Philippum de pace mittuntur (inter eos *Philocrates*, Ctesiphon, Aristodemus, Aeschines, Demosthenes), remittit Philippus Antipatrum, Parmenionem, Eurylochum. Pax decernitur 19. Elapheb. (Mart.)	346	108,2
Quam priusquam juret Philippus Cersobleptem Thraciae regulum destruit, in pace Phocenses excipit.		
Legatos Ath. domum revertentes sequitur Philippus, Thermopylas intrat, cum Thebanis conjungitur, et ultorem dei parentemque se decreto Amphictyonum professus, Phocenses ingenti exercitu ita terret, ut 23. Sciroph. die (Jun. mense) se subjiciant	346	108,2
Decreto Amphictyonum (i. e. Thebanorum et Thessalorum) urbes Phocidis praeter Abas (22 numero ait Demosth.) munimentis privantur, gens exarmata templo stipendiaria redditur, ejus loco ipse Phil. in concilium Amphict. recipitur	346	
Mercenarii, impetrato cum Phalaeco libero abitu, mox partim in Creta, partim in bello cum Eleis pereunt.		
Demosthenes orat. de pace habita Atheniensibus suadet ut rata habeant quae mutari nequeant	346	108,3
Timoleon a Corinthiis Syracusas mittitur, Dionysium tyrannum ejecturus	345	108,4
Philippus rebus Peloponnesiorum se interponit, Eleos sibi adjungit, Messenios et Argivos adversus Lacedaemonios defendit	344	
Et illic et in Acarnania illi adversantur Ath., de Halonesi ins. possessione cum eo contendunt	343	109,½
Aeschines a Demosthene male gestae legationis accusatur	343	
Aristoteles philosophus ad Alexandrum adolescentem 15 annorum instruendum in Maced. vocatur	343	109,2
Philippus in Thracia versans, dum opes suas augere studet, cum Atheniensibus (Diopithe praet.) rixatur	342	

	a. Chr.	Olymp.
In Euboea *Phocion* res Athen. contra partes Macedonum sustinet	341	109,4
Interim Philippus fortiter rem aggressus Perinthum et Byzantium oppugnat	340	
Itaque Ath. cum pacem ruptam censuissent armis agunt: cum Chareti non successisset, Phocion Philippum a Byzantii obsidione abstinere cogit	339	110,1
Locri Amphissaei ab Amphictyonibus impietatis damnati postquam armis a Cottypho Pharsalio cogi non potuerunt, id bellum gerendum Philippo demandatur a concilio . . . . prim. vere	338	110,2
Phil. subito intra Thermopylas apparens Elateam occupat mense Sciroph. (Junio)	338	
Ath. irati ac sibi communique libertati timentes 17. Sciroph. Demosthene auctore foedus cum Thebanis ineundum decernunt.		
Utrique, ducibus Charete et Theagene, cum Macedonibus confligunt 7. Metagitn. (6. August.) ad *Chaeroneam* et turpiter vincuntur	338	110,3
In Thebanos graviter consulit Philippus: exules reducuntur, Cadmea praesidio Macedonum obtinetur, concilium Boeoticum tollitur, Orchomenus, Thespiae, Plataeae restituuntur.		
Athenienses *Demadis* opera pacem aequam impetrant: inter socios Macedonum ut recipiantur ipsi postulant.		
Concilium Graecorum Corinthi agitur: *Philippus dux belli contra Persas gerendi* declaratur	337	
Sed quo tempore bellum praeparat, a Pausania Macedone Edessae in theatro interficitur	336	111,1

II. RES MACEDONUM, POSTQUAM IMPERIO GRAECIAE POTITI SUNT.

1. Regnum Alexandri Magni.

	a. Chr.	Olymp.
Philippo interfecto, *ALEXANDER*, ejus filius, rex Macedonum fit, 20 annos natus	336	111,1
Thraces, Triballos et Illyrios vincit, imperium detrectantes	335	111,1
Interim *Thebani* a Macedonibus deficiunt. Alexander cito cum exercitu adest, victis Thebanis urbem ipsam capit ac diruit (Eleusiniorum tempore, circa Cal. Octobr.)	335	111,2
Atheniensibus eum placant Phocion et Demades. Sed Charidemus dux mercenariorum in exilium mittitur.		
Aristoteles sedem Athenis in Lyceo capit		111.2
Alexander bellum contra Persas diu agitatum movet, Hellesponto trajecto Persarum satrapas (mense Thargel. i. e. Majo) ad *Granicum* amnem fugat, Asiae oram et urbes Graecas occupat, Halicarn. expugnat praeter arcem	334	111,$\frac{2}{3}$
Memnon Rhodius Persarum praefectus in eo est, ut cum classe in Graeciam naviget, cum Mitylenis moritur	333	111,3
Lyciam subigit summa hieme, vere Gordii omnes copiae congregantur, media aestate Tarsi graviter decumbit, mense Maemacterione (Novembri) cum Dareo confligit ad *Issum* in Cilicia. Damascum Parmenio capit, ipse Tyrum obsidere incipit	333	111,$\frac{3}{4}$

	a. Chr.	Olymp.
Tyrum septem mensibus expugnat, mense Hecatomb.	332	112,1
Gazam capit mense Septembri, inde septimo die Pelusium Aegypti propugnaculum venit. Tota Aegyptus facile Macedonum fit	332	112,1
Media hieme Alex. iter ad Iovem Ammonem suscipit, in quo Alexandria condi jussa	$33\frac{2}{1}$	112,1
Primo vere Memphi proficiscitur in Phoenicen et Syriam	331	
Medio anno Thapsacum venit	331	112,2
Euphrate Tigrique amnibus trajectis iterum cum Dareo confligit mense Pyanepsione (Calendis Octobribus) ad Gaugamela s. *Arbela*	331	112,2
Babylone exercitum recreat per 34 dies (mense Novembri). Inde per Sittacenen et Susianam ad portas Persicas procedit.		
In Graecia interim novi motus ab Agide II rege Lacedaemonio concitantur. Sed cum *Antipater* fortissime pugnantem vincit et occidit ad Megalopolim	331	112,2
Aeschines et Demosthenes orationibus contrariis *de corona* certant, victus Aeschines in exilium abit Rhodum	330	112,3
Alexander anni initio in aditu Persidis dimicat, Persepolim capit, interiora Persidis percurrit, inde in Mediam tendit. Ecbatana capit	330	112,2
Medio anno (mense Hecatomb.) *Dareus* in fuga trans portas Caspias a Besso interficitur	330	112,3
Tum Alexander Hyrcania subacta Parthienen et Ariam et Drangianam, ubi de Philotae patrisque ejus Parmenionis insidiis cognovit, et Arachosiam victor peragrat.		
Paropamiso hieme multoque cum labore superato Bactra intrat, Oxum amnem trajicit, Bessum proditum capit, Scythas pellit et Maracandis in potestatem reductis usque ad Jaxartem, ab hac parte finem regni, procedit	329	$112,\frac{3}{4}$
Nec hiematio quieta propter crebras rebelliones. Cliti nex.		
Vere Sogdiani pacantur, eorumque petrae capiuntur	328	112,4
Ibi inter pignora rebellium Oxyartis Bactrii filia *Roxane* pulchritudine regis animum ita movit, ut eam rite uxorem ceperit.		
Bactris copiae congregantur ad expeditionem Indicam: ibi puerorum regiorum conjuratio fit, cui implicatur *Callisthenes* Olynthius rhetor: aestate Alex. Paropamisum superat	328	113,1
Nicaeam venit, divisoque exercitu Hephaestionem ad Indum mittit, ipse populos (Nysaeos) cis Indum in potestatem redigit, Aornon capit.		
Indo trajecto Taxila capiuntur, rex Porus ad Hydaspen vincitur et capitur	327	$113,\frac{1}{2}$
Acesines et Hydraotes amnes trajiciuntur, sed ultra Hyphasim procedere nolunt Macedones.		
Itaque redit Alex. ad Hydaspen, et parte exercitus navibus imposita, parte ad ripam sequi jussa, per Hydaspen in Indum, per Indum Pattala usque proficiscitur (novem mensibus, a Novembri 327 usque ad Julium 326.)	327	113,2
Diviso exercitu ipse rex Oceano adito per Oritas et Gedrosiam et Caramaniam in Persidem redit. Sed in itinere a finibus Oritarum per Gedrosiam desertam usque Pura (60 diebus) majorem partem exercitus perdit.	326	113,3.
Nearchus cum classe (mense Octobri) profectus littus legens 129 diebus ad ostia Tigridis pervenit.	$32\frac{6}{5}$	
Alex. Susis nuptias suas et ducum et plurimorum aliorum Macedonum		

	a. Chr.	Olymp.
(ὑπὲρ τοὺς μυρίους Arr. 7, 4) celebrat, ipse praeter Roxanen maximam Darei filiarum Statiram (alii Arsinoen vocant) ducit, Hephaestio minorem Drypetim, Craterus Amastrim, Darei fratris filiam (quae postea Lysimacho nupsit)	325	113,3
Cum Persas juvenes Macedonicis armis instrueret, veteranosque suos militia solveret, seditio militum fit Opi ad Euphratem.		
Qua sedata Ecbatana profectus certamina utriusque generis peragit, inter quae *Hephaestio* intimus Alex. familiarium moritur	325	113,4
Cossaeis devictis Alex. Babylonem proficiscitur, ubi legationes plurimarum gentium ad eum conveniunt	324	
In Olympicis ludis Alex. exules a civitatibus Graecis restitui jubet	324	114,1
Athenis causae Harpalicae aguntur, quod Harpalus Babyloniae praefectus interversis V mil. talentum Athenas venerat, et corrupisse complures oratores dicebatur. Demosthenes multatus 50 tal. in exilium abit (Aeginae et Troezene plurimum versans).	324	
Babylone *ALEXANDER*, dum bellum Arabicum praeparat, febri *moritur* post regnum duodecim annorum et octo mensium (11. Jun. vid. Ideler. Chron. I. p. 407), archonte Hegesia	323	114,1
Eodemque die Corinthi *Diogenes* Cynicus.		

2. Contentiones ac bella inter duces et successores Alexandri Magni, usque ad constitutum certum rerum ordinem, a. circ. 278.

	a. Chr.	Olymp.
Alexandro mortuo duces militum de rebus pro tempore ordinandis consulunt	323	114,1
A phalange Macedonum, quae, auctore *Meleagro*, *Philippum Arrhidaeum*, Phil. f., mente captum, solum regem volebat, equites, duce *Perdicca*, secedunt.		
Meleagro interfecto instituuntur reges *Arrhidaeus* et *Alexander* modo natus Alex. M. et Roxanes filius, tutores eis dantur *Antipater* et *Craterus* in Europa, *Perdiccas*, qui idem dux erat equitum Maced., et *Leonnatus* in Asia. Distribuuntur praefecturae: *Antipater* et *Craterus* Macedoniam cum Graecia, *Lysimachus* Thraciam, *Leonnatus* Phrygiam ad Hellespontum, *Antigonus* Phrygiam majorem, *Cassander* (Asander) Cariam, *Eumenes* Cappadociam, *Laomedon* Syriam, *Ptolemaeus* Aegyptum, *Pithon* Mediam, *Peucestes* Persidem regendas accipiunt.		
Athenienses signum repetendae libertatis tollunt: adjunguntur Peloponnesiorum Argivi, Epidaurii, Sicyonii, Troezenii, Elei, Phliasii, Messenii, extra Isthmum Locri, Phocenses, Thessali plerique, Carystii, Aetoli cum Acarnanibus.		
Demosthenes revocatur. *Leosthenes*, Ath. dux, *Antipatrum* ad *Lamiam* vincit et obsidet	323	114,2
Leonnatus, qui auxilio Antipatro venit, in pugna interficitur.		
Sed mox *Antipater* adjuncto sibi *Cratero*, Graecos ad Cranonem vincit. Praesidium Macedonicum in Munychia, portu Athen., imponitur, popularis reip. status tollitur, *Demosthenes* et *Hyperides* oratores damnati, hic Aeginae, ille circa Calauriam capti morte afficiuntur	322	114,3

	a. Chr.	Olymp.
Eodem quo Demosthenes tempore Aristoteles Chalcide, quo se Athenis contulerat, morbo decedit, 63 annorum.		
Perdiccas *Eumeni* Cappadociam et Paphlagoniam armis subjicit	322	114,2
Contra *Perdiccam* intemperanter potestate utentem conspirant ceteri duces. Antipater et Craterus confecto bello Lamiaco, sed omissis Aetolis, Hellespontum copias trajiciunt; *Eumenes*, Perdiccae partes secutus, *Neoptolemum* et *Craterum* vincit et in pugna occidit, sed eodem tempore ipse *Perdiccas* in Aegypto male re gesta a militibus suis interficitur . . . . (ante medium annum)	321	114,3
Antipater rebus Macedonum praeficitur et novam provinciarum distributionem instituit. *Seleucus* Babyloniae praeficitur, *Eumenes* hostis Macedonum judicatur	321	114,4
Antigonus, cui bellum contra Eumenem gerendum demandatum est, Nora, quo ille receptaculo utitur, in finibus Lycaoniae et Cappadociae, expugnare non potest.		
Antipater octogenarius moriens *Polysperchontem* tutorem regum, *Cassandrum*, filium suum, equitum regiorum praefectum instituit	319	115,1
Cassander bellum movet contra Polysperchontem. Athenienses, a Polysp. ad arma et libertatem vocati, *Phocionem* capitis condemnant, sed mox a Cassandro ad deditionem compulsi *Demetrio Phalereo* regendi traduntur	318	115,3
Polysperchon (et reges) *Eumenem* ducem regiorum in Asia exercituum esse jubent eique bellum contra *Antigonum*, obsequium denegantem, mandant gerendum	318	115,2
Eumenes, cum Argyraspidas secum conjunxisset, in superioris Asiae provincias recedit	317	115,4
Vincit Antigonum ad Pasitigrim amnem, iterum in Perside	316	116,1
Sed post aliud proelium ab Argyraspidis proditur et necatur jussu Antigoni	315	116,1
Interea odia regiae familiae in bellum necemque eruperant. Olympias, mater Alex. M., cum Roxane et Alex. puero contra Philippum Arrhidaeum ejusque uxorem Eurydicen in acie stetit, vicit, adversarios captos necavit	317	115,4
Sed Cassander e Graecia in Macedoniam reversus eam Pydnae obsedit, urbem fame cepit, Olympiadem supplicio affecit, Thessalonicen, Philippi filiam, ipse in matrimonium duxit, Roxanen et Alex. puerum captos tenet	315	116,1
Antigonus, totius Asiae dominus factus, *Seleucum* provincia spoliat. Is ad Ptolemaeum in Aegyptum fugit, unde fit, ut Ptolemaeus, Lysimachus et uterque Cassander contra Antigonum conspirent	315	116,2
Graecia bellis ab Antigono et Polysperchonte contra Cassandrum gestis	314	
laceratur. Sed ibi tandem victor existit Cassander	313	
Antigonus et ejus filius *Demetrius* cum Cassandro in Asia minore, cum Ptolemaeo in Syria bellum gerunt	312	
Seleucus interea Babyloniam ac Mediam recuperat (Aera Seleucidarum Cal. Octobr.) et quinque annis totam Asiam superiorem in suam potestatem redigit, unde Nicator appellatur.	312	117,1
Pax facta, ut Graecae civitates liberae essent, Cassander Macedoniam, Lysimachus Thraciam, Ptolemaeus Aegyptum, Antigonus vero ceteram Asiam haberet, — donec Alexander adolesceret	311	117,2

Cas-

	a. Chr.	Olymp.
Cassander regem puerum Alexandrum ejusque matrem Roxanen, quos in arce Amphipolitana captos asservarat, necandos curat	310	117,2
Quo facto Polysperchon Herculem, Alex. M. filium ex Barsine, Mentoris vidua, Pergamo ad se in Graeciam vocat, et exercitu collecto in Macedoniam ducit. Sed Cassandri condicionibus captus Herculem in Stymphaeis veneno necat	309	117,3
Cleopatra, Philippi f., vidua Alexandri Epirotae Sardibus auctore Antigono interempta	308	118,1
Bellum rursus exardescit, dum quisque Graecos, spe libertatis irretitos, ad se trahere studet. Demetrius, Antig. f., Athenas occupat, Demetrius Phalereus in Aegyptum abit, status popularis post annos XV. restituitur ·	307	118,1
Epicurus philosophus Athenis sedem ponit	307	118,2
Demetrius Ptolemaei classem ad Salaminem in Cypro devincit	306	118,2
Antigonus et *Demetrius*, victoria de Ptolemaeo elati, *reges* appellantur, ceteri eorum exemplum imitantur, ut quinque regna ex uno fiant.		
Neque tamen Antigono res in Aegypto procedunt	306	118,3
nec Demetrius, quamquam adhibitis omnibus artibus, (Poliorcetes ob eam rem appellatus) *Rhodum* expugnare potest	305 304	
Pace cum Rhodiis facta Demetrius in Graeciam reversus, bellum feliciter adversus Cassandrum gerit, eumque ad Macedoniam usque persequitur, sed a patre in Asiam revocatur	303 301	119,1 119,3
Ubi *Lysimachus* et *Seleucus* copiis conjunctis Antigonum et ejus filium ad *Ipsum* in Phrygia devincunt (mense Augusto), Antigonus octogenarius in pugna interficitur	301	119,4
Syriam Seleucus, Asiam minorem Lysimachus occupat. Athenienses a Demetrio desciscentes sui juris fiunt (Olympiodorus). Demetrius tamen aliquas Asiae minoris urbes et Cyprum et Tyrum praesidiis, mare navibus obtinet.		
Stratonicen, filiam suam e Phila, Antipatri f., Seleuco collocat, Ciliciam occupat	300	120,1
Possessionem Corcyrae Cassandro Agathocles rex Syracusanus eripit . . .	299	
Cassander in Macedonia moritur	298	120,3
Ejus filii de regno certant inter se. Nam Philippo mortuo, Antipater matrem suam Thessalonicen, ultimam stirpem veterum regum, interficit, sed ipse ab Alexandro ejicitur.		
Demetrius Athenas (ejecto Leochare tyranno) occupat; praesidium in portibus et in Museo imponit, civibus parcit	295	121,1
Spartam obtinere non potest: et interim quidquid in Asia possederat, ab Lysimacho, Seleuco, Ptolemaeo occupatur.		
Idem Alexandro, Cassandri filio, occiso *rex fit Macedoniae*	294	121,3
et cum *Pyrrho*, Epirota, regni aemulo, feliciter bellum gerit.		
Menander, poëta comicus, Cephisiensis ex Attica, 52 annorum moritur .	(292)	122,1
Demetrius cum Macedonia non contentus majora petat, *Lysimachus* et *Pyrrhus* in Macedoniam irruptionem faciunt. Demetrius a Macedonibus deseritur et fuga salutem quaerit, *Macedonia potitur* primum Pyrrhus, deinde (7 mensibus post) *Lysimachus*	287 286	123,1 123,2
Demetrius in Asiam transit, sed ab Agathocle, Lysimachi filio, victus tandem eo adigitur, ut Seleuco genero se captivum tradat	286	123,3
Apud quem Apameae, Syriae oppido, in captivitate moritur	283	124,1

	a. Chr.	Olymp.
Ptolemaeus ὁ Σωτήρ, infensus majori filio *Ptolemaeo Ceranno*, qui apud Lysimachum refugium quaesivit, regni consorte et herede instituto *Ptolemaeo Philadelpho*, suo et Berenices filio, moritur 84 annorum . . .	285 283	124,2
Lysimachus ab uxore Arsinoë deceptus Agathoclem filium suum interficiendum curat	283	124,2
Fiunt eam ob causam fugae et defectiones principum regni.		
Seleucus paene octogenarius contra Lysimachum bellum movet, eum in Phrygia vincit et occidit . . . . med.	281	124,4
Septem mensibus post victor *Seleucus* in Macedoniam proficiscens prope Lysimachiam a Ptolemaeo Cerauno furtim occiditur	280	124,4
Antiochus, Seleuci filius, Syriam Asiamque superiorem, *Ptolemaeus* Macedoniam et Thraciam tenet. (Pyrrhus Epirota eodem tempore in Italiam trajicit.) Gentes et civitates Asiae minoris magis magisque sui juris fiunt.		
Philetaerus, Lysimachi praefectus Pergami, regni Pergameni fundamenta jacit.		
Quattuor urbes *Achaeorum*, Dyme, Patrae, Tritaea, Pharae, mox Aegium, Bura, Ceraunia, Leontium, Aegira, Pellene veterem Achaeorum societatem restituunt et confirmant	280	124,4
Ptolemaeus Ceraunos 9 mensibus post Seleuci necem a *Gallis*, Belgio duce in eas terras irrumpentibus, vincitur et occiditur	280	125,1
Meleager, Ptolemaei frater, *Antipater*, Cassandri filius, rerum statu maxime perturbato, per breve tempus dignitate regia fruuntur. Tum *Sosthenes*, nobilis Macedo, belli dux eligitur.		
Alius Gallorum exercitus in Graeciam irruit, Graecae civitates conjunctis copiis Thermopylas aliquamdiu defendunt, sed Brennus cum magna parte exercitus circa Delphos perit	279	125,2
Sosthene a Gallis occiso, *Antigonus Gonatas*, Demetrii pius filius, qui adhuc Corinthum et Peloponnesi partem tenuerat, Macedoniae rex fit .	278	125,3
Gallorum aliae turbae, Thraciam depopulatae, in Asiam trajiciunt, mercede conducti a *Nicomede*, rege Bithyniae, dimicant, totam Asiam minorem bellis ac vastationibus miscentes. *Galatiam* sive Gallograeciam propriam sedem occupant	279 275	125,2 126,2

Hucusque variam imperii Macedonici fortunam et contentiones principum uno tenore explicuimus, cum incerti rerum eventus et repetita bella nusquam nos insistere paterentur. Nunc demum, cum et Seleucus interfectus et Antigonus, Demetrii filius, Macedoniae regnum adeptus est, tria potentissima regna, *Macedoniam*, *Syriam*, *Aegyptum*, facile discernas. Neque vero historia liberarum in Graecia civitatum a Macedonia disjungenda est, cum eadem utrisque fata fuerint, et Macedonum reges fere semper principatum Graeciae servarint. Quae praeterea regna in Asia minore extiterunt, Bithyniae, Pergami, Cappadociae, Ponti, Armeniae, ea vix per se digna videbantur, quae his tabulis recenserentur, neque eorum memoria servata est, nisi per opportunitatem bellorum ab aliis populis gestorum, quibus media interjecta erant. Verumtamen regum *Pergamenorum* per aliquod tempus florentium et *Bithynorum* breves annales adjecimus, ne quid deesset, quod ad historiam Romanorum melius intelligendam pertineret.

3. Regnum Macedoniae, una cum Graeciae liberis civitatibus.

Reges Macedonum ex posteris Demetrii Poliorcetae.

	a. Chr.	Olymp.
Antigonus Gonatas pace facta cum Antiocho, Seleuci filio, et Gallorum exercitu victo, regnum Macedoniae obtinet, ab a.	278	125,3
Quo tempore *Zeno* Cittiensis phil. Athenis floret.		
A *Pyrrho* Epirota, ex Italia reverso, tota paene Macedonia ejicitur	274	126,3
Pyrrhus in Peloponnesum progressus nec Spartam capere potest, et ab Argivis Antigono faventibus interficitur	272	127,1
Antigonus Macedoniam recuperat, et virtute Demetrii filii contra Alexandrum Pyrrhi filium defendit.		
Graeciae rebus implicatur, tyrannorum opibus favens, Athenis potitur et praesidium imponit, Acrocorinthum occupat.		
Aratus Sicyonem, urbem patriam per 50 annis a tyrannis oppressam, in libertatem vindicat eamque concilio Achaeorum adjungit	251	132,1
Idem Praetor (στρατηγός) iterum creatus et Corinthum a Macedonibus liberat, et conciliandis aliis civitatibus (Megaris, Troezene, Epidauro) Achaeorum opes augere studet	243	134,2
Antigonus, rebus Macedoniae optime constitutis, moritur et *Demetrium II* filium successorem habet	243	134,2
Agis III, rex Spartae, Lycurgi leges ac veterem reip. formam restituere conatus, biennio post ab adversariis superatus occiditur. *Leonidas*, ejus inimicus, Eurypontidarum familia extincta, solus regnat	241	134,4
Demetrius II moriens Philippum filium regni heredem relinquit: cujus impuberis tutor *Antigonus Doson* regnat ab a.	233	136,4
Quo tempore Aratus et aliquot in Peloponneso civitates, ejectis tyrannis, Achaeorum communi adjungit, et Athenas praesidio Macedonico liberat	232	137,1
Cleomenes III, Leonidae filius, rex Spartanus (ab a. 236), consilia Agidis suscipit.		
Cum Achaeis feliciter bellum gerit, eaque opportunitate usus Lycurgi leges restituit, Ephororum potestate sublata	226	138,3
Achaei, auctore Arato, Antigonum Maced. regem contra Lacedaem. eorumque socios Aetolos arcessunt, eique ad fidem societatis Acrocorinthum tradunt. (Bellum Cleomenicum trium annorum)	224	139,1
Mantinea a Macedonibus capta interit (post Antigonea vocata).		
Megalopolis a Cleomene occupata incenditur	223	
Antigonus cum exercitu in Laconicam irrumpit, et Spartanis ad *Sellasiam* devictis, urbe potitur. Cleomenes in Aegyptum abit (ubi triennio post perit).	222	139,3
Heraclidarum regnum Spartanum finitur: Spartani ad priorem ignaviam redacti, ab eo inde tempore inter Aetolorum et Macedonum partes dubii haesitant, mox tyrannorum dominatu premuntur.		
Antigonus paulo post in Macedoniam reversus, victoria de Illyriis reportata, decedit, eum sequitur *Philippus III* 16 annorum, adolescens optimae spei, sed ab assentatoribus corruptus	221	139,3
Achaei bello petiti ab Aetolis victique ad Caphyas Philippi auxilium invocant: inde *bellum sociale* oritur. (In partibus Aetolorum Elei et Lacedaemoniorum rex Lycurgus)	220	140,1
Philippus Ambraciam Aetolis eripit, Acarnanes sibi adjungit, in Aetoliam		

	a. Chr.	Olymp.
irrumpit, dum Aetoli Dium in Maced. diruunt et Demetrius Pharius a Romanis ex Illyria pellitur	219	140,1
Aetoli Dodonam vastant	219	140.2
Philippus hieme in Peloponneso Achaeis auxilium ferens Aetolorum socios aggreditur	$21\frac{9}{8}$	140,2
Tum Cephallenia repulsus ipsam Aetoliam invadit, Thermum capit ac vastat, in Peloponnesum reversus Spartanos premit	218	$140,\frac{2}{3}$
Philippus Paeones subjicit, Thessalorum qui ad Aetolos desciverant punit: sed pacem cum Aetolis facit	217	140,3
Idem foedus cum Hannibale et Carthaginiensibus contra Romanos, Illyriae oram obtinentes, init	215	141,2
Sed a Romanorum classe, dum Apolloniam oppugnat, oppressus repellitur	214	
Graeciae libertatem opprimere conatus, Aratum veneno tollit	213	141,4
Aetoli societatem ineunt cum Romanis adversus Macedones	211	142,2
Aetoli Acarnaniam vastant, Romani Aeginam capiunt	210	
Aetoli adjuti a Romanis et Attalo rege ad Lamiam cum Philippo dimicant	208	
Philopoemen praetor Achaeorum creatus lapsam disciplinam restituit	208	143,1
Idem Machanidam tyrannum Spartanum ad Mantineam caedit	206	143,3
Aetoli invitis ac nescientibus Rom. pacem cum Philippo faciunt	206	
Item Romani sociique eorum Spartani, Elei, Athenienses, Messenii cum Philippo	205	
Philippus, inito foedere cum Antiocho M. contra Ptolemaeum Epiphanem, in Asiam trajectus, cum Prusia Bithyn. conjungitur, Cyanam delet, sed Pergamum capere nequit, cum Attalo et Rhodiis ad Chium classe prospere dimicat	201	
In Caria hiemat	$20\frac{1}{0}$	
Athenienses bello pressi a Maced. Romanos in Graeciam arcessunt, bellum Romanorum contra Philippum incipit, adjuvantibus Rhodiis et Attalo rege et Nabide tyranno Spartano, mox Aetolis, ab a.	200	145,1
Philippus Abydum vere capit, Attalus Athenas cum classe venit aestate	200	
Tertio belli anno *Flamininus* Cos. Rom. in Graeciam terra venit, Elateam capit	198	$145,\frac{2}{3}$
Philippo ad Cynoscephalas victo pax facta; Corintho, Chalcide et Demetriade, urbibus munitissimis, praesidia deducit Philippus	197	145,4
Flamininus Corinthi in ludis Isthmiis libertatem earum civitatum Graecarum, quae Philippo subjectae fuerant, pronuntiat	196	146,1
Nabis ab Imper. Rom. debilitatur, nec tamen dominatu Spartae privatur. Argi liberantur et concilio Achaeorum adjunguntur	195	$146,\frac{1}{2}$
Flamininus, conventu Corinthi habito, deductisque Rom. praesidiis Graeciam relinquit	194	146,2
Vix legiones Rom. in Italiam redierant, cum Aetoli a Romanis deficiendi ineunt consilia.		
Achaei, Philopoemene duce, cum Nabide pugnant. Nabis ab Aetolis occiditur: urbs tamen ab Achaeis occupatur	192	
Aetolis hortantibus *Antiochus*, Syriae rex, in Graeciam trajicit, in Chalcide capta hiemat	192	147,1
Acilius Cos. Rom. socio usus Philippo, Antiochum Aetolosque ad Thermopylas vincit, et illo Graecia expulso Heracleam capit	191	$147,\frac{1}{2}$
Amphissae oppugnati Aetoli inducias a Scipione Cos. impetrant	190	

	a. Chr.	Olymp.
Quibus praeteritis nec pace composita M. Fulvius Cos. Ambraciam expugnat, pax Aetolis petentibus datur, qua majestatem populi Rom. agnoscere tenentur, Cephallenia punitur	189	147,4
Spartam, cum ab Achaeorum foedere descisset, *Philopoemen* στρατηγὸς capit murisque privat, et reductis exulibus multisque aliis occisis disciplinam Lycurgi tollit	188	147,4
De restitutione civitatis inter Sen. Rom. et concilium Achaeorum agitur per legatos huc illuc missos.		
Interim Messenii deficiunt ab Achaeorum foedere, Philopoemenem captum necant, 70 annos natum et tum octavum praetura fungentem: sed ejus mors cito per *Lycortam* successorem vindicatur, Messene recipitur: in exequiis Philopoemenis urnam fert *Polybius*, Lycortae filius	183	149,2
Contentiones de Spartanis exulibus inter Senatum Rom. et concilium Achaeorum tractantur	181	
Callicrates στρατηγὸς Ach. jussu Senatus exules Spartanos et Messenios reducit	177	
Philippus, posteaquam Demetrium filium, Romanis imprudenter faventem, excitatus a Perseo, altero filio, interfecerat, moritur	179	150,2
Perseus, rex factus, bellum contra Romanos clam praeparat. Legati huc illuc eunt	174	
Bellum contra Perseum geri coeptum a Cos. Licinio Crasso, 26. anno post pacem cum Philippo factam	171	
Perseus per tres annos bellum cum Rom. ducibus Crasso, Hostilio, Marcio satis feliciter gerit, sed victoriis uti nescit.		
Idem paratum Illyriorum et Bastarnarum auxilium et regis Eumenis societatem, pecuniae tenax, negligit.		
Itaque ab *Aemilio Paullo* ad Pydnam devincitur et in Samothrace insula capitur (22. Jun. Vid. Clint. Fast.)	168	152,4
Macedonia a Romanis in quattuor regiones dividitur, sed libera esse jubetur.		
Achaeorum principes fere mille Romam evocantur, accusati conspirationis adv. Romanos cum Perseo factae non audiuntur, sed in libera custodia per 16 annos retinentur.	167	153,2
Andriscus, Persei filium se ferens, a Thracibus adjutus in Macedoniam redit, et Juventium Praetorem in pugna caedit	149	157,4
Sed a *Q. Metello* profligatus, a Thracibus, ad quos confugerat, traditur .	148	158,1
Paulo post Alexander, item simulatus Persei filius existit, sed facili negotio dissipatis rebellibus, Macedonia in provinciae formam redigitur .	147	158,2
Achaei suis finibus se continere, et Corintho, Argis, Sparta, Orchomeno, Heraclea excedere jussi, exacerbati bellum contra Spartanos, Rom. socios, movent	147	158,2
Iidem Thebanis et Chalcidensibus in partes perductis Heracleam oppugnant, sed a Metello ad Scarpheam in Locride et apud Chaeroneam vincuntur. Critolaus στρατ. mortem sibi consciscit	146	158,2
Mummius Cos. Rom. superveniens Achaeorum exercitum recens collectum et Diaeum praetorem ad Corinthum devincit, urbem desertam capit ac diruit	146	158,3
Concilium Achaeorum tollitur, urbes muris privantur, sublato populari statu et magistratibus secundum census institutis Graecia provincia Romanorum fit.		

4. Regna ex diviso Alex. Magni imperio in Asia orta.

a) Regnum Syriae sub Seleucidis.

	a. Chr.	Olymp.
Antigono ad Ipsum devicto et occiso, *Seleucus Nicator*, superioris Asiae dominus, Syriam ac Mesopotamiam, Armeniam, Cappadociam, Ciliciam occupat	301	119,4
Urbes 43 condit per 72 satrapias amplissimi regni (16 Antiochias, 9 Seleucias, 5 Laodiceas, 3 Apameas, alias de nominibus urbium Maced. appellatas), quarum celeberrimae Seleucia ad Tigrim, Antiochia ad Orontem; hanc regni sedem eligit.		
Antiochus (Soter) patrem, Lysimachiae interfectum, in regno sequitur ineunte	280	124,4
Asiae cis Taurum majorem partem Galli, Nicomedes, Bithyniae rex, et Eumenes Pergamenus occupant, Aegyptiorum praesidiis Cariae, Lyciae, Ciliciae portus tenentur.		
In pugna cum Gallis occiditur: sequitur filius *Antiochus II (Theos)* . .	261	129,3
Parthi ab Agathocle satrapa Syro vexati deficiunt, duce *Arsace*	250	132,3
Eodem fere tempore Theodotus, Graecus praefectus, regnum Bactrianum fundat, quod sub 7 regibus 130 fere annos constat.		
Antiochus ab uxore Laodice, alteri uxori Berenicae, Ptol. Philadelphi filiae, invidente, interimitur Ephesi	246	133,2
Seleuco II (Callinico, ludibrii causa, sive *Pogoni)* cum Ptolemaeo III Euergete et cum fratre minore Antiocho Hierace, regni avido, bellum gerendum est.		
Interim Parthi opes suas firmant: Seleucus ab iis vincitur et captus aliquamdiu in aula Arsacis II vivit	238	
Ptolemaeo Palaestina et Coelesyria cedit.		
A Gallis, Antiochi fratris auxiliaribus, victus, tandem fortuna reparata, fratrem debellat Sardesque recipit	229	137,4
Antiochus in Aegypto quo fugerat perít, sed anno post etiam Seleucus, equo lapsus	227	138,2
Ejus major f. *Seleucus III (Ceraunos)* post tres annos in Phrygia cum Attalo bellum gerens insidiis ducum suorum tollitur	224	139,1
Fratrem sequitur *Antiochus III* 15 annorum *(Magnus* postea appellatus*)*, Babylone accurrens.		
In Asia minore *Achaeus*, consobrinus regis, feliciter cum Attalo per annos complures dimicat.		
Mediam et Persidem Antiochus recuperat, quarum terrarum satrapae Molo et Alexander defecerant, etiam Mediam Atropatenen regno adjungit.	220	140,1
Cum Ptolemaeo Philopatore bellum trienne gerit recuperandae Coeles Syriae et Phoeniciae causa: proditur ei Ptolemais et Tyrus; Aradum	219	140,½
Berytumque capit, sed a Sidone repellitur	218	
Pugna ad Raphiam victus pacem petit et accipit	217	140,4
Contra Achaeum propter regis suspiciones ad defectionem compulsum et Asiae minoris parte potitum proficiscitur, eumque Sardibus per proditionem capit atque interficit	215	141,2
Cum Parthorum rege Artabano per aliquot annos feliciter bellum gerit,		

	a. Chr.	Olymp.
sed pace facta Parthienen et Hyrcaniam obtinere eum jubet, sibique socium esse	210	
Itidem Bactrianorum regem Euthydemum victum regnare patitur	206	
In Indiam profectus elephantis acceptis (quos 150 habet) praemio victoriae et amicitiae domum revertit	205	
Inita cum Philippo Macedone adv. Aegyptios societate, Coelesyriam et Palaestinam recuperat, victo Scopa ad Paneadem	198	145,2
In Asiam minorem proficiscitur, remoto Philippo vacuam: ins. an. in Europam transit, Chersonesum Thracicam occupat, Lysimachiam restituit	197 196	145,4
A Romanis sibi metuens pacem cum Ptol. Epiphane et filiae nuptias componit . . . hieme	196	
Novas possessiones firmat, cum senatu Rom. de amicitia facienda agitans ducitur per aliquot annos, donec legati Rom. eum cedere Europa et urbibus Graecorum jubent	192	
Hannibale auctore et Aetolis adhortantibus, bellum cum Romanis gesturus in Graeciam transit, sed Chalcide diutius commoratus ad Thermopylas fugatur	192 191	147,1 147,1
Romani in Asiam trajiciunt, Antiochum ad Magnesiam devincunt	190	147,3
Pace facta, ingenti pecunia et Asia cis Taurum multatur	189	
Pecuniam studiose conquirens ab Elymaeis interficitur	187	148,2
Seleucus IV (Philopator) 12 annos regnat tributo Romanis persolvendo regni opes exhauriens usque ad annum	175	151,2
Antiochus IV (Epiphanes vel *Epimanes)* ejus frater, excluso fratris filio Demetrio Romae obside, rex factus Eumenis auxilio, luxuriose vivit, magnifica opera extruit.		
Aegypto abstinere cogitur a Popillio Laenate, legato Rom.	168	
Judaei, diu vexati, deficiunt duce Mattathia sacerdote	167	153,2
Judas Maccabaeus Syrorum exercitu ad Emaum victo, captisque Hierosolymis, templum expiat	165	153,4
Antiochus incidit in insaniam, ac moritur post regnum 11 paulo plus annorum	164	154,1
Ejus filius *Antiochus V (Eupator)* tutore Lysia biennium regnat, sed a *Demetrio I Sotere*, Seleuci IV filio, Roma profugo, regno et vita privatur	162	154,3
Regi vinolento ab Heraclide regibusque Aegypti et Pergami opponitur *Alexander Bala* (Theopator Euergetes), simulatus Antiochi IV filius.		
Is victo et occiso Demetrio rex factus ignavus et crudeliter regnat	150	157,3
Ejicitur et occiditur Ptolemaei Philometoris auxilio a *Demetrio II Nicatore*, Demetrii I filio	146	158,3
Sed etiam hic biennio post a Diodoto (Tryphone) victus Syria expellitur.		
Tryphon initio *Antiochum VI* Alexandri filium regem instituit	144	
mox eundem tollit, et ipse regia dignitate potitur	142	159,2
Demetrius II interea Laodiceae regnat; in superiore Asia bellum cum Parthis male gerit et capitur	138	160,3
Antiochus VII Sidetes, Demetrii captivi frater, Tryphonem vincit et tota Syria potitur, nec sine laude regnat, nisi quod vino nimis est deditus	137	160,3
Hierosolyma capit pacemque Judaeis concedit	133	161,4
Parthos aggreditur, initio felix, post vincitur et occiditur	128	162,4
Tum *Demetrius II* a Parthis post decem annos dimissus regnum recuperat	128	

	a. Chr.	Olymp.
Bellum ingreditur cum Ptol. Physcone (qui Alexandrum Zebinam illi opponit), proelio victus, cum Tyrum fugisset nec receptus esset, occiditur	125	163,3
Demetrii II filius *Seleucus V* statim ab sua ipsius matre Cleopatra interimitur	125	
Bella usque ad extinctam Seleucidarum familiam geruntur inter posteros Demetrii II et Antiochi VII, fratrum.		
Antiochus VIII Grypus (Demetr. fil.) primum cum matre Cleopatra, dein solus regnat.		
Regno dejicitur ab *Antiocho IX Cyziceno*, Sidetae filio, qui materno genere ei frater fuit, paterno autem patruelis	113	166,4
Grypus Aspendo, quo fugerat, reversus (a. 111) regni partem majorem recuperat, nec tamen fratrem prorsus depellere potest: insidiis necatur	96	170,4
Grypi fil. *Seleucus VI* Antiochum Cyzicenum, patruum, proelio vincit, isque manum sibi affert	95	171,1
Sed non multo post ab *Antiocho X Eusebe*, Cyziceni filio, Syria expellitur, et Mopsvestiae in Cilicia incendio a civibus facto perit	93	
Seleuci fratres Antiochus et Philippus et fratrem ulciscuntur et cum Antiocho, Cyziceni filio, de regno certant. Maximus fratrum Antiochus Oronte haustus perit, sed Philippus aliquam partem Syriae tuetur, de qua tamen non minus cum suis ipsius fratribus minoribus Demetrio Eucaero et Antiocho Dionyso pugnare cogitur.		
Tigranes, Armeniae rex potentissimus, Seleucidas omnes ejicit et Syriam regno suo adjungit, volentibus Syris	83	174,2
Tigrane victo a Lucullo, ProCos. Rom., *Antiochus XIII Asiaticus*, Antiochi X ex Selene filius, redux ex Asia Syriae regnum occupat, neque eum impedit Lucullus	69	
Pompejus quae Lucullus instituerat irrita esse jubet, Antiochum regno privat, Syriam in formam provinciae redigit	65	178,3

b) *Regnum Aegypti sub Lagidis.*

Ptolemaeus, Lagi filius, *Soter* regium nomen assumit, primus Aegypti rex post Alexandrum M. dicitur	306	
Alexandriam portibus, pharo, aquaeductibus ornat.		
Suum ex Berenice filium Ptolemaeum in regni societatem assumit	285	123,4
Moritur aetatis anno 84	283	124,2
Ptolemaeus II Philadelphus, infirmus corpore, prudens ingenio, litteris artibusque favens 36 annos regnat; uxorem habet Arsinoen, Lysimachi regis filiam, ex eaque Ptol. et Lysimachum et Berenicen: dein dimissa uxore, alteram ducit Arsinoen, sororem germanam, Lysimachi regis viduam, Aegyptio, non Macedonum aut Graecorum more, nec tamen ex ea liberos habet.		
Museum Alexandrinum condit cum bibliotheca, cui praeest primus *Zenodotus* Ephesius, Philadelphi magister.		
Cum Romanis victo Pyrrho Epirota foedus init	273	126,4
Bellum gerit cum Maga fratre, Cyrenaicae praefecto, et cum Antiocho Θεῷ. Pax sic componitur ut Antiochus Berenicen, Philadelphi filiam, ducat, Magae filia Berenice Ptolemaeo, Philadelphi filio, nubat.		

Mor-

	a. Chr.	Olymp.
Mortuo Philadelpho succedit f. *Ptol. III Euergetes* regnumque tenet per 25 annos, ab	247	133,2
Cum Seleuco II rege Syriae sororis Berenices necem ulturus bellum gerit tanta fortuna ut Bactra usque penetrasse, et vetusta deorum Aegyptiorum simulacra a Persis abducta reportasse dicatur. (Coma Berenices reginae, Conon mathem., *Callimachus* poëta.)	246	133,3
Item *Eratosthenes* geographus florere incipit	223	139,2
Decedit Euergetes, sequitur f. *Ptol. IV Philopator*, 17 annos regnans	222	139,3
Sosibio et Agathocle ministris et auctoribus flagitiorum usus suspiciosus et crudelis in suos est: non ineruditus tamen.		
Antiochum Magnum Syriae regem virtute mercenariorum ad Raphiam vincit, tueturque possessionem Phoenices et Coelesyriae	217	
Arsinoen sororem eandemque uxorem suam tollit, Agathocleae amori serviens.		
Philopatori mortuo succedit filius quinquennis *Ptol. V Epiphanes*	204	143,4
Tutores habet deinceps Agathoclem, Tlepolemum, displicentes Alexandrinis, Aristomenem Acarnanem.		
Bellum cum Antiocho M. geritur de possessione Phoenices, ad extremum infeliciter, sed pax componitur ea condicione ut Epiphanes Cleopatram Syram ducat, ac dotis nomine Coelen Syriam habeat. Nuptiae conficiuntur ineunte	192	146,4
Aristomene tutore fideli interempto crudeliter regnare incipit.	184	
Crebros tumultus opera mercenariorum Graecorum comprimit, sed veneno tollitur 29. aet.	181	149,4
Filii superstites *Ptol. VI Philometor* et *Ptol. VII Euergetes alter* sive *Physcon* posthac appellatus primum sub tutela sunt.		
Quo tempore Antiochus Epiphanes, avunculus regum, Aegypti rebus immiscetur.		
Quo semel pulso ambo fratres communiter regnare incipiunt	169	152,3
Antiochus iratus vi Aegyptum subjicere sibi aut spoliare certe reges conans legatione Rom. deterretur	168	
Septimo anno regni communis Philometor a fratre minore pellitur, sed cum Romam fugisset, missis legatis restituitur, regnumque ita dividitur ut Euergetes Cyrenen habeat	163	154,1
Physcon quoque Romam profectus bis, a. 162 et a. 154 ut Cyprus insula suae portioni addatur impetrat, nec tamen rem armis efficere potest.		
Philometor Syriae rebus se immiscet, filiam Cleopatram primum Alexandro Balae, dein cum gener non placeret Demetrio Nicatori nuptum dat. Dum hunc Syris imponit vulneratus moritur	146	158,2
Quo facto *Ptol. VII Physcon* e Cypro reversus Aegypti rex fit, ducta fratris vidua eademque sorore regum Cleopatra, sed in ipsis nuptiis fratris filium (cujus praeceptor *Aristarchus* fuisse traditur) interimit, mox repudiata uxore, ejusdem filiam (Cleopatram itidem nomine) in matrimonium adsciscit.		
Ad hanc immanem belluam Scipio Africanus legatus venit, cum comite Panaetio Rhodio philosopho Stoico	143	
Alexandrini Physconem 16. regni anno expellunt, Cleopatram reginam agnoscentes	130	162,2
Sed redit cum exercitu e Cypro, et cum Cleopatra in Syriam ad Demetrium Nicatorem fugisset, cum Syro bellum gerit.		

	a. Chr.	Olymp.
Eae turbae componuntur: Cleopatra cum marito in gratiam redit, Demetrii Nicatoris filius Antiochus Grypus in Syria instituitur, ducitque uxorem Physconis filiam Tryphaenam	126	
Moritur Physcon (in tanta inhumanitate tamen φιλολόγου cognomine ornatus) 54. regni anno	117	165,3
Sequitur uxor Cleopatra cum eo filiorum quem ipsa legerit; primum igitur populi voluntate majorem *Ptol. VIII Soterem* sive *Lathyrum* legit. (Sorores Cleop. et Selenen deinceps uxores habet.)		
Sed eum mater et uxore et regno privat et Cyprum amandat, cum minore *Ptol. IX Alexandro* regnat ab a.	107	168,2
Ptol. IX Alex. matrem ut sese ab ejus insidiis liberaret occidit, sed cito a populo Alex. ejectus perit, *Ptol. Lathyrus* e Cypro revocatur	89	172,4
Interim Cyrenaica mortuo Apione, filio naturali Physconis, Romana provincia facta	96	
Ptol. Lathyrus cum 36 annos a morte patris regnasset, moritur	81	174,3
Successit ei unica filia legitimis nuptiis suscepta Berenice s. Cleopatra, quae nupsit Alexandro II filio Ptol. IX Alexandri, in Co insula educto et a L. Sulla adjuto. Qui cum uxorem ut regnum solus teneret, interemisset, 19. die regni sui ab Alexandrinis supplicio afficitur	81	
Tum naturalis Lathyri f. *Ptolemaeus* ὁ νέος Διόνυσος s. *Auletes* rex instituitur	80	174,4
Contra quem Alexander (s. Alexas) quidam III surgit, Romanorum auxilium ambiens, sed ab Aegyptiis non agnitus, Tyri moritur circa a.	65	
Auletes ut a senatu Rom. rex et socius agnoscatur ingenti pecunia per Caesarem efficit	59	
Ejus frater Ptolemaeus, alter nothus Physconis filius, Cypro rogatione Clodia privatur	58	
Eodem fere tempore Auletes ab Alexandrinis ejicitur, Berenice ejus maxima filia regia dignitate ornatur, nupta primum Seleuco Cybiosacti, dein Archelao, Mithridatis Eupatoris filio	58	
Reducitur Ptol. Auletes a Gabinio procos. Syriae ingenti pecunia	55	181,2
Moritur Ptol. Auletes, relictis duabus filiis Cleopatra et Arsinoe, duobusque pueris aetate minoribus	51	182,1
Cleopatra 17 annos et aliquot menses nata cum fratre Ptolemaeo reges instituuntur.		
Rex adultus, cum solus regnare vellet, ministris usus Pothino et Achilla, Cleopatram Aegypto expellit; idem iisdem auctoribus Pompejum ex pugna Pharsalica fugientem occidendum curat	48	
Caesar dictator Cleopatram reducit: Alexandrini eum oppugnant (quo tempore bibliotheca Musei interit): in eo tumultu cum Ptolemaeus major occisus esset, victor Caesar Cleopatram cum minore Ptol. reges instituit	47	183,1
Cleopatra fratrem cum adolesceret necandum curat	44	
Post Caesaris mortem cum Antonio Triumviro Tarsi familiariter congreditur eumque ita capit, ut et Arsinoen interfici jubeat et Cleopatram, repudiata Octavia uxore, palam pro uxore habeat. (Eidem bibliothecam Pergamenam donat.)	41	
Bellum Cleopatrae indicitur a senatu populoque Rom. Classe vincitur apud Actium 2. Sept.	31	187,2

	a. Chr.	Olymp.
Mortem obit, cum non servari se nisi ad triumphum intelligat, 39 annos nata mense Sept.	30	187,3
Cleopatrae ex Caesare et Antonio liberi masculi morti dantur, filia ex Antonio Cleopatra postea Jubae Maurit. regi nupsit.		
Aegyptus provincia Romana fit.		

---

c) *Regnum Pergami.*

	a. Chr.	Olymp.
Philetaerus Graecus genere ex Tio Pontico, eunuchus, a Lysimacho rege arci ac provinciae Pergamenae praepositus, perturbata domo Lysimachi regni Pergameni fundamenta jacit	283	124,2
nec tamen ipse rex appellatur. Octogenarius moritur	263	
Ei succedit fratris f. *Eumenes I* qui Antiochum Soterem ad Sardes proelio vincit, et post regnum 22 ann. moritur	241	
Attalus I item Philetaeri fratris filius post victoriam de Gallis reportatam rex appellatur. Cum Achaeo bellum gerit varia fortuna 221—215.		
Cum Philippo rege Maced. classe pugnat ad Chium	201	
Societate cum Romanis adversus Philippum inita Athenis divinis paene honoribus recipitur	200	145,1
Postquam 44 annos regnavit morbo moritur	197	145,4
Eumenes II Romanorum fidelissimus socius in bello cum Antiocho Magno, pace facta majorem Asiae cis Taurum partem et Chersonesum cum Lysimachia accipit (quod ipse Romae effecit)	189	
Bibliothecae Pergamenae conditor fit per aemulationem regum Alexandrinorum.		
Cum Prusia Bithyniae rege bellum gerens ab Hannibale premitur, sed Romanorum interventu bellum componitur. Hannibal ad mortem adigitur	183	149,2
Idem, socio Ariarathe Cappadoce, bellum gerit adv. Pharnacem Ponti regem, compositum anno	179	
Romam ipse adit, in reditu Delphis incidit in periculum a Perseo	172	
Bello orto inter Romanos et Perseum adjuvat Romanos	171	152,2
Sed tertio ejus belli anno secreto ad Perseum inclinat; victo illo prohibetur Romam venire	167	
Ei succedit *Attalus II Philadelphus* frater (ab a. 159 usq. ad 138).		
Attalus III Philometor, Eumenis filius, regnum suum Romanis dono dat	133	161,4
Aristonicus, regio genere ortus, jus suum tueri frustra conatus vincitur a Perperna, Cons. Rom.	130	162,3
Regnum in provinciae formam redactum, Asia proprie a Rom. vocatur.		

---

d) *Regnum Bithyniae.*

	a. Chr.	Olymp.
Zipoetes, regulus Bithynorum, inter contentiones successorum Alexandri M. regnum patrium contra Lysimachum et Antiochum Seleuci tuetur.		
Ejus filius *Nicomedes* cum primum rex factus est, Gallos navibus in Asiam traducit eorumque auxilio omnem Bithyniam in potestatem redigit	277	125,3
Nicomediam condit exadversum Astacum a Lysimacho dirutam	264	

	a. Chr.	Olymp.
Post eum *Zeilas* regnum armis Gallorum obtinet contra patris testamentum	(250)	
Eum sequitur filius *Prusias I* (fere ab a. 228—183) Philippi III Macedonis socius contra Attalum I, quo in bello Cium et Myrleam cepit, quas de suo et uxoris nomine Prusiadem et Apameam vocavit. Idem in oppugnatione Heracleae vulneratus *claudus* et fit et appellatur.		
Sequitur eum *Prusias II* κυνηγὸς appellatus, Persei Maced. sororis maritus. Cum filio puero 10 ann. Nicomede Romae senatoribus adulatur	167	
Postea eundem filium odio persequitur, Bithynos premit, Nicomediae in aede Jovis trucidatur	149	
Nicomedes II Epiphanes regnat usque ad a.	91	
Nicomedes III Philopator bis a Mithridate expellitur, a Rom. restituitur: moriens testamento regnum populo Rom. relinquit	74	

III. RES GRAECARUM CIVITATUM IN ITALIA ET SICILIA CONDITARUM, PRAECIPUE SYRACUSANORUM.

Coloniae, a variis gentibus Graeciae in Italiam deductae, cum diu, maxime sub annum 500 a. Chr. floruissent, centum fere annis post partim a Syracusanorum praepotentibus tyrannis, partim ab Italicis gentibus, quibuscum perpetuum bellum gerebant, atteri et vexari coeptae sunt. Nam cum Dionysius uterque, mox Agathocles opes suas augere vellent, proximam Italiam et urbes Graecas, aut nulla aut infirma societate inter se conjunctas, imprimis Rhegium, Crotonem, Locros, aggressi sunt. Sed majorem etiam, quam haec bella, calamitatem iis attulerunt vicinarum gentium Italicarum impetus, praesertim ex quo tempore Samnites, ex veteribus sedibus descendentes, regiones mari adjacentes occupare conabantur. Tum vero Campani et Lucani et Bruttii Graecis urbibus imminebant, ac paulatim plerasque, civibus partim dissipatis, partim occisis, occuparunt, ceteroquin ab usu linguae Graecae nequaquam abhorrentes. Huc Strabonis verba pertinent, Geogr. VI, 2. Νυνὶ δὲ (Augusti Imperat. aetate) πλὴν Τάραντος, καὶ Ῥηγίου, καὶ Νεαπόλεως, ἐκβεβαρβαρῶσθαι συμβέβηκεν ἅπαντα, καὶ τὰ μὲν Λευκανοὺς καὶ Βρεττίους κατέχειν, τὰ δὲ Καμπάνους· καὶ τούτους λόγῳ, τὸ δ᾽ ἀληθὲς Ῥωμαίους· καὶ γὰρ αὐτοὶ Ῥωμαῖοι γεγόνασιν. Ceterum harum civitatum recensum, praecipue, quando et a quibus conditae sint, hisce tabulis adjicere utile videbatur, quamquam perpauca sunt, quae de earum rebus gestis tradita reperiamus.

	a. Chr.	Olymp.
Cumae, antiquissima Graecorum in his regionibus colonia, deducitur a Chalcidensibus Euboeae	1031	
Inde originem trahit *Neapolis*, Zancle in Sicilia.		
Captae Cumae a Samnitibus	420	90,1
Sybaris, civium multitudine insignis, luxuria infamis, ab Achaeis condita est	720	15,1
Quam urbem Crotoniatae, victo ingenti Sybaritarum exercitu, excidunt .	510	67,3
Sed restituunt eandem coloni Athenis deducti, et appellant *Thurium* . .	444	83,4
A Lucanis, infestissimis vicinis deletur	390	97,3
Colonia Romana, post bellum Punicum secund., eo deducitur	194	
Croton ab Achaeis conditur	710	17,3
inde coloniae deducuntur urbesque conduntur *Laus*, *Metapontum*, *Posidonia* (Paestum).		

	a. Chr.	Olymp.
Pythagoras Samo Polycratis tyrannidem fugiens Crotonem venisse traditur	532	62,1
Crotonem itidem colonia Rom. post bellum Pun. sec. deducitur.		
Tarentini, a Lacedaemoniis deducti	707	18,2
a Messapiis ingenti clade affliguntur, neque tamen subiguntur	473	76,4
pro illis pugnans Archidamus adversus Lucanos eodem die quo pugna ad Chaeroneam fit caeditur	338	110,3
Tarento *Heracleam* ducta traditur colonia.		
Locri Epizephyrii colonia Locrorum sive Ozolarum (ut Strabo tradit) sive Opuntiorum	683	24,2
Eis leges scripsisse memoratur *Zaleucus*, circa annum	664	29,..
Rhegium a Chalcidensibus, adjunctis Messeniis, conditur, non multo post a.	668	28,1
Anaxilaus tyrannus rerum ibi potitus traditur ab a. 494, Ol. 71,3 usq. ad a. 476, Ol. 76,1.		
Dicaearchia (postea Puteoli apud Rom.) condita a Samiis	521	64,4
Siciliam insulam initio *Sicani* coluisse dicuntur.		
Phoenices in litore occidentali aliquot urbes condiderunt, Panormum, Motyam, Soloentem (Soluntem).		
Prope quos Elymi, ex variis gentibus, Trojanis, Phoenicibus, Graecis Phocensibus commixti, Erycem et Segestam (Aegestam) incoluerunt.		
Siculi, ex Italia profecti, Sicanos in occidentalem insulae partem rejiciunt, ipsi cetera tenent	1035	
Sed oram maritimam aliquot seculis post Graeci occupant:		
Naxus, vetustissima Graecarum coloniarum in Sicilia, a Chalcidensibus condita	734	11,3
Inde *Leontini* et *Catana* coloniae.		
Catanensibus, civibus suis, leges scripsit *Charondas* (non multo post Zaleucum) propter juris subtilitatem a multis posthac civitatibus adscitas	(660)	30,..
Syracusae conditae a Corinthiis, duce Archia	733	11,4
A Syracusanis cond. *Acrae*, *Casmenae*, *Camarina* (atque haec quidem post 135 annos).		
Megara Hyblaea a Megarensibus condita	728	13,1
inde centum fere annis post *Selinus*	628	38,1
Gelam coloniam deducunt Rhodii (Herod. 7, 153) et Cretenses	688	23,1
hinc Agrigentum (sive Agragas) conditum	582	49,3
Phalaris tyrannidem Agrigenti occupat	565	53,4
quam cum 16 annos tenuisset impetu populi occiditur	550	57,3
Gelae tyrannus est Cleander (Her. 6, 153) per septem annos ab	505	
Eum sequitur Hippocrates, itemque per septem annos praeest ab a. . . .	498	
qui Gelonis opera usus Callipolitas, Naxios, Zanclaeos subjicit, Camarinam tenet a Syracusanis concessam.		
Hic ipse *Gelo* Hippocrati succedit	491	72,2
Zancle a Cumaeis et Chalcidensibus condita (inde *Mylae*, *Himera*). Hi a Samiis aliisque Ionibus ejecti	494	71,3
qui itidem non multo post a Messeniis, Rhegium incolentibus, expugnantur et parte agrorum multantur. Urbs ex eo tempore *Messana* vocata.		

	a. Chr.	Olymp.
Pleniorem quandam historiam describere non possumus, nisi Syracusanae civitatis, ceteris longe potentioris et propterea scriptorum monumentis celebratae.		
Gelo, Gelensium tyrannus, reductis Optimatibus, qui a plebe Syracusana expulsi fuerant, eorum opera Syracusis potitur, urbem Gelam *Hieroni* fratri tradit	485	73,4
Mox victor de Carthaginiensibus Siciliae partem tenentibus *rex* appellatur.		
Eodem die, quo Graeci ad Salaminem vincunt, Gelo et Thero, ejus socer, Agrigentinorum tyrannus, Terillum exulem Himeraeum et Hamilcarem, Hannonis f. Carthaginiensem cum trecentis mil. barbarorum ad Himeram superant	480	75,1
Aetnae montis eruptiones incipiunt	479	75,2
Hiero post fratris mortem regnat 10 annos, poetarum laudibus celebratus, Naxo et Catana subjectis majorem potentiam assecutus.	478	75,3
Thero Agrigentinus moritur et collabitur ejus imperium	472	77,1
Hierone mortuo, Thrasybulus, ejus frater, cum crudeliter imperaret, 11. mense ejicitur: saevitur in regiam domum, popularis status restituitur	467	78,2
Siculi conjunctis copiis, Ducetio imperante, bellum adv. Graecas civitates movent, Agrigentum oppugnant, sed a Syracusanis vincuntur	451	
Leontini, a Syracusanis bello petiti, *Gorgiam* Athenas mittunt auxilii arcessendi causa	427	88,2
Sed Athenienses, cum rebus prospere gestis suspiciones civitatum moverent, concordia restituta per Hermocratem Syracusanum, dimittuntur .	424	89,1
Rursus Segestani contra Selinuntios eorumque socios Syracusanos Atheniensium auxilium invocant	415	91,1
Athenienses, cum in eo fuerint ut Syracusas caperent, tertio belli anno devincuntur: totus eorum exercitus a Syracusanis aut conciditur, aut capitur	413	91,4
Diocles Syracusanis novas leges scribit, quibus populi potestas augetur .	412	
Hermocrates, Optimatium fautor, tum in Asia cum classe Syracus. absens, in exilio esse jubetur, et dum armis reditum parat, interficitur .	408	93,1
Carthaginienses interea Segestanos adjuturi cum ingenti exercitu, Hannibale duce, in Siciliam transmittunt, ac Selinuntem et Himeram diruunt	409	92,4
Iidem nova expeditione in Siciliam missa Agrigentinos, quamquam a Syracusanis adjutos, urbem suam relinquere cogunt	406	93,3
Ea opportunitate callide usus *Dionysius,* dum ceteros duces criminatur, Syracusis *rerum potitur*	406	93,3
Pacem ita facit cum Carthaginiensibus, ut Himeram et Agrigentum et quidquid occidentem versus est, teneant, ipse Syracusis regnet	405	
Civium suorum defectionem metuens arma iis adimit, et mercenariis militibus utitur: Syracusas civibus auget, dum incolas victarum civitatium eo commigrare cogit.		
Ingenti apparatu bellum contra Carthag. movet, sed cum initio feliciter rem gessisset, mox Syracusas compellitur. Urbs oppugnatur, verumtamen Carth. exercitus in diuturnitate obsidionis morbo pestilenti deletur	397 392	95,4 97,1
Rhegini, complures annos bello petiti, tandem urbem Dionysio dedunt .	387	98,2
Dionysius a Magone, Carth. duce, denuo victus, pacem cum detrimento facit	383	99,2
Mortuo Dionysio majore postquam 38 annos regnavit, *Dionysius minor,* ejus fil., rex fit Syracusanorum (Febr.)	367	103,1

	a. Chr.	Olymp.
Dionis, affinis sui, rogatu *Platonem* philosophum Athenis arcessit, sed mox Dionem sibi suspectum in Graeciam amandat, et Platonem aegre retentum dimittit	366 365	103,3 103,4
Precibus tyranni evictus Plato iterum Syracusas proficiscitur	363	104,2
sed illius animo, invidiae et suspicionibus obnoxio, cum mederi conatus esset, in pericula mortis incidit. Quibus evitatis in patriam redit .	361	104,4
Dionysius in Italia bellum gerit cum Lucanis, et muro inter Scylacium et Nepiten ducto Graecas urbes tuetur	359	105,2
Dion libertatem Syracusanorum restituturus, coacto parvo exercitu, in Siciliam redit, et Syracusis, Dionysio in Italia etiamtum commorante, recipitur	357	105,4
Arce expugnata et libertate restituta, cum civium ingratos mobilesque animos expertus esset, a Callippo Atheniensi interficitur	353	106,3
Idem Callippus rerum potitus, mox ejicitur	353	
Inter civium discordias Dionysius ex Italia Syracusas redit et imperium recuperat, sed a Carthag. et Hiceta, Leontinorum tyranno, bello premitur	346	108,3
Timoleon Corintho missus cum exiguis copiis advenit	344	109,1
Carth. et Hicetam vincit, Dionysium ut arcem seque ipsum tradat adigit, eumque Corinthum relegat	343	109,2
De Carthaginiensibus, cum majore exercitu reversis, pulcherrimam victoriam ad Crimessum amnem reportat, eosque Sicilia usque ad Halycum amnem decedere cogit	339	110,1
Exulibus revocatis remp. restituit, Hicetam ceterosque in Sicilia tyrannos tollit.		
Privatus et caecus Syracusis moritur, vir admirabili integritate libertatisque amore excellens	337	110,4
Oligarchia 600 hominum instituitur et remp. tenet contra factionem popularium.		
Sed *Agathocles* 44 annos natus, cum forte praetor factus esset, pauperibus armatis praedaque saginatis tyrannidem obtinet, et crudelitate victoriisque adversus exules tuetur.	317	115,4
Carthaginienses, ab exulibus arcessiti, bellum renovant, et, Agathocle in proelio ad amnem Himeram victo, Syracusas obsident	311	
Ipse Agathocles, ad solvendam urbis obsidionem, in Africam trajicit . . .	310	117,3
Victor aliquot pugnis Ophellam, Cyrenaeum, ad spem Carthaginis expugnandae advocat, mox vita et exercitu privat	308	
Sed dum in Siciliam forte abest, res ejus in Africa affliguntur, et ipse, in Africam iterum transgressus, fugatur, et clam aufugit. Milites relicti ejus filios trucidant, ac pacem suo arbitrio cum Carth. componunt	307	118,2
Agathocles in Sicilia intemperanter potentia abutitur, et regnum civium caedibus et exiliis confirmat	305	
Animo ad res Italicas adverso, Crotone potitur, bella cum Bruttiis gerit .	299	120,2
Veneno a Maenone Segestano interimitur, et crematur adhuc spiritum ducens, postquam 28 annos regnavit	289	122,4
Maenon a Carth. adjutus, sublata regia domo, tyrannus fit, sed ab Hiceta ejectus perit.		
Mamertini, genere Campani et mercenarii apud Agath. milites, post ejus mortem in patriam redeuntes, Messana urbe, occisis civibus, potiuntur	281	124,4

	a. Chr.	Olymp.
Hiceta forte absente, Syracusis adversus eum existunt Thynion et Sosistratus, cum eodem tempore Carthaginiensium bello foris urgentur.		
Harum turbarum causa *Pyrrhus*, rex Epiri, Agathoclis gener, ex Italia, ubi tum maxime bellum contra Romanos gessit, arcessitur	278	125,3
Hic celeriter Carthaginiensibus omnia usque ad Lilybaeum eripit, sed dum imperio superbius abutitur, civitates partim ad Carthag., partim ad Mamertinos deficiunt, quo facto Siciliam relinquere cogitur	276	126,1
Hiero, Hieroclis filius, praetor Syracusis creatur.	275	126,2
Idem victis Mamertinis, a gratis civibus rex salutatur	270	127,4
Mamertini cum a Carthag. et Hierone obsiderentur et diu inter utrosque haesitassent, tandem Romanorum auxilium implorant.	264	
Appius, Cons. Rom., Hieronem regem, mox Carthag. vincit	264	129,1
Hiero, metuens ne Syracusae oppugnarentur, pacem cum pop. Rom. facit et ex eo tempore inter bellum Punicum primum et initia secundi hanc societatem fideliter colens, bene et civiliter regnat.	263	
Primo bello Punico finito, Carthaginienses Sicilia omni excedunt, eaque pars insulae provincia Romana fit, a Praetore quotannis Lilybaeum misso administrata	242	134,3
Hierone post regnum 54 annorum cum amplius nonaginta annos vixisset mortuo	216	141,1
Hieronymus, ejus nepos, rex factus, foedus cum Carthág. contra Romanos iniit, sed paulo post Leontinis a conjuratis civibus occiditur postquam 13 menses regnavit	215	
Libertatem restitutam turbant Hippocrates et Epicydes, regii praefecti et Hannibalis amici, quapropter M. Marcellus, Cons. Rom. Syracusas terra marique oppugnat easque, diu Archimedis ingenio servatas, capit . . .	212	142,1
Itaque etiam altera Siciliae pars, quae hucusque Syracusanorum fuerat, in provinciae formam a Rom. redigitur, diversa singularum civitatum, prout quaeque meruerat, condicione.	210	

C.

C. IMPERIUM ROMANORUM.

***Prima periodus**, gentis initia et septem regum historiam continens, usque ad a. 510.*

	a. Chr.	u. c.
Vulgaris apud Romanos fama est *Trojanos* patria pulsos, *Aenea* duce, usque ad Tiberis ostia penetrasse, ibi cum Aboriginibus conjunctos urbem *Lavinium* condidisse: genti nomen *Latinorum* a rege Aboriginum Latino inditum esse.	1181	
Post annum tricesimum *Alba longa* condita fertur per Ascanium, Aeneae filium, mox caput gentis facta.	1151	
Ab hoc Albanorum regum series (vid. Dion. I, 70 seq. Liv. 1, 3) deducitur usque ad Procam ejusque filios Numitorem et Amulium.		
Amulius majorem fratrem regia dignitate privat, ejus filium interimit, filiam Iliam sive Silviam Vestalem sacerdotem facit.		
Sed Rea Silvia a Marte compressa geminos pueros peperit, *Romulum* et *Remum*, ab Amulio neci destinatos a Faustulo pastore et ejus uxore Acca Larentia servatos atque eductos.		
Qui Amulio occiso et avo in regnum restituto, urbem *Romam* in monte *Palatino* condidisse traduntur, Paliliis, id est a. d. XI. Cal. Majas (21. April.) Olymp. 6, 3 exeunte *)	753	1
Romulus, interempto fratre solus rex, novo populo jura dat, senatum centum virorum instituit.		

*) Haec est aera *Varronis*, quam et privatim plerique veterum scriptorum secuti sunt, et publice Imperator Claudius, antiquitatis Romanae curiosissimus, in celebrandis a. 800 post urbem conditam ludis saecularibus. Sed admonendi videntur tirones, ne ab hac ratione illos recentiorum scriptorum, qui urbem Romam a. 754 conditam dicant, dissentire putent: nam hi fere et ipsi primum annum urbis conditae, sive post urbem conditam, ante Chr. 753 numerant (quamquam etiam sunt, qui prorsus falso annum 754 primum urbis conditae dicant), sed errant in eo, quod non attendunt ad rationem anni Olympici, et eum annum, quo urbs conderetur, diversum putant ab anno primo *post* urbem conditam. Neque vero hoc quemquam in errorem inducere debet, quod in annis urbis conditae cum aera Christiana comparandis deductio fieri solet ab anno 754, quoniam necesse est, numerum, a quo deducas, uno augere, nisi eum *extra* rationem esse velis. Ceterum vere dissentit ab aera Varroniana *ratio Catonis*, quam Dionysius Halicarnassensis et describit I, 74, et sequitur. Ille enim urbem esse conditam annis post Trojam eversam 432, Olymp. 7, 1, itidem exeunte (nam natalis urbis certus est), tradidit, i. e. anno ante Chr. 751, ita ut, qui hac aera utuntur, per totum historiae Romanae spatium, duobus annis minorem numerum, quam Varro, ponant. Quodsi forte quaeratur, quae causa hujus discriminis sit, eam breviter explicabo. Nam Cato annos nostros (a. Chr.) 324. 309. 301. proximis prioribus adjecit, eum persuasum haberet, Dictatorum potestatem non ultra annum eorum magistratuum, a quibus dicti fuerint, extendi potuisse, neque in annum insequentem excurrisse. De quo aliter statuit Varro: quibus rationibus adductus, aut recte necne ita putaverit, non est hujus loci exquirere. Sed hac ratione tribus annis Catoni praecurreret, cum duos tantum pluris habeat. Nimirum unus annus Catoni rursus accedit, qui annum a Chr. 449 divisit, et Coss. hoc anno exeunte creatos etiam per annum insequentem reip. praefuisse statuit. Neque id sine justa causa, quae tamen apud me non eo valere potuit, ut ab ea ratione discederem, quae plurimorum hodie consensu probata, et in libros scholasticae eruditioni destinatos recepta est. Quodsi veterum temporum doctrina ita ad liquidum perduci posset, ut non plura superessent, de quibus dubitares, quam quae certa et explorata haberes, nae ego hanc timidam et molestam curam procul abjicerem, et libenter amplecterer, quidquid melius esset prolatum. Nunc vero quo in loco res sit, facile quaerenti apparet. Quapropter magnopere auctor sum imprimis iis, quibus scholastica institutio demandata est, ut *annis ante Christum natum* vulgo utantur, quippe quorum et initium ex constanti opinione certum sit, et computatio usque ad annum 300 retrorsum facile, et eadem apud omnes, procedat.

	a. Chr.	u. c.
Raptis puellis bella contra Romanos a vicinis-gentibus moventur, sed Caeninensibus, Crustuminis et Antemnatibus victis, *Subini* quoque per matronas cum Romanis reconciliantur.		
Ejus gentis pars cum rege Tatio Romam commigrat, sedesque in *Capitolino* et *Quirinali* montibus ponit: senatorum (gentiumque patriciarum) numerus altero tanto augetur.		
Tatio a Laurentinis occiso, Romulus, iterum solus rex, bella gerit cum Fidenatibus et Vejentibus, Etruscis populis.		
Tres populi tribus, tres equitum centurias (Ramnes s. Ramnenses, Tities s. Titienses, Luceres s. Lucerenses) instituit, triginta curias.		
Romulo mortuo, cum interregno unius anni populus fessus esset, *Numa Pompilius,* Curibus Sabinis accitus, rex creatur	715	39
Is civitatem deorum religionibus legibusque instituendis iterum quasi condidisse fertur, cum per 43 annos nullum bellum gereret	673	81
Tullus Hostilius, Romulo similior quam Numae, Albanos (certamine Horatiorum et Curiatiorum) subjicit, haud multo post Albam longam capit ac diruit, cives Romam transducit	667	87
Senatum auget aliquot gentibus Albanis inter patres receptis, equitatum duplicat.		
Fulmine ictus perit post regnum 32 annorum	641	113
Ancus Marcius, nepos Numae ex filia, aeque belli ac pacis artibus clarus, Latinos devincit, victos Romam in *Aventinum* montem demigrare cogit.		
Ostiam, ademptam Vejentibus, colonos Romanos deducit, urbem Romam Janiculo munito adversus Etruscos firmat.		
Post Anci mortem (24 annos regnaverat) *L. Tarquinius Priscus,* Demarati Corinthii filius, qui Tarquiniis, Etruriae oppido, Romam migraverat, rex creatur	616	138
Caeles Vibenna coloniam Etruscorum Romam ducit insidetque montem *Caelium* ab ea re vocatum. Tac. Ann. 4, 65.		
Tarquin. senatores addit centum, deinde minorum gentium appellatos, ut 300 senatores numero facti sint.		
Idem cum novas tres equitum centurias, augurio vetitus, facere non posset, tribus veteribus alterum tantum adjecit, ut essent 1200.		
Vincit Sabinos et Latinos, civitatemque auget.		
Templum Jovis Capitolini aedificare Cloacasque struere incipit, ludos Romanos s. magnos instituit.		
Tarquinio, per sicarios a Marciis conductos regni anno 38. interfecto, succedit sine patrum auctoritate, sed plebis voluntate rex *Servius Tullius.* .	578	176
Esquilinum et *Viminalem* montem urbi addit, muroque cingit: itaque eum urbis ambitum efficit, qui posthac diu mansit.		
Populum in 5 classes et 170 centurias ex censu distribuit, quibus exercitus pedester efficeretur, his adjunctae 18 centuriae equitum. Una centuria pauperum s. proletariorum immunis militia est.		
Idem plebem in *triginta tribus,* 4 urbanas, 26 rusticas, pro situ agrorum distribuit. (Dionys. 4. 15.)		
Fanum Dianae Romae a Latinis populoque Romano communiter aedificatur, tanquam monumentum societatis.		
Tarquinius Superbus, Prisci Tarquinii filius nepos ve, Servium regem, socerum suum, regno quod per 44 annos administrarat, vitaque privat, et ferociter regnat annos 25	534	220

	a. Chr.	u. c.
Certum et perpetuum foedus jungit cum Latinis populis (priscis), ut principatus penes Romanos esset, iique praesiderent sacris in Albano monte faciendis.		
Bellum movet adversus Volscos, ex iisque Suessam Pometiam capit, et colonias Circejos et Signiam ad fines defendendos mittit.		
Gabios, urbem propinquam, sed foederis Latini expertem, per Sextum filium dolo capit.		
Templum Jovis, Junonis Minervaeque in monte Tarpejo, a Tarq. Prisco inchoatum, ingenti labore perficit.		
Cives, jam dudum aegre dominatum regium ferentes, cum vis Lucretiae, nobili matronae, a Sexto Tarquinio illata esset, ita exacerbantur, ut L. Junio Bruto auctore obsequium regibus denegent, eosque urbe excludant. .	510	244

***Secunda periodus a libertate instituta usque ad composita Plebejorum et Patriciorum certamina, ab a.* 510, *u. c.* 244, *usque ad a.* 366, *u. c.* 388.**

a. Chr.	u. c.	
509	245	Coss. *L. Junius Brutus, L. Tarquinius Collatinus,* Suff. Collatino *P. Valerius Poplicola,* Bruto *Sp. Lucretius Tricipitinus,* eoque mortuo *M. Horatius Pulvillus.)* Creati duo Consules, sive *Praetores* tum vocati, regia potestate, sed cum alter Consul L. Tarquinius invidiae cedere coactus esset, in ejus locum comitiis centuriatis creatur P. Valerius. Senatus expletur plebejis Equitibus, inde duplex nomen Patres et conscripti. Conjuratio nobilium juvenum ad reges restituendos detegitur et vindicatur, quapropter regii agri publicantur. Vejentibus Tarquiniensibusque reges armis reducere conantibus, pugna fit, qua *Brutus* et Aruns Tarquinius mutuis vulneribus pereunt. Eodem anno antiquissimum foedus cum Carthaginiensibus ictum est, apud Polyb. 3, 22, quo Romanorum tum fuisse maris oram usq. ad Terracinam apparet.
508	246	Coss. *P. Valerius Poplicola II, T. Lucretius Tricipitinus.) Porsena,* rex Clusinus, Romanos aggreditur, victos obsidione premit et ad deditionem adigit: obsidibus acceptis et agrorum parte (tertia, Niebuhr. Vol. 1 p. 431) adempta, infirmam neque tamen regibus subjectam civitatem relinquit.
507	247	Coss. *M. Horatius Pulvillus II, P. Valerius Poplicola III.)* Tarquinius Tusculum ad Mamilium Octavium Dictatorem abit. Templum Jovis Capitolini dedicatur. combustum a. 83.
506	248	Coss. *Sp. Larcius Flavus, T. Herminius Aquilinus.*
505	249	— *M. Valerius, P. Postumius Tubertus.*
504	250	— *P. Valerius Poplicola IV, T. Lucretius Tricipitinus II.)* Attus Clausus, apud Rom. *Appius Claudius,* Sabinus, cum magno numero clientium Romam confugit, ipse in patres allectus, ceteris, cum agro trans Anienem, civitas data et tribus Claudia. (De nobilitate gentis cf. Suet. Tib. 1.)
503	251	Coss. *P. Postumius Tubertus II, Agrippa Menenius Lanatus.*

a. Chr.	u. c.	
502	252	Coss. *Opiter Verginius Tricostus, Sp. Cassius Viscellinus.)* Pometia Auruncorum capta et diruta.
501	253	Coss. *Postumus Cominius Auruncus, T. Larcius Flavus.)* Cum bellum a triginta populis Latinis immineret, T. Larcius primus *Dictator*, sive Magister populi, *dictus*, qui Sp. Cassium Magistrum Equitum habuit. (Liv. 2, 18.)
500	254	Coss. *Ser. Sulpicius Camerinus, M'. Tullius Longus.*
499	255	— *T. Aebutius Elva, P. Veturius Geminus.*
498	256	— *Q. Cloelius Siculus, T. Larcius Flavus II.*
497	257	— *A. Sempronius Atratinus, M. Minucius Augurinus.)* Templum Saturni dedicatur.
496	258	Coss. *A. Postumius Albus Regillensis, T. Verginius Tricostus.* A. Postumius, Dictator factus, cum populis Latinis, a Mamilio Tusculano concitatis, ad lacum Regillum confligit.
495	259	Coss. *App. Claudius Sabinus Regill., P. Servilius Priscus.) Tarquinius* rex exul Cumis *moritur*. Romae tribus 21 factae, adjecta Claudia. Mercurii templum a centurione plebejo dedicatur. Signia colonia, suppleto numero colonorum, iterum deducta.
494	260	Coss. *A. Verginius Tricostus Caelimontanus, T. Vetusius Geminus Cicurinus.)* Velitras colonia deducitur. Plebs in sacrum montem secedit, eaque re impetrat a patribus, ut quinque *TRIBUNOS PLEBEI* quotannis creare liceat sacrosanctos, singulos ex singulis classibus. (Sunt qui duos creatos et ab his tres allectos dicant. Ascon. ad Cic. p. Cornel.) Ineunt IV. Id. Dec. Item duo *Aediles* pl. instituuntur.
493	261	Coss. *Sp. Cassius Viscellinus II, Post. Cominius Auruncus II.)* Foedus ictum cum Latinis, condicionibus aequis. Corioli capti. Aedes Cereris Liberi Liberaeque ad circum max. dedicata, Dion. 6, 94. Cf. Plin. 35, 45.
492	262	Coss. *T. Geganius Macerinus, P. Minucius Augurinus.) Norbam* colonia deducitur, quae arx in Pomptino esset.
491	263	Coss. *M. Minucius Augurinus II, A. Sempronius Atratinus II.) C. Marcio Coriolano* dies dicitur a Tribunis, quod per opportunitatem annonae auctor fuerat Patribus tollendae potestatis Tribuniciae. Damnatus ad Volscos exulatum abit.
490	264	Coss. *Q. Sulpicius Camerinus, Sp. Larcius Flavus II.*
489	265	— *C. Julius Julus, P. Pinarius Ruf. Mamercinus.)* Volsci conjuncti cum Aequis Romanos Latinosque premunt, multasque urbes occupant, quae antea Latinorum fuerant. (Nieb. I. p. 442.) Inde perpetua bella propinqua cum Aequis et Volscis Antiatibus, annalium vanitate mirifice adaucta.
488	266	Coss. *Sp. Nautius Rutilus, Sex. Furius Fusus.*
487	267	— *T. Sicinius Sabinus, C. Aquilius Tuscus.*
486	268	— *Sp. Cassius Viscellinus III, Proculus Verginius Tricost. Rutilus.) Hernici* in foedus cum Latinis adsumpti. *Cassius* Cos. primam *legem agrariam* fert, ut agrorum publicorum pars plebi assignetur.
485	269	Coss. *Ser. Cornelius Maluginensis Cossus, Q. Fabius Vibulanus.)* Cassius, ubi magistratu abiit, proditionis damnatus necatur, neque tamen plebs et Tribuni legem Cassiam flagitare desistunt.
484	270	Coss. *L. Aemilius Mamercinus, K. Fabius Vibulanus.)* Templum Castoris et Pollucis dedicatur.
483	271	Coss. *M. Fabius Vibulanus, L. Valerius Poplic. Potitus.*
482	272	— *Q. Fabius Vibulanus II, C. Julius Julus.)* Conceditur plebi, ut al-

a. Chr.	u. c.	
		terum Consulem sine patrum auctoritate, quamquam ex patribus, creent. (Auctor est Zonaras, ap. Nieb. II. p. 205.)
481	273	Coss. *K. Fabius Vibulanus II, Sp. Furius Fusus.*
480	274	— *M. Fabius Vibulanus II, Cn. Manlius Vulso Cincinnatus.*
479	275	— *K. Fabius Vibulanus III, T. Verginius Tricost. Rutilus.)* Fabia gens, Consule auctore, bellum cum Vejentibus gerendum sibi sumit, castellumque ad Cremeram communit.
478	276	Coss. *L. Aemilius Mamercinus II, C. Servilius Structus Ahala,* suff. *C. Cornelius Lentulus Esquilinus.*
477	277	Coss. *C. Horatius Pulvillus, T. Menenius Lanatus.)* Fabii trecenti sex numero a Vejentibus caeduntur ad Cremeram fluvium, XV. Cal. Aug.
476	278	Coss. *A. Vergin. Tricost. Rutilus, Sp. Servilius Structus.* Vejentes Janiculo capto Romanos bello premunt.
475	279	Coss. *C. Nautius Rutilus, P. Valerius Poplicola.*
474	280	— *L. Furius Medull. Fusus, A. Manlius Vulso.)* Bellum cum Vejentibus induciis in 40 annos factis finitur.
473	281	Coss. *L. Aemilius Mamercinus III, Vopiscus Julius Julus* (ap. Liv. Opiter Verginius).
472	282	Coss. *L. Pinarius Rufus Mamercinus, P. Furius Fusus.) Lex Publilia* (Publilii Voleronis Tribuni) fertur, ut magistratus plebeji comitiis tributis creentur, quod eo usque curiatis factum tradit Dionys. 9, 41.
471	283	Coss. *App. Claudius Sabinus Regillensis, T. Quinctius Barbatus Capitolinus.)* Lex perfertur. Milites Romani sub Appio Cos. vincere nolunt, sed decimus quisque sorte ad supplicium legitur.
470	284	Coss. *L. Valerius Poplic. Potitus II, Tib. Aemilius Mamercinus.)* App. Claudius a Tribunis accusatur, sed ante damnationem morbo moritur.
469	285	Coss. *T. Numicius Priscus, A. Verginius Tricost. Caelimontanus II.*
468	286	— *T. Quinctius Barbatus Capitolinus II, Q. Servilius Priscus.)* Romani et Latini summa ope ad Antium cum Volscis Aequisque dimicant. Antium Romanis proditur.
467	287	Coss. *T. Aemilius Mamercinus II, Q. Fabius Vibulanus.)* Coloni Antium mittuntur, qui cum veteribus civibus habitent.
466	288	Coss. *Sp. Postumus Albus Regill., Q. Servilius Priscus II.*
465	289	— *Q. Fabius Vibulanus II, T. Quinctius Barbatus Capitolinus III.)* In Algido monte cum Aequis dimicatur.
464	290	Coss. *A. Postumus Albus Regillensis, Sp. Furius Medull. Fusus.)* Sp. Furius Cos. ab Aequis et Ecetranis Volscis victus et in castris obsessus, a Latinis et Hernicis liberatur.
463	291	Coss. *L. Aebutius Elva, P. Servilius Priscus.)* Gravissima pestilentia Romanos premit, dum Aequi agros depopulantur.
462	292	Coss. *L. Lucretius Tricipitinus, T. Veturius Gemin. Cicurinus.) C. Terentillus Arsa,* Trib. pl. legem fert, ut *decemviri* creentur *scribendis legibus.* Consules de Volscis Aequisque triumphant.
461	293	Coss. *P. Volumnius Amintinus Gallus, Ser. Sulpicius Camerinus.)* In lege impedienda ferociter se Patres gerunt, neque cedunt, quamquam K. Quinctius de vi accusatus in exilium pellitur.
460	294	Coss. *P. Valerius Poplicola II, C. Claud. Sabinus Regillens.* Suff. *L. Quinctius Cincinnatus.)* Dum de lege contendunt, Capitolium ab exulibus et servis occupatur, plebi vix persuadet Valerius Cos. popularis, ut

a. Chr.	u. c.	
		arma capiant, sed in recuperanda arce cum Valerius cecidisset, L. Quinctius, Kaesonis pater, Consul sufficitur, maxime plebi infensus.
459	295	Coss. *Q. Fabius Vibulanus III, L. Cornelius Maluginensis Cossus.)* Antiatae a Romanis deficiunt ad Volscos.
458	296	Coss. *Nautius Rutilus II, L. Minucius Augurinus.)* Minucium Consulem ab Aequis obsessum L. Quinctius Cincinnatus Dictator creatus liberat, sed illum consulatu se abdicare jubet.
457	297	Coss. *C. Horatius Pulvillus II, Q. Minucius Augurinus.)* Tribuni plebis quintum refecti obtinent, ut *decem Tribuni* creentur, bini ex singulis classibus.
456	298	Coss. *M. Valerius Maximus, Sp. Verginius Tricost. Caelimont.)* Aventinus mons publicatur et plebi assignatur *lege tribunicia Icilii.*
455	299	Coss. *T. Romilius Rocus Vaticanus, C. Veturius Cicurinus.*
454	300	— *Sp Tarpejus Montan. Capitolin., A. Aternius Varus Fontinalis.)* Tandem patres legem Tribuniciam accipiunt; mittuntur tres legati ad leges institutaque Graecarum civitatum noscenda, Sp. Postumius Albus, A. Manlius, P. Sulpicius Camerinus. Lex Aternia de multis imponendis ap. Gell. XI, 1. Dionys. 10, 50.
453	301	Coss. *P. Curiatius Fistus Trigeminus, Sex. Quinctilius Varus.)* Fames et pestilentia, qua Cos. Quinct. absumitur.
452	302	Coss. *T. Menenius Lanatus, P. Sestius Capitolinus.)* Legatis reversis, lex perfertur de *Decemviris legum scribendarum causa, sine provocatione creandis.*
451	303	*Decemviri ex patriciis* creantur App. Claudius, T. Genucius, Coss. designati, P. Sestius, Sp. Veturius, C. Julius Julus, P. Curiatius, T. Romilius Rocus, et tres illi legati.
		Decem legum tabulas proponunt — *fontem omnis publici privatique juris.* Sancitur, ne de capite civis quaeratur, nisi comitiis centuriatis. (Patriciorum clientes tum in tribus videntur recepti esse.)
450	304	*Decemviri altero anno* creantur quinque ex patribus App. Claudius, omnium rerum princeps, M. Cornelius Maluginensis, M. Sergius, L. Minucius Augurinus, Q. Fabius Vibulanus, et *quinque ex plebe:* Q. Poetelius, T. Antonius Merenda, K. Duilius, Sp. Oppius Cornicen, M'. Rabulejus. Societate inter se facta decemviratum perpetuum facere conantur. Adduntur decem tabulis duae.
449	305	*Decemviri iidem, tertio* anno invito populo, sed plerisque patrum haud obscure probantibus, potestatem per vim retinent.
		Scelere flagitioso, quod App. Claudius in L. Verginio ejusque filia edidit, cives in urbe castrisque commoti iterum secedunt in montem sacrum, et vix per L. Valerium et M. Horatium cum patribus reconciliantur.
		Coss. creantur *L. Valerius Poplicola Potitus, M. Horatius Barbat. Leges Valeriae Horatiae* feruntur de plebiscitis, ut quod tributim plebs jussisset, populum teneret (bis deinde relata a. 339 et 286), de provocatione et sanctitate Tribunorum plebis. *Lege Duilia* tribunicia sancitur, ne quis plebem sine Tribunis relinquat, neve magistratum sine provocatione creet. Decemviri aut mortem sibi consciscunt accusati, aut exilii causa solum vertunt. Consules, Valerius Aequos Volscosque, Horatius Sabinos tam graviter profligant, ut Sabini quidem annis 165 bellum contra Rom. non moveant.

a. Chr.	u. c.	
448	306	Coss. *Lar Herminius Aquilinus, T. Verginius Tricost. Caelim.)* Lex Trebonia Trib. fertur, ut qui plebem Rom. tribunos rogaret, eo usque rogaret, dum X tribunos faceret, Liv. 3, 65. 5, 10.
447	307	Coss. *M. Geganius Macerinus, C. Julius Julus.)* Hoc primum anno *Quaestores a populo creantur,* a Consulibus antea designati. (Tacit Ann. XI, 22.)
446	308	Coss. *T. Quinctius Capitol. Barbatus IV, Agrippa Furius Fusus.)* Etiam Aequi, agrum Latinum et Romanum depopulati, ad Corbionem vincuntur, ut posthac diu quiescant.
445	309	Coss. *M. Genucius Augurinus, C. Curtius Philo.) C. Canulejus* rogationes fert de *connubio patrum et plebis,* et ut populo potestas sit, sive de plebe, sive de patribus velit, consules faciendi. Prior lex eodem anno perfertur, sed ne consulatus prodatur, patres consentiunt, ut *Tribuni militum consulari potestate* sex promiscue ex utroque ordine creentur.
444	310	*III Tribuni mil. cons. pot.* (Liv. 4, 7), inter eos *unus* de plebe est, L. Atilius Longus. Sed magistratu, augurum decreto, quasi vitio creati, abeunt, et Consules creantur *L. Papirius Mugillanus, L. Sempronius Atratinus* per interregem patricium, et ipsi patricii.
443	311	Coss. *M. Geganius Macerin. II, T. Quinct. Capit. Barbat. V,* qui Id. Dec. magistratum inierunt, v. Dionys. 11, 63 cujus historia in h. a. abrumpitur.) *Censores* primi in quinquennium creantur Papirius et Sempronius, prioris anni Coss. Ardeates seditione orta, inter Rom. et Volscos Antiates haesitant, sed Romani superiores facti urbem occupant.
442	312	Coss. *M. Fabius Vibulanus, Postumus Aebutius Elva Cornicen.)* Ardeam colonia Rom. deducitur.
441	313	Coss. *C. Furius Pacilus Fusus, M. Papirius Crassus.*
440	314	— *Proculus Geganius Macerinus, L. Menenius Lanatus.)* Cum fame homines laborent, neque ea per praefectum annonae, publice constitutum, levetur, *Sp. Maelius,* Eques Rom., ex frumento coempto plebi largitur, sed ambitus a patribus arguitur.
439	315	Coss. *T. Quinct. Capitolin. VI, Agrippa Menenius Lanat.)* L. Quinctius Cincinnatus Dictator dicitur, ad quem cum Sp. Maelius citatus venire nollet, a *C. Servilio Ahala* Mag. Eq. obtruncatus est.
438	316	*III Tribuni mil. cons. p.* (Liv. 4, 16). Fidenates a societate Rom. ad Vejentes deficiunt. Cf. a. 426.
437	317	Coss. *M. Geganius Macerinus III, L. Sergius Fidenas.)* Vejentes ac Fidenates Mam. Aemilius Dictator dictus vincit.
436	318	Coss. *M. Cornelius Maluginensis, L. Papirius Crassus.)* Sp. Maelius Trib. pl. C. Servilium ad populum accusat. Cf. Valer. Max. 5, 3, 2.
435	319	Coss. *C. Julius Julus II, L. Verginius Tricostus.)* Vejentes Anienem transgressos Q. Servilius Dictator fundit, Fidenas ipsas capit, et colonis missis, Romanis adjungit.
434	320	Coss. *C. Julius Julus III, L. Verginius Tricostus II.* Alii auctores apud Livium 4, 23 *M. Manlium* et *Q. Sulpicium* Coss. alii Tribunos militum eo anno fuisse tradiderunt.) Lex Aemilia, ut *Censura annua et semestris* esset, quae quinquennalis fuerat, ab Aemilio Mamerco Dict. perfertur.
433	321	*III Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 25).
432	322	*III Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 25).

a. Chr.	u. c.	
431	323	Coss. *T. Quinct. Pennus Cincinn., C. Julius Mento.)* Cum Aequi et Volsci bellum summa ope pararent, A. Postumius Tubertus Dictator dicitur, vir severissimi imperii; eosque in Algido monte, a Latinis Hernicisque adjutus, devincit. Eo proelio opes illarum gentium fractae videntur. Templum Apollinis dedicatur, pestilentiae avertendae causa votum.
430	324	Coss. *L. Papirius Crassus, L. Julius Julus.*
429	325	— *L. Sergius Fidenas II, Hostus Lucretius Tricipitinus.*
428	326	— *A. Cornelius Cossus, T. Quinctius Pennus Cincinnatus II.*
427	327	— *C. Servil. Structus Ahala, L. Papirius Mugillan. II.) Bellum* tum primum *populi jussu* (comitiis centuriatis) Vejentibus *indicitur.*
426	328	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 31). Fidenates rebellant et quattuor legatos Roma missos jussu Tolumnii regis Vejentium interficiunt, quorum statuae Romae in rostris ponuntur (Diodor. 12, 80. Livius a. 438 factum putat: cf. Niebuhr. II p. 514). Dictator adv. Vejentes et Fidenates dicitur Mam. Aemilius tertium: pugna facta Etrusci vincuntur, A. Cornelius Cossus, Magister Equitum, rege Tolumnio occiso, spolia opima aufert. (Cf. Liv. 4, 20.) Fidenae iterum capiuntur et diripiuntur.
425	329	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 35). Vejentibus viginti annorum induciae dantur.
424	330	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 35).
423	331	Coss. *C. Sempronius Atratinus, Q. Fabius Vibulanus.)* Cum Volscis incerto eventu pugnatur, quo eodem anno *Capua a Samnitibus* veteribus incolis Etruscis erepta est.
422	332	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 42).
421	333	*Coss. Numer. Fabius Vibulan., T. Quinctius Capit. Barbat.)* Quaestorum numerus duplicatur (ut 4 sint) ac perferunt Tribuni, ut eorum pars ex plebe creetur. (Cf. a. 409.)
420	334	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 44). — Cumae, Graeca urbs, a Campanis Samnitibus capiuntur.
419	335	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 44).
418	336	*III Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 45). Cum Aequis ultimum hoc in Algido, A. Servilio Prisco iterum Dictatore, feliciter pugnatur, Lavici, quae urbs ad eos defecerat, capiuntur, coloniaque eo deducitur.
417	337	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 47). Rogationes Tribunorum pl., ut ager ex hostibus captus viritim dividatur, et acriores et frequentiores fiunt.
416	338	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 47).
415	339	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 49). Bolae, Aequorum urbs, capiuntur, sed recipiuntur ab Aequis.
414	340	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 49). Iterum capta urbe, seditio Rom. militum fit, cum praeda maligne divideretur, et Postumius, Tribun. mil., interficitur.
413	341	Coss. *M. Cornelius Cossus, L. Furius Medullinus.)* Ferentinum Volscis ereptum Hernicis redditur, pristinis (ante a. 489) possessoribus: Liv. 4, 51.
412	342	Coss. *Q. Fabius Ambustus, C. Furius Pacilus.*
411	343	— *M. Papirius Mugillanus, C. Nautius Rutilus.*
410	344	— *M'. Aemilius Mamercinus, C. Valerius Potitus Volusus.*
409	345	— *Cn. Cornelius Cossus, L. Furius Medullinus II.)* Hoc primum anno tres plebeji Quaestores creantur, nec plus quam unus locus patricio relinquitur. Icilii tres Tribuni pl. summopere nituntur, ut summus honos plebejis pateflat, frustra.

a. Chr.	u. c.	
408	346	*III Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 56).
407	347	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 57). Finis induciarum cum Vejentibus.
406	348	*IV Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 58). Tripartito exercitu res geritur adv. Volscos. Dum duae partes Antiates et Ecetranos Volscos obsident, Anxur, quae nunc Terracinae sunt, capitur et diripitur. *Stipendium* hoc primum anno *datur militibus*.
405	349	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 61). Bellum cum Vejentibus coepit segniter, dum pars copiarum adv. Volscos bellum gerit.
404	350	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 4, 61). Solis defectio nonis Jun. in annalibus maximis primum consignata, Cic. de rep. 1, 16.
403	351	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 5, 1 octo creatos ait, quod alias nunquam factum sit. Sed duos ex iis *M. Furium Camillum* et *M. Postumium Albinum* Censores hoc anno fuisse et lustrum 16. fecisse fasti Capitol. indicant). Militibus Vejos obsidentibus hibernacula aedificantur, sed operibus a Vejentibus incensis, oppugnatio rursus aliquamdiu cessat.
402	352	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 5, 8). Falisci et Capenates obsidionem Vejorum solvunt, alteris castris Romanis M'. Sergii et L. Virginii Tribunorum discordia captis. Etiam Anxur a Volscis recipitur.
401	353	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 5, 10). Multiplex igitur bellum contra Vejentes, Faliscos, Capenates, Volscos geritur. Tribunis pl. accusantibus Sergius et Virginius salutari exemplo damnantur.
400	354	*VI Trib. mil. cons. pot.*, quorum unum fuisse de plebe *P. Licinium Calvum* Liv. 5, 12 tradit, ceteros patricios. Sed errat, nam praeter illum plebeji item *L. Titinius, P. Maelius, L. Publilius Volscus:* patricii duo *P. Manlius, Sp. Furius.* Anxur recuperatur.
399	355	*VI Trib. mil. cons. pot.*, quos Liv. 5, 13 praeter unum patricium, omnes plebejos fuisse ait. Sed sunt duo patricii *M. Veturius, Cn. Genucius,* quattuor plebeji *M. Pomponius, C. Duilius, Vol. Publilius, L. Atilius.* Falisci et Capenates frustra Vejentes, inopia frumenti magis magisque laborantes, obsidione liberare conantur. Sed Romae pestilentia est, cujus levandae causa tum primum ex libris Sibyll. lectisternium factum.
398	356	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 5, 14) omnes patricii. Legati Delphos mittuntur de prodigio Albano.
397	357	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 5, 16) item patricii omnes. Tarquinienses novi hostes accedunt, sed reliquos Etruriae populos *propius a Gallis periculum* constrictos tenet, qui, occupatis circa Padum amnem terris, Tuscorum civitates bello premunt.
396	358	*VI Trib. mil. cons. pot.* major pars de plebe *P. Licinius, L. Titinius, P. Maelius, L. Atilius,* hi omnes iterum, patricii duo *Cn. Genucius II* et *Q. Manlius* (Liv. 5, 18 erravit.) Sed *M. Furius Camillus* Dictator dictus Faliscos et Capenates devincit, tum ad oppugnandos Vejos conversus urbem tandem cuniculis capit.
395	359	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 5, 24) *patricii omnes, neque exinde usq. ad a.* 379 *a. Chr. plebejis summus honos conceditur.* Colonia in agrum Volscorum mittitur.
394	360	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 5, 26). Faliscis, a Camillo tertium Trib. obsessis, pax datur petentibus.
393	361	Coss. *L. Lucretius Flavus, Ser. Sulpicius Camerinus.)* Agri Vejentani septena jugera plebi dividuntur. Vitelliam col. Rom. in suo agro Aequi

a. Chr.	u. c.	
		expugnant. Censs. L. Papirius et C. Julius (suff. P. Cornel. Maluginensis) lustrum condunt 17.
392	362	Coss. *L. Valerius Potitus, M. Manlius Capitolinus.)* Bellum cum Volsiniensibus oritur (cum Sutrium et Nepete, in tanta perturbatione Etruriae, Romanorum facta essent), sed inseq. a. componitur.
391	363	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 5, 32). M. Furius Camillus ob praedam Vejentanam multatus exilium abit.
390	364	*VI Trib. mil. cons. pot.*, inter quos tres *Fabii* (Liv. 5, 36). Hoc anno res Romana ad ultimum periculum venit. Nam Galli, omissa Clusii obsidione, cum infesto exercitu Romam petunt: Romani ad Alliam fluvium turpiter vincuntur, et fuga per vicina oppida salutem quaerunt. *Urbs deserta capitur a Gallis* et inceditur, Capitolium tantummodo delecto juventutis praesidio et M. Manlii (Capitolini) virtute defenditur. In his reip. angustiis maximus ejus aetatis imperator *Camillus* Ardea, quo exulatum abierat, revocatur et iterum Dictator dicitur, magistro equitum L. Valerio Potito. Hunc scriptores Romani vulgo tradunt Gallos prope urbem et aggressum esse, et ad internecionem paene delesse, sed veri similius factum est, barbaros, cum et ipsi in diruta urbe inopia premerentur, *accepto pretio* domum abisse. Romana urbs, abjecto consilio Vejos emigrandi, celeriter restituitur. *Caeritibus* civitas Rom. sine suffragio datur: Liv. 5, 50.
389	365	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 1). Romanis, a quorum societate Latini et Hernici deficere coeperunt, bella imminent a populis circumjacentibus. *Camillus*, tertium Dictator dictus (mag. eq. C. Servilio Ahala), Volscos, Aequos, Etruscos Tarquinienses coercet: prudenti consilio civium numerus augetur, Vejentibus, Capenatibus, Faliscis civitate donandis.
388	366	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6. 4). Agrariae legis de dividendo agro Pomptino nuper Volscis adempto mentio fit a trib. pl.
387	367	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 5). Horum novorum civium causa 4 tribus adduntur Stellatina, Tromentina, Sabatina, Arniensis, ut omnium numerus esset 25.
386	368	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 6). Inter Trib. h. a. M. Furius Camillus quartum excellit, qui Satricum capit ex Volscis, Sutrium et Nepete contra Etruscos defendit.
385	369	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 11). A Cornelius Cossus, Dictator dictus (mag. eq. T. Quinctio Capitolino), Volscos caedit. Satricum colonia civ. mittitur. Interea in urbe M. Manlius Capitolinus, dum obaeratos de plebe cives ambitiosius sublevat, in crimen majestatis apud patres incurrit. Eum in vincula conjicit Dictator, tamen mox emitti jubet, metu plebis.
384	370	*VI Trib. mil. cons. pot.*, inter quos M. Camillus V (Liv. 6, 18). Sed hoc anno patrum artibus Manlio plebis gratia parum prodest, in judicio damnatur, et *de saxo Tarpejo dejicitur.*
383	371	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 21). Ager Pomptinus plebi, cujus animi Manlii supplicio commoti sunt, dividitur, coloni Nepete deducuntur.
382	372	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 22). Cum Praenestinis (Aequis) bellum geritur.
381	373	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 22). M. Camillus sextum Tribunus, cum Volscis pugnat. Tusculanis civitas datur et suffragiorum ferendorum jus in tribu Papiria. (Primum municipium.)

a. Chr.	u. c.	
380	374	*VI Trib. mil. cons. pot.* (L. 6, 27). Censoribus patrum calumnia non creatis, gravi aeris alieni onere plebs premitur. Simul hostes Praenestini urgent: sed eos quidem T. Quinct. Capitolinus Dictator vincit et ad deditionem adigit.
379	375	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 30) aequato patric. et pleb. numero. Setiam adv. Volscos novi coloni mittuntur.
378	376	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 31). Novo tributo ad murum quadratis saxis extruendum opprimitur plebs. Censs. Sp. Servilius, Q. Cloelius lustrum 18. fecerunt.
377	377	*VI Trib. mil. cons. pot.* patricii omnes (Liv. 6, 32).
376	378	*VI Trib. mil. cons. pot.* hujus anni Livius omisit, Diodorus 15, 71 quattuor servavit *L. Papirium II, L. Menenium IV, Ser. Cornelium V, Ser. Sulpicium II*, unum praeterea fuisse *C. Licinium Calvum* de plebe patet e Liv. 6, 39. Totam rem docte exposuit Barthol. Borghesius Fragm. nov. fast. Capitol. II p. 182 sqq. Cum in urbe vis patrum in dies, et plebis miseria cresceret, *C. Licinius Stolo* et *L. Sextius* Trib. pl. leges promulgant, unam de aere alieno, alteram de modo agrorum, ne quis plus quingenta jugera agri (publici) possideret, tertiam, ne Trib. mil. comitia fierent, consulumque utique alter ex plebe crearetur. Interea cum Latinis de Tusculo acriter pugnatur.
375	379	*Nulli magistratus curules, dum Licinius Sextiusque Trib. pl. reficiuntur.* Patres comparatis octo intercessoribus ex collegio Tribunorum, ne recitentur rogationes, perficiunt.
374	380	Duo Tribuni contra, quominus comitia Tribunis militum creandis habeantur, intercessione prohibent.
373	381	Externa bella interea opportune quiescunt.
372	382	
371	383	
370	384	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 36). Denuo creantur Trib. Coss., quia Tusculani a Veliternis colonis premuntur.
369	385	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 36). M. Fabius, unus ex Trib. Coss., socer Licinii, rogationibus tribuniciis favet, neque jam plus quinque Tribuni intercessioni se paratos ostendunt.
368	386	*VI Trib. mil. cons. pot.* (L. 6, 38). Cum omnes Tribuni pl. in ferendis legibus consentirent, *Dictator M. Camillus* quartum dicitur, et cum is magistratu se abdicare coactus esset, P. Manlius, qui C. Licinium Calvum primum de plebe Mag. Equitum dicit. Itaque lex de decemviris sacrorum promiscue ex plebe patribusque creandis perfertur.
367	387	*VI Trib. mil. cons. pot.* (Liv. 6, 42). Fama repens belli Gallici allata, M. Camillus quintum Dictator hostes in Albano agro profligat. Idem domesticae concordiae, cui aedem in foro voverat, suasor existit, et *leges Liciniae perferuntur*, sed duo novi magistratus inveniuntur, *Praetoris* et *duorum Aedilium curulium*, quos soli patricii capessant.

Tertia periodus a concordia ordinum restituta a. 366 *usque ad Italiam omnem sub imperium populi Rom. redactam, expugnato Brundisio a.* 266 *a. Chr.*

a. Chr.	u. c.	
366	388	Coss. *L. Sextius Sextinus Lateranus, L. Aemilius Mamercinus.)* Cum tres novi magistratus patricii invidiam plebis moverent, senatus ultro jure Aedilium curulium ex solis patribus creandorum cedit.
365	389	Coss. **L. Genucius Aventinensis, Q. Servilius Ahala.)* Pestilentia laboratur, qua M. Furius Camillus senex obit, sed ab externis bellis summa quies, ne consulibus plebejis laudis bellicae materia esset.
364	390	Coss. *C. Sulpicius Peticus, C. Licinius Calvus Stolo.)* Ludi scenici pestis avertendae causa tum primum instituti traduntur, cum antea circi tantum spectacula fuissent: Liv. 7, 2.
363	391	Coss. **Cn. Genucius Aventinensis, L. Aemilius Mamercinus II.)* L. Manlius Imperiosus *Dictator* in delectu militum acerbe habendo impeditur a Trib. pl. Hoc primum anno dimidia pars Trib. milit. suffragiis populi designatur. Censs. M. Fabius Ambust., L. Furius Medull. lustrum 20. fecerunt.
362	392	Coss. *Q. Servilius Ahala II, L. Genucius Aventin. II.)* M. Curtius, eques Rom., pro salute pop. Rom. in specum, terrae motu ortum, se immittit. Acriter cum Hernicis pugnatur, App. Claudio *Dictatore.*
361	393	Coss. *C. Sulpicius Peticus II, C. Licinius Calvus II.)* Tumultus Gallici causa *Dict.* dicitur T. Quinctius Pennus. T. Manlius singulari certamine Gallum occidit, inde Torquatus.
360	394	Coss. *C. Poetelius Libo Visolus, M. Fabius Ambustus.)* Cum Gallis, quibus se Tiburtini adjunxerant, proeliatur *Dict.* Q. Servilius Ahala, et Poetelius Cons.
359	395	Coss. **M. Popillius Laenas, Cn. Manlius Capitol. Imperiosus.*
358	396	— *C. Fabius Ambustus, C. Plautius Proculus.)* C. Plautius Hernicos devincit subigitque, C. Fabius male contra Tarquinienses dimicat. C. Sulpicius *Dict.* adjutus a Latinis de Gallis triumphum meretur. Duae tribus Pomptina et Publilia adduntur (ex Volscis), ut jam sint 27. De ambitu tum primum a C. Poetelio Trib. pl. auctoribus patribus latum traditur.
357	397	Coss. **C. Marcius Rutilus, Cn. Manlius Cap. Imper. II.)* Lex Duilia Maenia tribunicia de fenore unciario perlata. Alia lex de vicesima manumissionum ab exercitu et Cn. Manlio Cos. in castris ad Sutrium datur, quod ne quis posthac faceret, Tribuni capite sanciunt.
356	398	Coss. *M. Fabius Ambustus II, M. Popillius Laenas II.)* Contra Etruscos, Tarquinienses et Faliscos *primus Dictator de plebe dicitur C. Marcius Rutilus*, indignantibus patribus, sed cum eo promptius a populo adjuvetur, re bene gesta, populi jussu triumphat.
*355	399	Coss. *C. Sulpicius Peticus III, M. Valerius Poplicola.)* Per interreges patricios contra legem Liciniam ambo patricii Coss. creati, in quibus plebi nullum auxilium contra malum fenebre esset. C. Sulpicius Tarquinienses vincit, capti 358 in foro supplicio affecti.
*354	400	Coss. *M. Fabius Ambustus III, T. Quinctius Pennus Capitolinus Crispinus.)* Iterum ambo Coss. patricii per patres eorumque clientes, secedentibus cum parte populi Tribunis, creati. Foedus et societas cum Samnitibus instituitur.

a. Chr.	u. c.	
*353	401	Coss. *C. Sulpicius Peticus IV, M. Valerius Poplicola II*, ambo patricii.) Caerites, vetere societate cum Rom. conjuncti, cum Tarquinienses adjuvissent, bello petiti, tamen inducias 100 annorum impetrant. Aedes Apollinis dedicata.
352	402	Coss. *P. Valerius Poplicola, C. Marcius Rutilus II*, urgentibus Tribunis pl. servata lege Licinia creati. Quinque viri mensarii ad solutionem aeris alieni creati rem difficillimam prudenter expediunt.
*351	403	Coss. *C. Sulpicius Peticus V, T. Quinctius Cincinn. Capitol.*, ambo patr. per interreges creati, bellum populando gerunt cum Tarquin. et Faliscis finiturque per inducias in 40 annos. Sed eo anno *primus Censor de plebe* C. Marcius Rutilus, renitentibus patribus, creatur.
350	404	Coss. *M. Popillius Laenas III, L. Cornelius Scipio.)* M. Popillius Cos. plebejus Gallorum ingentem exercitum fugat.
*349	405	Coss. *L. Furius Camillus, App. Claudius Crassus*, ambo patricii, per Dictatorem patricium, hujus rei causa dicti, creati. Decem legiones 45,000 militum a L. Furio conscriptae propter bellum Gallicum et imminens Latinum. M. Valerius singulari certamine cum Gallo provocante certat, *(Corvus* ob eam rem appellatus.*)* Galli exinde a Romano bello desistunt.
348	406	Coss. *M. Valerius Corvus* (qui 23 annos natus Cos. creatur), *M. Popillius Laenas IV.)* Graeci praedones oram Latii infestant, eamque fortasse ob causam foedus cum Carthaginiensibus ictum est.
347	407	Coss. *T. Manlius Imperios. Torq., C. Plautius Hypsaeus.)* Semunciarium fenus fit ex unciario.
346	408	Coss. *M. Valerius Corvus II, C. Poetilius Libo Visolus II.)* Antiatium et Volscorum, populos Latinos ad bellum cum Rom. sollicitantium, conatus Satrico capto et everso comprimuntur.
*345	409	Coss. *M. Fabius Dorso, Ser. Sulpicius Camerinus*, ambo patricii.) Bella cum Auruncis et Volscis geruntur, ex quibus Sora ad Lirim capitur.
344	410	Coss. *C. Marcius Rutilus III, T. Manlius Imperios. Torquatus II.)* Aedes Monetae in Capitol. dedicata.
*343	411	Coss. *M. Valerius Corvus III, A. Cornel. Cossus Arvina*, ambo patricii per interreges creati. Campani, propter Sidicinos adjutos a Samnitibus bello petiti et victi, Romanis (adde etiam nomini Latino) se in dicionem dedunt. Missi Coss. cum exercitibus Valerius *Samnites* ad montem Gaurum acerrimo proelio vincit, Cornelius in Samnio circumventum exercitum insigni P. Decii, trib. mil., fortitudine servat: iterum Valerius hostes ad Suessulam profligat.
342	412	Coss. *C. Marcius Rutilus IV, Q. Servilius Ahala III.)* Milites, qui ad Capuam hibernaverant, seditione facta, Romam proficiscuntur. *Restituitur concordia* per M. Valerium, et cavetur, ne quis eundem magistratum intra 10 annos capiat, neu duos magistr. uno anno gerat, utique non solum alterum Cons. ex plebe creari oporteat, sed etiam ambos plebejos creari liceat. Fenus omne sublatum rogatione Genucia, Liv. 7, 42.
341	413	Coss. *C. Plautius Hypsaeus II, L. Aemilius Mamercinus.)* Cum Samnitibus foedus ac societas fit, iisque permittitur, ut Sidicinis bellum inferant. Omissum bellum Latini et Campani suscipiunt, haud occulte defectionem a Romanis molientes.
340	414	Coss. *T. Manlius Imper. Torquat. III, *P. Decius Mus.)* Senatus Pop.que Rom. postulatis Latinorum, ut Consulum alter ex Latinis creetur, exacer-

a. Chr.	u. c.	
		batus bellum iis inferre statuit. Coss. per fines Samnitium in Campan. proficiscuntur: atroci proelio haud procul radicibus Vesuvii montis, qua via ad Veserim ferebat, facto, Latini et Campani, P. Decio devovente se, vincuntur. Altero proelio victi praeter Antiates se dedunt, et multantur agrorum parte, dum Campani equites civitate donantur.
339	415	Coss. *Tib. Aemilius Mamercin.*, **Q. Publilius Philo.)* Aliquot populi Lat. rebellant, quos Aemilius Cos. vincit, neque tamen Pedum, caput belli, capere potest. *Q. Publilius*, a collega patribus infenso Dictator dictus, tribus *legibus* latis, plebis populique potestatem auget. Nam sancitum est, prima, ut plebiscita omnes Quirites tenerent, altera, ut legum, quae comitiis centuriatis ferrentur, patres ante initum suffragium auctores fierent, tertia, ut alter utique ex plebe Censor crearetur.
338	416	Coss. *L. Furius Sp. fil. Camillus, C. Maenius.)* Omne Latium singulis urbibus oppugnandis frangitur. Maenius de Antiatibus triumphat, et in suggestu rostra figit (Plin. 34, 5). Prout quaeque civitas meruerat, pax datur. Tusculanis civitas restituitur, Antium nova colonia deducitur et civitas datur, Lanuvini, Aricini, Nomentani, Pedani municipes Romani fiunt; in ceteros gravius consulitur, ademptis inter se connubiis commerciisque; Velitris senatus abducitur, et in agros senatorum coloni mittuntur; Campanis et Cumanis Suessulanisque civitas sine suffragio datur; item Fundanis Formianisque (cf. a. 188).
337	417	Coss. *C. Sulpicius Longus, P. Aelius Paetus.)* Q. Publilius Philo *Praetor primus de plebe* creatus.
		Sidicini Auruncam, priusquam Coss. auxilio veniunt, capiunt. Aurunci Suessam (ab incolis Auruncam dictam) incolunt et communiunt.
336	418	Coss. *L. Papirius Crassus, Caeso Duillius.)* Bellum feliciter geritur cum Sidicinis et Calenis, qui se illis adjunxerant.
335	419	Coss. *M. Valerius Corvus IV*, **M. Atilius Regulus.)* Cales capiuntur a Valerio Cos.
334	420	Coss. *T. Veturius Calvinus, Sp. Postumius Albinus.)* Colonia in agrum Calenum mittitur, munimentum finium Romanorum.
333	421	Coss. *L. Papirius Cursor, C. Poetelius Libo Visolus*, apud Livium omissi.
332	422	— *A. Cornel. Coss. Arvina II, Cn. Domitius Calvinus.)* Censores Q. Publilius Philo, Sp. Postumius novorum civium causa duas tribus addunt, Maeciam et Scaptiam (29). Acerranis civitas data est lege a L. Papirio praetore lata, initio sine suffragio, sed id quoque paulo post acceperunt.
		Samnites et Bruttii et Lucani hoc temporis tractu cum Alexandro Epirota dimicant: rex ad Paestum victor foedus cum Rom. facit.
331	423	Coss. **M. Claudius Marcellus, C. Valerius Potit. Flaccus.)* Inaudito antehac crimine de veneficiis Romae ad 170 matronae damnatae dicuntur.
330	424	Coss. *L. Papirius Crassus II, L. Plautius Venno.)* Privernates a Romanis, Vitruvio Fundano auctore, deficiunt, sed facile subiguntur.
329	425	Coss. *L. Aemilius Mamercin. II, C. Plautius Decianus.)* Privernates deditii, Vitruvio affecto supplicio, cives Rom. fiunt. Anxur 300 in col. mittuntur.
328	426	Coss. *C. Plautius Proculus, P. Cornelius Scapula* Pont. max.? Liv. 25, 5.) Fregellas in terram Volscorum colonia Rom. ducitur, ad obsidendos Samnites.

a. Chr.	u. c.	
327	427	Coss. *L. Cornelius Lentulus*, *Q. Publilius Philo II.)* Palaepolitanis propter direptos Romanorum in Campania agros bellum indicitur, Publ. eam urbem obsidet, redintegratur etiam bellum cum Samnitibus, quapropter Rom. Lucanos et Apulos foedere sibi adjungunt.
326	428	Coss. *C. Poetelius Libo Visol. II, L. Papirius Mugillanus.)* Q. Publilio, cui primo imperium prorogatum est, deditur Palaepolis, idemque primus acto honore triumphat. Romae lege a Coss. lata cavetur, ne quis aeris alieni causa nectatur, utique bona tantummodo obnoxia sint. Tarentinorum artibus Lucani ab societate Rom. deficiunt, itemque Vestini.
325	429	Coss. *L. Furius Camillus II, * D. Junius Brutus Scaeva.)* Vestini a Bruto Cons. profligantur. Alter Cons. morbo implicitus dictatorem ad bellum cum Samnitibus gerendum dicit *L. Papirium Cursorem*, quo absente ac nolente Q. Fabius Rullianus, Mag. Equitum, felicissime cum Samnitibus confligit, sed aegre ab irato Dict. populi precibus condonatur.
324	430	*L. Papirius Cursor Dict., L. Papirius Crassus Mag. Equit.)* Dictator populi jussu continuasse magistratum videtur, in quo cum bis Samnites vicisset, inducias annuas pacem petentibus dedit, pecunia imperata. Luceriam in Apulia colonia Rom. educitur (Vell. 1, 14), quam verius jugum victis gentibus impositum existimare licet.
323	431	Coss. *C. Sulpicius Longus II, Q. Aulius Cerretanus.)* Samnites rebellant, Apulis in societatem pertractis. Tusculani, accusati a Flavio trib. pl., quod eorum opera Veliterni et Privernates bellum populo Rom. fecerint, a pop. absolvuntur.
322	432	Coss. *Q. Fabius Max. Rullianus, L. Fulvius Curvus,* qui eod. a. Tusculanorum Cos. fuisse dicitur a Plin. nat. hist. 7, 43.) A. Cornelius Arvina Dict. (aut Q. Fabius Cos., cf. Liv. 8, 39 sq.) acerrimo proelio cum Samnitibus confligit. Victi auctores induciarum ruptarum dedunt, neque tamen pacem impetrant a Romanis.
321	433	Coss. *T. Veturius Calvinus II, Sp. Postumius Albinus II,* in furculis *Caudinis* occupati, exercituum liberandorum causa, inhonestam pacem spondent. Obsides equites Rom. 600 Samnitibus traditi, ceteri milites Rom. per jugum traducti. Samnites Luceriam recuperant et obsides Rom. ibi custodiae causa deponunt.
320	434	Coss. *Q. Publilius Philo III, L. Papirius Sp. f. Cursor II* per interregem creati.) Sponsores pacis, magistratu abdicato, Samnitibus deduntur, neque tamen ab his accipiuntur: bellum populi jussu renovatur. Satricani ad Samnites deficiunt, Fregellae ab iisdem occupantur. Coss. Papirius in Apuliam proficiscitur, Publilius ignominiam legionum Caudinarum in Samnio ulciscitur, rursus ambo Coss. conjunctis copiis ad Luceriam vincunt, frustra Tarentinis suam interponentibus auctoritatem. Luceria et obsides Romani recipiuntur.
319	435	Coss. *L. Papirius Cursor III, Q. Aulius Cerretanus II.)* Reliquiae belli conficiuntur, Aulius cum Ferentanis debellat, Pap. Satricum recipit et auctores defectionis punit.
318	436	Coss. *M. Foslius Flaccinator, L. Plautius Venno.)* Samnitibus non pax, sed biennii induciae dantur. Apuli Teanenses et Canusini in deditionem veniunt, Capuae resp. legibus a praetore Rom. scriptis ordinatur, et instituitur, ut a praefecto annuo regantur. Duae tribus adduntur Ufentina ac Falerina. (31.)

a. Chr.	u. c.	
317	437	Coss. **C. Junius Bubulcus Brutus*, *Q. Aemilius Barbula.)* Apulia perdomita, etiam in Lucaniam Romana arma feruntur.
316	438	Coss. *Sp. Nautius Rutilus*, *M. Popillius Laenas.)* L. Aemilio Dictatore Saticulam obsidente, bellum Samnites redintegrant.
315	439	Coss. *Q. Publilius Philo IV*, *L. Papirius Cursor IV.)* Bellum adversus Samnites per Dictatorem geritur Q. Fabium. Saticula a Romanis, Plistia a Samnit. capitur. Sed Sora interfectis colonis ad Samnites deficit, iidemque prospere ad Lentulas pugnant.
314	440	Coss. *M. Poetelius Libo*, *C. Sulpicius Longus III.)* Omnia Romanis infida: sed Sora proditione recipitur, Ausonum gens defectionem moliens occupatur ac paene deletur, Liv. 9, 25. Luceria, prodito praesidio, a Samnitibus capitur, a Rom. recipitur et missis denuo 2500 colonis firmatur. Campanorum animi ad defectionem inclinant, sed a C. Maenio Dict. coercentur. Coss. acriter cum Samnitibus in Camp. dimicant.
313	441	Coss. *L. Papirius Cursor V*, *C. Junius Bubulcus II.)* Dict. C. Poetelius. Samnites arcem Fregellanam capiunt, mox amittunt. Nola a Rom. expugnatur, et coloniae Suessae, Pontiis, Interamnae, Casini collocantur, eodemque tempore Vellejo auct. 1, 14 Saticulam colonia deducta est.
312	442	Coss. *M. Valerius Maximus*, **P. Decius Mus.)* Praeter bellum cum Samnitibus *novi belli Etrusci* fama ingruit. Dict. dictus Junius Bubulcus bellum praeparat. Appius Claudius (Caecus) Censor (cum C. Plautio) viam Appiam munit, et aquam Appiam in urbem ducit, idem gratiae urbanae studiosus libertinos per omnes tribus dividit, eorumque filios in senatum legit. (Censor is fuit priusquam Cos. fuisset.)
311	443	Coss. *C. Junius Bubulcus Brut. III*, *Q. Aemilius Barbula II.)* Rogatione tribunicia 16 trib. militares in 4 legiones populi suffragiis creantur. Omnes Etruriae populi (cf. a. 351) praeter Arretinos bellum contra Rom. movent et Sutrium oppugnant. Sed ad eandem urbem a Q. Aemilio vincuntur. Junius Cos. adv. Samnites bellum gerit, et Bovianum ex Pentris capit.
310	444	Coss. *Q. Fabius Rullianus II*, **C. Marcius Rutilus.)* App. Claudius censuram solus et ultra constitutum lege Aemilia tempus, 18 mensium, gerit. In Samnio ancipiti eventu res geritur. In Etruria Fabius Cos. hostibus victis per Ciminiam silvam profectus ulteriora late vastat, et salvus revertitur. Interea classis tum primum comparata et Pompejos appulsa a Nucerinis detrimentum acceperat, et ipse Cos. Marcius cum initio rem bene gessisset, a Samnitibus victus et vulneratus erat. Itaque jussu senatus a Fabio
309	445	*L. Papirius Cursor II Dict.* dicitur, *C. Junius Bub. Mag. eq.)* Pap. cum novis legg. Longulam ad Marcium pervenit, Samnites profligat, triumphans in urbem redit. Fabius prorogato imp. Etruscos, sacrata lege coactos, et Umbros iterum caedit, et, Perusia capta, ad pacem petendam adigit.
		(Res a. 310 et 309 gestas Livius male ad unum annum rettulit, cf. 9, 36 et cap. 40 extr. Annos dirimunt fasti Capitolini rerumque gestarum ordo.)
308	446	Coss. *Q. Fabius Rullianus III*, *P. Decius Mus II.)* Fab. Nuceriam in Campania ad deditionem adigit, in Samnio Marsos ac Pelignos, qui se hostibus adjunxerant, devincit: Etruscis Decius inducias annuas dederat, sed ab Umbris bellum renovatur: exercitum Romam rapiunt: praesidet

urbi

a. Chr.	u. c.	
		urbi Decius in agro Pupiniensi prope Tusculum. Fabius accitus in Umbriam proficiscitur, hostes ad Mevaniam profligat, eorumque civitates in deditionem accipit.
307	447	Coss. *App. Claudius (Caecus), L. Volumnius Flamma.)* Volumnius adversus Sallentinos rem gerit. Fabius ProCos. ad Allifas Samnites sub jugum mittit, Hernicos in exercitu hostium repertos ad quaestionem Romam mittit.
306	448	Coss. *P. Cornelius Arvina, Q. Marcius Tremulus.)* Propterea Hernici, in primis Anagnini, rebellant, simul Samnites Calatiam et Soram expugnant, sed et Hernici mox in deditionem veniunt (eorum concilia prohibentur, Anagninis civitas sine suffragio datur, Liv. 10, 1), et Samnites a Coss. premuntur. Marcio statua equestris ante Castoris decernitur, Cic. Phil. 6, 5.
305	449	Coss. *L. Postumius Megellus, Tib. Minucius Augurinus.)* Ambo Coss. alter e Campania, alter a supero mari Samnites bello petunt. Povianum capitur, recipitur Sora, Arpinum, Censennia.
304	450	Coss. *P. Sulpicius Saverrio, P. Sempronius Sophus.)* Samnitibus, perpetuo bello exhaustis, foedus antiquum redditur petentibus. Tum *Aequi,* cum Hernicis clam populi Rom. hostes, bello petiti et *ad internecionem paene deleti* (Liv. 9, 45). Marrucini, Marsi, Peligni, Frentani perterriti foedus petunt.
		Cn. Flavius, Aedilis curulis, qui scriba fuerat, civile jus hucusque in penetralibus pontificum positum, evulgat, fastosque proponit, ut quando lege agi possit, sciatur. Liv. 9, 46.
		Censores hoc anno sunt Q. Fabius Rullianus et P. Decius Mus. *Q. Fabius* omnem forensem turbam libertinorum in 4 tribus urbanas conjicit, ob id *Maximi* cognomine ornatus.
303	451	Coss. *L. Genucius Aventinensis, Ser. Cornelius Lentulus.)* Coloniae deducuntur Albam in Marsis, Soram in Volscis, quae Samnitium fuerat. Arpinatibus et Trebulanis civitas datur sine suffragio (cf. a. 188).
302	452	Coss. *M. Livius Denter, M. Aemilius Paullus.)* Aequi rebellant, sed facile profligantur a C. Junio Bubulco Dict. Is aedem salutis, quam C. Fabius, Pictor ob eam rem dictus, pinxerat, dedicat. Cf. Plin. 35, 7. Multiplex bellorum terror cum ingrueret, inseq. a.
301	453	*Dictatores* fuere *Q. Fabius Max. Rullian. II, M. Aemilius Paullus Mag. eq.,* item *M. Valerius Corvus II, P. Sempronius Sophus Mag. eq.)* Marsi novam coloniam Albensem prohibent, nec agros possideri patiuntur, sed a Valerio victi denuo agrorum parte multantur. Idem Valerius Etruscorum Arretinorum motus comprimit, Cilniam gentem restituit.
300	454	Coss. *M. Valerius Corvus V, Q. Appulejus Pansa.)* Aequi rebellantes coercentur. *Lex Valeria* de provocatione a Cos. fertur, tertium post reges exactos et semper a familia eadem. *Lex Ogulnia* de augendo Augurum (4) et Pontificum (item 4) ex plebe numero, a Tribb. pl. perfertur, ut omnino fierent 9 Augures, 8 Pontifices, Liv. 10, 6 et 9.
299	455	Coss. *M. Fulvius Paetinus, T. Manlius Torquatus,* suff. *M. Valerius Corvus VI.)* Nequinum ex Umbris capitur, in eam urbem, quam *Narniam* Rom. vocarunt, coloni mittuntur. Ob eam rem Etrusci bellum movent, Gallos mercede conducere student. Adversus eos mittitur M. Valerius, nec tamen h. a. quidquam memorabile gestum. Foedus cum Pi-

a. Chr.	u. c.	
		centibus novis sociis ictum. Duae tribus adduntur Aniensis et Terentina (33) a Censoribus Sempronio Sopho et Sulpicio Saverrione.
298	456	Coss. *L. Cornelius Scipio,* cujus sepulcrum extat, *Cn. Fulvius Centumalus.)* Colonia Carseolos in Aequis deducitur. Cum Samnitibus, finibus Lucanorum, novorum populi Rom. sociorum, decedere jussis, bellum denuo exardescit, a Cn. Fulvio prospere gestum. Interim alter Consul Etruscos ad Volaterras fugat.
297	457	Coss. *Q. Fabius Maxim. Rullian. IV, P. Decius Mus III.)* Coss. concordes, cum Etrusci quiescerent, totam belli molem in Samnites eorumque socios Apulos vertunt, quibus a Fabio victis, terram late vastant et urunt, Liv. 10, 15. In comitiis consularibus, App. Claudius patriciis duo loca consularia recuperare studet, sed M'. Curio Trib. pl. fortiter resistenti cedit.
296	458	Coss. *L. Volumnius Flamma II, App. Claudius Caecus II.)* Consules prioris anni prorogato in 6 menses imp. Samnites premunt, qui Gellio Egnatio duce suis finibus excedunt et in Etrur. profecti inde bellum ingens movent. Itaque Volumnius eodem profectus cum App. Claudio hostes profligat. Interea novus Samnitium exercitus agrum Campanum et Falernum depopulatus erat, sed a Volumnio celeriter reverso praeda exuitur. Ad firmandos ab hac parte fines Rom. coloniae civium *Minturnis* et *Sinuessae* collocantur.
295	459	Coss. *Q. Fabius Max. Rull. V, P. Decius Mus IV.)* L. Scipio proPr. cum una legione ad Clusium a Senonibus caeditur. Q. Fabius, cui Etruria provincia data erat, assumpto P. Decio collega et duobus aliis exercitibus, cui Propraetores praeerant, in subsidio collocatis, bellum suscipit contra conjunctas Etruscorum, Samnitium, Gallorum Senonum et Umbrorum copias. Etruscis ad tuendam ipsorum terram reversis, cum ceteris gentibus Coss. ad SENTINUM confligunt. Decius, cum Rom. pedem referrent, patris exemplo Diis Manibus se devovet, Q. Fabius ad extremum victoriam reportat insignem, Romaeque triumphat. Samnitium alius exercitus Campaniam populatus a L. Volumnio proCos. et App. Claudio praetore vincitur.
294	460	Coss. *L. Postumius Megellus II, M. Atilius Regulus.)* M. Atilius in Samnio Romanam rem aegre sustinet, dum alter Cos. Etruscorum tres validissimas civitates, Volsinios, Perusiam, Arretium ad pacem petendam adigit, quibus, pecunia multatis, induciae 40 annorum dantur. Censores P. Cornelius Arvina, C. Marcius Rutilus lustr. condunt (30), in quo censa civium 262322 capita.
293	461	Coss. *L. Papirius L. f. Sp. n. Cursor, Sp. Carvilius Maximus.)* Samnites ritu quodam sacramenti vetusto initiati ad 40000 milia conveniunt, quos L. Papirius ad Aquiloniam ferociter pugnantes, Sp. Carvilius ad Cominium profligant: Bovianum capitur ac diripitur. Inde profectus Carvilius in Etruriam Faliscos, qui defecerant, coercet, iisque inducias annuas dat. (In hoc anno T. Livii historia desinit, usque ad a. 218 a. Chr.)
292	462	Coss. *Q. Fabius Max. Gurges, D. Junius Brutus Scaeva.)* Fabio Cos. a Samnitibus victo castrisque exuto, pater, summus imperator, Legatus fit, et acceptam ignominiam magna victoria reportata delet. C. Pontius Samnitium dux captus in triumpho ducitur, supplicioque afficitur. Interim ab altero Cos. bellum adv. Faliscos geritur.

a. Chr.	u. c.	
291	463	Coss. *L. Postumius Megellus III, C. Junius Brutus Bubulcus.)* L. Postumius reliquias belli in Samnio persequitur. Venusiam colonia deducitur. Aesculapius, Epidauro Romam advectus, colitur.
290	464	Coss. *P. Cornelius Rufinus.* **M'. Curius Dentatus.)* SAMNITES cum a duobus Coss. premerentur, PACEM PETUNT: foedere quartum renovato, bello 37 annorum finis imponitur. M'. Curius Sabinos persecutus imperium populi Rom. usque ad mare superum extendit. Victis Sabinis civitas sine suffragio datur, sed id quoque accipiunt jus. a. 268.
289	465	Coss. *M. Valerius Corvinus, Q. Caedicius Noctua.)* M'. Curius proCos. pro Thurinis adversus Lucanos rem gerit et triumphat. Tresviri capitales Romae instituuntur, qui carceri animadversionibusque praesint.
288	466	Coss. *Q. Marcius Tremulus II, P. Cornelius Arvina.*
287	467	— **M. Claudius Marcellus, C. Nautius Rutilus.)* Novae turbae propter nexorum iniquam condicionem et creditorum ac nobilium impotentiam concitantur.
286	468	Coss. *M. Valerius Potitus, C. Aelius Paetus.)* Plebs in Janiculum montem (HOC ULTIMUM) secedit, per Q. Hortensium Dictat. reducitur. Lex Publilia, ut quod plebs jussisset, omnes Quirites teneret, accuratius sancitur, item *lex Maenia* fertur, ut patres (sive patricii in comitiis curiatis) in incertum comitiorum eventum auctores fiant. Q. Hortensio mortuo Q. Fabius Maximus Dict. III bellum gerit cum Etruscis Volsiniensibus.
285	469	Coss. **C. Claudius Canina, M. Aemilius Lepidus.)* Bella cum Etruscis et Lucanis gesta videntur, quorum memoria in jactura annalium intercidit.
284	470	Coss. *C. Servilius Tucca,* **L. Caecilius Metellus.*
283	471	— *P. Cornelius Dolabella,* **Cn. Domitius Calvinus.)* Cum Galli Senones Arretium obsiderent, missus eo cum exercitu L. Caecilius praetor ipse cum majore parte exercitus a Gallis caeditur, qui etiam legatos de captivis redimendis missos trucidant. Sed eam cladem Dolabella Cos. ulciscitur, dum Senonum terram devastat ipsosque commisso proelio ad internecionem caedit. Quibus rebus concitati BOJI arma capiunt, et, Etruscis in partes suas perductis, ad lacum Vadimonis cum Rom. confligunt, sed et ipsi devincuntur. *Sena* civium colonia in terram occupatam deducitur.
282	472	Coss. **C. Fabricius Luscinus, Q. Aemilius Papus.)* Boji iterum belli fortunam tentantes a. Q. Aem. victi ad pacem petendam adiguntur, quae per 45 annos manet. C. Fabricius cum Samnitibus, Lucanis et Bruttiis, ad famam Gallici belli rebellantibus, dimicat, Thurium obsidione liberat, praesidiumque imponit. Qua re commoti Tarentini, clam horum bellorum auctores, classem Rom. decem navium in portum Tarentinum invectam, partim fugant, partim deprimunt, ac statim Thurium captum diripiunt.
281	473	Coss. *L. Aemilius Barbula,* **Q. Marcius Philippus.)* Cum legati Rom. a Tarentinis contumeliose tractarentur, bellum illi populo indicitur; L. Aemilius, ex Samnio profectus, Tarentinorum exercitu victo, agros devastat. Graeci ad PYRRHUM, regem Epiri, confugiunt, qui, praemisso Cinea, mox ipse subsequitur, naufragium passus, cum 20 circiter milibus militum et viginti elephantis, bellumque diligenter apparat. Romae tum primum ob multiplicis belli curam *proletarii* ad urbem

a. Chr.	u. c.	
		defendendam sacramento rogantur. Legio Campana, Rheginis ad praesidium missa, cives occidit, et urbem occupat: impunitatem sceleris in his reip. angustiis sperans.
280	474	Coss. *P. Valerius Laevinus, Tib. Coruncanius*, municeps Tusculanus.) Dum Tib. Coruncanius in Etruria rem gerit et triumphum de Volsiniensibus ac Volcientibus meret, Laevinus cum Pyrrho, diu moratus, ad *Heracleam* confligit, sed vincitur, captis plerisque equitibus. Rex, insequente Laevino, Praeneste usque procedit, sed nulla oblata occasione rei gerendae, agmen retro vertit. Legati ad eum de captivis redimendis missi P. Cornel. Dolabella, C. Fabricius, Q. Aemilius Papus regis liberalitate non vincuntur. Cineae, regis legato, Romae in senatu resistit App. Claudius Caecus. Hoc a. Cn. Domitius *primus Censor de plebe* lustrum condit.
279	475	Coss. *P. Sulpicius Saverrio, P. Decius Mus*, ambo adversus Pyrrhum ejusque socios profecti, ad *Asculum* in Apulia vincuntur, in qua pugna P. Decius occisus traditur a nonnullis. Sed etiam Pyrrhus maximum copiarum detrimentum sentiens Tarentum redit.
278	476	Coss. *C. Fabricius Luscinus II, Q. Aemilius Papus II.)* Oblata occasio regem veneno necandi a Coss. spernitur, neque tamen regis de pace legati accipiuntur, priusquam Italia excessisset. Pyrrhus in Siciliam transit, arcessentibus Syracusanis. Romanorum cum Carth. foedus renovatur. Interea Fabricius rem gerit feliciter adv. Samnites, Lucanos, Bruttios, Tarentinos, et Heracleam foedere adstringit.
277	477	Coss. *P. Cornelius Rufin. II, C. Junius Brut. Bub. II.)* Samnites urgent, sed incaute agentes ab iisdem desperatis clade afficiuntur. Dum Pyrrhus omnem fere Siciliam victor peragrat, Rufinus Cos. Crotonem et Locros occupat.
276	478	Coss. *Q. Fabius Maximus Gurges II., C. Genucius Clepsina.)* Q. Fabius Samnitium, Lucanorumque opes affligit: Pyrrhus, cum Lilybaeum diuturna obsidione expugnare non potuisset, Mamertinos aggreditur, sed dum imperandi studio abreptus multa molitur, subito Syracusani ceterique socii deficiunt. In Italiam reversus, persequentibus Carthaginiensibus, sacrilegio frustra debilitatas opes reparare studet.
275	479	Coss. *M'. Curius Dentatus II, L. Cornelius Lentulus.)* M'. Curius delectu severe habito, in Samnium profectus, cum Pyrrho confligit ad *Beneventum* (tum Maleventum) eumque vincit. Rex, Milone in praesidio arcis Tarentinae relicto, Epirum repetit, quasi majores copias collecturus. Censs. C. Fabricius, Q. Aemilius Papus lustrum (33) condunt.
274	480	Coss. *M'. Curius Dentatus III, Ser. Cornelius Merenda.)* Ambo Coss. Samnites, Lucanos, Bruttios persequuntur.
273	481	Coss. *C. Fabius Dorso, C. Claudius Canina II.)* Coloniae Lat. deducuntur *Paestum* (s. Posidoniam) in Lucanis, *Cosam* in Etruscis, cf. Plin. nat. hist. 3, 8. Legati a Ptolemaeo Philadelpho missi de Pyrrho debellato gratulantur, et foedus faciunt cum Rom. Sextilia virgo Vestalis incesti damnata defoditur in terra.
272	482	Coss. *L. Papirius Cursor II, Sp. Carvilius Max. II.)* Pyrrho rege Argis occiso, Samnites a Sp. Carvilio Cos. *ad deditionem adiguntur* (a. 72. postquam bellum ortum est), item Lucani et Bruttii pacem petunt a L. Papirio, *Tarentum* ipsum a Rom. terra, mari a Carthag. obsessum, Mi-

a. Chr.	u. c.	
		lone agente, deditur Romanis: armis navibusque traditis et tributo imposito libertate frui jubetur. Censores M'. Curius et L. Papirius Anienem veterem in urbem ducere incipiunt, Frontin. de aquaed. princ.
271	483	Coss. *C. Quinctius Claudus, L. Genucius Clepsina.)* Rhegium expugnatur, trecenti ex legione Campana, qui vivi in deditionem venerant, Romae supplicio afficiuntur, urbs veteribus civibus cum libertate restituitur.
270	484	Coss. *C. Genucius Clepsina II, Cn. Cornelius Blasio.)* Bellum geritur cum Sarsinatibus Umbris.
269	485	Coss. *Q. Ogulnius Gallus, C. Fabius Pictor.)* Motus aliqui, in Samnitibus excitati, comprimuntur. Picentes deficiunt. Eodem a. primum argentum signatum esse traditur, Plin. 33, 13.
268	486	Coss. *App. Claud. Crassus (Caeci f.), P. Sempronius Sophus.)* Picentes cruentissimo proelio a Sempr. victi, Asculo capto, in deditionem veniunt, agroque multantur. Coloniae *Ariminum* in Senonibus, *Beneventum* in Samnitibus Hirpinis deducuntur.
267	487	Coss. *M. Atilius Regulus, L. Julius Libo.)* Sallentinis, qui soli in Italia nondum Romanis parent, bellum indicitur: pugna vincuntur, Brundisium, portus opportunissimus, capitur.
266	488	Coss. *Num. Fabius Pictor, D. Junius Pera.)* Umbri Sarsinates, et Sallentini cum Messapiis, in ultimo Italiae angulo siti, in deditionem accipiuntur.

Periodus quarta, ex quo Romani tota Italia potiti sunt, usque ad Carthaginem et Corinthum deletas, anno a Chr. nat. 146, u. c. 608.

a. Chr.	u. c.	
265	489	Coss. *Q. Fabius Maximus Gurges III, Q. Mamilius Vitulus.)* Volsinienses domini sive patroni, a clientibus suis oppressi, auxilium Rom. implorant. Q. Fab. urbem obsidet, sed ab erumpentibus vulneratus, priusquam rem conficere posset, obiit. — Censores sunt *Cn. Cornelius* et *C. Marcius* iterum, qui Censorinus ab ea re appellatus: sed hoc eodem suadente, lege cavetur, ne quis posthac *iterum* Censor Romae fiat. Quaestorum numerus duplicatur, ut 8 sint.
264	490	Coss. *App. Claudius Caudex, M. Fulvius Flaccus.)* M. Fulvius, Volsiniis captis et dirutis, severe in libertinos animadvertit. Mamertini ab Hierone Syracusano victi Carthaginiensium auxilium expetiverant, iisque arcem tradiderant, sed, dissensione orta, Romanam societatem, ut consanguineorum, implorant. Itaque C. Claudius Trib. mil. a Cos. Claudio praemissus, freto clam trajecto et Carthaginiensibus per dolum ejectis, Messanam praesidio tenet, quam illico societate inter se facta, Carthag. et Syracusani obsident. Initium BELLI PRIMI PUNICI: App. Claudius exercitum trajicit, Syracusanos fugat et Carthag. in castra munita compellit, ex quibus cum progredi non ausi essent, Rhegium redit. Munus *gladiatorium* hoc primum anno a privatis editur. Coloniae in agros Picentium deducuntur *Firmum* et Castrum (civium) nec dubium quin eod. tempore etiam *Hadriam*.

a. Chr.	u. c.	
263	491	Coss. *M'. Valerius Maximus, M'. Otacilius Crassus)*, ambo in Siciliam transjecti Messanam obsidione liberant (inde M'. Valerio cognomen *Messallae)*, et modo conjunctis, modo divisis copiis bellum gerunt. *Hiero* Rex ad pacem petendam adigitur, quam et impetrat aequam, et servat cum fide: Segestani ad Rom. interempto Punico praesidio deficiunt: aliis urbibus receptis legiones reducuntur. *Aeserniam* in Pentris Samnitibus colonia deducitur.
262	492	Coss. *L. Postumius Megellus, Q. Mamilius Vitulus II)* Agrigentum post obsidionem 7 mensium victo Hannone, qui ad urbem liberandam accesserat, multa incommoda passi tandem expugnant, Hannibale, Gisgonis filio, Punicum praesidium clam deducente. Urbs diripitur, homines in servitutem venduntur.
261	493	Coss. *L. Valerius Flaccus, T. Otacilius Crassus.)* Carthag. oras Italiae crebris escensionibus factis infestant, in Sicilia duce Hamilcare cautius se gerunt, neque in plana descendere audent.
260	494	Coss. *Cn. Cornelius Scipio Asina, C. Duilius.)* (5. belli annus.) Classis ingenti studio intra 60 dies comparatur. Cn. Cornel., ei praepositus, cum 17 navibus ad insulas Lipareas a Carth. intercipitur, sed C. Duilius, qui in ejus locum successerat, adhibitis *corvis*, Carthag. classem et Hannibalem ad *Mylas* superat: Segestanis obsidione liberatis, Romam redit ad triumphum et inusitatos antea honores. (Columna rostrata)
259	495	Coss. *L. Cornelius Scipio, C. Aquillius Florus.)* Corn. Corsicam et Sardiniam insulas fugata Carth. classe aggreditur, Aleriam, Olbiam, alia oppida capit. In Sicilia Florus rem Rom. aegre sustinet.
258	496	Coss. *A. Atilius Calatinus, Q. Sulpicius Paterculus.)* Dum classis Romana circa Sardiniam versatur, Q. Sulp. in Sicilia cum Hamilcare difficile bellum gerit: fortitudine M. Calpurnii Flammae Trib. mil. ex insidiis liberatus, Camarinam capit, sed mox a Lipara magno cum detrimento repellitur. Cens. C. Duilius, L. Cornel. Scipio lustrum (36.) faciunt.
257	497	Coss. *C. Atilius Regulus, Cn. Cornelius Blasio II.)* C. Atilius ad Tyndaridem cum Poenis navibus confligit et superior discedit. Terra nihil memorabile geritur.
256	498	Coss. *L. Manlius Vulso Longus, Q. Caedicius*, suff. *M. Atilius Regulus II.)* Manl. et Reg. classe Poenorum ad Heracleam (Minoam) superata, *in Africam trajiciunt* et Clupeam capiunt, ea belli sede usuri. Manlius cum ingenti praeda Romam redit.
255	499	Coss. *Ser. Fulvius Paetin. Nobilior, M. Aemilins Paullus.)* Regulus pro-Cos. in Africa relictus ad Adin Poenorum exercitum vincit, et multis oppidis ipsaque Tunete capta, Carthaginienses obsidione premit. Sed hi, postquam inhonestam pacem facere noluerunt, nova disciplina militari a Xanthippo, Lacedaemonio, instituti, Romanos locis campestribus imprudenter usos profligant, ipsum Regulum capiunt. Vix duo milia militum Clupeam perveniunt eamque urbem tuentur, donec Coss. celeriter collecta classe 350 navium, et Carth. terra marique fugatis, adveniunt, et militibus in naves impositis Siciliam repetunt. Sed iidem dum Pachynum circumnavigant, foeda tempestate totam fere classem amittunt. (10. belli annus.)
254	500	Coss. *Cn. Cornelius Scipio Asina II, A. Atilius Calatinus II)*, comparata

a. Chr.	u. c.	
		de integro classe, Panormum expugnant, maximam urbem provinciae Carthaginiensium.
253	501	Coss. *Cn. Servilius Caepio, C. Sempronius Blaesus)*, classe Africae oram legunt et praedantur, sed in tempestatem incidunt ad Meningem insulam, ex qua aegre servati, dum Panormo Italiam repetunt, iterum tanta clade afficiuntur, ut senatus mari abstinendum censeat, nisi quot navibus commeatus exercitibus deportentur.
252	502	Coss. *C. Aurelius Cotta, P. Servilius Geminus.)* Tib. *Coruncanius* primus pontifex maximus *de plebe* factus, idem peritissimus juris pontificii. Coss. Himeram capiunt, Aurelius Liparam, sed neque hoc, nec sequenti anno in planis cum Poenis congredi audent, Hasdrubalis exercitum et elephantos 140 metuentes.
		Cens. M'. Valerius Messalla, P. Sempron. Sophus severam censuram agunt, lustro (37.) censa sunt 297797 capita.
251	503	Coss. *L. Caecilius Metellus, C. Furius Pacilus.*
250	504	— *C. Atilius Regulus II, L. Manlius Vulso Long. II.)* Dum classis in Italia a Coss. comparatur, *L. Metellus* proCos. Panormi obsessus, opportunitate rei gerendae oblata, cum Hasdrubale confligit, et ingenti reportata victoria, elephantos omnes capit, qui in triumpho circumducti, Romae missilibus occiduntur. Regulus tum Carthagine Romam missus de redimendis captivis mortem subire mavult, quam quidquam Romanis inutile suadere.
		Coss. cum classe recens comparata in Sicil. profecti Lilybaeum omni apparatu oppugnant, sed cum urbs summa prudentia et virtute ab Himilcone defendatur, incensis operibus suis omnem spem in obsidione habere coguntur.
249	505	Coss. *P. Claudius Pulcher, L. Junius Pullus.)* P. Claudius, superbe reprehensis priorum ducum consiliis, cum Adherbale, Drepani praefecto, pugnam navalem contemptis auspiciis committit, eaque naves 93 amittit, ipse cum paucis evadit. In Italiam revocatus senatum ludit, Dictatorem dicens M. Claudium Gliciam, qui scriba fuerat, et cito abdicare se coactus est.
		Alter Cos. cum ingenti classe navium onerariarum circa Pachynum metu Carthalonis sibi insidiantis versans, tempestate orta in litore importuoso totam classem perdit, quo factum, ut senatus iterum *mari abstinendum decerneret*. Dictator rei in Sicilia gerendae causa dicitur A. Atilius Calatinus, primus extra Italiam.
248	506	Coss. *C. Aurelius Cotta II, P. Servilius Geminus II.)* Hamilcar Barcas Carthag. dux in Sicil. mittitur, qui Bruttiorum Lucanorumque oram maritimam populatus, in Sicilia Epiercten occupat inter medios hostes, eamque tuetur. Romani a Lilybaeo non discedunt. — Alsium col. civium deducta.
247	507	Coss. *L. Caecilius Metellus II, M. Fabius Buteo)*, divisis copiis, Lilyb. et Drepana obsident; classis privatorum opibus ac periculo comparata praedatur oram Africae.
		Censs. A. Atilius Calat., A. Manlius Torquatus Lust. 38. cens. 251222.
246	508	Coss. *M. Otacilius Crassus II, M. Fabius Licinus.)* Romae Claudiae, filiae Appii Caeci, multa dicta est ob inhumanam superbiam. In Sicilia neque hoc, nec seq. anno, quo

a. Chr.	u. c.	
245	509	Coss. *M. Fabius Buteo II, C. Atilius Bulbus)*, quidquam proficitur: tantam repente commutationem rerum insignis Hamilcaris prudentia facit. — Fregenas col. civium deducta, eodemque fort. tempore Pyrgos.
244	510	Coss. *A. Manlius Torquat. Atticus, C. Sempronius Blaesus II.)* Hamilcar Erycem urbem occupat eamque adversus Romanos, supra et infra eum sedentes, defendit. — *Brundisium* col. deducta.
243	511	Coss. *C. Fundanius Fundulus, C. Sulpicius Gallus.)* In magnis aerarii publicii angustiis, cum classis aedificanda esset, resp. privatorum opibus sustentatur, et 200 quinqueremes optimae construuntur.
242	512	Coss. *L. Lutatius Catulus, A. Postumius Albinus.)* (23. belli annus.) Alter Cos. quia flamen Martialis esset, Romae retinetur a Metello Pontifice Max. Itaque ex praetoribus, *qui hoc primum anno duo creantur*, alter P. Valerius cum L. Lutatio Cos. in Siciliam proficiscitur. Hi dum Drepanum terra marique oppugnant, Hannonem classe 400 navium onustarum ad obsidionem solvendam missum, *ad Aegates insulas* profligant, 70 navibus captis, 50 demersis. Itaque Carth. desperata victoria per Hamilcarem de pace cum Cos. agunt, et inducias impetrant.
241	513	Coss. *A. Manlius Torq. Atticus II, Q. Lutatius Cerco.) Pax Carthaginiensibus a populo Rom. datur,* ea condicione, ut Sicilia insulisque inter Sic. et Italiam sitis excedant, et decem annis 3200 talenta Euboica pendant. L. Lutatius proCos. cum fratre Cos. res in Sicilia componunt, eamque primam *provinciam pop. Rom.* faciunt. *Faliscos* temere rebellantes Coss. intra sextum diem proelio acerrimo facto in deditionem accipiunt, dum haud pari fortuna Carthaginienses bello cum mercenariis suis et Afris implicantur. Duae tribus a Censoribus C. Aurel. Cotta, M. Fabio Buteone (lustr. 39.) adjiciuntur Velina et Quirina, ut numerus 35, *qui posthac mansit*, expletus fuerit. Romae templum Vestae combustum, sacra servata a Metello Pont. max.
240	514	Coss. *C. Claudius Cento, Cacci f., M. Sempronius Tuditanus.)* Spoletium in Umbris colonia deducitur. Hoc eodem anno Livius Andronicus, auctor poësis dramaticae ap. Rom., fabulas agere coepit. Ludi Floralia instituti. Carthaginiensium mercenarii in Sardinia deficiunt, ejecti a Sardis frustra Romanos ad occupandam insulam exhortantur.
239	515	Coss. *C. Mamilius Turinus, Q. Valerius Falto.)* Hamilcar Barcas in Africa bellum internecivum cum mercenariis et Afris eorumque ducibus Spendio et Matho gerit.
238	516	Coss. *Tib. Sempronius Gracchus, P. Valerius Falto.)* Bella Gallica per 45 annos intermissa renovantur: P. Valer. initio victus mox damnum reparat. Alter Cos. *Ligures*, novum hostem, aggreditur, inde in Sardiniam, vacuam a Carth. relictam, trajicit, magnumque numerum hominum captivorum deducit. Tumultuantibus Carthaginiensibus bellum Romani minitantur, quo fit, ut illi, rebus in Africa nondum satis compositis, non solum Sard. et Corsica abstinere, sed etiam 1200 talenta ad tributum adjicere cogantur, Polyb. lib. 1 extr. M. Cato nascitur, sec. Livii rationes.
237	517	Coss. *L. Cornelius Lentul. Caudin., Q. Fulvius Flaccus* adversus Gallos et Ligures bellum gerunt.
236	518	Coss. *P. Cornelius Lentul. Caudin., C. Licinius Varus.)* Boji, arcessito Transalpinorum Gallorum exercitu, agrum Ariminensem reposcunt a Romanis, sed dum legati mittuntur et remittuntur, bellum inter ipsos Gallos

a. Chr.	u. c.	
		lös oritur, et Transalpini domos redire coguntur, tum Bojis quod postulaverant, denegatur. P. Lentul. Ligures, C. Licin. Corsos bello premit, Sardi, Poenis clam adhortantibus, rebellant.
235	519	Coss. *T. Manlius Torquatus, C. Atilius Bulbus II.)* Sardis a T. Manlio denuo subactis, *Janus clauditur,* Liv. 1, 19.
234	520	Coss. *L. Postumius Albinus. Sp. Carvilius Maximus.)* Cum Sardis, Corsis, Liguribus bellatur. Clandestini harum defectionum auctores Carthaginienses non injuria habentur.
233	521	Coss. *Q. Fabius Max. Verrucosus, M'. Pomponius Matho.)* Q. Fabius in Ligures, M'. Pomp. in Sardos proficiscuntur; accusati Carthaginienses jam ferocius se gerere incipiunt.
232	522	Coss. *M. Aemilius Lepidus, M. Publicius Malleolus* ambo in Sardinia rem gerunt, sed praeda redeuntibus a Corsis eripitur. C. Flaminius, Trib. plebis, legem fert de agro Piceno et Gallico, ejectis Senonibus, viritim plebi dividendo.
231	523	Coss. *M. Pomponius Matho, C. Papirius Maso.)* M. Pomp. Sardos in montibus abditos persequitur (canibus usus in isto belli genere), C. Papirius, magna cum molestia Corsis ad deditionem adactis, primus in monte Albano triumphat. — H. a. C. Naevius poëta fabulas populo dare coepit, et primum in urbe divortium factum traditur a Sp. Carvilio Ruga (Gell. 17, 21), cujus Sp. Carvilii libertus scholam grammaticam aperuisse traditur.
230	524	Coss. *M. Aemilius Barbula, M. Junius Pera* ambo adv. Ligures exercitus ducunt. Cum Illyrii et privatim et publice in mari praedarentur, et urbes Graecas adjacentes impune diriperent, mittuntur ad Teutam, quae pro Pinneo filio tum genti imperitabat, legati C. et L. Coruncanii, quorum alterum regina superbiens ob libertatem linguae in itinere interficiendum curat. Quapropter et legato statua in foro ponitur, et *bellum adv. Illyrios decernitur.*
229	525	Coss. *L. Postumius Albinus II, Cn. Fulvius Centumalus* bellum Illyr. terra marique celeriter gerunt. Corcyram, adjuvante Demetrio Phario, deinde maris oram urbesque Apolloniam, Dyrrachium (s. Epidamnum), Nutriam, gentemque Atintanum in deditionem accipiunt. Cn. Fulvio Romam reverso, alter Cos. relinquitur ad praesidium novorum sociorum.
228	526	Coss. *Sp. Carvilius Maximus II, Q. Fabius Max. Verrucos. II.)* Pax fit ea condicione, ut regnum penes Pinneum sit, tutore Demetrio, neve Illyrii piraticam exerceant; cujus rei causa Romanis publice et a conciliis Achaeorum Aetolorumque, et ab Atheniensibus insignes honores habentur. In Hispania cum Poenorum imperatore Hasdrubale, Hamilcaris successore, pactum fit, ne Iberum amnem transeat, utique Saguntinis libertas servetur. C. Flaminius Trib. pl. legem perfert de agro Piceno et Gallico, ejectis Senonibus, viritim plebi dividendo, Cic. Cat. maj. 4, sed. cf. Polyb. 2, 21.
227	527	Coss. *P. Valerius Flaccus, M. Atilius Regulus.)* *Quattuor Praetores* creantur, ut sint qui in Siciliam et Sardiniam (cui fere adjuncta Corsica) cum imperio quotannis mittantur.
226	528	Coss. *M. Valerius Messalla, L. Apustius Fullo.)* Adversus imminentem tumultum Gallicum, quoniam praeter Bojos et Insubres etiam Taurisci et

a. Chr.	u. c.	
		Gaesatae bellum parant, milites diligenter conscribuntur, quo tempore in tabulas relatos paulo minus 800000 hominum, qui arma ferre possent, auctor est Polyb. 2, 24.
225	529	Coss. *L. Aemilius Papus, C. Atilius Regulus.)* Gallorum ingentes copiae praetorem pop. Rom. ad Faesulas concidunt, reliquias exercitus obsidione liberat Aemilius Cos. Arimino approperans. Galli domum revertentes cum praeda, sequentibus Romanis, in alterum Cos. incidunt, Pisis, quo ex Corsica appulerat, iter facientem; ancipiti acie circumdati ad 40000 caeduntur, 10000 capiuntur. C. Atilius in eo praelio cecidit, itaque L. Aemilius solus triumphum agit splendidissimum.
224	530	Coss. *T. Manlius Torquat. II, Q. Fulvius Flaccus II* Bojos ad deditionem cogunt, sed quo minus ulterius progrediantur, imbribus et pestilentia impediuntur.
223	531	Coss. *C. Flaminius Nepos, P. Furius Philus.)* Hi tandem Coss. Padum trajiciunt, Insubres ad Adduam vincunt, non lectis antea senatus literis, quibus augurioru causa abdicare jubebantur, terramque devastant, adjuvantibus Gallis Cenomanis. C. Flaminius contra sen. auctoritatem populi jussu triumphat.
222	532	Coss. *Cn. Cornelius Scipio Calvus, M. Claudius Marcellus.)* Insubres, quibus pax negata esset, novas Gaesatarum copias adducunt, adversus quos profecti Coss. dum Cn. Corn. Acerras obsidet, M. Marcellus Gaesatas profligat, eorumque ducem Virdomarum occidit ipse. Acerris, Mediolano, Como captis, Insubres in deditionem adiguntur. Cos. opima spolia Jovi Feretrio dedicat.
221	533	Coss. *P. Cornelius Scipio Asina, M. Minucius Rufus.)* Histri a Coss. vincuntur. — Hoc anno HANNIBAL, Hamilcaris fil., Hasdrubale mortuo, dux Poenorum in Hisp. fit: mox, ceteris trans Iberum civitatibus subactis, animum ad Saguntum, sociam Rom. urbem, expugnandum adjicit.
220	534	Coss. *M. Aemilius Lepidus II, M. Valerius Laevinus* creati, postquam L. Veturius Philo, C. Lutatius Catulus, vitio facti, magistratu se abdicarunt, qua occasione Q. Fabius Max. Dictator primum videtur fuisse. Censores L. Aemil. Papus, C. Flaminius libertinos in 4 tribus urbanas redigunt, C. Flaminius viam militarem Ariminum usque muniendam curat.
219	535	Coss. *M. Livius Salinator, L. Aemilius Paullus,* ambo adv. Illyrios a societate desciscentes profecti, Pharum captam diruunt; Demetrius ad Philippum Macedonem fugit: cum Pinneo rege foedus renovatur. Coss. quod ex praeda multa avertissent, accusantur, quorum alter ambustus evadit, alter, Livius, damnatus in solitudinem se abdit. *Placentiam* et *Cremonam* sena milia colonorum deducuntur, quod factum aegerrime Galli ferunt. Isidis et Serapis cultus Romae a privatis coeptus prohibetur, interpr. ad Dion. Cass. 40, 47. Primus medicus Graecus Archagathus Romam venit, eique civitate donato taberna publice artis exercendae causa emitur, Plin. 29, 1.
218	536	Coss. *P. Cornelius Scipio, Ti. Sempronius Longus.)* Sagunto ab Hannibale exciso, cum bellum contra Carthaginienses decretum esset *(secundum bellum Punicum)*, Ti. Sempr. cum classe et exercitu in Siciliam mittitur, inde in Africam trajecturus: P. Corn. in Hispan. profectus, cum Hannibalem Rhodano trajecto ad Alpes pergere comperisset, Cn. fratre in Hisp. dimisso ipse iter flectit, et Poeno superatis jam montibus cum 26000 mi-

a. Chr.	u. c.	
		lit. inter Gallos versanti ad *Ticinum* amnem occurrit, sed pugna equestri profligatus Placentiam cis Padum concedit. Galli ad Hannibalem deficiunt. Ti. Sempr. ex Sicilia revocatus, conjunctis cum collega copiis, ipse quoque vincitur ad *Trebiam* amnem. Hannibal in Liguria hibernat.
217	537	Coss. *Cn. Servilius Geminus, C. Flaminius Nepos II*, suff. *M. Atilius Regulus.)* Hann., molestissimo per paludes facto itinere, in quo ipse altero oculo privatur, Etruriam ingressus cum C. Flaminio *ad lacum Trasimenum* confligit, totumque exercitum Rom. aut caedit cum Cos., aut capit. Item paucis diebus post 4000 equites ab altero Cos. Arimino praemissos capit. Inde in Picenum profectus, exercitu refecto, in Apuliam progreditur, ubi obviam habet *Q. Fabium Dictatorem*, caute versantem, neque summam rei in discrimen committentem. Hann. in Camp. profectus et cum ingenti praeda revertens Romanos dolo eludit, unde audacior factus M. Minucius Mag. eq. incidit in insidias, ex quibus per Fabium liberatus eandem belli gerendi rationem probat. In Hisp. P. et Cn. Scipiones Iberum transeunt, remque prospere gerunt.
216	538	Coss. *C. Terentius Varro, L. Aemilius Paullus II* ambo bellum adv. Hann. in Apulia gerunt 8 legionibus Rom. et sociorum pari numero. Fit pugna *ad Cannas,* qua Rom. ita vincuntur, ut pauci fuga dispersi evaderent cum C. Terentio, multo major pars cum altero Cos. et Cn. Servilio proCos. et M. Minucio caederetur. Sequitur defectio totius fere Italiae inferioris Campanorumque, et aliquanto post clades L. Postumii Albini Cos. design. in Gallia. Romae a *Dictatore M. Junio Pera* (M. eq. Ti. Sempron. Gracchus) 4 novae legg. conscribuntur et 8000 servi volones sacramento adiguntur. Hannibalem in Campania morantur et Dictator et M. Claudius Marcellus, praetor, Nolae praesidens, donec ille Capuam in hiberna concedit. *M. Fabius Buteo* jussu senatus a M. Terentio Cos. Dictator dicitur senatus explendi causa.
215	539	Coss. *Ti. Sempronius Gracchus, Q. Fabius Maxim. Verrucos. III.)* Romae in comitiis uni consuli in locum L. Postumii occisi subrogando habitis M. Marcellus creatus erat, sed *quia tum primum ambo Coss. plebeji futuri fuissent*, quasi religionis causa comitia redintegrantur, et sufficitur Q. Fabius. Tribus exercitibus Coss. et M. Marcellus in Campania Hannibalis conatus impediunt, imo etiam M. Marc. primus prospere cum eodem ad Nolam justo proelio confligit: inde Hann. in Apuliam hiematum concedit, quo eodem tempore Locri et Croto in potestatem Poen. veniunt. Sardinia a T. Manlio bis Cos. victis Poenis perdomatur, item in Hispania res a Scipionibus prospere geruntur. Resp. Rom. privatorum opibus sustinetur. — Sed in Graecia *Philippus* rex cum Hannibale foedus facit, et Syracusis, Hierone mortuo, *Hieronymus* rex factus statim animum ad easdem partes applicat.
214	540	Coss. *Q. Fabius Max. Verruc. IV, M. Claudius Marcellus III* (Liv. 24, 8), in Campania Casilinum expugnant et Samnites ceterosque Poenorum socios vastant, dum Hannibal occasioni intentus circa Tarentum versatur. Syracusis Hieronymo interfecto res turbantur, dum milites et vulgus Punicam, senatus Rom. societatem volunt. Cum superiores milites facti essent, *M. Marcellus* Cos. in Siciliam profectus *Syracusas* terra marique *oppugnare coepit*, sed ejus impetus Archimedis operibus reprimuntur. Si-

a. Chr. | u. c.

mul tantae copiae Poenorum cum Himilcone mittuntur, ut bellum tota insula exardesceret. Etiam cum Philippo bellum coepit, Apolloniam obsidente, sed facile inde repulso.

213 | 541 Coss. *Q. Fabius Q. f. Maximus*, *Ti. Sempronius Gracchus II.)* Bellum in Italia lente geritur. Coss. alter in Apulia Arpos, alter Ti. Sempr. in Lucania et in Bruttiis aliquot oppida recipit, dum Hannibal aestatem circa Tarentum consumit, M.' Marcellus in obsidione Syracusarum perdurat. In Hispania Scipiones jam debellasse hostes sibi videntur, et de bello in Africam trajiciendo cogitant.

212 | 542 Coss. *Q. Fulvius Flaccus III, App. Claudius Pulcher.)* Initio anni Hannibal, exercitu celeriter ex hibernis moto, urbem *Tarenti* per proditionem occupat, arcem terra marique claudit. Ad Campanos, obsidionem metuentes, Hannonem cum magna vi frumenti mittit, sed is a Q. Fulvio Cos. vincitur castrisque exuitur. Rursus Ti. Gracchus ex Lucania propius Coss. arcessitus in insidias incidit et interficitur, mox Hann. ipse in Campan. transgressus obsidionem Capuae solvit. Inde in Lucaniam abit, M. Centenium cum exercitu subitario caedit, item in Apulia Cn. Fulvium Praet. fundit fugatque; interea vero, dum circa Tarentum et Brundisium commoratur, Coss. Capuam iterum obsident et operibus factis oppugnant.

M. Marcellus *Syracusis* Hexapylon et Epipolas nocturno impetu capit, Neapolis et Tycha deduntur, tandem, frustra laborantibus Poenis, Achradina et Nasos, prodente Merico Hispano, vi *capiuntur*. Inde Marcellus adv. Poenos profectus Hannonem apud Agrigentum profligat.

In Hispania vero Scipiones divisis exercitibus hostes debellaturi omnia perdunt: uterque circumventus, Celtiberis deserentibus domumque reversis, et Numidis cum *Masinissa* undique urgentibus, foede perit. Reliquias exercituum cis Iberum reductas aegre servat Q. Marcius, Eq. Rom., a militibus dux creatus.

Romae P. Licinius Crassus Pont. max. factus, qui nondum sella curuli sedisset, Liv. 25, 5.

211 | 543 Coss. *Cn. Fulvius Centumalus, P. Sulpicius Galba*, 8. belli annus, 23 legg.) Campanos cum acrius urgerent prioris anni Coss. et C. Claud. Nero Propr., Hannibal, omisso Tarento, exercitum eo ducit. Qui cum summa vi castra Rom. adortus tamen repulsus esset, ipsam Romam petit. Sequitur cum parte exercitus Q. Fulvius, neque interea oppugnatio cessat. Itaque Hannibal, cum frustra laborare se videret, usque ad Rhegium recedit. *Capua deditur*, senatores supplicio afficiuntur, ceteri patria emoventur, ager publicatur. In Hispania cum C. Claud. Nero ab Hasdrubale decipi se passus esset, *P. Cornelius Scipio,* P. fil., a populo creatur, 24 annos natus, qui cum imperio proCos. eo mitteretur, dato adjutore M. Junio Silano, proPr.

210 | 544 Coss. *M. Claudius Marcellus IV, M. Valerius Laevinus II.)* Hannibal ad Herdoneam in Lucania Cn. Fulvium proCos. caedit, sed cum M. Marcello aequo Marte pugnat. In Sicilia M. Valerius Cos. Agrigentum, prodente Mutine Numidarum duce, capit, totamque insulam post abitum Poenorum pacat. Etiam in Hispania P. Scipio res prospere gerit, qui Ibero trajecto Carthaginem novam opulentissimam urbem vi capit.

209 | 545 Coss. *Q. Fabius Max. Verrucos. V, Q. Fulvius Flaccus IV.)* Dum M. Marcellus proCos. cupide cum Hannibale in Apulia congreditur, et altero proelio vincitur, altero superior evadit, Q. Fabius castra ad Tarentum ponit,

a. Chr.	u. c.	
		eamque urbem, Bruttiorum duce prodente, capit. Hispanos Scipio humanitate et sibi et Romanis conciliat, Hasdrubalemque Hamilc. fil. vincit apud Baeculam, qui inde fugiens Pyrenaeum saltum et Galliam petit.
208	546	Coss. *M. Claudius Marcellus V*, *T. Quinctius Crispinus*, 11. belli annus, 21 legg.) Coss. conjunctis copiis castra ad Venusiam adv. Hannibalem ponunt, sed exploratum in tumulum propinquum profecti, incidunt in insidias ab Hann. structas, M. Marcell. interficitur, alter sauciatus non multo post moritur. Inde Hann. movens Locrorum obsidionem, quae coeperat, solvit.
		In Hispania Scipionis auspiciis M. Silanus Magonem et Hannonem eorumque socios Celtiberos profligat, ipse Scip. Hasdrubalem, Gisgonis fil., usque ad Oceanum persequitur. *)
		Lustrum (44.) conditum a Censs. P. Sempronio Tuditano, M. Cornelio Cethego: censa 137108 capita.
207	547	Coss. *C. Claudius Nero*, *M. Livius Salinator II*, cf. a. 219. Liv. 27, 34). *Hasdrubal*, confecto itinere et adjunctis sibi Gallorum Ligurumque copiis, jamjam Italiam ingredi seque cum fratre conjungere parat. Adversus eum mittitur M. Livius Cos. C. Nero, prosperis aliquot certaminibus cum Hann. ad Grumentum in Lucan. factis, subito, interceptis Hasdrubalis ad fratrem literis, cum 7000 fortissimis milit. castra relinquens, ad collegam properat. Hasdrubal et cum eo 56000 host. ad *Metaurum* fluvium caeduntur. Hannibal, dolore percitus, contractis copiis in Bruttios redit. Item in Hispania Hasdrubalis Gisg. f. spes recuperandae provinciae in irritum rediguntur: nam victus ad Silpiam ingentem exercitum perdit, et ultimum receptaculum Gades repetere cogitur. Hieme Scipio cum C. Laelio in Africam trajicit, ut *Syphacem* regem Masaesylorum ad Rom. societ. traducat. **)
206	548	Coss. *L. Veturius Philo*, *Q. Caecilius Metellus.*) Contra Hannib. a Coss. nihil memorabile geritur, sed Lucani in ditionem pop. Rom. redeunt.
		In Hispania *Scipio*, cum debellatum jam priore anno cum Carthag. esset, Hispanorum urbes munitas Castulonem, Illiturgin, Astapam expugnat, Indibilim regem deficientem (quo eodem temp. etiam militum Rom. seditio excitatur) profligat, cum Masinissa Numida clam foedus facit, ad ultimum etiam *Gades*, Magone profecto et excluso, in societ. accipit. Tum *Romam victor sexto anno redit.*
205	549	Coss. *P. Cornelius Scipio* (African.), *P. Licinius Crassus Dives* Pont. max.). In Bruttiis, quam prov. P. Licinius Cos. accepit, nihil memorabile gestum. Scipionem, cui Sicilia provincia data, permissumque erat, ut in Africam trajiceret, 7000 voluntar. milit. sequuntur, sed hoc toto anno in bello comparando versatur, nisi quod Locros data occasione in potest. Rom. redigit. *Mago,* Hannib. frater, Genuam trajicit et bellum ibi praeparat, cui tres exercitus Rom. opponuntur. In Hispania Indibilis et Mandonius rebellant, sed vincuntur a Procoss.

*) Haec Liv. falso ad a. seq. rettulisse, contra res a. 207 et 206 in Hispania gestas in unum annum conjecisse videtur.

**) Gesta *hoc* anno sunt quae Liv. lib. 28 a cap. 12 med. usque ad 19 tradit, sequentia usque ad c. 38 anno belli tertio decimo.

a. Chr.	u. c.	
		In Graecia, cum Aetoli invitis Romanis jam cum Philippo pacem fecissent, P. Sempronius et ipse pacem facit aequis condicionibus. Romae templum Virtutis et Honoris dedicatur, ante 17 annos a Marcello votum, praeda Syracusana exornatum. Item advehitur Pessinunte mater Idaea, a P. Scipione Cn. f. qui in Hisp. cecidit, Nasica, optimo viro, excepta Liv. 36, 36 contra 29, 12.
204	550	Coss. *M. Cornelius Cethegus, P. Sempronius Tuditanus.)* In Bruttiis Sempr. Cos. et P. Licinius proCos. dubio Marte cum Hann. pugnant. Ex Sicilia *Scipio*, cui M. Cato Quaestor est, *in Africam trajicit*, *Masinissam* a Syphace, nuper in societatem Carth. retracto, pulsum excipit, Uticam oppugnat, sed Syphacis et Hasdrubalis adventu in castra hiberna se confert. Censores *M. Livius*, *C. Nero* mutuis inimicitiis magistratum gerunt: censa cum iis qui in exercitibus merebant 214000. Lex *Cincia* de donis ac muneribus fertur.
203	551	Coss. *Cn. Servilius Caepio, C. Servilius Geminus,* 16. belli annus, 20 legg. 160 navibus.) In Africa Scipio proCos. sublatis induciis bina castra Hasdrub. et Syphacis una nocte invadit, et incendio delet. Reliquiis copiarum altero proelio victis, Laelium et Masinissam ad regem persequendum mittit; qui eum tertio proelio victum capiunt, Cirtamque in deditionem accipiunt. Carthag. Hannibalem et Magonem ex Italia revocant, sed Mago proelio acerrimo in Gallia facto victus et vulneratus in itinere moritur, et legati Romam de pace missi re infecta redeunt. In Italia P. Sulpicius Galba Dict. (Mag. eq. M. Servilio) causas civitatum quae ad Hannibalem defecerant, cognoscit: Picentini, Bruttii, Lucani gravioribus foederibus adstricti.
202	552	Coss. *M. Servilius Geminus*, *Ti. Claudius Nero.) Hannibal*, classe ad Leptim appulsa, Zamam venerat. Frustra cum Scip. de pace collocutus, ingenti proelio inter Naraggaram et Zamam urbes cum eo confligit, *vincitur*, et civibus suis pacis auctor fit. Induciis trium mensium impetratis, legati Carthag. cum condicionibus a Scipione scriptis, Romam proficiscuntur. Interea Ti. Nero Cos., cui Africa provincia, pari cum Scipione imperio, obtigerat, maxima bellandi cupiditate flagrabat, sed rerum apparatu et tempestatibus impeditus provinciam non attingit. Is metus Scipioni in causis est, cur pacem fieri velit.
201	553	Coss. *Cn. Cornelius Lentulus*, *P. Aelius Paetus.)* Populi jussu et patrum auctoritate *Scipioni arbitrium pacis*, invito Cn. Lentulo Cos., *permittitur*, 18. belli anno. Inter pacis condiciones (Liv. 30, 37. 43) hae fuere: ut 10000 talenta in 50 annos aequis pensionibus descripta solverent, omnes longas naves et elephantos traderent, bellum injussu pop. Rom. ne gererent. Rebus compositis exercitus ad triumphum in Italiam transjicitur, classis 38 nav. a M. Valerio Laevino proPr. in Graeciam ducitur, ad observandum Philippum, de quo frequentes sociorum querelae ad senatum deferuntur.
200	554	Coss. *P. Sulpicius Galba Maxim. II*, *C. Aurelius Cotta.)* Cum etiam Athenienses de agris a Philippo vastatis quererentur, senatus bellum contra regem decernit, et P. Sulpicius, cui ea provincia obtigerat, populo persuadet, ut idem jubeat. Adventu classis Romanae Athenae obsidione liberantur. In Gallia Insubres, Cenomani et Boji vincuntur, de quibus L. Furius Pr. triumphum agit.

a. Chr.	u. c.	
199	555	Coss. *L. Cornelius Lentulus*, *P. Villius Tappulus.)* P. Sulpicius, prioris a. Cos. ad fines Macedoniae in Dessaretiis, Eordaea, Lyncestide levibus certaminibus cum Philippo pugnat, aliquot oppida capit, classe L. Apustius cum Attalo rege et Rhodiis maris imperium obtinent. P. Villius Cos. cum sero in provinciam venisset, Corcyrae hibernat.*) Galli Insubres Cn. Baebium Tamphilum proPr. profligant. Censs. P. Cornel. Scip. African., P. Aelius Paetus lustrum (46.) condunt.
198	556	Coss. *Sex. Aelius Paetus Catus*, *T. Quinctius Flamininus*, aedilitate et praetura omissa Cos. factus). P. Villius primo vere consilia ingrediendae Macedoniae agitat, cum Flam. Cos. belli gerendi cupidus supervenit. Is, Philippo ex angustiis ad Aoum fluvium, claustris Epiri, dejecto, per Epirum in Thessaliam procedit, adjunctis Athamanum et Aetolorum copiis. Philippus in Macedoniam recedit, Cos. Elatia capta et factis cum Phil. induciis, in Locride et Phocide hibernat. Alter Cos. in Gallia nihil memorabile gerit. M. Porcius Cato Praet. Sard.
197	557	Coss. *C. Cornelius Cethegus*, *Q. Minucius Rufus.)* *Sex Praetores* prim. creantur, quorum quattuor duas Hispanias, Siciliam Sardiniamque cum imp. obtinere solent. T. Quinctius proCos., adjunctis sibi Achaeis et Nabide et Thebanis (per Attalum reg.), cum pax non convenisset, adv. Philippum in Thessaliam movet. Ibi dum ambo Scotussam petunt, in tumulis *Cynoscephalis* praecursorum certamen contrahitur, quibus cum utrimque copiae submittantur, tandem justo proelio confligitur, quo Macedones prorsus vincuntur, Aetolis in ea re haud contemnendum auxilium praestantibus. Philippus Tempis cum proCos. collocutus, inducias impetrat, quibus legatos de pace Romam mittat. Cos. Cethegus triumphat de Gallis Insubribus Cenomanisque. Lex *Porcia* de provocatione fertur.
196	558	Coss. *L. Furius Purpureo*, *M. Claudius Marcellus.)* Ex sententia X legatorum T. Quinctius *Philippo pacem dat* ea condicione, ut praesidia Maced. ex urbibus Graecis liberis deducat (imprimis Corintho, Chalcide, Demetriade), mille tal. pendat, cet. Illae civitates in libertatem restituuntur, sed in praesentia praesidiis Rom. obtinentur propter metum de Antiocho. Triumphat M. Marcellus Cos. de Comensibus et Insubribus.
195	559	Coss. *L. Valerius Flaccus*, *M. Porcius Cato*, municeps Tusculan. 44 annos natus.) Antiochus rex in Europam transit, et Lysimachiam urbem restitutam munit. Legatis Rom. ad eum missis, ut Graecas in Asia urbes liberas esse, neve in Europam trajicere velit, non paret. Ad eundem Hannibal Carthagine metu Romanae factionis profugus venit. In Graecia T. Quinctius proCos. Nabidis tyr. Lacedaem. opes infringit, neque tamen delet. Argivi liberati concilio Achaeorum attribuuntur. Coss. M. Porcius in Hisp. citeriore triumphum re bene gesta meretur, L. Flaccus cum Bojis propter silvam Litanam secundo proelio confligit.
194	560	Coss. *P. Cornelius Scipio African. II*, *Ti. Sempronius Longus*. quorum patres a. 218 Coss. fuerant.) T. Quinctius, praesidiis ex urbibus Graecis deductis, quod dudum Aetoli cum indignatione flagitaverant, exercitum

*) Ea re factum est, ut T. Livius res hoc anno gestas, lib. 31 inde a cap. 33, falso ad priorem annum retulerit.

a. Chr.	u. c.	
		Rom. in Italiam ad triumphum deducit, Liv. 34, 52. Sempron. Cos. cum Bojis acri proelio dimicat. Coloniae civium Rom. deducuntur *Puteolos, Vulturnum, Liternum, Salernum* in Campania, *Buxentum* in Lucania, *Sipontum* in Apulia, *Tempsam Crotonemque* in Bruttiis; Lat. coloniae decernuntur *Vibonem Valentiam* in Bruttiis, *Thurios* in Lucania.
193	561	Coss. *L. Cornelius Merula, Q. Minucius Thermus* adv. Bojos et Ligures bellum gerunt, ad Antiochum frustra legati mittuntur. Lustro condito a Censs. Sex. Aelio Paeto, C. Cornel. Cethego censa civ. capita 143704.
192	562	Coss. *L. Quinctius Flamininus, Cn. Domitius Ahenobarbus* Ligurum ac Bojorum agros pervastant. Exitu anni Antiochus rex, a Thoante Aetolorum principe incitatus, *in Graeciam trajicit.* Aetoli Demetriadem, rex Chalcidem occupant, Achaeis in Romana societate permanentibus.
191	563	Coss. *P. Cornelius Scipio Nasica, M'. Acilius Glabrio.)* Consuli M'. Acilio advenienti jungitur Philippus, exercitus Rom. Athamania in potestatem redacta per Thessaliam ad saltum Thermopylarum pergit, quem rex insederat, sed praesidiis Aetolorum per M. Catonem legatum Callidromo dejectis, , etiam regiae copiae profligantur et delentur. Rex praecipiti fuga Chalcidem et inde Asiam repetit, victores Phocidem, Boeotiam, Euboeam peragrant, inde reversi, Heraclea expugnata, Naupactum, Aetoliae caput, obsident. Aetolis obsecrantibus induciae dantur, quibus Romam legatos de pace mittant. Sed infecta pace revertuntur, liberum de se arbitrium senatui permittere nolentes. P. Cornelius Cos. Bojos ad deditionem adigit et dimidia agri parte multat: eo inseq. a. *Bononia* col. deducitur. Romae ludi Megalenses in dedicatione aedis Magnae Matris celebrati, qui primi fuisse scenici traduntur, Liv. 36, 36.
190	564	Coss. *L. Cornelius Scipio* (Asiat.), *C. Laelius.)* L. Scipio Cos. comitante fratre Africano adv. Antiochum profectus Aetolis iterum 6 mensium inducias dat, inde per Macedoniam et Thraciam Lysimachiam pervenit, unde praesidium deduxerat Antiochus, postquam classis regia ad Myonnesum a L. Aemilio Praet. et Eumene Rhodiisque devicta est. Romani in Asiam trajiciunt, et regium exercitum fere 70000 hominum ipsi 30000 ad *Magnesiam* devincunt. Antiochus protinus ex fuga legatos de pace mittit, et inducias impetrat. Victor exercitus, deditis Asiae civitatibus, Magnesiae hibernat.
189	565	Coss. *M. Fulvius Nobilior, Cn. Manlius Vulso.)* Victo Antiocho tributum 15000 talentum imponitur, et Asia cis Taurum montem adimitur, cujus major pars Eumeni, Lycia et Caria Rhodiis datur, urbes Graecae in libertatem restituuntur (Liv. 37, 55 seq.). Cn. Manlius successor L. Scipioni missus Gallo-Graecorum tres gentes bello persequitur, sed culpam neglectae disciplinae militaris fert. Interea M. Fulvius, Ambracia capta, tandem *Aetolorum* spiritus frangit, eosque imperio pop. Rom. subjicit. Idem Cephalleniam subigit. Censs. T. Quinctius Flamininus, M. Claudius Marcellus. Triumphat L. Scipio.
188	566	Coss. *M. Valerius Messalla, C. Livius Salinator.)* Cn. Manlius ex Asia revertens a Thracibus vexatur, magnamque praedae partem amittit. Lustro cond. a Censs. T. Quinctio Flaminino, C. Livio Salinatore censa

a. Chr.	u. c.	
		censa sunt civ. capita 258318. Fundanis Formianisque suffragii latio in tribu Aemilia, Arpinatibus in Cornelia datur.
187	567	Coss. *M. Aemilius Lepidus, C. Flaminius Nepos.)* Dum ambo Coss. in Liguribus bellum gerunt viasque militares a Bononia Aquilejam usque continuant: Romae rogatione Petillia et auctore M. Catone quaestiones de captis ab Antiocho rege pecuniis adversus P. et L. Scipiones exercentur. P. magnifica defensione usus in Literninum se abdit, neque Romam revertitur, absentem protegit Ti. Sempronius Gracchus Trib. pl., cui ob eam causam Cornelia minor in matrimonium datur. L. Scipio multatus pauper reperitur. Triumphi de Aetolis et Gallo-Graecis. 12000 socii Lat. Romae conquisiti per Q. Terentium Culleonem Praet. et domos remissi.
186	568	Coss. *Sp. Postumius Albinus, Q. Marcius Philippus* quaestiones Romae et per totam Italiam de clandestinis conjurationibus et novis religionibus exercent. *Senatuscons. de Bacchanalibus.* Q. Marcius Cos. a Liguribus Apuanis insidiis circumvenitur.
185	569	Coss. *Ap. Claudius Pulcher, M. Sempronius Tuditanus.)* Adversus eos M. Sempron. profectus saltum usque ad *Macram* fluv. aperit: Appius in Liguribus Ingaunis bellum feliciter gerit. In Hispania ab ambobus Praetoribus prope Toletum acriter pugnatur, praecipua C. Calpurnii laude. Philippus rex, legatis missis, qui eum in regni finibus coercerent, magnopere offenditur. (P. Scipio Africanus h. a. vita decedit secundum Cic. Cat. 6.)
184	570	Coss. *P. Claudius Pulcher, L. Porcius Licinus.)* Censuram severe gerunt M. Porcius Cato, L. Valerius Flaccus, iidem in consulatu collegae: L. Flamininum Senatu movent, L. Scipioni equum publicum adimunt, ex vetere Catonis in familiam Scipionum odio. Prima Basilica Porcia aedificata. Duae col. civium *Potentia* in Picenum, *Pisaurum* in agrum Gallicum deducuntur.
183	571	Coss. *M. Claudius Marcellus, Q. Fabius Labeo.)* Hannibal cum T. Quinctius Flamininus legatus ad Prusiam Bithyniae regem venisset, veneno sumpto moritur, quo eod. a. Philopoemen a Messeniis interficitur. Romae Demetrius, Phil. filius, patrem excusat et eximiis honoribus a senatu ornatur, quod ipsum imprudenti juveni exitii causa fit. Coloniae deducuntur *Mutina* et *Parma* civium, Lat. *Aquileja*, unde Galli Transalpini expulsi.
182	572	Coss. *Cn. Baebius Tamphilus, L. Aemilius Paullus* prospere adv. Ligures bellum gerunt.
181	573	Coss. *P. Cornelius Cethegus, M. Baebius Tamphilus.)* L. Aemilius proCos. Ligures Ingaunos in deditionem accipit, item Q. Fulvius Q. f. Praetor de Celtiberis triumphum meretur. *Saturnia* et *Graviscae* civ. Rom. coloniae in Etruria conduntur.
180	574	Coss. *A. Postumius Albinus, C. Calpurnius Piso,* suff. *Q. Fulvius Flaccus, Cn. f.)* Prioris a. Coss. Ligures Apuanos in deditionem acceptos, ad 40000 hominum, in Samnium deducunt: ex eadem gente paulo post Q. Fulvius ad 7000 eodem traducit. Lex *annalis* a L. Villio Trib. pl. fertur, quot annos nato magistratus petere liceat.
179	575	Coss. *L. Manlius Acidinus Fulvian., Q. Fulvius Flaccus, Q. f.* (fratres germani). Q. Fulvius Cos. Ligures deditos ex montibus in loca campestria

a. Chr.	u. c.	
		deducit. In Hispania hoc anno, cum 4 tantum Praetores lege Baebia crearentur, Ti. Gracchus et L. Postumius proPraett. de Celtiberis et Lusitanis egregias victorias reportant. Romae Censores creati M. Aemilius Lepidus, M. Fulvius Nobilior inimicitias veteres reip. causa componunt, Cic. de prov. cons. 9. Basilica Fulvia aedificatur, quo loco postea fuit Aemilia.
178	576	Coss. *M. Junius Brutus, A. Manlius Vulso.)* A. Manlius adversus Istros male re gesta tumultum tota Italia excitat, dein, collega adjuvante, damnum acceptum resarcire studet.
177	577	Coss. *C. Claudius Pulcher, Ti. Sempronius Gracchus.)* C. Claudius Istros jam a prioribus Coss. fractos ad deditionem adigit, inde Ligures profligat, in quorum agro *Luna* col. civium Rom. collocatur, eodemque fere tempore *Luca* col. Lat. in agro Pisano. Ti. Gracchus Sardos rebellantes domat.
176	578	Coss. *Cn. Cornelius Scipio Hispallus,* suff. *C. Valerius Laevinus, Q. Petillius Spurinus.)* Valer. et Petillius in Liguribus bellum gerunt, ibi Q. Petillius est occisus, ut ambo Coss. in eo magistratu mortui sint. Ti. Gracchus in Sardinia rebelles persequitur.
175	579	*Q. Mucius Scaevola, M. Aemilius Lepidus II* Pont. Max.) Per interreges facti Coss. Ligures, qui Lunam Pisasque depopulati erant, subigunt. Ti. Gracchus de Sardis domitis triumphat. (Sardi venales.)
174	580	Coss. *Sp. Postumius Albinus Paullulus, Q. Mucius Scaevola.)* L. Scipio, sive is Cn. fuit, Africani filius degener, gratia Cicereji olim clientis sui Praetor hoc anno factus traditur. Q. Voconius Saxa Trib. pl. legem perfert de mulierum hereditatibus, quam Cato 65 annorum suadet. (Vide nos ad Cic. in Verrem 1, 41.) Censs. Q. Fulvius, Q. f., Flaccus, A. Postumius Albinus severe magistratum exercent, cum Q. Fulvius ipsum fratrem germanum Cn. Fulvium senatu moveat. Hi Censs. vias in urbe silice sternendas locaverunt, Liv. 41, 27.
173	581	Coss. *L. Postumius Albinus, M. Popillius Laenas.)* Popillius Cos. bellum adv. Ligures Statiellos gerit, in eosque deditos graviter consulit, improbante senatu. Ab altero Cos. privatim Praenestinis irato, perniciosus mos inventus est, ut socii publice magistratus Rom. excipiant, iisque quae postulent praebeant.
		Frequentes legationes ad Aetolos Thessalosque componendarum seditionum causa, item ad Achaeos, Eumenem, Ptolemaeum mittuntur, quia bellum cum Perseo Macedonum rege dudum praeparatum imminet.
172	582	Coss. *C. Popillius Laenas, P. Aelius Ligus, ambo primum de plebe.)* Ligures Statielli populi jussu in libertatem restituuntur.
		Eumenes rex, Romam cum venisset eximiis honoribus ornatus, senatum ad bellum cum Perseo protinus gerendum adhortatur: eum revertentem prope Delphos latrones a Perseo conducti opprimunt ac paene interficiunt, post quod factum senatus *amicitiam Perseo renuntiat*, et bellum summa cura parat, legatosque ad socios de auxiliis circummittit, et in Africam qui bellum inter Masinissam et Carthaginienses componant.
171	583	Coss. *P. Licinius Crassus, C. Cassius Longinus, item ambo de plebe.)* Perseo legatis huc illuc mittendis opportunum belli gerendi tempus perit, dum P. Licinius cum egregio ferme 30000 mil. exercitu in Thessaliam venit. Neque tamen improspere bellum a rege circa Larissam geritur, qui si suis viribus in tanta Graecorum omnium propensione confidisset, delere

a. Chr.	u. c.	
		Rom. exercitum potuit. Per hiemem Boeoti a Cos., neque minus a Lucretio Praet., classis praefecto, vexantur.
170	584	Coss. *A. Hostilius Mancinus, A. Atilius Serranus.)* Eadem hieme Macedones classem Rom. Orei hibernantem opprimunt et aliquot naves abstrahunt, neque per aestatem quidquam satis Romanis procedit. Hostilius Cos. per Cambunios montes in Macedoniam ingressurus vincitur, a diversa parte Ap. Claudius in Dassaretiis Uscanam temere aggressus turpiter repellitur. Epirotae ad Perseum deficiunt.
169	585	Coss. *Q. Marcius Philippus II, Cn. Servilius Caepio.* Praetor C. Sulpicius Gallus, Graecis litteris eruditissimus.) Q. Marcius Cos., per Callipeucen saltum in Maced. ingressus, in eum locum se conjicit, unde, si bellum gerere Perseus didicisset, reditus non erat. Sed ille in fugam praecipitem se dat, et vix demum resipiscit, cum castella Macedonum, quibus via per angustias in Thessaliam ferens intercludi posset, a Rom. expugnantur. Neque vero ceteris opportunitatibus scienter utitur, avaritia occoecatus, praesenti Illyriorum et Gallorum auxilio, item Eumenis et Rhodiorum, qui dudum animos a Romanis alienos haberent.
		Censs. fiunt C. Claudius Pulcher, Ti. Sempronius Gracchus, a quibus libertini ex rusticis tribubus in Esquilinam conjiciuntur. Basilica Sempronia extruitur. *Ennius* poëta moritur.
168	586	Coss. *L. Aemilius Paullus II, C. Licinius Crassus.)* Paullus cum supplemento ad exercitum profectus partem copiarum per Cambunios montes in Macedoniae plana demittit, quo fit, ut Perseus, munimentis ad Enipeum fluv. relictis, Pydnam recedat. Sequitur Cos. et acie cum Macedonibus confligit, III Non. Sept. Caesis aut dispersis peditibus, rex cum omni equitatu effugit, et desperans de salute cum paucis Amphipolim, inde Samothracen petit. Ibi deceptus a Cretensi, qui eum ad Cotym Thraciae regulum transvehendum receperat, Cn. Octavio praef. class. sese dedit et ad Cos. mittitur. *Macedonia* intra paucos dies *in potest. Romanorum venit.* L. Anicius Praetor celerius etiam bellum Illyricum conficit, Scodra capta et Gentio rege dedito. Idem Epirotas, qui defecerant, in potest. redigit.
167	587	Coss. *Q. Aelius Paetus, M. Junius Pennus (ambo de plebe).* Ex sententia X legatorum Macedonia in quattuor regiones divisa, quarum inter se connubia tolluntur, libera esse jubetur dimidiumque tributi solvere Romanis, quod regi debuerit. Item Illyrii liberantur et vectigal pendere jubentur. Rhodiis haud multum abest, quin bellum indicatur. Epirotarum, qui ad Perseum defecissent, oppida ad 70 ab exercitu ex Maced. redeunte uno die diripiuntur. Neque tamen milites praeda explentur. *Paulli triumphus,* ipsi funestus, *finem affert tributorum,* usque ad Hirtium et Pansam Coss. Cn. Octavius de manubiis porticum Octaviam fac. curat.
		In h. a. Livii Annales nobis desinunt.
166	588	Coss. *M. Claudius Marcellus, C. Sulpicius Gallus.)* Coss. in Gallis Alpinis et Liguribus bello gesto triumphant.
		Andria *Terentii* fabula editur ludis Megalensibus.
165	589	Coss. *T. Manlius Torquatus, Cn. Octavius.)* Achaeorum principes ferme mille, ut a criminibus initae cum Perseo societatis, accusantibus Callicrate et Andronida, se purgent, Romam evocantur, et indicta causa circum municipia et colonias custodiendi dimittuntur, neque in patriam, nisi post 16 annos redeunt. (Polybius.)

a. Chr.	u. c.	
164	590	Coss. *A. Manlius Torquatus, Q. Cassius Longinus* †.) Perseus Albae moritur. Censs. L. Aemilius Paullus, Q. Marcius Philippus.
163	591	Coss. *Ti. Sempronius Gracchus II, M'. Juventius Thalna* †, ambo de plebe.) M'. Juventius Corsos rebelles domat. Ptolemaeus Philometor a fratre Physcone ejectus Romam venit supplex: legati mittuntur ad regnum componendum.
162	592	Coss. *P. Cornelius Scipio Nasica, C. Marcius Figulus*, vitio facti abdicarunt (cf. Cic. de div. 2, 35), suffecti *P. Cornelius Lentulus, Cn. Domitius Ahenobarbus.)* Cn. Octavius Consularis in Syriam missus cum naves longas, quae contra foedus paratae essent, comburendas curasset, a plebe furente interficitur: Romae statua ei in foro collocatur. (Cic. Phil. 9, 2.)
161	593	Coss. *M. Valerius Messalla, C. Fannius Strabo.)* Lex *Fannia* de sumptibus coenarum fertur, curaturque ut Graeci philosophi ac rhetores in urbe ne sint.
160	594	Coss. *L. Anicius Gallus, M. Cornelius Cethegus.)* L. Aemil. Paullus moritur, in cujus honorem filii P. Scipio et Q. Fabius ludos funebres faciunt. Adelphi *Terentii* aguntur.
159	595	Coss. *Cn. Cornelius Dolabella, M. Fulvius Nobilior.)* M. Fulvius Ligures Velcates subigit ac triumphum meretur (octogesimo anno ex quo cum his pertinacissimis hostibus pugnatum est). Romae censuram gerunt P. Scipio Nasica, M. Popillius Laenas, censa civ. capita 338314.
158	596	Coss. *M. Aemilius Lepidus, C. Popillius Laenas II.*
157	597	Coss. *Sex. Julius Caesar, L. Aurelius Orestes.)* Ad bellum inter Carthag. et Masinissam componendum legati mittuntur, inter quos *M. Cato*, ex eo tempore perpetuus in senatu auctor Carthaginis delendae. Colonia *Auximum* in Picenum deducitur.
156	598	Coss. *L. Cornelius Lentulus Lupus, C. Marcius Figulus II.)* Bellum cum Dalmatis, C. Marcio duce, geritur, haud prospere initio. Leges *Aelia* et *Fufia* de jure comitiorum h. a. latae putantur.
155	599	Coss. *P. Cornelius Scipio Nasica II, M. Claudius Marcellus II.)* Legati ab Atheniensibus de multa Oropica missi, Carneades Academicus, Diogenes Stoicus, Critolaus Peripateticus, Romae juvenes philosophiam et rhetoricam docent. Theatrum lapideum a C. Cassio Censore inchoatum ac paene absolutum demolitur Scipio Cos. Idem Dalmatas, Delminio capto, ad deditionem adigit.
154	600	Coss. *Q. Opimius, L. Postumius Albinus*, suff. *M'. Acilius Glabrio.)* Q. Opimius Cos. cum Liguribus Oxybiis et Deceatibus, qui Massiliensium oppida Antipolim et Nicaeam vastarant, bellum gerit eosque victos agri parte multat. Censores M. Valerius Messalla, C. Cassius Longinus lustr. condunt 54., a quibus sextum jam princeps senatus legitur *M. Aemilius Lepidus*, Pont. Max.
153	601	Coss. *Q. Fulvius Nobilior, T. Annius Luscus*, ambo de plebe, Calendis Jan. magistratum ineunt (qui posthac dies legitimus mansit), cum bellum Celtibericum denuo exarsisset, per 20 continuos annos gestum. Q. Fulvius Cos. bis h. a. ab illis vincitur, dum L. Mummius Praet. in ulteriore Hisp. felicius rem gerit.
152	602	Coss. *M. Claudius Marcellus III, L. Valerius Flaccus* †.) Marcellus Cos. Celtiberos urget multaque oppida capit, Cordubam aedificat. Cum Car-

a. Chr. | u. c.

thaginienses clam bellum parare nuntientur, de bello contra eos gerendo in senatu diversis sententiis certatur inter Scipionem Nasicam et M. Catonem, cujus eodem hoc anno filius in praetura moritur.

151 | 603 | Coss. *L. Licinius Lucullus, A. Postumius Albinus*, qui res Romanas oratione Graeca scriptitavit, Gell. 11, 8.) L. Lucull. Cos., delectu magno cum labore peracto (P. Scipio Aemilianus Trib. mil.), in Hisp. profectus, Vaccaeos subigit, inde in Lusitaniam pergens, Ser. Sulpic. Galbam Praet., qui male pugnaverat, adjuvat. Proximo vere Galbae Lusitanorum exercitus se dedit, quos fide violata, partim trucidat, partim in servitutem vendit, paucis fuga servatis, inter quos *Viriathus*, suae gentis ultor futurus.

Carthag. adv. Masinissam bellum movent, injussu senatus, qui, Numida accusante, nihil dum gravius constituit, nisi quod 10 legati mittuntur.

150 | 604 | Coss. *T. Quinctius Flamininus, M'. Acilius Balbus*, quo a. Cic. dialogum de senectute habitum finxit.) Lex auctore M. Catone h. a. lata videtur, *ne quis bis Cos. fieret*, servata 50 circiter annos. Achaeorum olim evocatis, quorum adhuc supererant fere 300, in patriam reditus conceditur. De Carthaginiensibus, a Masinissa jam bello victis, acriter in senatu certatur, tandem M. Catonis sententia vincit, ut bellum iis indicatur et novi Coss. in Africam mittantur. Uticenses Romanis sese dedunt.

149 | 605 | Coss. *L. Marcius Censorinus, M'. Manilius Nepos*, ambo plebeji.) Carthaginiensibus pacem petentibus imperatur, ut 300 obsides dent, et Coss. dicto audientes sint. Obsidibus acceptis Coss. Lilybaeo Uticam trajiciunt. Ibi ut naves longae armaque cujusvis generis sibi tradantur, imperant. Quo facto tandem ultimum mandatum expromunt, ut Carthag. aliam urbem decem milia passuum a mari condant, veterem dirui patiantur. Qua injuria ad furorem adacti Poeni bellum censent gerendum. Romani urbem adorti repelluntur. Cos. Manilius levibus certaminibus ab Hasdrubale extra urbem urgetur neque exercitum nisi P. Scipionis, Trib. mil., virtute ac providentia servat.

In Hisp. ulteriore *Viriathus Lusitanus* bellum excitat, et C. Vetilium Praet. cum exercitu caedit. Andriscus, simulatus Persei filius, regnum Macedoniae occupat et P. Juventio Thalna Praet. victo et occiso Thessaliam vastat.

Ludi saeculares Romae celebrantur. M. Cato moritur, 90. aetatis anno, ut Liv. tradidit, 85. ut Cicero.

L. Calpurnius Piso, Trib. pl., primus sociorum causa legem *de pecuniis repetundis* fert, Liv. epit. libr. 49. L. Scribonius Libo Trib. auctore M. Catone rogationem fert de Lusitanis in libertatem restituendis, sed Galba lacrimis ac pueris se defendit. (Cic. Brut. 23.)

148 | 606 | Coss. *Sp. Postumius Albinus Magn., L. Calpurnius Piso Caesonius.)* L. Piso Cos. auxiliis Numidarum adjutus (apud quos Masinissa h. a. mortuo tres reguli, Micipsa, Gulussa, Manastabal, illius filii) aestatem frustra in oppugnandis minoribus urbibus, Clupea, Hippone Zareti consumit. L. Mancinus Pr. classi praeest. Bithyas Numida ad Carthag. transfugit, iisque fidelem operam praestat.

Sed Andriscum in Macedonia Q. Caecilius Metellus Praetor bis victum capit. In Lusitania *Viriathus* etiam h. a. Praetorem C. Plautium Hypsaeum bis vincit.

147 | 607 | Coss. *P. Cornelius Scipio Aemilian., C. Livius Mamilian. Drusus.)* P. Sci-

a. Chr.	u. c.	
		pio cum aedilitatem peteret, legibus solutus, 37. annos natus, Cos. factus Africam pop. jussu provinciam accipit. Megara partem urbis Carthag. capit, ceteram urbem acrius obsidione premit, castris in ipsis terrae faucibus communitis. Portu urbis operibus clauso, Carthaginienses alium portum fodiunt, ac naves ante comparatas subito emittunt, quibus aegre victis ac depressis etiam a mari urbs clauditur. Poenorum castra ante urbem expugnantur, Nepheris aliaque oppida capiuntur.
		Bellum cum Achaeis propter vetus hujus gentis adv. Lacedaemonios odium conflatur.
		In Hisp. *Viriathus* Claudium Unimanum Praet. fundit fugatque, et insigni praeda potitur.
146	608	Coss. *Cn. Cornelius Lentulus, L. Mummius.)* In Africa Scipio Aemilianus proCos. cetera urbe capta, arcem Carthaginis Byrsam, vicis ad eam ferentibus incensis, per 7 dies oppugnat. Tandem deditione facta, *urbs incensa diruitur*, Africa tributaria, praeter Uticam, facta, in provinciae formam redigitur.
		L. Mummius Cos. bellum Achaicum, a L. Metello proPr. affectum, proelio apud Corinthum commisso, conficit. *Corinthus capta deletur.* Achaia provincia pop. Rom. fit, aliquanto latiore ambitu, item Macedonia. (Paus. 7, 13 sqq.)
		In Hisp. etiam h. a. Praetor C. Nigidius Figulus infeliciter contra Viriathum pugnat.

Periodus quinta a Carthagine Corinthoque deletis usque ad annum 30 *a. Chr. n., Ol.* 187,3, 724 *u. c., ex quo Caesar Octavianus (Augustus), mortuo Antonio, solus reip. Romanae praeesse coepit.*

a. Chr.	u. c.	
145	609	Coss. *Q. Fabius Max. Aemilian., L. Hostilius Mancinus.)* Q. Fabius Cos. ulteriorem Hisp. sortitus disciplinam militarem restituit, et caute adv. Viriathum ejusque socios agit. Q. Laelius Sapiens Praetor et Romae clarus habetur, et in Hisp. citeriore Viriathi ferociam reprimit. C. Licinius Crassus Tr. pl. popularis.
144	610	Coss. *Ser. Sulpicius Galba, L. Aurelius Cotta.)* Q. Fabius, imperio prorogato, bellum adv. Viriath. prudenter ac prospere gerit. Q. Marcius Rex Praetor aquam Marciam Romam ducit.
		Hoc circiter anno *quaestiones perpetuae* videntur institutae, quas senatus jussu quattuor praetores exercerent, ut defuncti magistratu omnes sex in provincias, quae tum 8 esse solebant, sortito proficiscerentur.
143	611	Coss. *Ap. Claudius Pulcher, Q. Caecilius Metellus Maced.* (postquam bis repulsam tulit). In Hisp. citeriore contra Celtiberos a Viriatho excitatos Q. Metellus prospere pugnat, verum in ulteriore Q. Pompejus proPr. a Viriatho castris exutus Cordubae se abscondit.
		Ap. Claudius Cos. gloriolae militaris cupidus, cum Salassos, gentem Alpicam, invasisset agrique parte multasset, injussu senatus et pop. majore sua infamia, quam laude triumphat.

a. Chr.	u. c.	
142	612	Coss. *L. Caecilius Metellus Calvus, Q. Fabius Max. Servilian.)* Q. Fabius Cos. magno cum exercitu adv. Viriathum profectus, nihil tamen memorabile gerit, neque illum in Lusitaniam abeuntem consequi potest. (L. Fannius, gener C. Laelii, Trib. mil.) Q. Metellus proCos. in citeriore prov. Celtiberorum animos frangit, severitate pariter et clementia clarus. Pseudophilippus alter in Macedonia a L. Tremellio Scrofa Quaest. opprimitur. Censs. P. Scipio Africanus, L. Mummius, nec ingenio nec moribus convenientes.
141	613	Coss. *Cn. Servilius Caepio, Q. Pompejus*, C. Laelio dejecto Cos. factus,) Q. Fabius Servilianus in Lusitania, prorog. imp. initio prospere rem gerit, sed dum Erisanam urbem oppugnat, Viriatho erumpente in angustias compulsus pacem cum eo aequis condicionibus facit. Q. Pompejus, cum citeriorem Hisp. a Metello paene subactam accepisset, bellum contra Numantinos et Termestinos, arma tradere nolentes, orsus, utramque urbem frustra obsidet. — P. Mucius Scaevola Trib. pl.
140	614	Coss. *C. Laelius Sapiens, Q. Servilius Caepio.)* Q. Servilius Cos. pacem a fratre suo cum Lusitanis factam, rescindit, et Viriathum, cum ad omnes pacis condiciones, modo ne arma Lusitani traderent, descendere vellet, clam per proditores *interficiendum curat*. Q. Pompejus proCos. citerioris Hispan. a *Numantinis*, quos frustra obsederat, ad pacem faciendam adigitur.
139	615	Coss. *Cn. Calpurnius Piso, M. Popillius Laenas*).* Sed idem, cum successor M. Popill. venisset, pacem se fecisse negat, neque Numantini in senatu jus suum obtinent. Sed nec Cos. quidquam memorabile agit. In ulteriore Hisp. Q. Caepio reliquias belli Viriathici persequitur. Romae *Lex Gabinia* tabellaria, plebi gratissima, perfertur, ut in magistratibus creandis non voce, sed tabellis suffragia dentur.
138	616	Coss. *P. Cornelius Scipio Nasica Serapio, D. Junius Brutus (Gallaicus).* Dum D. Junius Cos. deditos Viriathi milites, agris attributis, Valentiae collocat, et arma per Lusitaniam, singula oppida aggrediens, circumfert, M. Popillius proCos. a Numantinis vincitur ac fugatur. Romae P. Nasica a Trib. pl. C. Curatio vexatur.
137	617	Coss. *M. Aemil. Lepidus Porcina, C. Hostilius Mancinus.)* Dum Romae L. Cassius Longinus Trib. pl. (cf. Cic. p. Sext. 48) *legem Cassiam* tabellariam de judiciis perfert, C. Hostilius Cos. servandi exercitus causa pacem cum Numantinis *aequis legibus* facit, quam mansuram esse et ipse et Ti. Gracchus Quaestor ceterique honestissimi in exercitu jurant. Sed eam irritam esse senatus jubet: alter Cos. in Hisp. missus a Numantinis quidem abstinet, sed Vaccaeos eorum socios, adjunctis D. Bruti, qui Lusitaniam pacaverat, copiis, aggreditur.

*) Etiam hi consules ambo ex plebe creati, quod cum hac aetate et saepissime fiat, et ab ipsis Romanis tanquam res nullius momenti negligatur, porro annotare supersedebimus. Nimirum discrimen gentium patriciarum ac plebejarum jam pridem ita exoleverat, ut nihil esset in rep. quod plebeji *jure* assequi non possent: hoc tantum vetustae religionis causa servabatur, ut interreges et flamines majores non caperentur nisi ex patriciis. Cf. Cic. de dom. 38. Liv. 4, 54. Jam vero aliud discrimen, ut fit, ortum erat inter homines *nobiles* et ignobiles, neque mox minore industria opus erat *novorum* hominum ad effringendos nobilitatis carceres, quibus consulatus circumseptus tenebatur, quam olim fortissimorum illorum Tribunorum, qui plebis jura defenderent. Sed haec in singulis hominibus. Longe graviora eodem fere tempore certamina *Optimatium* ac *Popularium* extiterunt, quibus ipse status reip. vehementer concussus, et ad extremum pessumdatus est.

a. Chr.	u. c.	
136	618	Coss. *P. Furius Philus, Sex. Atilius Serranus.)* Idem M. Aemilius proCos. Pallantiam in cit. Hisp. frustra obsidet, et recedens magna clade afficitur. Imperium ei abrogatur et P. Furius Cos. successor mittitur, qui Numantinis pacis, quam populus infectam jussisset, auctorem Mancinum dedit. Quem cum illi non accepissent, pop. in civitatem restituit.
		Interea D. Brutus Lusitaniam, Lethen (Oblivionem) fluv. transgressus, usque ad Oceanum perdomat.
135	619	Coss. *Ser. Fulvius Flaccus, Q. Calpurnius Piso.)* Q. Piso Cos. rem adversus Numantinos nihil melius, quam qui ante eum duces fuerant, gerit, sed in ulteriore provincia D. Junius prorog. imp. ingentem *Gallaecorum* exercitum, qui Lusitanis auxilio venerant, caedit. Alter Cos. Ardyaeos, gentem Illyricam, victos in deditionem accipit.
		In Sicilia ingens *servorum motus* existit, qui, Eunu rege creato, exercitum 70000 fere hom. colligunt, et Praetorem C. Pisonem fugant. Etiam in ceteris orbis terrarum partibus ejusmodi motus oriuntur.
134	620	Coss. *P. Cornelius Scipio Aemil. Afric. II* (legibus solutus Cos. factus, cum non peteret), *C. Fulvius Flaccus.)* Cum L. Plautius Hypsaeus proPr. in Sicilia a servis victus castrisque exutus esset, C. Fulvius Cos. eo cum exercitu mittitur.
		P. Scipio, cui Hisp. citerior prov. extra ordinem data esset, auxiliis a sociis et regibus contractis, inter quos *Jugurtha* a Micipsa patruo missus erat, exercitum luxuriosum ad severissimam disciplinam revocat, et agros Numantinorum vastat, ibidemque hibernat, ut inopia civitatem urgeat.
133	621	Coss. *P. Mucius Scaevola* (is qui jus civile fundavit et hanc scientiam in gentem Muciam intulit), *L. Calpurnius Piso Frugi.)* P. Scipio proCos. *Numantiam* firmissimis munimentis claudit, eamque post 15 mensium obsidionem eo adigit, ut, plerisque civium interfectis, reliqui se dederent, quibus sub hasta venditis, *urbs diruitur.* — L. Piso in Sicilia servos Messanam obsidentes vincit.
		Romae *Ti. Sempron. Gracchus,* Trib. pl., *legem agrariam,* postquam M. Octavio Caecinae intercedenti potestatem abrogavit, perfert, ne quis ultra 500 jugera possideret, utique Tresviri crearentur, qui quod superesset agri publici, plebi dividerent. Tresviri creati sunt Ti. et C. Gracchi, et Ap. Claudius, socer Tiberii, qui iidem pecuniam, quae ex *Attali regis Pergameni hereditate* obvenisset, ad agrum colendum instrumentumque rusticum comparandum colonis dividerent. Sed Gracchi consilia, cum aperte tolli non possint, impediuntur ab Optimatibus, ipse, cum iterum Trib. fieri studeret, a P. Scip. Nasica Consulari et Pont. Max. (quoniam P. Mucius Cos. a talibus consiliis abhorrebat) tumultu facto, cum 300 asseclis in Capitolio occiditur, eorumque corpora in Tiberim projiciuntur.
132	622	*P. Popillius Laenas, P. Rupilius,* novi Coss., quaestiones de sociis Gracchanae seditionis exercent, neque tamen non senatus ipse auctor legis agrariae fit, creato in locum Tib. Gracchi triumviri P. Licin. Crasso, C. Gracchi socero. P. Scipio Nasica, ut populi odio eripiatur, in Asiam legatus mittitur, quam paene omnem *Aristonicus,* Eumenis se filium ferens, occupaverat, ibique decedit.
		P. Rupilius in Sicilia Tauromenium Ennamque servorum sedes capit. P. Scipio Africanus de Numantinis, D. Brutus de Lusitanis et Gallaecis triumphant: hic templum Martis in circo Flaminio de manubiis extruit.

Coss.

a. Chr.	u. c.	
131	623	Coss. *P. Licinius Crassus Mucian., L. Valerius Flaccus* flam. Mart.) P. Crassus Cos. et Pont. Max. populi jussu (cf. Cic. Phil. 11, 8) contra Aristonicum profectus rem haud prospere gerit, et initio inseq. anni ad Leucas ab hostibus oppressus perit. P. Rupilius proCos. Siciliam, Eunu capto, pacat, et ex sententia x legatorum leges dat, quibus posthac provincia administretur. — Romae C. Papirius Carbo Trib. pl. seditiosam legem fert de Trib. pl. reficiendis, quam P. Africanus et C. Laelius dissuadent. *Censs.* Q. Caecil. Metell. Maced., Q. Pompejus, *ambo primi de plebe*, creantur. Pontifex max. in locum fratris fit P. Mucius.
130	624	Coss. *C. Claudius Pulcher, M. Perperna.)* M. Perp. Consul (sed originis peregrinae) Aristonicum victum Stratoniceae ad deditionem adigit, sed priusquam triumphare posset, a. inseq. ipse Pergami obit. Q. Metelli Censoris vita in periculum vocatur a furioso Trib. pl. C. Atinio Labeone, Plin. nat. hist. 7, 45.
129	625	Coss. *C. Sempronius Tuditanus, M'. Aquillius.)* M'. Aquill. bellum Asiaticum conficit, dum alter Cos. rebus adv. Illyrios Japydes gestis triumphum meretur. Romae novae seditiones a Triumviris agro dividendo, C. Graccho, C. Carbone, M. Fulvio excitantur, quorum injuriis adversus socios cum P. Africanus gravissime se opposuisset, mane in lectulo mortuus inventus est, aetatis anno 56.
128	626	Coss. *Cn. Octavius, T. Annius Luscus Rufus.)* M'. Aquillius et hoc et inseq. a. Asiam provinciam pacat proCos.
127	627	Coss. *L. Cassius Longinus, L. Cornelius Cinna.) C. Lucilius* poëta floret.
126	628	Coss. *M. Aemilius Lepidus, L. Aurelius Orestes.)* Junius Pennus Trib. pl. legem fert de peregrinis urbe pellendis, inter quos pater M. Perpernae olim Consulis a Sabellis repetitur. L. Aurelius Cos. Sardiniam prov. sortitus, C. Gracchum Quaestorem habet. Memorabile incendium Aetnae montis et in Lipareis insulis procuratur. M'. Aquillius repetundarum reus ex Asia absolvitur.
125	629	Coss. *M. Plautius Hypsaeus, M. Fulvius Flaccus.)* M. Fulvius Cos. seditiones excitat rogatione proposita *de civitate sociis Italicis danda*, quam cum senatus impedire vellet, Cos. adv. Salluvios Gallos Massiliensium accolas mittitur. *Fregellanos* ob negatam civitatem rebellantes L. Opimius Pr. ad deditionem adigit, urbemque diruit. Censs. Cn. Servilius Caepio, L. Cassius Longinus.
124	630	Coss. *C. Cassius Longinus, C. Sextius Calvinus.)* M. Fulvio in Gallia transalpina prorogatur imperium. Cum idem factum esset in Sardinia et L. Aurelio proCos., *C. Gracchus* pro Quaest. non expectato successore provinciam relinquit, et postquam satis populo se excusavit, ingenti omnium studio Trib. pl. creatur.
123	631	Coss. *Q. Caecilius Q. f. Metell. (Balearicus). T. Quinctius Flamininus.)* C. Gracchus legem agrariam fratris renovat, *frumentariam* fert, qua frumentum semissibus et trientibus publice dari pauperibus jussit, *de libertate civium Rom.* ne de capite civis injussu populi judicetur, *viariam* cet., quibus rebus cum plebis gratiam sibi comparasset, in a. inseq. Tribunus, non petens, reficitur. C. Sextius proCos. in Gallia, victis Salluviis, Aquas Sextias condit. Q. Metellus Baleares piraticam exercentes aggressus, facile vincit, et Palmam Pollentiamque in majore insula urbes civium Romanorum aedificat.

a. Chr.	u. c.	
122	632	Coss. *Cn. Domitius Ahenobarbus*, *C. Fannius Strabo*, dejecto L. Opimio, commendatione C. Gracchi creatus.) C. Gracchus, ut optimatium ac senatus potentiam minueret, *lege judiciaria* lata, judicia a senatu ad equites Rom. transfert. Idem legem *de provinciis ordinandis* fert, ut provinciae ante comitia futuris magistr. decernantur, utilissimam ad tollendum magistratuum ambitum. His ceterisque ejus actionibus summa ope senatus resistit, adversario comparato *M. Livio Druso* Trib., cujus largitionibus longe majoribus (duodecim coloniarum ternum milium civium) studio abreptus favet, imprimis dum C. Gracchus in Africa commoratur, IIIvir coloniae Carthaginem, lege Rubria, deducendae creatus. Itaque reversus ille legem *de suffragiis sociorum* perferre non potest, et privatus inimicitiis adversariorum objicitur. Interea Cn. Domitius Cos., provincia a C. Sextio accepta, bellum contra Allobroges et Arvernos, in agros Aeduorum, sociorum pop. Rom., incursantes, parat.
121	633	Coss. *L. Opimius*, *Q. Fabius Max. Allobrog.*, *Aemiliani fil.)* L. Opim. Cos. Graccho inimicissimus legem de colonia Africana tollere instituit, cui cum M. Fulvius Consularis et C. Gracchus vehementer resisterent, tumultu facto Cos. senatus auctoritate (per M. Aemil. Scaur.) armatus, Aventino vi capto, fugientes *Fulvium* et *Gracchum* ac praeter eos *magnam civium multitudinem caedit.* Etiam posthac quaestiones de sociis conjurationis crudeliter exercentur, et firmatis optimatium opibus, leges agrariae non servantur. In Gallia Cn. Domitius proCos. hostes apud Vindalium vincit, cum altero exercitu Cos. Q. Fabius de Arvernorum rege Bituito prope Isarae Rhodanique confluentes ingentem victoriam reportat. Sequitur Allobrogum et Arvernorum deditio. Asiam Q. Mucius augur justissime regit.
120	634	Coss. *P. Manilius*, *C. Papirius Carbo.)* L. Opimius majestatis crimine apud populum a P. Decio Trib. accusatur, sed a C. Carbone Cos. ac senatu defensus, absolvitur. M. Octavius Trib. pl. Semproniam legem frum. abrogat et tolerabilem aerario reddit.
119	635	Coss. *L. Caecil. L. f. Metell. Dalmaticus*, *L. Aurelius Cotta.)* C. Carbo majestatis accusatur a L. Crasso eloquentissimo juvene (21 annos nato), et voluntaria morte a severitate judicum se vindicat. *C. Marius* Trib. pl. legem de suffragiis ferendis, renitente senatu et Metello Cos., perfert. Idem Metellus gloriae cupidus bellum Dalmatis infert, nullaque re memorabili gesta, inseq. a. de iis triumphat et cognomen ex more gentis suae sumit.
118	636	Coss. *M. Porcius M. f. M. Censorii n. Cato* †, suff. *Q. Aelius Tubero*, *Q. Marcius Rex.)* M. Cato in Africam (sine dubio propter Micipsae Numidiae regis mortem, filiorumque ejus discordiam) profectus ibidem moritur. Q. Marcius, cui Gallia provincia evenit, in itinere Stoenos, gentem Alpicam, caedit, in Gallia *Narbonem Marcium* coloniam civium Rom. condit.
117	637	Coss. *Q. Caecil. Metell. Q. f. Diadematus*, *Q. Mucius Scaevola Augur*, C. Laelii gener.) C. Marius duplicem utriusque Aedilitatis repulsam uno die fert.
116	638	Coss. *C. Licinius Geta*, *Q. Fabius Max. Eburnus*, Q. Aemiliani fil.) Discordia inter Jugurtham filiosque Micipsae orta tandem eo evadit, ut Jugurtha Hiempsalem interficiendum curet, Adherbalem armis petat. C. Marius Praetor ultimo loco factus, de ambitu accusatus, aegre pari sententiarum numero effugit.

a. Chr.	u. c.	
115	639	Coss. *M. Aemilius Scaurus, M. Caecilius Q. f. Metell.)* Q. Metellus Macedonicus moritur, quattuor filios summis honoribus functos relinquens. (Vell. 2, 11.) In ejus locum a Censs. L. Caecilio Metello Dalm., Cn. Domitio Ahenob. legitur princeps senatus M. Scaurus Cos., qui idem de Gallis Karnis h. a. triumphat et in Liguribus viam Aemiliam stravit.
114	640	Coss. *M'. Acilius Balbus, C. Porcius Cato.)* C. Cato in Thracia adv. Scordiscos totum exercitum amittit: victores barbari Macedoniam Thessaliamque populantur, donec a Didio Pr. repriminuntur. C. Marius proPr. Hisp. ulteriorem a latronibus liberat. Tres virgines Vestales incestus arguuntur, una damnatur, duae absolvuntur a collegio sacerdotum, qua in re L. Crassi eloquentia pro Licinia dicentis elucet.
113	641	Coss. *C. Caecilius Q. f. Metellus Caprarius, Cn. Papirius Carbo.)* Cujus judicii infamia motus populus L. Cassium Praet. extra ordinem creat, qui idem judicium severissime exercet. C. Cato Consularis ex Macedon. repetundarum crimine, sed revera propter amissum ejus opera exercitum damnatur. Coss. Metellus feliciter rem gerit adv. Thraces, sed Cn. Carbo adv. Cimbros Italiae imminentes profectus eosque ad Norejam aggressus vincitur castrisque exuitur, quam ob rem a M. Antonio juvene accusatus aegre absolvitur. Verumtamen Cimbri ab Italia iter in Galliam avertunt.
112	642	Coss. *M. Livius Drusus, L. Calpurn. Piso Caesoninus.)* M. Drusus Maced. prov. adeptus Scordiscos ultra Danubium submovet. Jugurtha, quem hucusque nobilium Romanorum gratia, pecunia corruptorum, et defenderat et auxerat, tandem ultimum facinus ausus, Adherbalem fratrem adoptivum, Cirta contra senatus denuntiationem expugnata, captum occidit. Quo facto C. Memmii actionibus ad pop. commotus senatus *bellum contra Jugurtham gerendum* censet.
111	643	Coss. *P. Cornel. Scipio Nasica †, L. Calpurnius Piso Bestia.)* L. Piso, assumpto M. Scauro legato, in Africam profectus mox pecunia corruptus Jugurtham in deditionem simulatam accipit, et pace facta Romam redit. Sed rogatione C. Memmii Trib. L. Cassius Pr. mittitur, qui regem ipsum Romam adducat. Ibi dum Tribb. altercationibus certatur, Jugurtha Massivam, Masinissae nepotem, regni competitorem necat, sed nova quaestione perterritus Roma profugit.
110	644	Coss. *M. Minucius Rufus, Sp. Postumius Albinus.)* Rescisso Calpurniano foedere Sp. Albinus Cos. in Africam mittitur, qui bello segniter gesto, cum ad comitia Romam redisset, A. Albinum, fratrem, legatum exercitui praeficit. Sed is proelio victus et sub jugum missus ad ignominiosam pacem adigitur. Ejus rei causa C. Mamilius Trib. rogationem fert, ut de pecuniis ab hoste captis quaeratur. Damnantur multi, quattuor Consulares, L. Bestia, C. Cato, Sp. Albinus, L. Opimius, ipse pontifex C. Sulpicius Galba, qui primus sacerdos judicio publ. damnatus est.
109	645	Coss. *Q. Caecil. L. f. Metell. Numidicus, M. Junius Silanus.)* Q. Metellus in Africam cum C. Mario, P. Rutilio, legatis profectus, disciplina militari restituta, Jugurtham proelio vincit, et ad deditionem adigit. Qui cum apparatum bellicum bona fide tradidisset, jamque ipse exposceretur, consilium mutat et bellum redintegrare coepit. Alter Cos. Silanus a Cimbris, quibus sedes a sen. negatae essent, in

a. Chr.	u. c.	
		Gallia transalp. vincitur. M. Minucius proCos. contra Scordiscos et Triballos in Thracia bellum gerit.
108	646	Coss. *Ser. Sulpicius Galba, M. Aurelius Scaurus.)* M. Scaurus adv. Cimbros et ipse infeliciter pugnat. Q. Metellus prorog. imp. Numidiam vastat: sed dum bellum lente gerit, Numidarum proditionem expectans, C. Mario calumniandi eum materiam praebet, qua ille usus et Romam profectus Cos. declaratur.
107	647	Coss. *L. Cassius Longinus*, suff. *M. Aemil. Scaurus II, C. Marius*, Tr. pl. L. Crassus.) Marius populi jussu Numidiam prov. accipit: in supplementum exercitus etiam *capite censos* legit. Sed priusquam in provinciam venit, Q. Metellus, Thalna capta, Jugurtham regno excedere et ad Bocchum Mauritaniae regem se recipere coegerat. Neque tamen non belli materia relicta erat, cum novis copiis contractis duo reges accederent. Eos Cos. duobus proeliis ita vincit, ut Bocchus pacem petat, ad quam faciendam legati Romam mittuntur. Interea alter Cos. L. Cassius a Tigurinis Gallis cum magna parte exercitus et L. Pisone legato Consulari caeditur, reliquum exercitum servaturus C. Popillius, alter legatus, inhonestam pacem emit. Sed is Romam reversus a C. Coelio Trib. perduellionis reus fit et solum vertere cogitur. Sp. Thorius Trib. pl. vitiosa et inutili lege agrum publ. vectigali levat, Cic. Brut. 36.
106	648	Coss. *C. Atilius Serranus, Q. Servilius Caepio.)* Pace facta cum Boccho rege, L. Sulla Quaestor a Mario ad eum missus barbaro persuadet, ut Jugurtham, in Mauritania versantem, vivum in potestatem Rom. tradat. Quo facto cum debellatum esset, Numidiae res componuntur, regnumque inter Bocchum posterosque Masinissae dividitur. Q. Servilius Cos. postquam sua lege (non diu valitura) judicia senatui reddidit, in Galliam profectus Tolosam capit, et ingentes ibi praedas facit, praecipue templo Apollinis sacratissimo spoliato, quarum minima pars in aerarium refertur, major a Cos. intervertitur. *M. Tullius Cicero* III Non. Jan., *Cn. Pompejus* prid. Cal. Oct. *his Coss. nati sunt.*
105	649	Coss. *P. Rutilius Rufus, Cn. Manlius Maximus* superato Q. Catulo factus.) Ingenti clade res Rom. a Cimbris afficitur, qui Q. Caepionem et Cn. Manlium Cos. inter se dissidentes in Gallia ita devincunt, ut ex duobus exercitibus Rom. perpauci fuga evadant. Q. Caepioni imperium abrogatur. (Tribb. pl. L. Cotta, T. Didius.)
104	650	Coss. *C. Marius II, C. Flavius Fimbria.)* Itaque C. Marius legibus solutus absens Cos. creatur, qui ipsis Cal. Jan. de Jugurtha triumphat et magistratum init. Inde adv. Cimbros profectus totum annum in bello apparando militibusque exercendis consumit, dum hostes iter ad Gallos et Hispanos avertunt. Romae Tribuni plebis Cn. Domitius Ahenobarb. *legem Domitiam de Sacerdotiis* fert, qua potestas sacerdotum cooptandorum ad populum transfertur, Cic. in Rull. II, 7: C. Servilius Glaucia lege sua judicia iterum ad solos equites transfert, et *de repetundis* acrius sancit: C. Cassius Longinus nobilitatem premit: L. Marcius Philippus legem agrariam fert, sed abrogari patitur.
103	651	Coss. *C. Marius III*, absens creatus, *L. Aurelius Orestes* †.) C. Marius

a. Chr. | u. c.

etiam h. a. dum Cimbri a Celtiberis repelluntur, provinciae Transalp. praesidet, nullo nisi levi bello gesto.

In Sicilia novi servorum fugitivorum motus erumpunt, Athenione duce Praetorem C. Servil. Cascam vincentium. Piratae Cilices maria infestant, contra quos M. Antonius Praetor cum imperio procons. mittitur.

Romae T. Albucius praetorius repetundarum a Sardis postulatur et C. Julio accusatore damnatus in exilium Athenas abit.

Aedilitatem curulem gerunt L. Crassus et Q. Scaevola.

102 | 652 Coss. *C. Marius IV, Q. Lutatius Catulus.)* Marius, suadente L. Appulejo Saturnino Cos. refectus Ambronum ac Teutonorum copias *ad Aquas Sextias* ingenti proelio delet, dum collega castris ad Athesim fluv. positis Italiae finibus adv. Cimbros praesidet.

In Sicilia L. Lucullus proPr. contra fugitivos male pugnat, mox repetundarum damnatus. M. Antonius de piratis ex Cilicia triumphum navalem agit.

101 | 653 Coss. *C. Marius V, M'. Aquillius.)* Marius, Roma profectus, exercitum suum cum Q. Catulo proCos. jungit, qui cum Cimbrorum impetum ferre non posset, castris ad Athesim fluv. relictis, retro cesserat. Tum vero *Cimbri* in campis Raudiis non procul Verona ingenti caede *vincuntur* et delentur.

Alter Cos. bellum in Sicilia cum fugitivis prudentius gerit. Eo a. parricidii nova poena de Publicio Malleolo, matris interfectore, sumitur.

100 | 654 Coss. *C. Marius VI, L. Valerius Flaccus.) L. Saturninus* per vim Tribunus plebis iterum factus cum *C. Servilio Glaucia* Praetore et C. Saufejo Quaestore, clam favente Mario Cos., remp. novis legibus perturbat, Q.que Metellum urbe cedentem in exilio esse jubet. Sed cum vim pararet, ut in a. inseq. ipse Trib. reficeretur et Glaucia Cos. crearetur, C. Marius senatus auctoritatem secutus seditiosos cives armis in Capitolium compellit, deditos in tumultu trucidari patitur, a. d. IV Id. Dec. M'. Aquillius proCos. in Sicilia fugitivos persequitur ac fame delet.

Colonia Eporedia in Vagiennis deducitur, nec post hanc ulla nisi militaris.

99 | 655 Coss. *M. Antonius* (orator), *A. Postumius Albinus.)* Praett. Q. Mucius cum L. Crasso. C. Claudius Pulcher magnificam aedilit. gerit. Sex. Titius Trib. pl. seditiosus legem agr. fert. Opprimuntur reliquiae seditionis Apulejanae damnatis quibusdam popularibus (cf. Cic. p. Rab. c. 9.): Q. Metellus revocatur in patriam lege Q. Calidii Trib. et praecipuo studio Q. filii.

Bellum in Sicilia per M'. Aquill. finitur, in quo circiter decies centena milia fugitivorum occisa.

C. Julius Caesar natus est his Coss. a. d. IV Id. Quint.

98 | 656 Coss. *Q. Caecilius Metellus Nepos,* Balearici filius, *T. Didius.)* Lex Caecilia Didia fertur de legibus per *trinundinum* promulgandis. Aquillium repetundarum accusatum Antonius orator defendit. L. Domitius Siciliae praeest severe.

97 | 657 Coss. *Cn. Cornelius Lentulus, P. Licinius Crassus.)* In Hisp. citeriore grave bellum cum Celtiberis geritur a T. Didio proCos., sub quo Q. Sertorius Trib. mil. meretur.

96 | 658 Coss. *Cn. Domitius Ahenobarbus, C. Cassius Longinus.)* Cum Ptolemaeus Apion regnum Cyrenaicum testamento populo Rom. donasset, senatus liberas esse illas civitates jubet.

a. Chr.	u. c.	
95	659	Coss. *L. Licinius Crassus*, orator, gener Q. Mucii Auguris, *Q. Mucius Scaevola*, Pont. Max.). Lege Licinia Mucia *de civibus regundis*, qua magnus sociorum numerus, pro civibus Rom. se gerentium, in suas quique civitates remittuntur, sociorum animi irritantur. L. Crassus in Alpibus triumphi materiem frustra quaerit. Q. Servilius Caepio, majestatis accusatus a C. Norbano Trib. pl., propter crimen Tolosanum (cf. a. 106) damnatur, bonisque publicatis in exilium (Smyrnam) ejicitur.
94	660	Coss. *C. Caelius Caldus*, homo novus, *L. Domitius Ahenobarbus*.
93	661	Coss. *C. Valerius Flaccus, M. Herennius* victo L. Philippo factus.) L. Sulla praeturam gerit. Triumphant ex Hispaniis, citeriore Didius, ulteriore P. Crassus.
92	662	Coss. *C. Claudius Pulcher, M. Perperna.)* Sulla, proPr. Asiae, Ariobarzanem regem Cappadociae instituit, quam terram Mithridates Ponti rex invaserat. Romae P. Rutilius vir consularis ac summae integritatis ab iratis equitibus damnatur, a quorum injuriis Asiam olim defenderat: exilium aequissimo animo fert. Censs. moribus dissimiles Cn. Domitius, L. Crassus lustrum condunt.
91	663 16 Cic.	Coss. *L. Marcius Philippus, Sex. Julius Caesar.) M. Livius Drusus*, Trib. pl., juvenis nobilis et ambitiosus, novis legibus ferendis remp. perturbat, quam confirmare volebat. Sempronias leges, frumentariam, agrariam renovat: *judiciaria*, qua senatui, 300 equitibus aucto, judicia restituit, utrumque ordinem offendit: dum legem *de civitate sociis danda* fert, occiditur, auctoribus, uti traditum est, Q. Caepione et L. Philippo Cos. Statim leges Liviae abrogantur. Quo facto socii Italici conjurant, summam rerum Corfinii collocant, Consules creant Q. Popaedium Silonem, Marsum, et C. Papium Mutilum, Samnitem: BELLI SOCIALIS sive MARSICI s. ITALICI initium faciunt Asculani, Q. Servilio proCos. caedendo. Q. Pompejus Pr. cum exercitu eo missus, repellitur. H. a. initio Cicero dialogos de Orat. habitos fingit: moritur L. Crassus vix 50. annum ingressus.
90	664 17 Cic.	Coss. *L. Julius Caesar Strabo, P. Rutilius Lupus.)* Consulibus bellum adversus socios decernitur, L. Caesari *Samnium* cum legatis Sulla, L. Cinna, Q. Catulo, M. Antonio, alteri Cos. Rutilio *Marsi* cum legatis C. Mario, Cn. Pompejo, C. Perperna, Q. Caepione. Libertini tum primum militare coeperunt, Liv. epit. 74. Bellum grave et ancipitis eventus geritur, nam C. Perperna vincitur, ipse Cos. Rutilius a P. Vettio Catone insidiis circumventus occiditur, Q. Caepio a Pompaedio Silone caeditur, unus C. Marius feliciter pugnat, Marsosque profligat, quos exceptos L. Sulla caedit. Sed rursus ancipiti pugna facta, Marius valetudinis simulatione imperio se abdicat. Samnites Campaniam vastant et Mario Egnatio duce L. Caesarem fugant, mox ab eodem apud Acerras profligantur, qua demum victoria reportata Romae saga ponuntur. Lege *Julia* iis populis, qui ad eam diem in fide mansissent (Latinis et Umbris et aliquot populis Etruriae), civitas datur. In Asia Mithridates regna Bithyniae et Cappadociae invadit, sed repellitur a M'. Aquillio, Manilio Mancino, legatis.

a. Chr. | u. c.

89 | 665 | Coss. *Cn. Pompejus Strabo, L. Porcius Cato.* Praett. Q. Metellus Pius, L. Lentulus, P. Gabinius, App. Claudius, C. Cosconius. Aedilis cur. C. Julius Caesar Strabo, frater L. Caesaris Censoris, et fr. uterinus Q. Catuli Cos. 102). Cn. Pompejus Cos. (in cujus exercitu M. Cicero adolescens merebat) Pelignis ac Vestinis domitis, Asculum, urbem Picentium, diu oppugnatum tandem capit, et triumphat de Picentibus. Ser. Sulpicius legatus Marrucinos in potestatem redigit. *Marsos* L. Cato Cos. persequitur, eoque per insidias occiso, L. Murena et Q. Metellus Pius, legati, ad deditionem adigunt.

18 Cic.

Adversus Samnites, quorum summa rerum collata Aeserniam est, L. Sulla, item L. Catonis legatus, et classe et terra rem gerit ac de eorum duce Cluentio ingentem victoriam reportat. Idem Hirpinis devictis etiam Bovianum capit.

Lege Pompeja Venetis et Gallis cispadanis civitas Rom., transpadanis Gallis jus Latii datur. Lege Plautia Papiria, a Trib. pl. C. Carbone, M. Plautio Silvano lata, foederatis Italiae civitatibus quique eis adscirpti essent, civitas datur. *Censores P. Licinius Crassus, L. Julius Caesar* creantur, qui novorum civium causa novas tribus *(octo,* Vell.*)* addunt.

Interea Mithridates Ariobarzanem Cappadociae et Nicomedem Bithyniae reges illis regnis expellit.

88 | 666 | Coss. *L. Cornelius Sulla,* 49. aetatis anno, *Q. Pompejus Rufus.)* Q. Pompaedius Silo novum Samnitium exercitum conscribit: a Mam. Aemilio victus tamen Bovianum recipit, sed paulo post a Ser. Sulpicio cum exercitu caeditur.

19 Cic.

Consulibus, Sullae provincia Asia et bellum Mithrid. datur, Q. Pompejo Marsi cum exercitu Cn. Pompeji. *P. Sulpicius* Trib. pl. capitali odio a Q. Pompejo dissidens legem, ut novi cives et libertini in omnibus 35 tribubus suffragia ferant, per vim, fugato L. Sulla, perfert. Idem utrumque Consulem provincia spoliat, et per factionem suam C. Mario seni ambitioso 70 amplius annorum Asiam prov. extra ordinem tradit. L. Sulla una cum collega ad exercitum suum in Campania confugit, eoque Romam ducto Sulpicias leges tollit earumque auctorem cum C. Mario et x aliis hostes ab senatu judicari jubet. Sulpicius ipse occiditur, Marii, pater et filius, effugiunt, circaque Africae oram versantur.

Sulla, comitiis consularibus habitis, ad bellum cum Mithrid. gerendum proficiscitur, qui jam totam Asiam praeter Rhodum et Magnesiam ad Sipylum, interfectis ubique civibus Romanis, possederat.

Q. Pompejus Cos. ad exercitum a Cn. Pompejo accipiendum profectus, seditione militum, sed quam dux concitaverat, interficitur.

87 | 667 | Coss. *Cn. Octavius, L. Cornelius Cinna.)* Archelaus, praefectus classi Mithridaticae, insulis receptis Athenas venit, et libenter recipitur ab Atheniensibus. L. Sulla totam aestatem in oppugnanda urbe ac portu consumit, dum *L. Cinna* Romae novas turbas concitat, lege Sulpicia referenda. Quo victo ab optimatibus et ejecto *L. Cornelius Merula,* flamen dialis, Consul fit. L. Cinna Appii Claudii exercitum ad Nolam sibi conciliat. Cn. Pompejus et Q. Metellus, qui bellum cum Samnitibus gerebant, Romam arcessuntur. Contra C. Marius exul exercitu collecto ad Cinnam venit, eique sese alii ex urbe (Q. Sertorius, Cn. Carbo) totaque Samnitium gens adjungunt. Urbs Roma tribus exercitibus obsidetur. Cn. Pompejus

a. Chr.	u. c.	
		fulmine ictus perit, milites transire coeperunt: urbs deditur: Metellus in Liguriam recedit. Intrant urbem Cinna et Marius et adversarios suos, principes viros, contra fidem jugulari jubent, Cn. Octavium et L. Merulam Coss., M. Antonium, Q. Catulum, L. et C. Caesares Strabones, P. Lentulum al. P. Crassus, M. Divitis pater, ne idem pateretur sua se manu interemit.
86	668	Coss. *L. Cornelius Cinna II, C. Marius VII*, cui Id. Jan. mortuo suff. *L. Valerius Flaccus.)* Sulla urbem portumque Athenarum Cal. Martiis capit, nec tamen Munychiam, quam tuetur Archelaus, expugnare potest. Inde contra exercitum regium proficiscitur, qui, Macedonia et Thessalia occupatis, ducibus eodem Archelao et Toxile in Boeotiam descendit. Eum Sulla ad Chaeroneam vincit ac delet, Archelaus Chalcidem cum reliquiis copiarum sese recipit. Mithrid. Chios pessime afficit. Romae in funere C. Marii C. Fimbria Q. Scaevolam vulnerandum curat. L. Flaccus Cos. ex urbe ad bellum Mithridaticum mittitur, venitque Byzantium, ubi hiemat. *Censores* L. Marcius Philippus, M. Perperna creati, *novos cives per veteres tribus distribuunt.* Praetor M. Marius Gratidianus collegii nomine de probandis denariis edicit solus, Cic. Off. 3, 20. Plin. nat. hist. 33, 46.
85	669	Coss. *L. Cornelius Cinna III*, *Cn. Papirius Carbo*, Cn. Consulis a. 113 filius, Romae bellum contra Sullam parantes saeviunt in nobiles, quorum permulti se ad Sullam conferunt. Is iterum cum Archelao ad Orchomenum pugnat, castraque ejus capit: tum Archelaus Mithridatis jussu pacis condiciones tractat. Sulla per Macedoniam proficiscens cum Thracibus terram depopulatis prospere bellum gerit. Eodem tempore, interfecto per seditionem militum L. Flacco, bellum contra Mithrid. pro Marianis partibus feliciter geritur a C. Fimbria. Ilium ab eo occupatum diruitur.
84	670	Coss. *Cn. Papirius Carbo II, L. Cornelius Cinna IV.)* *L. Cinna* in Asiam navigaturus, ut et L. Sullae occurreret et eam provinciam haberet, Anconae a militibus naves conscendere nolentibus *interficitur*. *Sulla* terrestri itinere in Asiam transit pacemque cum Mithr. facit condicionibus jam pridem ab Archelao compositis, ut Bithynia et Cappadocia rex cederet, pecuniam classemque 70 navium daret. Jam contra Fimbriam, castra ad Thyatira habentem, proficiscitur, exercitum ejus ad suas partes transducit, ipsum ad mortem adigit. Deinde Asiae rebus compositis, ac restitutis ornatisque Iliensium, Chiorum, Magnesiorum, Lyciorum Rhodiorumque civitatibus, reliquis ingenti pecunia 20000 tal. multatis, relicto cum duabus legg. Valerianis L. Murena, exercitum in Graeciam trajicit.
83	671 24 Cic.	Coss. *L. Cornel. Scipio Asiat.*, *C. Junius Norbanus.)* Coss. prorogato Cn. Carboni in Gallia imperio, ingentes copias adv. Sullam contrahunt, item C. Marius filius, Q. Sertorius Praetor. Sulla Brundisium venit cum exercitu 5 legg. 6000 equitum et cum Q. Metello Pio, constanti partium defensore, conjungitur. C. Norbanus ad Canusium victus Capuam recedit, L. Scipionis exercitus apud Teanum, induciarum tempore corruptus, ad Sullam transit. Ad eundem Cn. Pompejus, Cn. fil. adolescens 23 annorum, privatim conscriptis in Piceno tribus legg. victisque tribus hostium exercitibus, venit. Romae Capitolium deflagrat. L. Murena bellum cum Mithridate renovat, adjutus ab Archelao transfuga, sed repulsis Romanis rex denuo Cappadociam invadit.

Coss.

a. Chr.	u. c.	
82	672	Coss. *C. Marius* (septies Consulis f. juvenis 26 annorum), *Cn. Papirius Carbo III.* Pr. iterum M. Marius Gratidianus.) C. Marius a Sulla ad Signiam vincitur et Praeneste urbem munitissimam compellitur. Romae Brutus Praetor, Marii Consulis jussu, reliquos principes, qui cum Sulla sentire videbantur, interfecerat, P. Antistium, L. Domitium, Q. Scaevolam. Sulla, obsidionis Praen. cura Lucretio Ofellae demandata, Romam venit, et res pro tempore componit. Carbo cum Metello ac Pompejo in Gallia, cum Serviliis in Etruria pugnat: tandem victus, frustra omni tentata fortuna, Italiam relinquit, Africam petens, sed eum e fuga retractum Cn. Pompejus in Sicilia necandum curat. Pontius Telesinus, coacto 40000 Samnit. exercitu, cum Marium liberare non potuisset, sub ipsius urbis Romae moenibus cum Sulla depugnat Cal. Novembr. ac vincitur M. Crassi opera. Praeneste deditur: C. Marius semet ipse interimit: cives Praenestini caeduntur, agri publicantur. Jam vero Sulla victor adversariorum in rep. omnium per L. Valerium Flaccum Interregem *Dict. perpetuus creatur*, per eundem legem *de proscribendis malis civibus* ferendam curat: eos ferme 4700 numero fuisse tradunt, quorum bona publicantur, liberi jure petendorum honorum excluduntur. Comitia consularia aliorumque magistratuum suo arbitrio Sulla habet, ita ut Ofellam arrogantius consulatum petentem interfici jusserit.
81	673 26 Cic. 19 Caes.	Coss. *M. Tullius Decula, Cn. Cornelius Dolabella.) Sulla Dictator* militum suorum legiones 47 in agros adversariorum deducit, Etruriamque paene totam sedibus suis evertit. Idem *leges Cornelias* multas fert, quarum pars ad publicum, pars ad privatum jus pertinet. Priorum maxime memorabiles hae: de sacerdotiis, ut sacerdotes et Pont. Max. a collegio cooptarentur, *judiciaria*, qua senatui restituuntur judicia, *tribunicia*, qua Tribunorum pl. potestas ita imminuitur, ut auxilii latio iis relinquatur, jus legum ferendarum majorumque magistratuum petendorum adimatur. Quaestionum perpetuarum numerus augetur, *octo creatis Praetoribus*. Numerus Quaestorum additis novis XII augetur, ut sint *viginti*. Senatus allectis ex equestri ordine fere 300 suppletur. Sulla eodemque anno L. Murena, postquam provinciam M. Minucio tradidit, de rege Mithridate triumphant. M. Cicero ad causas agendas accedit, dicitque pro Quinctio. Cn. Pompejus in Africa partes Marianas consectatus Cn. Domitium Ahenobarbum victum occidit, Numidiam, victo Hiarba, Hiempsali restituit. In Hisp. C. Annius Luscus proscriptos et in iis Q. Sertorium provincia expellit.
80	674 27 Cic.	Coss. *L. Cornelius Sulla II, Q. Caecilius Metell. Pius.)* Nola postrema urbium, quae a Samnitibus tenebantur, deditur. 23 coloniae militares veteranorum Sullanorum deducuntur. In Hisp. *Q. Sertorius* a Lusitanis adjutus rebellat. Cn. Pompejus Magnus, eques Rom., triumphat ex Africa de Hiarba. M. Cicero Q. Roscium Amerinum parricidii reum defendit.
79	675	Coss. *P. Servilius Vatia (Isaur.), App. Claud. Pulcher.)* Volaterrae, quae urbs Etruriae adhuc in armis erat, occupata a proscriptis, tandem deduntur. L. Sulla Felix, constituta republica, dictatura se abdicat. L. et M. Luculli aedilitatem curulem gerunt.
78	676	Coss. *M. Aemilius Lepidus, Q. Lutatius Catulus.)* Sulla Puteolis mortuo

a. Chr.	u. c.	
		a. aet. 60. ac magnifice Romae in campo Martio sepulto, M. Lepidus Cos. seditiosis contionibus acta Sullae rescindere parat: cui cum collega resisteret, in Galliam transalp. provinciam suam profectus bellum minatur.
		In Hisp. ulteriore Q. Metellus contra Sertorium bellum gerit, in citeriore L. Domitius ab Hirtulejo, duce Sertoriano, vincitur.
		Ciliciam provinciam nactus P. Servilius praedones eorumque receptores persequitur.
77	677 23 Caes.	Coss. *D. Junius Brutus, Mam. Aemilius Lepidus.)* M. Lepidum Romam cum exercitu petentem, Q. Catulus proCos. ad pontem Mulvium profligat, iterum, adjuncto Cn. Pompejo, in Etruria victum in Sardiniam fugere cogit, ubi cum mortuus esset, exercitus dispersus, partim cum M. Perperna in Hisp. navigat ad Sertorium. De Thracibus triumphat Cn. Cornelius Dolabella, cui successor in Macedoniam missus est Ap. Claudius.
76	678 31 Cic.	Coss. *Cn. Octavius, C. Scribonius Curio.)* Pompejus victo et occiso in Gallia cisalp. M. Bruto, hoste judicato, proPr. in Hispaniam mittitur pari cum Metello imperio, sed ad Lauronem a *Sertorio* vexatus in hiberna ad Pyrenaeos montes concedit.
		M. Cicero in Sicilia Quaestor Lilybaetanus, Praetore Sex. Peducaeo.
75	679	Coss. *L. Octavius, C. Aurelius Cotta.* Praett. C. Licinius Sacerdos, M. Caesius.) Tribunis jus honorum petendorum restituitur. Bithynia, a rege Nicomede testamento pop. Rom. donata, in provinciae formulam redigitur. P. Servilius Isauris domitis et Phaselide Olympoque urbibus expugnatis *Ciliciam* adjungit imperio. C. Curio proCos. successor mortuo Appio Claudio missus Dardanos, vicinam Macedoniae gentem, domat.
		M. Antonio Praetori (filio oratoris, patri triumviri) imperium maritimum adv. *praedones* latissime patens demandatur.
		In Hisp. Sertorius Calagurri obsessus erumpit, Q. Metellus in Lusitania, Cn. Pomp. in citeriore prov. hibernat, quo tempore Mithridates belli renovandi consilia agitans, societatem cum proscriptis civibus Rom. facit.
74	680	Coss. *L. Licinius L. f.* (cf. a. 102) *Lucullus, M. Aurelius Cotta*, Praett. urb. C. Verres, peregr. L. Piso.) Mithridates cum ingentibus copiis in Asiam se effundit. Quod bellum, Cn. Octavio in Cilicia mortuo, Consulibus decernitur, ut Lucullus terra, M. Cotta mari gereret. Cottam Mithridates apud Chalcedona terra fundit, mari classe exuit: tum ille Cyzicum, urbem Romanis sociam, oppugnat, ipse obsidetur a Lucullo.
		Metellus et Pompejus, rerum omnium inopia coacti, tota fere Hispania Sertorio cedunt.
73	681	Coss. *M. Terentius Varro Lucullus* (frater germanus L. Luculli), *C. Cassius Varus.* Trib. pl. M. Licinius.) Ad Cyzicum Mithridates exercitu toto fame deleto, tandem fugam navibus petit, classem praeterea tempestate amittit apud Parium et Heracleam.
		74 gladiatores e ludo Campano effugiunt, ducibus Crixo et Oenomao Gallis, *Spartaco* Thrace, mox effractis ergastulis ingentem hominum multitudinem colligunt, ducesque Rom. profligant. *(Bellum Spartacium sive servile.)*
		P. Servilius de Isauris triumphat. C. Verres per annos 73, 72, 71 proPr. Siciliam vexat.
72	682	Coss. *L. Gellius Poplicola, Cn. Cornel. Lentulus Clodian.* Praet. Q. Hortensius, Trib. pl. M. Palicanus.) Gellius Cos. Crixum et fugitivos Germa-

a. Chr. | u. c.

nos caedit, Spartacus contra utrumque Consulem profligat, et C. Cassium proCos. ad Mutinam in fugam compellit: tamen retro vertit iter ad inferiorem Italiam.

In Hisp. *Q. Sertorius* a conjuratis Romanis militibus suis *interficitur* octavo ducatus anno, cujus imperium cum cupide M. Perperna arripuisset, a Cn. Pomp. vincitur et occiditur.

In Asia Lucullus Pontum bello aperit, ipse Amisum, Cotta Heracleam oppugnat. Macedoniam proCos. M. Lucullus regit.

71 | 683 | Coss. *Cn. Aufidius Orestes*, *P. Cornelius Lentulus.)* M. Crassus Praetor fugitivos in peninsula Rheginorum victos obsidet, Spartacus vi erumpit, sed mox cum ceteris caeditur, reliquias belli Pomp. ex Hisp. rediens excipit ac delet.

M. Antonius, imperio maritimo ad vexandos socios abusus, victus a Cretensibus moritur. L. Lucullus in Cappadocia, relicto ad Amisum L. Murena legato, diu adv. Mithridatem parum prospere pugnat, tandem in fugam eum conjicit.

Triumphant Romae C. Curio victis ad Danubium usque Dardanis, Q. Metellus et Cn. Pompejus ex Hispania.

70 | 684 | Coss. *M. Licinius Crassus*, *Cn. Pompejus Magnus* (legibus solutus) tribuniciam potestatem, sublatam lege Cornelia, restituunt. *Aurelia lege (L. Aurelii* Praetoris*)* judicia senatui equitibus tribunisque aerariis communia fiunt.

37 Cic. | L. Lucullus Amisum ac Sinopen compluresque alias urbes capit, M. Cotta Heracleam captam diripiendam militibus dat. Mithridates, regno ejectus ad Tigranem, regem regum, confugit, generum suum.

Censs. denuo post 17 annos creati L. Gellius, Cn. Lentulus asperam censuram agunt, qua 64 senatores senatu moti sunt, et lustrum condunt, quo 450000 cives censi. Triumphat M. Lucullus Thracibus domitis ex Macedonia. *Cicero* Aedilis des. oratt. Verrinas scribit. P. Virgilius Maro poëta nascitur Andibus in agro Mantuano.

69 | 685 | Coss. *Q. Hortensius*, *Q. Caecilius Metell. Creticus.)* Lucullus, Euphrate trajecto et Tigranis copiis fugatis, Tigranocertam, caput Armeniae, obsidet,

38 Cic. | ad quam liberandam cum venisset Tigranes, Lucullus, relicto ad urbem Murena, ipse cum exiguis copiis ingentem Tigr. exercitum fundit. Tigranocerta cum magna praeda capitur.

Romae templum Jovis Capitolini, quod inter tumultus civiles deflagraverat, restitutum a Q. Catulo dedicatur. M. Pupius Piso ex Hisp. triumphat. *M. Cicero* curulem aedilitatem gerit, collega M. Caesonio.

68 | 686 | Coss. *L. Caecilius Metellus* (in mag. mortuus), *Q. Marcius Rex.)* Lucullus Artaxata ultimam Armeniae urbem petiturus, seditionibus militum impeditur: revertitur, Nisibin capit ibique hibernat: dum interea Mithr., pulso M. Fabio, minorem Armeniam recuperat.

Q. Metellus proCos. in Cretam profectus intra triennium provinciam subigit.

67 | 687 | Coss. *C. Calpurnius Piso*, *M'. Acilius Glabrio.)* Mithridates in Pontum reversus C. Triarium legatum ad Irim fluvium cum exercitu 7000 mil. caedit, regnumque suum recipit. Lucullus cum adv. Tigranem duceret, a militibus deseritur; appropinquante jam successore M'. Glabrione. Tigranes igitur progressus Cappadociam populatur impune.

Lex Calpurnia auctore senatu fertur de ambitu, qua constitutum est ut damnati honorum petitione et senatu carerent.

a. Chr. | u. c.

L. Roscius Otho Tr. pl. legem theatralem de primis XIV ordinibus fert. C. Cornelius tribunatum pl. gerit invisum optimatibus.

A. Gabinius Trib. pl. legem perfert, qua Cn. Pompejo imperium totius orae maritimae bellumque contra praedones gerendum cum infinitâ potestate ac 25 legatis traditur. Id bellum summa celeritate conficitur, dum extrema hieme apparatur,

66 688 Coss. *M'. Aemilius Lepidus, L. Volcatius Tullus.)* — ineunte vere suscipitur, media aestate absolvitur, navibus 400 castellisque 120 captis, mul-
41 Cic. tis hominum milibus aut occisis aut in mediterraneas regiones translatis.
Eidem Pompejo lege *Manilia (*suasore *M. Tullio Cicerone Praetore)* bellum contra Mithridatem decernitur. Subito rerum status mutatur: Mithridates Cappadocia et Armenia expellitur, victus nocturno ad Euphratem proelio (Nicopolis) in Colchidem fugit. Tigranes perterritus supplex in castra Pomp. venit, regnum Armeniae ei restituitur, sed Sophene et Gordyene adimitur.

C. Aquillius Gallus Praetor formulas de dolo malo primus protulit. (Reliqui cum Cic. Praetores fuerunt P. Cassius, Q. Voconius Naso, M. Plaetorius, C. Flaminius, C. Orchinius, C. Antonius.)

Coss. designati P. Autronius Paetus, P. Cornelius Sulla ambitus damnantur, accusatores in eorum locum fiunt Consules

65 689 *L. Aurelius Cotta, L. Manlius Torquatus.)* Pomp. Mithridatem in Bosporum fugientem persequitur, Albanos devincit, sed longitudine viarum de-
35 Caes. fessus in Pontum revertitur, eumque in provinciae formam redigit. Armeniam minorem Dejotaro Galatarum tetrarchae dat, socio fideli.

Rogatione C. Papii Trib. pl. peregrini urbe ejiciuntur, quorum ingens numerus Romam confluxisset.

Censs. M. Crassus et Q. Catulus abdicarunt. Praett. Ser. Sulpicius, L. Murena, Q. Gallius, quo Praetore Cic. pro C. Cornelio dicit. Aediles curules C. Julius Caesar et M. Bibulus.

H. a. a. d. VI Id. Dec. natus est Venusiae Q. Horatius Flaccus poëta.

64 690 Coss. *L. Julius Caesar, C. Marcius Figulus*, qui antea C. Minucius Thermus fuit.) Pomp. in Syriam proficiscitur, quam Antiocho, Cyziceni nepoti, victi Tigranis spolia legenti, adimit et populo Rom. stipendiariam facit.

Romae consulatum L. Sergius Catilina petit: postquam repulsam tulit, contra remp. conjurat.

Censs. L. Aurelius Cotta, Q. Caecilius Metellus Pius.

63 691 Coss. *M. Tullius Cicero, C. Antonius Hybrida.* Praett. L. Valerius Flaccus, Q. Metellus Celer, C. Pomptinus, C. Sulpicius, C. Cosconius.) Le-
44 Cic. gem agrariam, a P. Rullo Trib. latam, Cic. Cos. dissuadet, et intercessione L. Caecilii tollit.

Idem *conjuratione Catilinae* detecta, hominem in senatu graviter accusatum, urbe excedere cogit; qui cum ad exercitum a Manlio Faesulis collectum se contulisset, fasces sumit, bellumque contra patriam molitur. Romae indicio legatorum Allobrogum proditi conjurati in custodiam dantur, mox a. d. 3 Non. Dec., auctore senatu, jussu Consulis in carcere necantur quinque principes, P. Lentulus Sura, Praetor, C. Cethegus, senator, L. Statilius, P. Gabinius Cimber, M. Caeparius.

Pomp. in Judaeam arcessitus ab Hyrcano et Aristobulo fratribus, de regno sive pontificatu Judaeorum maximo decertantibus, templum expugnat,

a. Chr. | u. c.

Hyrcanum regnare jubet, Arist. captivum abducit, gentem stipendiariam facit. Amisum reversus, cum interim Mithr. Panticapei a militibus suis et filio Pharnace ad mortem adactus esset, hunc in Bosporo regnare jubet, ipse castella Pontica recipit provinciamque componit.

C. Caesar in locum Metelli Pii, victis Q. Catulo et Servilio Isaurico, Pont. Max. creatur a populo, cui hoc jus T. Atius Labienus Trib. pl., antiquata lege Cornelia, restituerat. L. Lucullus hoc demum anno triumphat de regibus Mithrid. et Tigrane. P. Lentulus Spinther magnifice fungitur aedilitate curuli.

H. a. 9 Cal. Oct. natus est *C. Octavius*, posthac *Augustus*.

62 | 692 Coss. *D. Junius Silanus*, *L. Licinius Murena*, Praett. *C. Julius Caesar*, *Q. Tullius Cicero*, Trib. pl. *M. Porcius Cato.)* Catilina, cum iter in Gal-
38 Caes. liam per Q. Metellum Celerem proPr. clausum invenisset, in agro Pistoriensi exercitui C. Antonii proCos. occurrit, sed victus a M. Petrejo legato, cum 3000 circiter hom. caeditur. Etiam in ceteris Italiae partibus conjurationis socii opprimuntur. Romae lege Lutatia de vi accusantur et damnantur Catilinarii P. Autronius, L. Varguntejus, M. Laeca, P. Cornelius, Ser. Sulla, sed hujus frater P. Sulla a Cic. defensus oratione, quae extat, absolvitur.

Tribb. pl. L. Calpurnius Bestia et Q. Metellus Nepos adjuti a *C. Caesare* Pr. civitatem seditiosis actionibus turbant. P. Clodius adolescens, Ap. Claudii Consulis a. 79 filius, sacra bonae Deae polluit.

61 | 693 Coss. *M. Pupius Piso Calpurnian.*, *M. Valerius Messalla Niger.)* Cn. Pompejus, rebus praeclare gestis, tertium triumphat, cujus opera publicis pop. Rom. reditibus bis millies HS paene alterum tantum (ter millies quadringenties) adjectum esse tradit Plutarch. Pomp. 45.

C. Antonio proCos. cum Macedoniam haud bene rexisset, successor datur C. Octavius, Augusti pater, municeps Veliternus, vir integerrimus.

Q. Cicero Asiae per triennium praeest, cum successerit L. Flacco.

60 | 694 Coss. *L. Afranius*, *Q. Caecilius Metellus Celer.)* Cum Pompeji opibus et erga milites largitionibus acriter resistant optimates, Q. Metello Cos., L. Lucullo, Q. Catulo ducibus, ille ad popularem factionem se confert. Jam vero Caesar, ex Hisp. redux, Pompejum et M. Crassum inter se ac sibi ita conciliat, ut eorum arbitrio omnia in rep. gerantur. *(Triumviratus* ab urbanis dictus.)

Lex Caecilia de abolendis Italiae vectigalibus lata a Q. Metello Nepote, Praetore.

59 | 695 Coss. *C. Julius Caesar*, *M. Calpurnius Bibulus.)* Pompeji acta a senatu confirmantur, auctore Caesare. Idem Caesar equitibus Rom. publicanis re-
41 Caes. missionem locationis Asianae, quam per biennium frustra a senatu petiverant, conficit per populum. Idem ut plebis favorem sibi conciliet, legem agrariam fert, ut ager ex pecunia publica a volentibus coemptus pauperibus civibus dividatur. Cui legi adjectum postremo ut ager Campanus ac Stellatis circiter 20000 civibus, qui tres et plures liberos haberent, extra sortem divideretur. Eam legem, superato collega, invito senatu, sed suasore Pompejo (qui jam Caesaris gener factus erat) perfert. Rogatione *Vatinia* Galliam cisalp. cum Illyrico in quinquennium provinciam accipit, cui deinde etiam transalp. adjicitur. Alia rogatione Vatinia Caesari jus datur 5000 col. *Novum Comum* deducendi. *P. Clodius* per Caesarem, ut illius tribunatu Ciceronem urat, a patriciis ad plebejos transducitur.

a. Chr. | u. c.

C. Antonius repetundarum ex Maced. damnatur, accusante M. Caelio. L. Flaccus repet. ex Asia absolvitur defensore usus M. Cicerone.

58 | 696 | Coss. *L. Calpurnius Piso Caesoninus, A. Gabinius.)* P. Clodius Trib., latis seditiosis legg. de auspiciis, de imminuenda Censorum potestate, de
49 Cic. | collegiis, de frumento gratis plebi dando, omnia impedimenta actionum suarum tollit. Itaque ejusdem rogatione *Cicero* impugnatus, quod socios Catilinae indemnatos necasset, cum Coss. inimicis uteretur, Cato pro Praetore in Cypro abesset, Pompejus et Crassus eum proderent, mense Martio ultro *in exilium abiit.* Lege Clodia aqua et igni ei interdicitur, domus diruitur, praedia diripiuntur.

M. Aemilius Scaurus aedilis cur. magnificentia ludorum longe omnes vincit, opesque suas consumit.

C. Caesar Helvetios novas sedes quaerentes ad Bibracte in Aeduorum terra vincit et in deditionem accipit. Mox Ariovistum, regem aliquot populorum Germanicorum, cis Rhenum Aequos ac Sequanos imperio prementem, profligat, et trans Rhenum fugere cogit.

Cicero Thessalonicae apud Cn. Plancium, Quaestorem L. Appuleji, commoratur, dum Romae, jam etiam Pompejo favente, de ejus reditu agitur.

57 | 697 | Coss. *P. Cornelius Lentulus Spinther, Q. Caecilius Metellus Nepos.)* Belgae ad bellum contra Rom. conjurant; Caesar eorum fines cum 8 legg. ingressus facile omnes ad deditionem adigit, praeter Nervios, quos acerrimo ad Sabim amnem proelio vincit.

Romae *de Ciceronis reditu* octo Tribb. plebis rogationem promulgant T. Annius Milo, P. Sextius, M'. Curius, T. Fadius, Q. Fabricius, C. Sextilius, M. Cispius, C. Messinius. Duo soli impediunt, Num. Quintius et Sex. Atilius Serranus. Lex perfertur tandem pr. Non. Sext.

Cicerone auctore Cn. Pompejo in quinquenn. curatio rei annonariae datur. Ptolemaeus Auletes Aegypto expulsus Romam venit, auxilium quaerens. M. Cato, Cypro lege Clodia in provinciae formam redacta, venditisque Ptolemaei regis bonis, Romam redit cum magna integritatis atque abstinentiae fama.

56 | 698 | Coss. *Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus, L. Marcius Philippus,* Aedilis cur. *P. Clodius,* Trib. pl. *Cn. Plancius.)* In Gallia civitates Armoricae, ad Oceanum versae, rebellant, initio a Venetis facto. Caesar, maxima pecunia ex aerario Rom. accepta, classem comparat, eosque pugna navali superatos in deditionem adigit, dum Q. Titurius Unellos, P. Crassus M. fil. Aquitanos subjicit.

L. Piso Macedoniae, A. Gabinius Syriae praeest, pessima uterque fama sua: itaque in senatu Cicero oratione de provinciis consularibus habita efficit, ut L. Pisoni successor decernatur. Idem P. Sextium accusatum de vi, eodemque anno M. Caelium defendit. De Ptolemaeo in regnum reducendo in senatu certatur: tandem SCtum fit, omnino non reducendum esse.

Pompeji Crassique potentia in dies augetur omnibusque bonis tam invisa est, ut plerique cum Cos. Marcellino curia abstineant.

55 | 699 | *Cn. Pompejus Magnus II, M. Licinius Crassus II* per vim Consules facti, suis factionibus M. Catonem a praeturae petitione repellunt, Vatinium in-
52 Cic. | trudunt. *Trebonia* lex, frustra resistentibus Catone ac Favonio, fertur, qua Pompejo duae Hispaniae cum Africa, M. Crasso Syria, in quinquen-

a. Chr.	u. c.	
		nium dantur, Caesarique provincia in alterum quinq. prorogatur. Pompejus theatrum suum dedicat et magnificentissimos ludos facit.
		Caesar Germanos Usipetes et Tenchtheros Rhenum transgressos caedit, ipse Rhenum ponte facto trajicit, et 18 dies in Germania, recedentibus Suevis, versatur. Inde exercitu in Morinos ducto, cum 2 legg. in Britanniam trajicit, insulam cognoscere cupiens. Pace facta reversus cum omnibus legionibus in Belgia hibernat. A. Gabinius Ptolemaeum, injussu populi, in Aegyptum reducit eumque aliquot secundis proeliis factis, ingenti mercede accepta, in regnum restituit.
		M. Cicero in L. Pisonem dicit, et libros de oratore scribit, vide eum ad Att. 4, 13.
		T. Annius Milo praeturam gerit, M. Messalla censuram, incerto collega.
54	700	Coss. *L. Domitius Ahenobarbus, Ap. Claudius Pulcher.)* Caesar iterum in Britan. trajicit, victis hostibus obsidibusque acceptis redit. Sed hieme Eburones in Gallia, Ambiorige rege auctore, rebellant et legionem Rom. ibi hibernantem caedunt: Q. Cicero in Nerviis aegre castris defensis, a Caesare obsidione liberatur.
		In Syria M. Crassus bellum contra *Parthos* parat, sed in Mesopotamia aliquamdiu versatus in provinciam redit eamque despoliat, imprimis Judaeorum templum.
		Pompejus, dum provinciae per legatos, L. Afranium et M. Petrejum, administrantur, in urbe remansit, sed ei h. a. grave vulnus familiare infligitur, Julia uxore et parvo filio ex ea suscepto mortuis. *Gabinius* ex Syria reversus apud M. Catonem Praetorem repetundarum accusatus damnatur. Cicero Cn. Plancium Aedilem curulem (cum A. Plotio) ambitus defendit, et pro M. Scauro repetundarum ex Sard. accusato dicit: idem aestate in Cumano libros VI de re publica scribit. *Asinius Pollio* alterum et vicesimum annum agens, C. Catonem tribunicium accusat.
53	701	Coss. *Cn. Domitius Calvinus, M. Valerius Messalla,* septimo demum mense magistratum ex interregno ineunt, comitiis foedo ambitu perturbatis.
		In Gallia Caesar civitates, quae rebellaverant, omnes subigit, etiam Rhenum ad perterrendos German. animos iterum trajicit. Sed in Oriente *M. Crassus* funestam expeditionem adv. Parthos suscipit, nam proditus in Mesopot. ab Abgaro Osrhoëno, Parthorum exercitu circumdatur, et Publio filio fortissimo cum equitibus caeso, turpi fuga Carrhas petit; inde ad colloquium cum Orode duce Parth. progressus necatur, magni exercitus vix decima pars in provinciam redit. In Crassi locum M. Cicero augur cooptatur.
52	702 48 Caes. 55 Cic.	Coss. *Q. Caecilius Metellus Pius Scipio,* ex Cal. Sextil. a. *Cn. Pompejo,* genero suo, adscitus. Initio anni nulli Coss. in rep. sunt, petunt per vim ac seditionem *T. Annius Milo,* M. Scaurus, P. Plautius Hypsaeus. Interea T. Milo inimicissimum suum P. Clodium praeturae candidatum in via Appia (a. d. 13 Cal. Febr.) caedit. In Clodii funere T. Plancus Bursa, Tr. pl., curiam incendit (eamque ob causam inseq. a. a Cicerone accusatus omnibus sententiis damnatur), etiam C. Sallustius Crispus Trib. acres cum Milone inimicitias exercet. Catone auctore *Cn. Pompejus absens III Cos. sine collega declaratur.* Milo accusatus de vi, Cicerone defendente, damnatur et Massiliam in exilium abit, neque non etiam Clodianorum multi condemnantur. Condemnantur item ambitus Scaurus, Hypsaeus, Memmius,

a. Chr. | u. c.

sionis vere est 8. Octob. anni 47) Lilybaeo solvit, et cum exiguis copiis
53 Caes. (vix 4000) in Africam appellit, ubi Scipionis erant 10 legiones, regis Jubae 4. Bellum circa Ruspinam ducit, dum ceterae copiae conveniunt. Pluribus levibus proeliis factis, apud *Thapsum* Non. Febr. (secundum veram anni rationem) Scipionis exercitus profligatur, castra capiuntur. Sequitur celeris omnium civitatum deditio. *M. Cato Uticae semet ipse interimit*, Juba rex ab urbe Zama exclusus, cum M. Petrejo ad mortem depugnat: Scipio, Faustus Sulla, Afranius in fuga pereunt.

Caesar, Numidia in prov. formam redacta, Romam reversus quattuor triumphos ducit, de Gallia, Aegypto, Pharnace, Africa, ludisque magnificentissimis plebem delectat. Novi honores in eum cumulantur, ut Dictator in decem annos, Praefectus morum in triennium sit, utique omnes magistratus creatos (Praetores primum h. a. decem fiunt) renuntiet; dimidiam candidatorum partem ipse per libellos populo commendat vel imperat. Rem utilissimam aggressus fastos perturbatos ordinandos curat, unde fit ut hic annus quindecim mensium sit. Forum suum templumque Veneris Genitricis dedicat.

Cum interim in Hisp. Cn. et Sex. Pompeji adolescentes reliquias cladis Africanae contraxissent, multosque ex provincia milites in partes traxissent, Caesar incredibili celeritate, Cos. IV designatus, eo proficiscitur cum exercitu.

45 | 709 | Cos. *C. Julius Caesar IV*, sine collega, *idem* Dict. IV, *M. Lepidus*, Mag. Equit.) Cordubam expugnare nequit, strenue defendente Sex. Pomp., sed *ad Mundam* acerrimo proelio victor existit, xv Cal. April. In ea pugna cadunt T. Labienus, Attius Varus, in fuga interficitur Cn. Pompejus. Cetera facile componuntur. Sex Pomp. latebris et latrocinio vitam sustentat.

Caesar Romam reversus mense Octobri quintum triumphat. Per senatum, quem multis etiam peregrinis repleverat, summa quaeque facile obtinet, ut *Dictator in perpetuum* et sacrosanctus esset, ut Patris patriae et *Imperatoris* (perpetuum) cognomen haberet.

44 | 710 | Coss. *C. Julius Caesar V*, suff. *P. Cornelius Dolabella*, *M. Antonius*. Praet. C. Antonius, Trib. pl. L. Antonius.) Cum Caesar bellum Parthicum moliretur, senatus decrevit, ut in triennium magistratus, comitiis ante habitis,
56 Caes. ordinaret. Jam vero conjuratio fit a 60 ferme viris libertatis studiosis, quorum principes habentur M. Junius Brutus (sive post adoptionem avunculi sollemniter vocatus *Q Caepio Brutus)*, C. Cassius Longinus, Praett.,
63 Cic. C. Trebonius, D. Brutus Albinus, Cos. design. (cf. Casaub. ad Sueton. Caes. c. 80.), a quibus Idibus Martiis in curia Pompeji frequenti senatu confoditur tribus et viginti vulneribus, quorum primum ei inflixit Tillius Cimber. Territis Caesaris amicis ac laetantibus bonis, senatus, auctore *Cicerone*, oblivionem rerum praeteritarum decernit, neque tamen non Caesaris acta propter utilitatem publicam rata esse jubet. Conjuratis, quo tutiores essent, provinciae dantur, D. Bruto Gallia cisalp., M. Bruto Creta, Cassio Cyrene, Trebonio Asia, Tillio Cimbro Bithynia. *Sex. Pompejo*, cum copiis collectis ex Hisp. prodeunti, restitutio bonorum paternorum promittitur, et praefectura maris datur. Mox *Antonius*, assumpto collega Dolabella, quem Consulem Caesar sibi substituturus fuerat, omnia miscere coepit Caesaris nomine abusus et ejus actis falsa inserens, ipse Galliam cisalp. cupere, frater C. Antonius Macedoniam, Dolabella Syriam; eaque

a. Chr. | u. c.

omnia invito senatu per populum assequuntur. Tum senatus, imprimis Cicero, validum praesidium in *C. Octavio* adolescente sibi invenisse videtur, qui Caesaris sororis nepos a magno avunculo adoptatus, ludis Victoriae faciendis (20. Jul.) legatisque cum fide dividendis et plebem et veteranos patris sibi conciliarat. Res jam ad bellum spectat, cum Caesar Octavianus Antonio duas legiones, Martiam et quintam, e transmarinis provinciis arcessitas, intercipit; Antonius cum reliquo exercitu in Galliam properat, D. Brutum ejecturus, eumque Mutinae, denuntiatione senatus non territus, obsidet.

Interea M. Brutus Praetor Macedoniam, prius sibi a senatu datam, occupat, et C. Cassius in Syriam proficiscitur.

43 | 711 Coss. *C. Vibius Pansa, A. Hirtius.* Praet. urb. M. Cornutus.) Cum Antonius a Mutina non discedat, neque inter eum ac senatum conveniat, tu-
64 Cic. multus decernitur, Coss. cum C. Caesare proPr. eximie ornato mittuntur, qui Brutum armis obsidione liberent. Primo proelio Pansa vincitur et vul-
20 Aug. neratur, mox reparato per Hirtium damno omnibus copiis ad Mutinam (16. April.) congrediuntur. Antonius victus castrisque exutus in Galliam fugit ad M. Lepidum et L. Plancum. Sed cum Hirtius in pugna cecidisset, Pansa ex vulnere Bononiae decessisset, toto veteranorum exercitu potitur Caesar, ibique subsistit. D. Brutus, sua apud senatum gratia fretus, ei ne provinciam ingrediatur, interdicit.

Dum haec ad Mutinam geruntur, M. Brutus legiones in Macedonia Vatinio et C. Antonio volentes extorsit, Cassio Syria a M. Antistio et Statio Murco traditur; sed Trebonium Dolabella, per Asiam proficiscens, Smyrnae foede necat. Quapropter a senatu hostis judicatur, Bruto Cassioque provinciae, quas privato consilio occuparant, decernuntur simul cum imperio transmarinarum omnium.

Itaque *Caesar Octavianus* exacerbatus cum exercitu Romam revertitur, et senatu perterrito et ad adulationem prolapso XIV Cal. Sept. (19. August.), Consul cum Q. Pedio declaratur, 20 aetatis anno. Quaestione instituta *ex lege Pedia* omnes, quorum opera C. Caesar occisus esset, absentes damnantur, nominatim M. Brutus, C. Cassius, atque adeo Sex. Pompejus. Quibus rebus perfectis jam contra Antonium pergit, qui a M. Lepido receptus, adjunctis Asinii Pollionis copiis, cum 17 legg. Alpes superaverat, et D. Brutum, a L. Planco et suo exercitu desertum, Aquilejae captum occidi jusserat. Itaque cum exercitus in agrum Bononiensem descendissent, colloquium imperatorum instituitur: paciscuntur, ut *Caesar*, deposito consulatu, cum *Antonio et Lepido Triumvir* in quinquennium *reip. constituendae* fiat, provinciae distribuantur, et relicto in Italia Lepido, duo cum vicenis legg. interfectores Caesaris persequantur. *Proscriptio* instauratur, qua 2000 equites, 300 senatores interfectos tradit Appian. bell. civ. 4, 5. Inter hos *M.* et *Q. Cicerones* sunt (7. Dec.) Totae civitates affliguntur, quarum agri veteranis assignantur: hominum fugae ad Brutum et ad Pompejum fiunt: pecunia undique corraditur a Triumviris ad bellum cum adversariis gerendum. C. Carrinas et P. Ventidius extr. anno Coss. fiunt.

Triumphant *L. Plancus* de Gallis, *M. Lepidus* de Hispanis. Galli cisalpini ad jus reliquae Italiae traducuntur, ut Italia usque ad amnem Formionem ultra Tergeste extendatur.

a. Chr.	u. c.	
		Interim C. Cassius, Syria in potestatem redacta, Dolabellam Laodiceae captum ad mortem adigit, et cum Bruto, Thracibus victis, in Asiam transgresso Smyrnae de bello gerendo consultat. Inde diversi, ne qui a tergo hostes relinquantur, Cassius Rhodios, Brutus Lycios subigunt, et gravibus tributis imperatis bellum parant. P. Ovidius Naso Sulmonensis h. a. natus est XIII Cal. April.
42	712	Coss. *L. Munatius Plancus*, *M. Aemilius Lepidus II*, pro quo debuerat esse D. Brutus.) Antonius et Caesar Oct. cum exercitibus, frustra prohibente Murco, Cassianae classis praefecto, in Graeciam trajiciunt, et Macedoniam emensi contra Cassium et Brutum *in campo Philippensi* castra ponunt. Proelium fit incerto eventu, nam utrimque dextro cornu vincentes et Antonius et Brutus, castra adversariorum capiunt, sed Cassius, cum, suis amissis castris, etiam Brutum devictum putet, infelici errore, sibimet ipse mortem consciscit. Disjectum ejus exercitum Brutus colligit, et per viginti dies optimo consilio bellum ducens, hostes inopia premit, tandem militum vocibus cedens proelium committit, quo et ipse vincitur, fugae initio a Cassianis orto. Occiduntur multi nobiles juvenes, Brutus in fuga pertentatis militum animis, cum dimicare amplius nollent, voluntariam mortem obit. Ceteri, nisi qui ad Sex. Pompejum, qui jam occuparat Siciliam, evaserant, victoribus se permittunt, auctore *Messalla* (Cos. a. 31). Inde divisis legionibus, Antonius in Asiam proficiscitur, Caesar Italiam repetit. C. Asinius proCos. in Illyrico Parthinos tumultuantes vincit. H. a. XVI Cal. Dec. natus est Tib. Claudius Nero, qui post imperavit.
41	713	Coss. *L. Antonius* (Triumviri fr.), *P. Servilius Vatia Isauric. II.)* Caesari, plenum invidiae opus *agrorum veteranis dividendorum* aggresso, L. Antonius et Fulvia, M. Ant. uxor, se opponunt, quasi causam senatus populique Rom. defendentes. Quae res paulo post in bellum erumpit: L. Antonius, arcessitis ceteris ducibus Antonianis, Romam capit Lepidumque ejicit: sed a Caesare Perusiam compellitur, ibique obsessus tandem (ineunte a. inseq.) inopia ad deditionem adigitur. *(Bellum Perusinum.)* Interea Sex. Pompeji opes augentur, cui cum classe Cassiana Statius Murcus se adjungit, dum Domitius Ahenobarbus, nemini se submissurus, cum alia classe Ionium mare obsidet. Antonius per Asiam et Syriam proficiscens res facile componit (quo tempore *Herodes* et Phasaël, Antipae filii, Judaeorum tetrarchae instituuntur), Cleopatram, reginam Aegypti, Tarsum evocat, cujus consuetudine tantopere delectatur, ut eam in Aegyptum usque sequatur.
40	714	Coss. *Cn. Domitius Calvinus II*, *C. Asinius Pollio.* Qui cum abdicassent exeunte anno, suffecti sunt L Cornelius Balbus major, qui primus externorum hoc honore usus, nec ullis antea magistratibus functus est, et P. Canidius Crassus.) Caesar, Perusino bello confecto, ceteros duces et exercitus Antonianos partim in suam potestatem redigit, partim Italia expellit, ut Claudium Neronem Praetorium, ipsumque consulem Asinium, qui Domitium Ahenobarbum in partes traducit. Mox Caesar Galliam et Hispaniam sibi adjungit, Lepidumque cum 6 legg. in Africam mittit. Sed cum a M. Antonio sibi vereretur, Sex. Pompejum, Scribonia in matrimonium ducta et Claudia, Fulviae filia, dimissa, sibi conciliare studet. Frustra. Nam Pomp. Antonium adjuvare mavult, qui jam in Italiam trajectus Brundisium obsidet. Sed priusquam apertum bellum existat, ipso Caesaris

a. Chr. | u. c.

exercitu flagitante, pax *foedere Brundisino* restituitur, et Antonii nuptiis cum Octavia, Caesaris sorore, C. Marcelli vidua, firmatur.

Interea, T. Labieno exule duce, Parthi in Syriam impressionem faciunt, eamque, sola urbe Tyro excepta, facile occupant. Eorum auxilio Antigonus, Aristobuli filius, Judaeus, Hierosolyma in suam potest. redigit, Phasaëlem et Hyrcanum, Pont. Max., capit. *Herodes* Romam confugit et ab senatu Rom. *Rex Judaeae* declaratur.

Q. Salvidienus Rufus Cos. design. quod contra Caesarem conjuravit, interficitur.

39 | 715 | Coss. *L. Marcius Censorinus, C. Calvisius Sabinus.)* Populo Rom. efflagitante, Tresviri de pace cum Sex. Pompejo agunt: ipsi duces in litore
24 Aug. maris ad promontorium Misenum collocuti, paciscuntur, ut in alterum quinquennium Lepidus, Antonius, Caesar IIIviri reip. constit. essent, Pompejus in totidem annos Siciliam, Sardiniam, Corsicam cum Achaja proCos. obtineret, proscripti qui apud Pomp. essent, restituerentur, ipsi ex paternis bonis septingenties solveretur. Tum multi cives ad lares suos redeunt.

Antonius in Graeciam transgressus, Athenis luxuriae se dat, dum P. Ventidius, Labieno et Parthis victis, Ciliciam et Syriam recuperat.

Caesaris auspiciis Cn. Domitius Calvinus Cerretanos in Hisp. domat, M. Agrippa in Gallia res prospere gerit, Rhenumque alter post Caesarem transit, Ubios intra fines imperii Rom. recipit.

Triumphat C. Asinius de Parthinis, e manubiis atrium libertatis aedificandum et prima bibliotheca publica instruendum curat.

38 | 716 | Coss. *Ap. Claudius Pulcher, C. Norbanus Flaccus.)* Pax cum Sex. Pompejo denuo turbatur, cum neque Antonius Achaja illi cedat, et Menodorus libertus Pomp. ad Caesarem transeat, eique Corsicam insulam cum tribus legg. et 60 navibus tradat. Itaque Caesar, quamquam non adjutus ab Antonio, bellum suscipit, sed magno detrimento accepto, cum bis classis in freto Siculo perisset, mari abstinere cogitur. Idem h. a. Liviam abductam a Ti. Claudio Nerone, repudiata Scribonia, in matrimonium ducit, quae cum praegnans esset, mox Claudium Drusum in domo Caesaris parit.

P. Ventidius in Syria Pacorum, Orontis Parthorum regis filium, Euphratem transgressum, cum exercitu caedit. Spolia victoriae legit Antonius, cujus sub auspiciis reportata est, sed triumphat Romae Ventidius.

H. a. 67 Praetores fuisse traduntur, cum alii in aliorum locum sufficerentur.

37 | 717 | Coss. *M. Agrippa, L. Caninius Gallus* abdicavit, in ejus l. fact. *T. Statilius Taurus.)* Discordia denuo inter Antonium et Caesarem orta per Octaviam componitur. Imperatores cum primum per amicos inter se expostulassent, ipsi Tarenti congrediuntur, et Caesar duas legiones Italicas Antonio ad bellum Parthicum tradit, accipit ab illo 100 naves rostratas, vid. Appian. bell. civ. V, 93 sq.

M. Agrippa, Caesaris amicus, rei navali praepositus magno studio naves comparat, portum Julium, Lucrino et Averno lacubus cum mari conjunctis, efficit, in eoque 20000 servos manumissos remigare instituit. (Ea opportunitate etiam crypta Neapolitana per montem Pausilypum facta videtur per Coccejum.)

C. Sosius, Antonii legatus, Hierosolyma post 5 mensium oppugnationem capit, de Antigone supplicium sumit, *Herodem* regem instituit.

a. Chr. a. c.

36 718 Coss. *L. Gellius Publicola, M. Coccejus Nerva, suff. L. Munatius Plancus II, P. Sulpicius Quirinus.)* Caesaris adversus Sex. Pompejum expeditio, Calvisio duce suscepta, rursus irrita cadit vi tempestatum et perfidia Menodori. 27 Aug. Tandem *Agrippa* ab Hiera insula trajicit et Tyndaridem in Sicilia capit, eodem tempore L. Cornificius et ipse Caesar circa Tauromenium appellunt, sed haud pari cum felicitate: nam classis cum Caesare rediens ab hostibus vexatur, exercitus paene opprimitur. Omnia Agrippae virtute et legionum a Caesare submissarum numero (21) emendantur. Altera parte Lepidus, ex Africa trajectus, multas urbes recipit. Bellum ad Mylas decernitur proelio navali inter Agrippam et Pompejum, quo victus hic, amissis fere omnibus navibus, in Asiam fugit et Mytilenis hiemat, deditionis leges cum M. Antonio agitans. Messanam absente forte Caesare *M. Lepidus* cum legionibus Pompejanis in dicionem accipit, quo praesidio 22 legg. ferox Sicilia Caesarem decedere jubet. Sed a suis ipse militibus contemptus sine sanguine legionibus et *omni potestate privatus*, Circejos in perpetuum relegatur; etiam Africa, misso Statilio Tauro, Caesar potitur. His gestis rebus, dimissis callide veteranis, Caesar Idib. Novemb. ovans Romam redit. (Urbi Caesare absente praefectus fuerat *C. Cilnius Maecenas*, Eq. Rom., Q. Horatii Flacci patronus.)

M. Antonius cum 16 legg. impressione in Mediam facta bellum Parthis infert, quos dum recedentes persequitur, duae legg. castris et impedimentis praesidio relictae conciduntur, ipse molestissimo itinere, vexatus ab hostium equitibus, redire cogitur; lenimen doloris ex consuetudine Cleopatrae quaerit.

H. a. III Id. Maj. mortuus est C. Sallustius Crispus, rerum Rom. florentissimus auctor.

35 719 Coss. *L. Cornificius, Sex. Pompejus, Sex. fil.)* Sex Pompejus, Cn. Magni filius, quietis impatiens copiis collectis in Asia bellum molitur, sed a ducibus Antonianis C. Furnio et M. Titio in Phrygia oppressus necatur. In Italia Caesar, seditione veteranorum oppressa, Japydibus ac Pannoniis bellum infert, eorumque terras devastat.

34 720 Coss. *L. Scribonius Libo, M. Antonius II* absens, ipsis Cal. Jan. abdic. et suff. *L. Sempronius Atratinus*, ex Cal. Jul. *Paullus Aemilius* et *C. Memmius*, ex Cal. Novemb. *M. Herennius.)* Idem Dalmatas rebellantes domat, Salonam, caput gentis, incendio delet.

Antonius Artavasden, Armeniae regem, quem in bello Parthico proditionis suspectum habuerat, fraudulenter aggressus in vincula conjicit, regnum in suam potestatem redigit, deque his rebus gestis triumphum agit Alexandriae. Cleopatram, quam palam pro uxore habet, Reginam regum publice appellat, atque ejus filiis, partim ex Caesare, partim ex ipso susceptis, regna pollicetur.

33 721 Coss. *C. Julius Caesar Octavian. II,* Calend. Januariis abdicat, suff. *P. Autronius Paetus, L. Volcatius Tullus*, ex Cal. Jul. *C. Fontejus Capito* et *M'. Acilius*, aliique complures. Antonius societatem cum rege Medorum init, jam auxilia ad bellum cum Caesare faciendum quaeritans. Nam Octaviam uxorem, Roma ad ipsum componendae discordiae causa profectam, Athenis subsistere jubet, totumque se Cleopatrae amoribus dedit.

Caesar legiones suas exercitatas tenet, Dalmatas, denuo a Statilio Tauro fractos, ipse ad stipendium solvendum adigit; urbem Romam

a. Chr.	a. c.	
		M. Agrippa, ultro suscepto *Aedilitatis* onere, privato sumptu ornat, cloacas repurgandas curat, aquam Juliam Romam ducit.
32	722	Coss. *Cn. Domitius Ahenobarbus, C. Sosius* — ex Cal. Jul. *L. Cornelius,* ex Cal. Novemb. *M. Valerius.)* Inimicitiae Triumvirum in *apertum bellum* erumpunt. Antonius Octaviae repudium mittit, Caesar gravibus in senatu et contione orationibus habitis, recitatoque Antonii testamento, perficit ut imperium illi abrogetur, et Cleopatrae bellum indicatur. Ambo Coss. multique alii, qui Antonio faverent, ad eum proficiscuntur, Caesare non impediente: contra Antonii partes deserunt L. Plancus, M. Titius, M. Silanus. Utrimque copiae pedestres et navales contrahuntur, neque tamen Anton. Cleopatram a se dimittit, sed cum ea Ephesi Athenisque luxuriose vivit, Patris hiemat in Achaja. Romae mortuus est h. a. septuagesimo septimo aetatis anno T. Pomponius *Atticus,* M. Tullii amicitia clarus.
31	723	Coss. *C. Julius Caesar Octavian. III, M. Valerius Messalla Corvinus* (nobilis orator) — ex Cal. Maj. *M. Titius,* ex Cal. Oct. *Cn. Pompejus.)*
	31 Aug.	Exercitus Caesarianus in Epirum trajicitur, castraque ad sinum Ambracium ponit, ubi postea Nicopolis urbs condita, classis 250 navium, cum ab Antoniana et numero et magnitudine navium superetur, remigio praestat. Tamen Antonius, in gratiam Cleopatrae classe decernere statuit, *proelium committitur IV Non. Sept. in ostio sinus Ambracii ad promont. Actium.* Vincunt Caesariani, duce Agrippa. Fugae initium Cleopatra facit eamque Anton., oblitus officii, sequitur. Relicta classis diu virtute militum se defendit, donec injectum ignem metuens deditur. Pedestris exercitus 19 legionum per 7 dies Antonium expectat, neque Caesaris pollicitationibus movetur, sed postquam Canidius Legatus, nunciis Antonii allatis, per Macedoniam in Asiam ducere exercitum jussus est, deditionem faciunt: Canidius profugit.
30	724	Coss. *C. Julius Caesar Octavian. IV, M. Licinius Crassus* — ex Cal. Jul. *C. Antistius Vetus,* ex Id. Sept. *M. Tullius Cicero,* ex Cal. Nov. *L. Saenius.)* Caesar consulatum in Asia init, sed hiberna navigatione in Italiam redit, seditionum comprimendarum causa; eadem celeritate revecto Syria a Didio, legato Ant., deinde Pelusium deditur, mox Antonium et classis et equitatus deserit. Quo facto et falso mortis reginae nuntio allato, ille semet ipse interimit, idem Cleopatra facit, postquam se a Caesare non servari nisi ad triumphum intellexit. Antyllus, Antonii ex Fulvia et Caesario, Caesaris Dict. et Cleopatrae filii, interficiuntur, ceteros Antonii liberos Octavia et servat et educat. Ex Antonii amicis solis P. Canidio et Cassio Parmensi, *qui solus interfectorum Caesaris adhuc supererat,* non ignoscitur. Aegyptus in prov. formam redigitur, eique Cornelius Gallus, eques Rom., securitatis publicae causa, praeficitur: praeda tanta est, ut et militibus ceterisque quidquid debetur, facile Caesar persolvere possit. Sami hibernat, dum Romae certatim novi honores excogitantur, quibus ultra civilem modum tollatur. Hic igitur *primus annus est Imperii CAESARIS (AUGUSTI),* quartusdecimus post ejus primum consulatum. Romae Statilius Taurus primum theatrum lapideum suis sumptibus absolvit.

Periodus sexta, ab inito CAESARIS AUGUSTI Imperio usque ad Marci Imperatoris mortem, anno post Christum natum 180.

a. C.	u. c.	Imp.	
29	725	2	*Quintum consulatum (*collega *Sexto Appulejo)* Caesar Sami init. Romae Calendis Jan. senatus in ejus acta jurat, novo more, sed posthac saepe revocato. Alia in ejusdem honorem decernuntur, ut ei liceat in omnibus judiciis suam sententiam absolventibus adjicere, sacerdotum collegia, quem ad numerum videatur, augere, *Janum claudere,* alia. In urbem redit mense Sextili (qui mensis ab a. 746 Augustus vocatur) et triumphum agit triplicem, primum de Pannoniis et Dalmatis, alterum navalem, tertium de Aegypto. *Imperator perpetuo cognomine appellatur.*
28	726	3	*Sextum consulatum* Caesar cum *M. Agrippa* iterum Consule gerens remp. prudenter componere aggreditur. Censuram agens, assumpto M. Agrippa collega, senatum severe legit, nominibus fere 200 expunctis, sed idem cum censum senatorum ampliasset, non habentibus benigne explet. Patriciorum numerum lege Saenia auget, aedes sacras vetustate collapsas (82) reficiendas curat, aedem Apollinis Palatini dedicat, Mausoleum condit. Aerarii curam ad Praetores aut praetura functos transfert. Ipse *Princeps senatus* renuntiatur: lustro post annum alterum et quadragesimum (cf. a. 70) condito 4,164000 cives censos esse ipse tradidit.
27	727	4	Coss. *Imperat. Caesar VII, M. Agrippa III.)* A. d. VII Id. Jan. Caesar in senatu orationem quasi imperium depositurus habet, sed mox ipsis Idibus in decennium sibi *prorogari* patitur, id quod quater posthac repetitur, dum modo in quinquennium, modo in decennium illud quasi onus suscipit. Sed *provincias pacatiores senatui reddit,* in quas quotannis ex senatu Proconsules mitterentur, *sibi retinet* ferociores, et in quibus validis exercitibus opus esset, *Lusitaniam, Hispaniam Tarraconensem, Gallias, Ciliciam, Syriam cum Phoenice et Cypro, Aegyptum,* quibus paulo post, permutatione facta, additur *Dalmatia.* In eas legati Caesaris pro Praetoribus mittuntur, tempore non definito. L. Munatii Planci sententia Caesari novum cognomen *Augusti* tribuitur. M. Agrippa Pantheon dedicat. Messalla Corvinus 7 Cal. Oct. ex Gallia (Aquitanica) triumphat.
26	728	5	*Octavum consulatum* Tarracone init, quo ad componendum provinciae statum a. superiore profectus erat, collega *T. Statilio Tauro II.* Cornelius Gallus, olim Aegypto praefectus, quod multa contra Augustum et dixit et fecit, condemnatus semet ipse interimit, Romae M. Egnatius Praetor eodem crimine convictus in carcere necatur. Septa Julia in campo Martio ab Agrippa dedicantur, Dio Cass. 53, 23. Cf. Cic. ad Atticum 4, 16 fin.
25	729	6	Coss. *Caesar Augustus IX, M. Junius Silanus.)* Augustus in Hispania bellum adversus *Cantabros* et Astures suscipit, sed aeger Tarraconem reversus, ejus rei curam C. Antistio, T. Carisio legatis committit: domitis illis gentibus, veteranorum colonia Augusta Emerita in Lusitania conditur. Salassi, gens inalpina, numquam satis pacata, per A. Terentium Varronem, cum rebellasset, paene deletur: in eorum agro Augusta Praetoria (Aosta) conditur. Janus iterum Aug. nomine clauditur.

Gal-

a. C.	u. c.	Imp.	
			Gallo-Graecia cum Lycaonia, Amynta rege mortuo, in provinciae formam redigitur. Juba, filius Jubae olim regis, Gaetulorum rex fit. Romae nuptiae M. Marcelli, Augusti sororis filii, cum Julia, principis filia, celebrantur. P. Virgilius Maro poëta, absolutis Georgicis, Aeneidem incipit, cujus coepti carminis famam celebrat Sex. Propertius.
24	730	7	Coss. *Caesar Augustus X, C. Norbanus.)* Augustus per morbum absens a senatu *omnibus legibus solvitur*. Cantabri et Astures, digresso Romam Augusto, rebellantes cito in potestatem rediguntur. Aelius Gallus, Aegypto praefectus, expeditionem in Arabiam felicem suscipit, sed cum morbi ingruerent, multis amissis militibus, reverti cogitur.
23	731 Aug. 40	8	*Undecimo hoc consulatu* Augustus sese abdicat, ac L. Sestium sufficit, quamquam olim M. Bruti partes secutum: collega *Cn. Pisone.* Dictaturam sibi oblatam a populo constanter deprecatur, sed *imperium proconsulare* et (v Cal. Jul.) *tribuniciam potestatem perpetuam* accipit: ac simul decernitur, ut in omnibus provinciis majorem habeat potestatem, quam quicunque iis praesit. Gravissimo morbo correptus in vitam revocatur ab Antonio Musa medico, sed eadem curatione adhibita sex mensibus post, aetatis anno vicesimo, *mortem obit M. Marcellus*, Augusti gener, tum maxime Aedilis.
22	732	9 Tr. pot. 2	Coss. *M. Claudius Marcellus, L. Arruntius.)* Fannii Caepionis et Licinii Murenae conjuratio contra Augustum detegitur et vindicatur. Censura perpetua non accepta, Censores creat *L. Munatium Plancum, Paullum Aemilium Lepidum*, ultimos hos ambos ex privatorum numero. Cantabri denuo rebellant.
21	733 Aug. 42	10	Coss. *M. Lollius, Q. Aemilius Lepidus.)* Initio anni Romae tumultus fuit, cum in locum absentis Augusti consulatumque deprecantis vix tandem Q. Lepidus factus est. Itaque *Augustus in Orientem profecturus* M. Agrippam urbi praeficit, eundemque sibi generum assumit, data in matrimonium *Julia*, vidua Marcelli: Syracusis et alibi in Sicilia colonias veteranorum collocat, Graeciae res ordinat, Sami hibernat. Triumphat L. Sempronius Atratinus proCos. ex Africa.
20	734	11	Coss. *M. Appulejus, P. Silius Nerva.)* Samo Augustus per Asiam in Syriam proficiscitur: Phraates rex Parthorum metu imminentis belli captivos et signa, olim Crasso et M. Antonio adempta, remittit. Indi amicitiam Rom. missis legatis expetunt. *Tigranes* in regnum Armeniae per Tiberium Neronem, Augusti privignum, instituitur. Aug. Samum in hiberna redit.
19	735	12	Coss. *C. Sentius, Q. Lucretius:* ex Cal. Jul. *M. Vinicius.)* Augusto IV Id. Oct. (quo die propterea Augustalia aguntur) Romam reverso novi honores decernuntur, uti *perpetua potestate consulari* esset, sella curuli medius inter Coss. sederet, 12 fascibus uteretur, praefecturam morum in quinquennium gereret. Triumphat L. Cornelius Balbus proCos. ex Africa. Agrippa, Galliis pacatis, in Hisp. profectus Cantabros a C. Furnio caesos domat ac montibus deducit. Triumphum decretum non accipit, ne gravis Augusto fiat, cavens: aquam Virginem Romam ducit. Hoc. a. x Cal. Oct. *P. Virgilius Maro* poëta mortem obiit Brundisii ante expletum 51. aetatis annum, neque multum ei supervivit *Tibullus*.

a. C.	u. c.	Imp.	
18	736	13 Tr. pot. 6	Coss. *P. Cornelio Lentulo Marcellino, Cn. Cornelio Lentulo* imperium in alterum quinquennium Augustus sibi prorogari patitur, Agrippam in idem tempus collegam tribuniciae potestatis assumit: senatum ad 600 redigit. Agrippa *ludos quinquennales* propter Augusti principatum facit, unde originem acceperunt.
17	737	14	Coss. *C. Furnio, C. Junio Silano* ludi saeculares celebrantur (Horatii carmen). Cf. Ernest. ad Tacit. Ann. xi, 11.
16	738	15	Coss. *L. Domitius, Cn. fil. L. nep., Cn. Scipio.)* Augustus in Galliam profecturus ad reparandam cladem, quam M. Lollius a Germanis acceperat, Statilium Taurum urbi praeficit, Agrippa tum forte in Asia absente. *Herodes*, rex Judaeus, Agrippam colit: Nicolaus Damascenus, rhetor, utriusque gratia floret.
15	739	16	Coss. *M. Livius Drusus Libo, L. Calpurnius Piso.)* Dum Aug. in Gallia commoratur, Tiberius et Drusus *Nerones* Raetos et Vindelicos in Alpibus Tridentinis subigunt. Etiam cum Germanis, obsidibus acceptis, pax componitur.
14	740	17	Coss. *M. Licinius Crassus, Cn. Cornelius Lentulus.)* M. Agrippa rebus Bosporanorum compositis triumphum sibi decretum recusat, *ornamentis triumphalibus* contentus, quod deinde pro exemplo habitum, ne quis praeter principem ejusque filios verum triumphum ageret.
13	741 Aug. 50	18	Coss. *Ti. Claudius Nero, P. Quinctilius Varus.)* Aug. e Gallia, relicto Druso Nerone, revertitur, etiam Agrippa ex Asia, quo a. 17. cum Julia uxore profectus erat, Romam redit. Aug. theatrum Marcelli, L. Cornelius Balbus theatrum alterum lapideum suum dedicat, Dio 54, 26. (Plin. nat. hist. 8, 17 Marcelliani dedicationem a. 11. fuisse tradit.)
12	742	19	Coss. *M. Valerius M. f. Messalla Barbatus Aemilianus, Q. Sulpicius Quirinus.)* Augustus, mortuo M. Lepido, qui triumvir fuit, pridie Non. Mart. *pontificatum maximum* suscipit. *M. Agrippa*, insigne reip. columen, annum agens 51. morbo *decedit*, sed ejus ex Julia filios, Gajum et Lucium, Augustus sibi adoptaverat. Augusti privignorum, alter Tib. Illyrico praeest et Pannonios rebellantes coercet, alter Drusus Rheno in Oceanum devectus, Frisiis subactis, Chaucorum fines vastat.
11	743	20	Coss. *Q. Aelius Tubero, Paullus Fabius Maximus.)* Juliam, Agrippae viduam, Augustus Tiberio Neroni in matrimonium dat, nolenti: nam dimittenda erat Vipsania (Agrippae filia, sed ex Marcella, priore uxore), ex qua Drusum filium susceperat. (Sueton. Tib. c. 7.) Drusus Nero absens praetura fungens Germaniam, quatenus Romanis armis pervia est, praesidiis castellisque firmat.
10	744	21	Coss. *Julus Antonius*, triumviri filius, *Q. Fabius Maximus.)* Augustus in Lugdunensi Gallia commorans per Tiberium et Drusum privignos bellum administrat, et una cum illis Romam sub finem anni revertitur.
9	745 Aug. 54	22	Coss. *Nero Claudius Drusus, T. Quinctius Crispinus.)* Tiberius, Dalmatis pacatis Pannoniisque subactis, ovans urbem intrat, sed non multo post *Drusus*, ejus frater, in Germaniam reversus, cum ad Albim usque cum exercitu penetrasset, ex fractura cruris *moritur*. Ad hunc ferme annum *T. Livius* celeberrimum historiae Rom. opus perduxit, ipse a. demum 18. p. Ch. mortuus.
8	746	23	Coss. *C. Marcius Censorinus, C. Asinius Gallus*, Pollionis f.) Tiberius

a. C.	u. c.	Imp.	
		Tr. pot. 16	Nero in Galliam adv. Germanos fratris loco extra ordinem mittitur, ipso prosequente Augusto. *C. Maecenas*, eq. Rom., principi familiarissimus, *moritur*, eodemque anno etiam *Q. Horatius Flaccus*, poëta, paulo ante expletum 57. vitae annum.
7	747	24 Tr. pot. 17	Coss. *Tib. Claudius Nero II*, ab Augusto in consortionem tribuniciae potestatis assumptus, *Cn. Calpurnius Piso*, Gnaei Consulis a. 23 filius.) *Hoc anno ad finem vergente JESUS CHRISTUS natus est*, quod argumentis ex historia et astrologia collectis probatur ab Idelero Chronol. II. p. 399 sqq. Tiberius iterum triumphat, sed in Germaniam redit. *Dionysius* Halicarnassensis historiam absolvit.
6	748	25	Coss. *D. Laelius Balbus, C. Antistius Vetus.)* Tiberius cum ab Augusto in Armeniam mitteretur, ubi res post Tigranis mortem perturbatae fuerunt, id negotium deprecatus, invidiae C. et L. Caesarum evitandae causa, *Rhodum* tanquam in exilium specie studiorum *secedit*, relictis Romae et uxore, cujus mores ferre non posset, et filio Druso.
5	749	26	*Duodecimum hunc consulatum* suum (collega L. Cornelio Sulla) *Augustus* ultro petivit, ut Gajum filium sive nepotem suum toga virili sumpta in forum ipse deduceret. Eundem principem juventutis designat.
4	750	27	Coss. *C. Calvisius, L. Passienus.)* Aprili mense ineunte *Herodes*, rex Judaeae, moritur, cujus regnum inter tres filios Archelaum, Philippum, Antipam dividitur.
3	751	28	Coss. *L. Cornelius Lentulus, M. Valerius Messalinus.)* Hoc ferme anno, quo Servius Galba, qui postea imperavit, natus est, Messalla Corvinus, orator, 70 annos natus, itemque M. Porcius Latro, nobilissimus eloquentiae professor, obierunt. Huic proximus aetate rhetor Q. Curtius Rufus.
2	752 Aug. 61	29 Tr. pot. 22	Coss. *Caesar August. XIII, M. Plautius Silvanus*, cujus extat sepulcrum prope Tibur.) Forum Augusti cum templo Martis Ultoris dedicatur, naumachia in circo Flaminio editur. *Ovidius* libros de arte amandi absolvit. *Julia*, Augusti filia, Tiberii Neronis uxor, propter libidines et adulteria in Pandatariam insulam *relegatur*, adulteri Julus Antonius, T. Quinctius Crispinus, Ap. Claudius, Sempr. Gracchus morte aut exilio puniuntur.
1 post Chr. nat.	753	30	Hoc anno, Coss. Cosso (alii Cn.) Cornelio Lentulo, L. Calpurnio Pisone, *secundum aeram vulgarem* (quamvis ejus auctor Dionysius Exiguus nativitatem Christi in a. inseq. posuisse videatur, vid. Ideler. Chron. II. p. 384), *JESUS CHRISTUS* in Judaea nascitur, anno post mundum creatum secundum Petavium 3983. Gajum, filium suum majorem, Augustus in Asiam dimittit.
1	754	31	Coss. *C. Caesar,* Augusti fil. et nep., *L. Aemilius Paullus,* Augusti progener, quippe qui Juliam, Agrippae et Juliae filiam, Augusti neptem, in matrimonio haberet.
2	755	32 Tr. pot. 25	Coss. *M. Vinicius, P. Alfenus Varus.)* *Tiberius Nero* suis et matris precibus tandem impetrat, ut Romam *redire* post secessum septem annorum liceat. Filium minorem Augusti, Lucium Caesarem, Consulem designatum, in Hispanias missum repentina vis morbi Massiliae opprimit. C. Caesar, cui rector M. Lollius, consularis, additus est, Ariobarzanem in regnum Armeniae instituit, ultro cedente Phraate Partho.

p.C.	u. c.	Imp.	
3	756	33	Coss. *L. Aelius Lamia, M. Servilius.)* In Germania denuo bellum ingens exardescit, Vell. 2, 104.
4	757 Aug. 66	34	*Sex. Aelio Cato, C. Sentio Saturnino* Coss. etiam Lucius Caesar, per insidias ab Armenio hoste vulneratus, in Lycia moritur. *Augustus* igitur *filiis orbatus*, simul cum Agrippa Postumo, *Tiberium adoptat*, et, iterum tribuniciae potestatis consortem factum, legionibus Germanicis praeponit. Sed idem antea Germanicum, Drusi Neronis ex Antonia minore filium, sibi adoptare jussus erat, quo firmioribus fundamentis principatus insisteret. In Germania res feliciter gesta a Tiberio et Sentio Saturnino, Visurgis transitus, Cherusci recepti, hiberna ad caput Luppiae amnis collocata; interfuit huic et reliquis expeditionibus *Vellejus* Paterculus, praefectus equitum aut legatus, cf. ejus histor. II, 104. Lex Aelia Sentia manumittendi modum terminat. Conjurationem Cn. Cornelii Cinnae, Pompeji Magni ex filia nepotis, Aug. detegit, sed homini clementer ignoscit, Consulem adeo in a. seq. designat.
5	758	35	Coss. *L. Valerius Messalla Volesus, Cn. Cinna.)* In Germania, adeo jam conciliata Romanis, ut hiberna legionum ferret, Tiberius, Cauchis receptis fractisque Langobardis, vastando usque ad Albim penetrat, eodemque flumine subvectam classem exercitu jungit. Tiberius quartum, Augustus quintumdecimum imperator appellatur, C. Sentius triumphalibus ornamentis donatur. H. a. Asinius Pollio in villa Tuscul. obit, 80. aetatis anno, orator et historicus belli civilis, item poëta tragicus.
6	759	36 Tr. pot. 29	Coss. *M. Aemilius* L. f. (Consulis a. 726) *Lepidus, L. Arruntius* (scriptor belli Punici sec.). Suff. C. Atejus Capito, nobilis Ictus et M. Antistii Labeonis aemulus, C. Vibius.) Romae *Aerarium militare* instituitur, ex quo certa missionum praemia veteranis solvantur: ad eum usum, praeter centesimam rerum venalium, etiam novum vectigal, vigesima hereditatum, invenitur. Erant enim tum 25 legiones civium Romanorum, 9 cohortes praetorianae (circ. 10000 mil.), 3 urbanae. *Judaea* et *Samaria* relegato propter crudelitatem in subditos Ethnarcha Archelao, *Syriae provinciae adjiciuntur.* In Germania bellum adversus Maroboduum, regem Marcomannorum, dum C. Sentius per silvam Hercyniam penetrat, a Danubio movet Tiberius, sed ex cursu victoriarum contra *Pannonios* et *Dalmatas rebelles* revocatur, qui duce Batone oram maritimam usque ad Apolloniam depopulabantur. Vell. 2, 108 sqq.
7	760	37	Coss. *A. Licinius Nerva Silanus, Q. Caecil. Metell. Creticus.)* Tiberius Caesar et Germanicus 15 legionibus bellum difficillimum adv. *Dalmatas* eorumque socios *Pannonios* gerunt, Sisciae hibernant. Roma Agrippa Postumus, Augusti nepos, stolide ferox, in Planasiam insulam relegatur.
8	761	38	Coss. *M. Furius Camillus, Sex. Nonius Quinctilianus.)* Ab eisdem Romanis ducibus et M. Lepido Pannonii ad pacem petendam adiguntur.
9	762 Aug. 71	39 Tr. pot. 32	Coss. *C. Poppaeus Sabinus, Q. Sulpicius Camerinus.)* Romae inter hujus belli curas, jussu Augusti, *lex Papia Poppaea* fertur (ita appellata ex nominibus Coss. suffectorum M. Papii Mutili, Q. Poppaei Secundi, qui frater Consulis ordinarii est) de maritandis ordinibus, deque poenis coelibatus et orbitatis, qua *Julia* lex, saepius antea repetita, severius ac diligentius sancitur. Julia, Augusti neptis, Aemilii Paulli uxor, adulterii convicta, in insulam Trimerum ad litus Apuliae ejicitur. *P. Ovidius Naso* poëta Tomos in Pontum relegatur.

p.C.	u. c.	Imp.	
			Tiberius, confecto bello Pannonico, etiam Dalmatas (Pirustas et Desidiatas) per montium latebras consectatur, et magno tandem labore Batonem regem ad deditionem adigit. Verumtamen eodem ferme tempore in Germania *P. Quinctilius Varus* cum tribus integris legionibus ab *Arminio*, Cheruscorum duce, inter Amisiam et Luppiam amnes conciditur. Quae clades tanta videtur, ut dilato triumpho delectuque severe acto,
10	763	40	Coss. *P. Cornelio Dolabella* et *C. Junio Silano*, Tiberius ipse in Galliam mittatur, qui, omni cautione adhibita, Germaniam denuo Romanis aperit.
11	764	41	Coss. *M. Aemilius Lepidus, T. Statilius Taurus.)* Tib. et Germanicus Caesares etiam h. a. Rhenum transeunt, et in Germania usque ad auctumnum morati, non occurrentibus hostibus, revertuntur.
12	765	42	*Germanico Caesare, C. Fontejo Capitone* Coss. Tiberius, Imperator septimum, ex Pann. Dalmatisque triumphat. Antii prid. Cal. Aug. nascitur C. Caesar Caligula, Germanici filius.
13	766 Aug. 75	43 Tr. pot. 36	Coss. *C. Silius, L. Munatius Plancus.)* Augustus, senectute gravis, rursus Imperium in decennium suscipit, sed Tiberium jam aperte successorem sibi substituit: ei tribunicia potestas prorogatur, et lex per Coss. fertur, ut communiter cum Augusto provincias administret, ac simul censum agat. Germanicus Caesar Galliae et 8 legionibus Germanicis praeficitur.
14	767	44	Coss. *Sex. Pompejus, Sex. Appulejus.)* Lustro condito censa civium capita 4,197000. Cassius Severus, orator ingeniosus, sed maledicus et famosorum libellorum auctor, relegatur, Euseb. Cf. Tac. Ann. 1, 72. 4, 21. Augustus a. d. XIV Cal. Sept. (19. Aug.) 76. vitae anno paene expleto, trib. potestatis 37. incepto, Nolae in Campania *decedit.*
		1	*TIBERIUS*, 56 annos natus, imperium nece Agrippae Postumi auspicatur, sed senatum, post Augusti sepulturam et *coelestes honores decretos*, diu ficta modestia ludit. *Comitia magistratuum creandorum a populo ad senatum transferuntur*, 12 Praetorum ipse princeps tertiam partem, sine repulsa accipiendorum, commendat. In ceteris quoque civiliter agit: itaque legionum Pannonicarum, duram militiam inique ferentium, seditio facile comprimitur, et in Germania inferiore *Germanicus*, cum a legionibus odio Tiberii, ut remp. ipse capesseret, urgeretur, insigne pietatis erga illum specimen edit. Legionum crimina sanguine hostium deleturus felicem adv. Germanos expeditionem suscipit. Julia, filia Augusti, Rhegii mortem obit. (Tacit. Ann. 1, 1—54.)
15	768	2	Coss. Drusus Caesar, C. Norbanus Flaccus: Tac. Ann. 1, 55—fin. libri.) *Germanicus* Cattorum agros depopulatus usque in Cheruscos penetrat, et legionum Varianarum ossa in silva Teutoburgiensi condit. Sed exercitus Rom. in reditu damno per hostes tempestatesque afficitur.
16	769	3	Coss. T. Statilius Sisenna Taurus, L. Scribonius Libo: Tac. Ann. 2, 5—41.) Germanicus ultima hac adv. Germanos expeditione suscepta, per Oceanum ad Amisiam amnem vehitur, Angrivarios per Stertinium legatum in deditionem accipit, Visurgim transit, Cheruscos et ipsum Arminium ducem duobus proeliis (prope Bremam, quae hodie vocatur) vincit, sed in reditu ea pars copiarum, quae navibus erat imposita, tempestate affligitur. Cupientem in provincia manere Germanicum Tib. revocat. Romae *majestatis judicia* exerceri, *delatores* ingravescere coeperunt, quorum prima victima cadit L. Scribonius Libo, Praetor. Clemens,

p. C.	u. c.	Imp.	
			Agrippae Postumi servus, dominum interemptum se simulans, in ipso initio rerum novarum per Sallustium Crispum opprimitur.
17	770	4	Coss. C. Caecilius Rufus, L. Pomponius Flaccus: Tac. Ann. 2, 41—52.) Germanicus, Romam cum magna hominum veneratione reversus, de Cheruscis Cattisque et Angrivariis celebrem triumphum ducit, *mox in Orientem mittitur.* Fugerat enim Vonones, rex Parthorum, ab Artabano ejectus, in Armeniam, et Archelaus, Cappadociae rex, Romam evocatus decesserat: Asiae urbes duodecim terrae motu afflictae erant.
			Germanis ad civile bellum conversis Cherusci et Langobardi, Arminio duce, Maroboduum, veterem Marcomannorum aliarumque gentium regem, ita premunt, ut a Romanis auxilia petere coactus sit: mittitur Drusus, ut ex propinquo Illyrico eos motus speculetur.
			In Africa bellum cum Tacfarinate, Numida, qui apud Romanos militiae usum didicerat, geri coeptum est, multis demum annis post sepultum.
			Tomis in exilio P. Ovidius poëta decedit.
18	771	5	Coss. Tiberius Caesar Augustus III (suff. L. Sejus Tubero), Germanicus Caes II: Tac. Ann. 2, 53—58.) Germanicus Cappadociam et Commagenen in provinciae formam redigit, Armeniis volentibus Zenonem (Artaxiam) regem imponit, sed occultis inimicitiis a Cn. Pisone, quem Tiberius eam ipsam ob causam Syriae praefecerat, petitur.
19	772	6	Coss. M. Silanus, L. Norbanus: Tac. Ann. 2, 58—fin. libri.) Judaei, nisi qui religiones suas exuerint, Scto. Roma et Italia pelluntur. Maroboduus e regno pulsus in Italiam venit et permissu Tiberii Ravennae consenescit, sed eodem hoc a. etiam Arminius, in flore aetatis, dolo propinquorum, tamquam regnum affectans, occiditur.
			In Oriente *Germanicus*, cum ex Aegypto in Syriam redisset, apertas jam inimicitias cum Cn. Pisone gerere cogitur, cujus fraude se in morbum incidisse putat. Eum decedere provincia cum jussisset, *moritur* 34. aetatis anno, ingenti omnium, praeter ipsius patris, maerore. Piso provinciam armis recuperare conatus a C. Sentio, legato Germanici, repellitur.
20	773	7	Coss. M. Valer. Messalla s. Messallinus, M. Aurelius Cotta: Tac. Ann. 3, 1—30.) *Agrippina*, uxor Germanici, sex communium liberum mater, Romam redit cum cineribus mariti, invisa Tiberio propter virtutem animumque virilem. Continuo Piso, in senatu accusatus ab amicis defuncti Caesaris, cum infesta videret omnia, semet ipse interimit, Plancina, ejus uxor, aeque detestata omnibus, precibus Liviae Augustae condonatur. Sed *Tiberii saevitia*, hucusque reverentia et metu Germanici repressa, liberius jam erumpit, neque tamen, salvo Druso et Livia matre, etiam externam virtutis speciem negligit.
21	774	8	Coss. Tib. Caes. Augustus IV, Drusus Caesar II: Tac. Ann. 3, 31—51.) Motus per Gallias, auctoribus Julio Floro apud Treviros, Julio Sacroviro apud Aeduos, orti facile per C. Silium legatum comprimuntur, capto Augustoduno, quae belli sedes fuerat. Africae provinciae, per Tacfarinatem inquietae, C. Junius Blaesus praeficitur, avunculus L. Sejani, praefecti praetorio, insigni apud Tiberium gratia florentis.
22	775	9	Coss. C. Sulpicius Galba, D. Haterius Agrippa, suff. *M. Coccejus Nerva:* Tac. Ann. 3, 52 — fin. libri.) Drusus a patre Tiberio in consortionem tribuniciae potestatis assumitur.

p.C.	u. c.	Imp.	
23	776	10	Coss. C. Asinius Pollio, Asinii Galli Consulis a. 746 filius, C. Antistius Vetus: Tac. Ann. 4, 1—16.) *L. Aelius Sejanus,* cum Tiberio persuasisset, ut *unis castris praetorianas cohortes,* hucusque per hospitia in urbe dispersas, *conjungeret*, jam benivolentia et militum et Imperatoris fretus altiora concupiscit: Liviam, Drusi uxorem, adulterio et promisso matrimonio, quamquam trium liberum matrem, corrumpit, ac per eam ipsum *Drusum*, haud dubie successorem Imperii, *veneno tollit*. Tiberius eam mortem non graviter fert. Jus anulorum aureorum certius constitutum, Plin. nat. hist. 33, 7.
24	777	11	Coss. Cornelius Cethegus, Visellius Varro: Tac. Ann. 4, 17—33.) In Africa Tacfarinas semper rebellis tandem occiditur. Romae accusatorum natio, praemiis illecta, in veteres Germanici amicos immittitur, quorum primus C. Silius criminibus circumventus pessumdatur.
25	778	12	Coss. M. Asinius Agrippa, Asinii Galli filius, Cossus Cornelius Lentulus: Tac. Ann. 4, 34—45.) Cremutius Cordus, historiarum scriptor, quod Brutum et Cassium Romanorum ultimos dixisset, accusatus, damnationis certus vitam inedia finit. Sed Sejanus, alioquin potentissimus, matrimonium Liviae, Drusi viduae, frustra petit a Tiberio.
26	779	13	Coss. C. Calvisius Sabinus, Cn. Cornelius Lentulus Gaetulicus, f. Consulis a. 753: Tac. Ann. 4, 46—61.) *Tiberius* specie religionis *in Campaniam abit, Romam non rediturus*, qua usque ad mortem libens caret. Sed saevis ejus ad senatum litteris optimo cuique pernicies paratur, administrante Sejano. Jam familiares Agrippinae corripiuntur (quo in studio excellit *Domitius Afer*, orator), Neroni et Druso filiis ejus insidiae struuntur. Thraecum in monte Haemo deficientium motus a Poppaeo Sabino legato armis vindicantur.
27	780	14	Coss. M. Licinius Crassus, L. Calpurnius Piso: Tac. Ann. 4, 62—67.) Ruina theatri apud Fidenas super 20000 hominum pereunt, Romae mons Caelius deflagrat. Tiberius in insulam *Capreas* secedit, cujus aditum militari praesidio claudit.
28	781	15	Coss. Ap. Junius Silanus, P. Silius Nerva: Tac. Ann. 4, 68—fin. libri.) Ipsis Cal. Jan. Titius Sabinus, eques Rom., ob Agrippinam ejusque domum fideliter cultam in carcerem abripitur et necatur. Frisii propter iniquitatem praefectorum Rom. deficiunt nec subigi possunt a L. Apronio, legato Germ. inferioris.
29	782	16	C. Rubellio, C. Fufio (duobus Geminis) Coss. (Tac. Ann. 5, 1—5 frgm.). Julia Augusta (olim *Livia*) extremae senectutis 86 annorum moritur. Jam *Tiberius*, etiam hac custodia liberatus, *totum Sejano se tradit*, qui foeda adulatione a senatu colitur.
30	783	17	M. Vinicio, L. Cassio Longino Coss. (quo anno *Vellejus*, adulator Sejani, historiam composuit), Asinius Gallus, adv. quem Tiberius olim odium susceperat, quia uxorem ab ipso dimissam duxerat, a sen. jussu principis damnatur et in vincula conditur. Miserabilius etiam in ipsa principis domo saevitur: nam Nero et Drusus, Germanici filii, hostes judicantur, et alter in Pontiam insulam relegatur ac paulo post necatur, alter in secreto carcere Palatii servatur: Agrippina inops omnium rerum in Pandataria insula tenetur. Solus Gajus natu minimus callida adulatione Ti-

p.C.	u. c.	Imp.	
			berium placat, et Capreas accitur. Verum etiam Sejanus Tiberio gravis fit, quippe quem ab omnibus paene sibi jam praeferri videat: dolo igitur aggressus
31	784	18	*Tiberius Cos. V, L. Aelium Sejanum* collegam assumit et Romam a se dimittit. Sed cum suffecti ex Cal. Maj. Coss. Memmius Regulus et Fulcinius Trio magistratum inissent omniaque praeparata essent, litteris ad senatum datis, graviter eum accusat, omnium aut admiratione aut laetitia exceptis. *Saevitur in Sejanum* et omnes quicunque cum eo aut sanguine aut familiaritate conjuncti fuerant: eorum bona publicantur et in fiscum rediguntur. Tum Apicata, olim uxor Sejani, cui parcitum fuerat, scelera contra Drusum a Livia ipsius uxore commissa indicat, et novae quaestiones exercentur. (Acta ejus anni frgm. Tac. Ann. 5, 6—11 describit.)
32	785	19	*Coss. Cn. Domitius* (L. f. Cn. n. Agrippinae Germanici filiae maritus et ex ea a. 37. Neronis pater) *Ahenobarbus, Camillus Scribonianus:* Tac. Ann. 6, 1—14.) Cal. Jan. senatus viritim in acta Tiberii jurat, omnem suspicionem habitae cum Sejano societatis amoliri cupiens. Inde majore studio quaestiones exercentur. Macro, praefectus praetorii, in locum Sejani instituitur, atque mox eundem paene gratiae locum apud Tib. assequitur.
33	786	20	Coss. *Ser. Sulpicius Galba*, qui postea imperavit, (suff. L. Salvius Otho, pater Imperatoris futuri), L. Cornelius Sulla: Tac. Ann. 6, 15—27.) Atrox in primis annus. Omnes, qui accusati propter Sejanum in carceribus tenentur, simul occiduntur et in Tiberim projiciuntur. *Drusus Romae, Agrippina Pandatariae fame enecantur*, qui dies, quia ante biennium Sejanus eodem occisus est, a senatu inter festos refertur. Talium scelerum impatiens M. Coccejus Nerva, juris peritissimus et hucusque perpetuus Tiberii comes, inedia mori maluit. Neptes Tiberii Drusilla et Julia, filiae Germanici, L. Cassio et M. Vinicio, Consularibus, collocantur, Julia, Drusi filia, Rubellio Blando. Gajus Caesar Claudiam, M. Silani filiam, conjugio accipit. Asinius Gallus interimitur. *Hierosolymis Jesus Christus mortem obit.*
34	787	21	Coss. Paullus Fabius Persicus, L. Vitellius, pater A. Vitellii, Imper. futuri: Tac. Ann. 6, 28—30.) Mam. Scaurus, vetus Consularis et orator, sed vita probrosus, ultimus nobilissimae familiae, accusatus moritur.
35	788	22	C. Sestio Gallo, M. Servilio Coss. (Tac. Ann. 6, 31—39) Parthorum rex Artabanus Armeniam invadit, sed inseq. a. immissis gentibus propinquis, Iberis, Scythis, Albanis, ejicitur.
36	789	23	Coss. Sex. Papinius Gallienus, Q. Plautius: Tac. Ann. 6, 40—45.) Tiridates, Romae educatus, Parthis rex imponitur, felici initio, sed odio externorum morum facile ab Artabano expellitur. Romae accusationes et mortes celebrantur, Aventinus mons incendio deletur, sed principis liberalitate possessores domuum reficiuntur.
37	790	24	Cn. Acerronio Proculo, C. Pontio Nigrino Coss. (Tac. Ann. 6, 45—fin. libri) XVII Cal. April. *Tiberius*, 78. aetatis anno, apud promontorium Misenum in villa Lucullana *moritur*, neque aberat suspicio, ejus mortem a Gajo Caesare et Macrone fuisse acceleratam.
38	791	25	*GAJUS CAESAR Caligula* ingenti hominum gaudio acceptus plane diversum a Tib. ingenium ostendit: exules cujusvis generis revocantur: restituuntur reges Agrippa in Judaeam, Antiochus in Commagenen: comitia

tia

p.C.	u. c.	Imp.	
			tia populo redduntur, quinta judicum decuria additur: ludi celebrantur, aerarium donationibus exhauritur, tam profusa liberalitate, ut relictum a Tiberio vicies septies millies HS (135,000000 thal.) uno anno pereat. Consulatum ex Cal. Jul. gerit cum *Claudio* patruo, hucusque propter imbecillitatem mentis contemptum. — Sed cito haec vertuntur: morbo correptus revaluerat quidem corpore, sed mentis vires affectae videntur. Liberalitatem retinet, sed accedit crudelitas, qua Tiberium fratrem patruelem adhuc puerum, M. Silanum, olim socerum suum, occidit. Africa prov. dividitur, ablata a proconsulari officio exercitus cura ac Numidia.
38	791	2	Coss. M. Aquillius Julianus, P. Nonius Asprenas.) Effusis per ludos et epulas divitiis, quaestiones crudeliter exercentur, Macro ad mortem adigitur. Aperta principis insania erumpit, postquam *Drusilla*, ejus soror, quam pro uxore habuerat, decessit: dolore insanus oris Italiae oberrat, coelestes ei religiones instituit, idem vero mox Lolliam, ditissimam mulierem, ducit et cito dimittit: aliquanto diutius in amore Caesoniae, ex qua filiam suscipit, acquiescit. Avidius Flaccus, praef. Aegypti, cum Judaeos Alexandrinos vexaret, legatus Judaeorum, *Philo*, Romam ad Caesarem mittitur.
39	792	3	Coss. C. Caesar II, L. Apronius, suff. h. a. fuerunt Cn. Domitius Corbulo et Cn. Domitius Afer.) Gajus Caesar pecuniam caedibus et confiscationibus divitum quaesitam, insanis molitionibus et ludis sanguinolentis effundit: pontem navalem in sinu Bajano inter Puteolos et Baulos facit, Xerxen superaturus, et eodem spectatores accitos dejicit: bellicam laudem meriturus ad German. exercitus proficiscitur (quorum superiori Servius Galba tum praeerat), et belli ludibria edit. Interea propter conjurationes initas, Lentulus Gaetulicus, M. Lepidus interficiuntur, sorores Gaji Julia et Agrippina Pontias relegantur.
40	793	4	Consulatu tertio sine collega Lugduni inito, (suff. sunt mox Gellius Poplicola, Coccejus Nerva,) Gajus sororum et veteris aulae omne instrumentum Roma advectum publica auctione divendit, ingentem eam pecuniam in expeditione contra Britannos consumit, qua nihil aliud quam conchylia in Gallici maris littore tamquam spolia colligi jubet. Quo facto Romam triumphans redit, seque tanquam deum coli vult, aliaque vesanae mentis deliria quam plurima edit.
41	794	5	Coss. C. Caesar IV (suff. Q. Pomponius Secundus), Cn. Sentius Saturninus.) Tandem IX Cal. Febr. aetatis a. 29. juxta theatrum a *Cassio Chaerea*, Trib. mil. praetor., viro antiquae libertatis studente, aliisque conjuratis occiditur. Verumtamen restituendae libertatis consilia irrita cecidere, cum
		1	***TIB. CLAUDIUS***, Drusi filius, Germanici frater minor, a praetorianis militibus ex latebris protractus, remp. capesseret. Is moderate et industrie agere coepit, magistratibus ac judiciis suum honorem auctoritatemque restituit, exules innocentes revocat, in quibus Agrippina et Julia. Sed hebeti principis ingenio Narcissus libertus et *Messalina* uxor (quae neptis fuit Messallae, Cos. a. 742) abutuntur, hujus opera Julia iterum expellitur, et una Annaeus Seneca. In Germania Ser. Sulpicius Galba Cattos, P. Gabinius Chaucos vincit, in Africa C. Suetonius Paullinus Mauros rebellantes, quorum rex Juba nuper a Gajo Caesare occisus erat. *Agrippae* regi Claudius Judaeam et Samariam restituit, ut idem regnum, quod avus Herodes, obtinuerit.

p.C.	u. c.	Imp.	
42	795	2	Coss. Claudius Caesar II, C. Caecina Largus II.) *Mauritania* a Cn. Hosidio legato *in provinciae formam redigitur*, et in duas partes divisa, Tingitanam et Caesariensem, equitibus regenda traditur. Sed in urbe Ap. Junius Silanus, vir nobilissimus, Messalinae artibus pervertitur: plurium caedes sequuntur, cum conjuratio Anneji Viniciani et *M. Camilli Scriboniani*, legati Caes. in Dalmatia, fidelitate legionum Pannonicarum oppressa esset: Paeti mors constantia Arriae, uxoris, nobilitata est.
43	796	3	Claudio Germanico Imp. III, L. Vitellio Coss. *Romana arma in Britanniam translata sunt*, ductu A. Plautii Silvani. Mox princeps ipse supervenit, barbari ad Tamesin amnem vincuntur, Camulodunum capitur: strenuam in eo bello operam praestat *T. Flavius Vespasianus*, legatus legionis, praetura functus.
44	797	4	Coss. C. Vibius Crispus II, T. Statilius Taurus.) Claudius, paucos tantummodo dies in Britannia moratus, triumphans Romam redit. Aerarii cura rursus a Praetoribus ad Quaestores transfertur, ut bini per triennium ei praeessent, ac deinde Praetores fierent. Judaeae regnum, Agrippa mortuo, denuo procuratoribus Romanis subditur.
45	798	5	Coss. M. Vinicius II, T. Statilius Taurus Corvinus.) Ser. Galba proCos. Africam magna justitiae laude administrat.
46	799	6	Coss. Valerius Asiaticus II, M. Junius Silanus.) Messalina, insatiabili libidine et avaritia principes civitatis pessumdat, M. Vinicium, et inseq. a. Valerium Asiaticum.
47	800	7	Claudio Imp. IV, L. Vitellio III Coss. (Tac. Ann. 11, 1—22.) Romae *ludi saeculares celebrantur*, foris laetae res, Britanniam obtinente Ostorio Scapula, Germaniam inferiorem *Cn. Domitio Corbulone*, qui Frisiis pacatis, ulteriorem Germaniam aperturus fuisset, ni principis litteris prohibitus esset. Fossam igitur opere militari inter Rhenum et Mosam ducendam curat. Eodem tempore Q. Curtius Rufus, superioris Germ. legatus, in agro Mattiaco argenti fodinas aperit. Cheruscis regem Roma petentibus datur Italicus, Arminii fratris filius. Ovans ex Britannia Plautius Silvanus urbem intrat.
48	801	8	Coss. *A. Vitellius*, L. f., qui postea imperavit, L. Vipsanius: suff. L. Vitellius, L. f.: Tac. Ann. 11, 23—12, 4.) Censoribus Claudio Caesare et L. Vitellio lustrum (74.) conditur, quo cives 6,944000 censi; gentes patriciae denuo post Caesarem et Augustum supplentur. Aeduorum senatoribus jus Romae honorum petendorum conceditur. Sed dum Claudius munia Censoris obit, *Messalina* eo impudicitiae progreditur, ut palam cum C. Silio, Cos. design., nuptias celebret, quo tandem flagitio commotus maritus eam *interfici* jubet, frustra deprecantibus liberis Britannico et Octavia.
49	802	9	Coss. C. Pompejus Longinus Gallus, Q. Verannius: Tac. Ann. 12, 5—24.) Jam paratum fuit novum matrimonium cum *Agrippina*, Germanici filia, quamquam legibus interdictum, et senatus, auctore L. Vitellio, vetere adulatore, vim se adhibiturum principi simulat, ni acceleret. Ejus rei causa SCtum fit de justis inter patruos fratrumque filias nuptiis (sublatum illud quidem postea constitutione Impp. Constantini et Constantis): cito *L. Domitio Neroni*, Agrippinae ex priore marito filio, despondetur Octavia, spreto L. Silano, cui antea sponsa fuerat. Seneca, ab exilio revocatus, mox praetura ornatus, juveni, majoribus rebus destinato, tamquam

p.C.	a. c.	Imp.	
			rector studiorum adjungitur. A Parthis, novarum rerum cupidis, Meherdates Roma rex accitur, deduciturque a C. Cassio Longino, qui tum Syriae praeerat, sed a vetere rege Gotarze vincitur et capitur. In Judaea, partium studiis lacerata, *Felix,* principis libertus et procurator, servili ingenio regnum exercet, trium reginarum maritus (Suet. Claud. 28) et fratris *Pallantis* apud Claudium gratia superbiens.
50	803	10	Coss. C. Antistius Vetus, M. Suillius: Tac. Ann. 12, 25—40.) Claudius, Pallantis et Agrippinae artibus ductus, reip. scilicet causa, Neronem, privignum, adoptat, posthabito suo ipsius filio Britannico, illi triennio ferme minorem. In Britannia fortissima gens Silurum ab Ostorio vincitur, eorumque dux Caractacus capitur. In Germ. superiore Cattorum tumultum coercet L. Pomponius Secundus, legatus Caes., celeber ejus aetatis poëta.
51	804	11	Coss. Claudius Imp. V, Ser. Cornelius Orfitus, suff. T. Vespasianus: Tac. Ann. 12, 41—51.) Orientis res perturbari coeptae, dum, occiso in Armenia rege Mithridate a Rhadamisto, fratris filio, vacuum regnum invadit Vologeses, Parthorum rex, et Tiridati, fratri suo, subjicere conatur. Romae Agrippinae opes in dies augentur, socordia principis: Neroni, vixdum expleto 14. anno, virilis toga datur, et a senatu proconsulare imperium extra urbem: *Burrus* Afranius, Augustae deditus, praetorianis cohortibus praeficitur.
52	805	12	Coss. Faustus Cornel. Sulla, gener Claudii Imp. per nuptias Antoniae filiae, L. Salvius Otho: Tac. Ann. 12, 52—57.) Dissidia et latrocinia Judaeorum inter se Vinidius Quadratus, Syriae Procos., sedat, Felici parcens, alterum procuratorem Cumanum condemnans. Apud Felicem non multo post hoc tempus Paullus, apostolus Christianus, Hierosolymis causam dicit. Maxima et difficillimi laboris opera perficiuntur, emissio lacus Fucini et ductus aquae Claudiae et Anienis novi, olim a Gajo Caesare inchoati: item Claudii jussu, paulo ante, Ostiae portus munitus, Pharus aedificata erat.
53	806	13	Coss. D. Junius Silanus, Q. Haterius Antoninus: Tac. Ann. 12, 58—63.) Nero, 16 annos natus, Octaviam, Claudii filiam, in matrimonium ducit, et populo ac senatui omni ratione commendatus remp. capessere coepit.
54	807	14	Coss. M. Asinius Marcellus, M'. Acilius Aviola: Tac. Ann. 12, 64—13, 10.) Jam omnia satis praeparata videns Agrippina, morae impatiens, maritum veneno III Idus Oct. necat, 64. annum agentem. *NERO,* a Burro productus, militibus praetorianis *Imperator* consalutatur, senatumque omni honore et modestia sibi conciliat. Agrippina interim M. Silanum, abnepotem Augusti, Procos. Asiae, veneno tollit, Narcissum, divitem Claudii libertum, ad mortem adigit, in plures grassatura, ni Senecae ac Burri auctoritas obsisteret. *Domitius Corbulo*, vir supra aetatem suam fortis, in Armeniam mittitur ad Parthos coercendos: eisque inseq. a. tantam formidinem Rom. armorum injecit, ut Vologeses ultro cedens, obsides etiam e regia domo traderet.
55	808	1	Coss. Nero Claudius Caesar, L. Antistius Vetus: Tac. Ann. 13, 11—24.) *Nero* amore libertae, cui Acte nomen, incensus sensim a matre alienatur: ejus minis territus, *Britannicum,* quod unum impedimentum securitatis supererat, *veneno tollit.*
56	809	2	Coss. Q. Volusius Saturninus, P. Cornelius Scipio: Tac. Ann. 13, 25—30.) Summa quies foris, et Nero hactenus honesti retinens, ut criminationibus

p.C.	u. c.	Imp.	
			delatorum nondum aures praeberet, sed lasciviens noctu per vias bacchаretur, obvios petulanter incessens. Aerarii cura a Quaestoribus ad Praefectos, ex Praetoriis deligendos, transfertur. Judaeam Felici successor datus Festus procurator regit, qui Paullum apostolum vinctum Romam mittit ad supplicium.
57	810	3	Coss. Nero Claudius Caesar II, L. Calpurnius Piso: Tac. Ann. 13, 31—33.)
58	811	4	Nerone III, M. Valerio Messalla Coss. (Tac. Ann. 13, 34—58) bellum cum Parthis renovatur, sed Corbulo Armeniam ingressus Tiridaten repellit, et Artaxatam, urbem regiam, capit ac diruit. Romae P. Suillius, celeber olim accusator, damnatur, et poena legis Cinciae, ne quis ob causam orandam mercedem capiat, renovatur. Sed Nero, in vitia proclivis, *Poppaeam Sabinam* amare coepit: ejus maritum *M. Salvium Othonem*, aemulum non ferens;, in Lusitaniam proCos. mittit, sive relegat.
59	812	5	C. Vipsanio, C. Fontejo Capitone Coss. (Tac. Ann. 14, 1—19.) Neronis diu meditatum scelus erupit: nam matrem, cujus qualiscunque reverentia male coercitas libidines tardabat, interficiendam curavit. Tristitiam, ex facinore consecutam, senatus adulatio lenit, (nullo, praeter *Thraseam Paetum*, non comprobare factum audente,) et aurigarum histrionumque studia, quae unice amplectitur. Domitius Afer, oratorum forensium celeberrimus, decedit, item M. Servilius Nonianus, historicus.
60	813	6	Coss. Nero IV, Cornelius Cossus, Consulis a. 25 fil.: Tac. Ann. 14, 20—28.) Nero quinquennales ludos more Graecorum certaminum instituit. Corbulo Armeniam pacat, dum Parthi bellum cum Hyrcanis gerunt.
61	814	7	Coss. C. Caesonius Paetus, C. Petronius Turpilianus: Tac. Ann. 14, 29—47.) Res Romana, gravi in Britannia calamitate accepta, minuitur. Nam dum *Suetonius Paullinus* cum exercitu Rom. Monam insulam (Anglesey hodie) in potest. redigit, Britanni, injurias praefectorum non ferentes, duce Boadicea regina arma capiunt, legionem Rom. concidunt, colonias Camulodunum, Verulamium, Londinium diripiunt ac diruunt. Mox Suetonius reversus insigni victoria rebelles profligat, sed quominus bellum conficiat, adventu Petronii Turp. successoris prohibetur, qui otium quam bellum mavult. *Ser. Galba* proCos. provinciae Tarraconensi praeficitur: Corbulo Syriam regendam accipit, Armeniam Caesonius Paetus.
62	815	8	Coss. P. Marius Celsus, L. Asinius Gallus, suff. *L. Annaeus Seneca, Trebellius Maximus:* Tac. Ann. 14, 48—15, 22.) Burrus, veteris apud Neronem auctoritatis, moritur, cujus successor *Tigellinus,* ob flagitiorum societatem electus, bonis omnibus pericula intentat. Jam primum *Seneca* destruitur, Sulla Massiliae exul, Rubellius Plautus, gener L. Veteris, in Asia interficiuntur, *Octavia,* castissima conjunx, in insulam Pandatariam relegatur, mox necatur. Poppaea in matrimonium principis recipitur. In Armenia Paetus a Vologese oppressus, turpi foedere incolumitatem paciscitur, et regni finibus cedit, in quod Tigranes instituitur. Persius poëta moritur.
63	816	9	Itaque h. a. C. Memmio Regulo, L. Virginio Rufo Coss. (Tac. Ann. 15, 23—32.) Corbulo iterum Armeniae praeficitur, qui Tiridaten ad eam condicionem adigit, ut depositum ad effigiem Caesaris diadema non prius se gesturum spondeat, nisi Romae ex manibus ejusdem receperit.

p.C.	a. c.	Imp.	
			Nationes Alpium maritimarum ad jus Latii traductae. Equitibus Rom. sedilia discreta a plebe etiam in circo assignantur. Nonis Febr. terrae motu Campaniae urbes clade afficiuntur, imprimis Pompeji et Herculaneum, Senec. Nat. Quaest. 6, 2.
64	817	10	Coss. C. Lecanius Bassus, M. Licinius Crassus Frugi: Tac. Ann. 15, 33—47.) Nero insanus cantandi cupidine, Neapoli publice in theatro artem, qua unice se excellere putat, ostentare coepit. Nec a ceteris libidinibus temperat: quin etiam auctor fuisse putatur *gravissimi incendii*, quo h. a. multo major Romanae urbis pars, veteraque monumenta fere omnia, sex diebus deleta sunt. Ad eam famam abolendam *Christianos*, invisum vulgo hominum genus, reos subdit, et exquisitissimis poenis afficit. Simul per Italiam ac provincias pecunia conquiritur ad urbem magnificentius restituendam: ipse *domum auream* ingentis circuitus extruere coepit, non diu mansuram.
65	818	11	P. Silio Nerva, C. Julio Attico Vestino Coss. (Tac. Ann. 15, 48—16, 13) cum *Cn. Pisone*, nobili juvene, Plautius Lateranus, Cos. designatus, *Annaeus Lucanus* poëta, Fenius Rufus, alter praefectus cohortium praetor., aliique viri militares ad necem Neronis conjurant: quo atrociores caedes, detecta re, sequuntur, eodemque crimine etiam *Seneca* philosophus et Vestinus Cos. circumveniuntur. Ad studia sua revolutus Nero ludis quinquennalibus ipse et carmina publice recitat, et canit in scena. Poppaea, ictu calcis a marito afflicta, moritur, mortua divinis religionibus colitur. C. Cassius Longinus, Ictus celeberrimus, in Sardiniam ejicitur, L. Junius Silanus, nobilissimus juvenis, in illius domo educatus, interficitur. L. Antistius Vetus, quondam collega Neronis, accusatus manum sibi affert. Tot facinoribus foedum annum etiam dii pestilentia insignivere: Romae 30,000 funera ad Libitinam nuntiata, Suet. Ner. 39. Pontus Polemoniacus et Cottii regnum inalpinum provinciae Rom. factae.
66	819	12	C. Suetonio Paullino, L. Pontio Telesino Coss. (Tac. Ann. 16, 14—fin.) multi viri illustres saevitia principis et accusatorum (velut Marcelli Eprii) tolluntur, inter eos Ostorius Scapula et C. Petronius, et ipsa virtutum exempla *Paetus Thrasea* et Marcius Barea Soranus, administrata Asia clarus. *Tigranes*, Armeniae rex, *Romam venit*, quem Nero magnifice exceptum, ac diademate ornatum, *divinae vocis* suae honore mactat. Interea *Judaei*, Gessii Flori procuratoris injuriis commoti, *arma universi capiunt*, et Cestium Gallum, Syriae Procons., cum exercitu subvenientem, pugna facta, in fugam conjiciunt.
67	820	13	Coss. L. Fontejus Capito, C. Julius Rufus.) Nero in Graeciam profectus, tamquam ampliorem artium suarum scenam (relicto in urbe Helio liberto), sacra certamina obit, currus agitans, canens, tragoedias agens: neque cetera flagitia ac scelera omittit, Corbulonem, ad se evocatum, interficiendum curat. Syriae provinciae M. Licinius Mucianus praeponitur, *Judaicum bellum T. Vespasiano* cum exercitu trium legionum permittitur.
68	821	14	Coss. *C. Silius Italicus*, poëta, qui Punica bella carmine descripsit, M. Galerius Trachalus.) Nero Romam redit, novo triumphi genere, et praelatis 1808 coronis. Sed mox perterretur motu Galliarum, *C. Julio Vindice* duce deficientium, et *Ser. Sulpicium Galbam*, Hisp. Procos., ad imperium vocantium. Vindex quidem opprimitur ab exercitu Germaniae

p.C. | u. c. | Imp.

superioris, ipso ejus duce *T. Virginio Rufo* nolente, sed defectio semel coepta sisti non potest. Nero desertus a suis Roma profugit, *GALBA Imperator a senatu declaratur*, et Nero, ultima progenies Caesarum et Claudiorum, a. d. v Id. Jun. ad mortem adigitur, annum agens 31.

Mox Galba Romam venit, senex (a. 73) modestus et gravis, sed libertis obnoxius et nimis parcus nec militibus acceptus. Itaque sibi providens Clodium Macrum in Africa, Fontejum Capitonem in Germ. inferiore, novas res molitos, occidi jubet, et hujus loco *A. Vitellium*, hominem nobilem, sed desidem et luxuriosum, exercitui praeponit, Virginium quoque ab superiore exercitu revocat, eique Hordeonium Flaccum praeficit, nulla apud feroces milites auctoritate.

69 822 Itaque ineunte anno (Coss. Imp. Galba II, T. Vinio Rufino) ab hoc ipso exercitu defectio coepit, mox ab utroque Germaniciano exercitu *A. VITELLIUS Imperator salutatur*. Eo nuntio accepto Galba Romae L. Pisonem Licinianum, nobilem et modestum adolescentem, sibi adoptat, sed praetorianorum animos omisso donativo magis etiam irritat. Itaque *L. Salvius OTHO Titianus*, qui et ipse adoptionem speraverat, conjurationem init, et *Imperator* a militibus *declaratur*: Galba, Piso, Vinius Cornelius Laco, praef. praetorio, aliique foede trucidantur, a. d. 18 Cal. Febr. (15. Jan.).

Paratur ingens de imperio certamen. A. Caecina, a Vitellio praemissus, Alpes Penninas Galliamque Transpadanam occupat: sequitur, subacta Gallia, cum altero exercitu C. Fabius Valens. Eis Otho suum exercitum apud *Bedriacum* opponit, duce fratre Titiano, neque Moesicas legiones jam appropinquantes expectans, neque Suetonii Paullini prudentioribus consiliis utens. Vincuntur Othoniani, quo nuntio audito *Otho*, infelix bellum ducere nolens, Brixelli xu. Cal. Maj. nonagesimo quinto Imp. die *semet ipse interficit*. Ceteri Vitellio se dedunt, homini non malo, *sed ita gulae dedito, ut paucissimis mensibus novies millies HS consumpserit*.

Vixdum Romae honorem inierat, cum *T. Vespasianus*, prope confecto bello Judaico clarus, *Muciano* Syriae Proconsule et *Tito* filio adhortantibus, principatum concupiscit. *Cal. Juliis* Alexandriae *Imperator declaratur* a Tiberio Alexandro, Aegypti praefecto, sequuntur Judaicae et Syriacae legiones, continuo, dimissis nuntiis, tres Moesicae, duae Pannonicae, auctore Antonio Primo, acerrimo partium defensore. Is injussu Vespaniani neque expectato Muciani adventu, legiones in Italiam rapit: consilia Vitellianorum proditione Caecinae (tum Consulis suffecti cum Valente) perturbantur, et 9 legiones a paucioribus adversariis inter Bedriacum et Cremonam nocturno proelio profligantur; castris ad Cremonam vi captis, reliqui Vitelliani deduntur, urbs direpta inconditur. Jam Romam ducitur victor exercitus, sed lente: Apennini angustiae praesidiaque urbium produntur, dum Vitellius Romae, inter spem metumque haesitans, militum et vulgi studiis regitur. Hi Flavium Sabinum, Consularem, praefectum urbis, Vespasiani fratrem, cum reliquis Flavianarum partium sociis in *Capitolium* compellunt, nolente Vitellio, et templo *incenso*, opprimunt. Sed adventu hostilis exercitus urbs caedibus impletur: Vitellius, latebris protractus, 9 Cal. Jan., 57 annos natus, foede trucidatur, frater ejus L. cum reliquiis partium in Campania deditus et ipse interficitur. Omnia

p.C.	u. c.	Imp.	
			haec absente Vespasiano, qui Alexandriae substiterat, acta, sed urbanae res a Muciano et *Domitiano*, minore Vesp. filio, utcunque componuntur. Interea fortissima gens Batavorum a Romanis defecerat, duce *Julio Civile*, proximosque Germanos in partes traduxerat. Acta hujus anni Tacitus descripsit Hist. libris I—IV, 37.
70	823	1	Consulatum Cal. Jun. ineunt Imperator *VESPASIANUS II* et Titus, ejus filius, absentes: senatum habente *Julio Frontino*, Praetore urbano, cui cum ejurasset, succedit *Fl. Domitianus* cum potestate consulari.) Etiam Lingones ac Treviri, Batavorum exemplum secuti, a Rom. deficiunt, ducibus Classico, Julioque Tutore, et ipsas legiones Romanas, seditionibus perturbatas, ad sacramentum pro imperio Galliarum faciendum adigunt. Sed mox *Petilius Cerialis* a Vespasiano missus, Treviros in potestatem redigit, etiam Civilis duobus proeliis victus ad pacem petendam compellitur. Julius Sabinus, Trevir, in monumento quodam abditus per novem annos latet. Eodem tempore Titus Caesar *Hierosolyma*, tribus moenibus et 600000 hom. multitudine defensa, per partes capit atque evertit: Judaeis per totum Imp. Rom. tributum annuum binarum drachmum imponitur, ex quo templum Jovis Capitolini restituatur. Sed regnum Ituraeae Agrippae minori servatum est, cujus sororem *Berenicen* Titus deperit. Vespasianus, exeunte aestate Romam reversus, moderatissime se gerit, neque tamen hominum vituperationem effugit, tamquam sordidus ac pecuniae colligendae nimis intentus. Helvidius Priscus, praeturam h. a. gerens, Paeti Thraseae gener, immodica adversus principem libertate utitur, tum quidem inultus, sed triennio post in exilium pulsus necatusque invito Vespasiano.
71	824	2	Coss. *Imp. Vesp. III*, *M. Coccejus Nerva.)* Petilius Cerialis in Britanniam, successor Vectii Bolani missus, Brigantum gentem subigit, administro in eo bello usus *Cn. Julio Agricola*, legato legionis. Triumphum de Judaeis ducunt Vespas. et ejus filius Titus Caesar, quem eodem ferme tempore pater in consortionem tribuniciae potestatis assumit. Janus sextum clauditur, templumque Pacis aedificatur (dedic. a. 75).
72	825	3	Imp. Vespasiano IV, Tito II Coss. Commagene, adempta Antiocho regi, in provinciae formam redigitur.
73	826	4	Coss. Flavius Domitianus, Vesp. filius, II, M. Valerius Messalinus.
74	827	5	A Vesp. V, Tito III Coss. iisdemque Censoribus ultimum lustrum (75.) conditum est: philosophi Stoici et Cynici Roma pelluntur: sed eloquentiae magistris et honos habetur, et annua centena sestertia salario dantur. In Britannia Julius Frontinus Silurum gentem armis subigit.
75	828	6	Coss. Imp. Vespasianus VI, Titus Caesar IV, suff. Domitianus IV, C. Licinius Mucianus III.
76	829	7	Coss. Imp. Vespasianus VII, Titus Caesar V.
77	830	8	Coss. Imp. Vespas. VIII, Titus Caesar VI.) *C. Plinius Secundus*, major, floret, qui eruditissimum naturalis historiae opus Tito Caesari sexies Consuli inscripserit. Suffecti Coss. traduntur fuisse Domitianus Caesar VI, *Cn. Julius Agricola*, qui quidem continuo, postquam consulatu functus est, Britanniae praeponitur.
78	831	9	Coss. L. Cejonius Commodus, D. Novius Priscus.) Agricola cum Ordovices rebelles domuisset, Monamque insulam in potestatem redegisset, imperium Romanum etiam aequitate et prudentia Britannis acceptum reddit.

p.C.	u. c.	Imp.	
79	832	10	Coss. Imp. Vespas. IX, Titus Caesar VII.) Romae conjurationem initam A. Caecina et Eprius Marcellus morte luunt, sed eodem a. Vespasianus a. d. 9 Cal. Jul. febri extinguitur Cutiliis, quo se valetudinis causa contulerat, annum agens 70.
		1	*TITUS*, haud secunda fama principatum adeptus, mox summum generis humani amorem meretur, dum sedulo, ut omnibus boni principis officiis perfungatur, laborat. Ac multae magnaeque calamitates ingruunt, quae ejus curam desiderent. A. d. 9 Cal. Sept. *Vesuvii montis conflagratio* Campaniae oram vastat, urbes *Herculaneum* et *Pompejas* sepelit. (Etiam C. Plinius, tum classi Misenensi praefectus, in terram egressus perit.)
80	833	2	Tito VIII, Domitiano VII Coss. Romae ingens incendium saevit, quod pulcherrimam urbis partem et campum Martis devastat, templumque Capitolini Jovis absumit, paulo post gravissima pestilentia: — dum interim Agricola, Britannia pacata, usque ad Taum aestuarium (hodie Frith of Tay) cum exercitu penetrat.
81	834	3	Coss. L. Flavius Silva Nonius Bassus, Asinius Pollio Verrucosus.) Agricola, munimentis inter Glotam et Bodotriam amnes factis (inter Frith of Clyde et F. of Forth), provinciam adversus Caledoniorum impetus firmat. Romae Titus amphitheatrum et thermas, opera a patre coepta, perficit ac ludis magnificis dedicat. Paulo post, Idibus Sept. 40. aetatis anno morbo extinguitur, cujus causam fama vulgaris in Domitianum fratrem contulit, cujus insidiis saepe antea petitus fuisset. *DOMITIANUS* rerum potitur, imperandi honorumque cupidissimus (quippe qui decies septies Cos. fuerit), sed timidus ac suspiciosus, optimum quemque, imprimis patris fratrisque amicos, insidiis persequens. Militum stipendia tertia parte auget, ut annuos duodenos aureos accipiant.
82	835	1	Coss. Imp. Domitianus VIII, T. Flavius Sabinus.) Hunc collegam suum et consobrinum Domitianus interficit, Julia uxore illius, eademque Imp. Titi filia, potiturus.
83	836	2	Coss. Imp. Domit. IX, Petillio Rufo II in Britannia Agricola populos trans Bodotriam sitos armis explorat.
84	837	3	Domitianus (Cos. X cum Ap. Junio Sabino), gloriae militaris cupidus, inutilem adversus Cattos expeditionem suscipit, et vastato sociorum agro, nullo hoste viso, Romam triumphatum redit: statuas sibi poni et patitur et jubet: dignitate Censoris perpetui primus utitur. Interea veram victoriam de Caledoniis, *Galgaco* duce fortissime pugnantibus, *Agricola* ad montem Grampium reportat. Britanniae ignota adhuc litora classe explorari jubet.
85	838	4	Sed cum in eo esset, ut totam insulam et Hiberniam Romano imperio adjungeret, revocatur, Domit. XI, T. Aurelio Fulvo Coss., et summa vitae modestia aegre saevitiam principis effugit. (Decessit a. 93.)
86	839	5	Coss. Imp. Domitianus XII, Ser. Cornelius Dolabella Petroniacus.) DACI, barbarorum omnium validissimi, duce *Decebalo*, Danubium transeunt et Ap. Sabinum, Moesiae legatum, profligant. Adversus eos bis profectus Domitianus bellum tamen ipsum legatis permittit, ipse in vicino Moesiae oppido considens, prosperos casus sibi adscribit, adversos legatis imputat, aeque bonis ac malis gravis; itaque bellum varia ac saepius adversa fortuna geritur.
87	840	6	Coss. Imp. Domitian. XIII, A. Volusius Saturninus.

Coss.

p.C.	u. c.	Imp.	
88	841	7	Coss. Imp. Domit. XIV, L. Minucio Rufo Romae ludi saeculares, exemplo Augusti, celebrantur (cf. Ern. ad Suet. Dom. 4.), quibus Tacitus Cornelius historicus Praetor et Quindecimvir assistit. Daci Cornelium Fuscum superant et occidunt, quod damnum mox Juliani virtus reparat.
89	842	8	Coss. T. Aurelius Fulvius II, A. Sempronius Atratinus.) Cornelia, virgo Vestalis maxima, impudicitiae nomine damnata et sollemni supplicio affecta.
90	843	9	Coss. Imp. Domitiano XV, *M. Coccejo Nerva II*, Domitianus Quadis et Marcomannis bellum infert propter negata adv. Dacos auxilia. Victus *pacem a Decebalo annuo tributo emit,*
91	844	10	neque tamen eum poenitet (M. Ulpio Trajano, Acilio Glabrione Coss.), falsum de Dacis triumphum ducere et Janum claudere: ludis epulisque diurnis plebem delectat, nocturnis ac feralibus senatum terret. L. Antonius duabus legg. in Germ. superiore praefectus deficit, sed a L. Appio Norbano devincitur. (Reimar. ad Dion. Cass. lib. 67, p. 1110.) Exinde saevior factus Domitianus, *dominum ac deum* se vocari jubet, et divinis se vivum honoribus coli patitur.
92	845	11	Coss. Imp. Domitianus XVI, A. Volusius Saturninus.
93	846	12	Coss. Sex. Pompejus Collega, Cornelius Priscus.) C. Plinius minor Praetor.
94	847	13	Coss. L. Nonius Asprenas Torquatus, T. Sextius Magius Lateranus.) In dies crudelior et rapacior Domitianus optimum quemque per senatum ipsum, ad infimam servitutem prolapsum, tollit: Arulenum Rusticum, quod Thraseam, Herennium Senecionem, quod Helvidium Priscum laudaverat: item Helvidium filium occidit, philosophos urbe expellit (et in iis *Epictetum* Stoicum).
95	848	14	Imp. Domitianus Cos. XVII (quam dignitatem ei gratulatur Statius poëta Silv. IV, 1.) *Flavium Clementem*, alterum consobrinum suum, et h. a. collegam consulatus, impietatis crimine, *quod Christianam religionem amplexus erat*, occidit: ceteros Christianos, quorum haud exiguus Romae numerus, fisci Judaici calumnia premit. Idem Glabrionem Consularem, robore insignem, interficit, cf. Juvenal. sat. 4, 95.
96	849	15	C. Manlio Valente, C. Antistio Vetere Coss. a. d. 14 Cal. Oct., quem diem anxie expectarat, Domitianus a domesticis suis, non insciente uxore Domitia Longina et Petronio Secundo, praet. praef., extinguitur, aetatis a. 45. eodemque tempore Ephesi *Apollonius Tyanensis*, celeber θαυματουργός, populo convocato, acclamasse traditur interfectoribus.
			M. COCCEIUS NERVA, Narnia oriundus, bis Cos., ad principatum vocatur, senex 64 annorum. Senatus, frementibus militibus, memoriam Domitiani execratur et acta tollit: et renasci libertas videtur, cum Nerva majestatis crimen tollit, exules revocat, tributa minuit, jurejurando denique confirmat, se nullum senatorem interfecturum.
97	850		Coss. Imp. Nerva III, T. Verginius Rufus III, suff. *C. Cornelius Tacitus*, minimum 42 annos natus.) Hoc principis ingenium aegre ferentes praetoriani, duce Casperio Aeliano, praefecto suo, seditionem faciunt, et Domitiani interfectores, nolente Nerva, ad mortem rapiunt. Itaque cum se in ordinem redactum et contemni senectutem suam videret, *M. Ulpium Trajanum*, inferioris Germaniae legatum, virum integerrimum ac bello clarum, tum maxime 42 annorum, adoptat: mox imperatorii nominis ac tribuniciae potestatis consortem facit. Tribus mensibus post (sec. Victor. Epit. 12)

p.C.	u. c.	Imp.	
98	851	1	Coss. Imp. Nerva IV, Nerva Trajano Caesare II cum Jan. extr. Nerva decessisset, *TRAJANUS* Coloniae Agrippinae principatum suscipit, ipse Italica, urbe Hispaniae, oriundus, et primus Imperatorum, qui extra Italiae fines nati essent.
99	852	2	Coss. *C. Sosio Senecione II, A. Cornelio Palma* (familiarissimis principi) Trajanus Romam venit, populo congiarium benignissime dat, *alimenta ingenuorum* puerorum puellarumque instituit, ceteris etiam rebus optimum atque humanissimum principem se praestat.
100	853	3	Coss. Imp. Nerva Trajanus III, Sex. Julius Frontinus III.) Cal. Septemb. *C. Plinius Caecilius Secundus* Cos. suffectus celebrem illam gratiarum actionem in senatu habet, quam posthac amplificatam evulgavit, ac nos hodie sub nomine Panegyrici legimus. Circus maximus restituitur augeturque.
101	854	4	Coss. Imp. Nerva Trajan. IV, Sex. Articulejus Paetus.) Trajanus jam priore anno exeunte ad BELLUM DACICUM profectus (quibus tributum a Domit. datum negarat), Istro trajecto, Decebali regiam Zarmizegethusam capit (quam nunc vicum Varhely putant esse, prope ferream portam Transilvaniae).
102	855	5	Coss. Senecio III, L. Licinius Sura II.) Decebalus, ad pacem petendam adactus, agrorum parte multatur. Trajanus triumphum Romae agit, et *Dacicus* a senatu vocatur.
103	856	6	Coss. Imp. Trajanus V, L. Appius Maximus II.) *C. Plinius*, legatus Caesaris, Bithyniae ac Ponto praefectus, Christianam ibi religionem vi ac poenis coercere frustra studet.
104	857	7	Coss. Surano et P. Neratio Marcello. *Daci rebellant.* Trajanus quo facilius eos aggrediatur, lapideum pontem in Istro flumine faciendum curat (prope Czernetz, quae hodie vocatur; vid. Mannert. de Trajani rebus ad Danub. gestis, p. 48.).
105	858	8	Coss. Tib. Julius Candidus II, A. Julius Quadratus II.) Transjecto exercitu undique Dacos premit, usus imprimis opera *Lusii Quieti* et vero etiam *Hadriani.* Decebalus igitur ad desperationem adactus mortem sibi ipse consciscit.
			H. a. etiam Arabia Petraea a Cornelio Palma, leg. Syriae, subjicitur.
106	859	9	Coss. L. Cejonio Commodo Vero, L. Tutio Cereale. *Dacia in provinciae formam redigitur*, coloniisque conditis (Apulo, Tibisco), firmatur. Alterum ex Dacia triumphum agit Trajanus.
107	860	10	Coss. C. Sosius Senecio IV (*Plutarchi* Chaeronensis patronus), L. Licinius Sura III.
108	861	11	Coss. Ap. Annius Trebonius Gallus, M. Atilius Metilius Bradua.
109	862	12	Coss. A. Cornel. Palma II, C. Calvisius Tullus II. suff. *P. Aelius Hadrianus*, qui quidem cum cognatione Trajanum attingeret, tum ejus sororis Marcinae neptem, Juliam Sabinam (adjutus gratia *Plotinae* Augustae), in matrimonium acceperat.
110	863	13	Coss. Ser. Salvidienus Orfitus, M. Peducaeus Crispinus.
111	864	14	Coss. M. Calpurnius Piso, Vettius Rusticus Bolanus.) Portus Centumcellanus munitus.
112	865	15	Coss. Imp. Nerva Trajanus VI, T. Sextius Africanus.
113	866	16	Coss. L. Publilius Celsus II, C. Clodius Crispinus.
114	867	17	Coss. Q. Ninnius Hasta, P. Manilius Vopiscus.) *Columna* cochlis in novo foro *Trajani*, monumentum victoriae Dacicae, Romae dedicatur, quo tem-

p.C.	u. c.	Imp.	
			pore ipse princeps, gloriae ac bellandi cupiditate ductus, *adv. Parthos profectus* imperii fines propagat. Cosrhois, regis Parthorum, frater Parthamasiris Armenia expellitur; eaque in provinciae Rom. formam redigitur. Abgarus, rex Osrhoënes, Imperatori se submittit, cetera Mesopotamia, Nisibi ac Sangaris urbibus vi captis, in potestatem redigitur, *Parthicus* a militibus, *Optimus* a senatu sollemni cognomine Trajanus appellatur.
115	868	18	Coss. L. Vipstanus Messalla, M. Pedo Vergilianus.) Dum Antiochiae hibernat Trajanus (unde *Ignatium*, episcopum Christianum, supplicii causa Romam mittit), ingens terrae motus et eam urbem et ceteram Syriam affligit. Vere Tigrim, ponte facto, trajicit, et Assyriam in potestatem redigit. Inde Seleuciam usque et *Ctesiphontem*, regiam Parthorum urbem, progreditur, hostibus intestinorum, ut videtur, bellorum causa pugnae copiam non facientibus. Judaei interim Cyrenaici et Aegyptiaci arma capiunt, ac, duce Andrea aut Luca, saevire coeperunt, mox oppressi.
116	869	19	Coss. Aemilius Aelianus, L. Antistius Vetus.) Trajanus navibus Tigri deductis Oceanum explorat, sed rebellione gentium devictarum revocatur. Domantur legatorum virtute: Lusius Nisibim et Edessam, *Erucius Clarus* et *Julius Alexander* Seleuciam capiunt et incendunt. Ipse Parthis regem dat Parthamaspen, sed gentem inquietam ad certum imperium transducere nequit.
117	870	20	Coss. Quinctius Niger, Vipstanus Apronianus.) Itaque cum in oppugnatione Hatrae urbis in morbum incidisset, Hadrianum Syriae et exercitui praeficit: ipse Romam redire properans Selinunte sive Trajanopoli in Cilicia decedit.
		1	*HADRIANUS* imperium capessit Antiochiae 3 Id. Augustas, incertum utrum ab aegrotante principe adoptatus, an, eo jam mortuo, fictis a Plotina litteris adoptionis ad successionem vocatus. Pacis retinendae cupidus, cum multae gentes turbarentur, provinciis trans Euphratem decedere jubet exercitus, etiam Armeniis suum regem concedit.
118	871	2	Romam reversus consulatum alterum init, collega Fusco Salinatore, senatuique se probare studet. Mox in Moesiam proficiscitur, a Sarmatis Roxolanisque turbatam. Sed conjuratione Nigrini commotus, Daciam Martio Turboni permittit, ipse praeter Nigrinum etiam Lusium Quietum, Cornelium Palmam, Publilium Celsum, Consulares omnes, interficiendos curat, veteres suos apud Trajanum detrectatores.
119	872	3	Hadrianus III Cos. cum Q. Junio Rustico invidiam illarum caedium eximia liberalitate et imperii aequitate delere maxime studet, homo varius per totam vitam, sed qui naturae vitia propter cupiditatem laudis, quantum fieri potuit, emendare et abscondere niteretur: amicorum comparandorum studiosissimus, sed idem et aliis et sibi molestus, dum omnibus in rebus unus excellere vult. *Italia*, in quattuor regiones divisa, *Consularibus regenda traditur*: officia palatina et militaria et civilia ad novam formulam instituuntur, qua usque ad Constantinum M. servantur. Martius Turbo praet. cohortibus in locum Attiani, quondam tutoris Hadriani, praeficitur. Epistolarum magister eodem ferme tempore *C. Suetonius Tranquillus* fuisse traditur.
120	873	4	Coss. L. Catilius Severus, T. Aurelius Fulvius Bojonius.) Hadrianus iter illud nobilissimum instituit, quo, militari more habituque, omnes imperii provincias peragrat. Galliam Germaniamque primas lustrat; ceterarum

p.C.	u. c.	Imp.	
			ordinem et quo quamque anno adierit, difficile est accurate describere. (Cf. Reim. ad Dion. Cass. lib. 69, p. 1157.)
121	874	5	Coss. Annio Vero II, L. Augure, in Britanniam transgressus provinciam, muro 80000 passuum ducto, ab impressionibus Caledoniorum defendit (cujus reliquiae hodie Picts-wall vocantur). Nemausum, Galliae urbem, eximiis operibus ornat, Tarracone in Hisp. hibernat.
122	875	6	Coss. Man. Acilio Aviola, C. Corellio Pansa Romam redit, sed paulo post per Achajam et Athenas in provincias Orientis proficiscitur.
123	876	7	Coss. Q. Articulejus Paetinus, L. Venulejus Apronianus.
124	877	8	Coss. Man. Acilius Glabrio, C. Bellicius Torquatus.
125	878	9	Coss. Valerio Asiatico II, Titio Aquilino Hadrianus ex Oriente reversus Athenis hiemat, cui imprimis civitati favet. Tum Sicilia lustrata,
126	879	10	Coss. Annio Vero III et Eggio Ambibulo Romam revertitur.
127	880	11	Coss. Gallicanus et T. Atilius Titianus.
128	881	12	Coss. L. Nonius Asprenas Torquatus II, M. Annius Libo.) Nicomedia et Caesarea in Bithynia terrae motu affliguntur.
129	882	13	P. Juventio Celso II (celebri Icto), Q. Julio Balbo Coss. Hadrianus Africam perlustrat.
130	883	14	Coss. Q. Fabius Catullinus, M. Flavius Aper.) Templum Romae et Veneris magnificentissimum dedicatur (Euseb.). Hadrianus, iterum ad visendas Orientis provincias Roma profectus, Athenas et aedificiis ornat, et Cephalleniae insulae vectigalibus auget.
131	884	15	Coss. Ser. Octavius Laenas Pontianus, M. Antonius Rufinus.) Romae *edictum perpetuum,* principis jussu a *Salvio Juliano* ICto compositum, publicatur, certa quaedam formula juris dicundi.
132	885	16	Coss. Serius Augurinus, C. Trebius Sergianus.) Hadrianus in Aegypto versans, Antinoum, Bithynum, delicias suas, morte amittit, lugetque impensius.
133	886	17	Coss. Hiberus et Nummius Sisenna.) Postquam Hadrianus ex Syria Athenas rediit, *Judaei*, ethnicorum in sacra terra religiones non ferentes, *duce Barcochab, rebellant:* exardescit bellum internecivum, ducibus Rom. Tinnio Rufo, mox Julio Severo.
134	887	18	Coss. C. Julius Servilius Ursus Servianus III, C. Vibius Juventius Varus.
135	888	19	Luperco et Attico Coss. (alii suff. Pontiano et Atiliano) Bether, urbs munita Judaeorum, expugnatur: bello perisse dicuntur 580000 homines: *Hierosolyma solo aequantur*, et *Aeliae Capitolinae,* eodem loco conditae, introitu omnes Judaei prohibentur. Romae Hadrianus aegrotans Cejonium Commodum Verum, juvenem nobilem, pulchrum, sed vitae nimis amoenae, adoptat, eumque duobus consulatibus et nomine *Caesaris* evehit.
136	889	20	Coss. L. Cejonius Commodus, Sex. Vetulenus Civica Pompejanus.) Hadrianus, suspiciosior et crudelior morbo factus, complures principes aulae partim aperte occidit, partim clam tollit, inter eos Servianum, quondam sororis maritum, ipsamque, ut ajunt, uxorem Sabinam.
137	890	21	Coss. L. Aelius Verus Caesar II, P. Caelius Balbinus Vibullius.
138	891	22	Coss. Sulpicio Camerino, Quinctio Nigro, cum Aelius Verus Caesar ipsis Cal. Jan. subito decessisset, Hadrianus 5 Cal. Mart. T. Aurelium, Consulem a. 120 (qui idem *Antonini* nomen ab Arrio avo materno acceperat), adoptat, ea lege, ut is antea duos sibi adoptaret, L. Commodum Verum,

p.C.	u.c.	Imp.	
			Caesaris mortui filium impuberem, et M. Annium Verum, adolescentem 17 annorum, nobili genere ortum: post quae non multo post 6 Id. Jul. Hadrianus aquae intercutis molestissimo morbo Bajis decessit, annum agens 63.
		1	Succedit 51 annos natus *ANTONINUS PIUS* (*sive T. Aelius Hadrianus A. P.*), qui precibus suis patri divinos honores ab invito senatu impetrat, ipse placidus et clemens, Numae, prisci regis, imaginem referens, quippe qui in nullius unquam senatoris mortem consenserit, et optima quaeque tam perspexerit prudenter, quam voluerit benigne: otii honesti ac pacis studiosissimus, nec tamen non fortiter imperii fines et socios adversus barbaras gentes defendens.
139	892	2	Coss. Imp. T. Antoninus II, C. Bruttius Praesens II.) Antoninus M. Aurelio, filio adoptato, *Anniam Faustinam*, filiam suam, despondet, cum et ipsa Augusta Marci amita esset. Eum et honoribus evehit, Caesaremque appellat, et curam gerit, ut eloquentiae et philosophiae magistris optimis utatur, eloquentiae *Herode Attico* et *Frontone*, philosophiae imprimis Junio Rustico et Apollonio, Stoicis.
140	893	3	Consulatum gerunt Imp. Antoninus Pius III, M. Aurelius Caesar.
141	894	4	Coss. M. Peducaeus Stloga Priscinus, T. Hoenius Severus.) Mortuae Augustae (Anniae Galeriae Faustinae) memoriae causa puellae alimentariae Faustinianae instituuntur.
142	895	5	Coss. L. Cuspius Rufinus, L. Statius Quadratus.
143	896	6	Coss. C. Bellicius Torquatus, *Ti. Claudius Atticus Herodes*, hic quidem imprimis eloquentiae laude florens, sed Graecae, cum Atheniensis esset e pago Marathonio. Ejusdem anni Cos. suffectus *M. Cornelius Fronto*, Latinorum rhetorum celeberrimus, Caesarum magister. Neque per provincias *rhetoribus ac philosophis* omnium sectarum sua praemia desunt, quibus *annua sestertia sexagena publice constituuntur*. Christianorum doctrinam turbat Valentinus haereticus.
144	897	7	Coss. Lollianus Avitus, Claudius (Gavius) Maximus.) In Britanniam crebras excursiones Brigantes faciunt, quibus a legato Lollio Urbico victis, murus cespiticius ulterius profertur, ubi antea Agricolae fuerat.
145	898	8	Imp. Pio IV, M. Aurelio Caes. II Coss. L. Commodus Verus, alter filius adoptatus principis, virilem togam accipit.
146	899	9	Coss. *Sex. Erucius Clarus II*, Cn. Claudius Severus.) *Arrianus* philosophus Nicomediensis agnoscitur et *Maximus Tyrius*.
147	900	10	Coss. Largo et Messalino Marcus Caesar, filiola auctus Lucilla, quae postea L. Vero nupsit, tribunicia potestate et imp. proconsulari ornatur et quasi legitimus principatus heres ostenditur. Ludi saeculares celebrantur, quo ferme tempore *Appianus* Alexandrinus, procurator Aegypti, *historias* suas edit.
148	901	11	Coss. Torquato et Salvio Juliano Mauri rebelles ad deditionem adiguntur.
149	902	12	Coss. Ser. Scipio Orfitus, Q. Nonius Priscus.
150	903	13	Coss. Gallicanus, Antistius Vetus.
151	904	14	Coss. Sex. Quintilius Condianus aut Gordianus, Sex. Quintil. Maximus, fratres concordia nobiles. (Casaub. ad Lampr. Commod. c. 4.)
152	905	15	Coss. M'. Acilius Glabrio, M. Valerius Homullus.
153	906	16	Coss. C. Bruttius Praesens II, A. Junius Rufinus.) Annus incendiis Narbone, Antiochia, Carthagine factis notabilis, magis etiam indulgentissimis principis litteris de Christianis non persequendis. (Justinus Martyr.)

p.C.	u. c.	Imp.	
154	907	17	Coss. L. Verus, Augusti filius, Sextius Lateranus.
155	908	18	Coss. C. Julius Severus, M. Rufinus Sabinianus.
156	909	19	Coss. M. Cejonius Silvanus, C. Serius Augurinus.
157	910	20	Coss. M. Civica Barbarus, . . Regulus.
158	911	21	Coss. Sex. Sulpicius Tertullus, C. Tinejus Sacerdos.
159	912	22	Coss. Plautius Quintillus. Statius Priscus.
160	913	23	Coss. T. Clodius Vibius Varus, Ap. Annius Atilius Bradua.
161	914	24	Coss. M. Aurelius Caesar III, L. Commodus Verus II.) Imp. Pio, aetatis anno 75. mortuo, *MARCUS ANTONINUS*, 40 a. natus, cujus tota vita, et publica et privata, ad philosophorum praecepta sanctissime conformata est, Non. Mart. imperium suscipit, idque statim ultro cum *L. VERO* communicat, qui 8 annis minor, vitae ratione longe a sapientia Marci abhorret. *Duo* igitur *Augusti* sunt, post mortem vulgo *divi fratres* vocati. Marco ex Faustina filius prid. Cal. Sept. nascitur Commodus, qui posthac imperavit.
162	915	2 Marci Trib. pot. 16	Coss. Q. Junius Rusticus, C. Vettius Aquilinus.) Barbararum gentium motus undique terrent. Britanniam Caledonii vexant, in Germaniam Raetiamque Catti impressionem faciunt, sed praecipue *Parthi*, sub rege Vologeso, Orientis provincias vastant, postquam apud Elegiam legionem Romanam, quae Cappadociae praesidebat, cum Serviliano legato conciderunt. Adversus eos Imp. *Verus proficiscitur*, dum Marcus Romae summam remp. administrat.
163	916	3	Coss. Laelianus et Pastor.) Verus Antiochiae (Daphnae) luxuriae ac voluptatibus se dedit, sed interea legati bellum feliciter gerunt: Statius Priscus Artaxata, Armen. caput, expugnat, mox *Martius Verus* Armeniis regem imponit.
164	917	4	Coss. M. Pompejus Macrinus, P. Juventius Celsus.) L. Verus Ephesi sollemnia nuptiarum cum Lucilla, Marci filia, celebrat.
165	918	5	Coss. M. Gavio Orfito, L. Arrio Pudente *Avidius Cassius*, severissimae disciplinae vindex, cum legg. Syriacis Osrhoënen et Adiabenen in potestatem redigit, Seleuciam ad Tigrim deditam incendit, hominesque interficit, Ctesiphonte regiam Parthorum delet.
166	919	6	Coss. Q. Servilius Pudens, L. Fufidius Pollio.) Parthico bello finito, et Vero (cum histrionibus omnis generis) Romam reverso, *ambo Impp. triumphant*, sed novae calamitates ingruunt, pestilentia longe saevissima (quo temp. *Claudius Galenus*, Pergamenus, Romae medicinam factitat,) simul bellum cum *Marcomannis* et *Quadis*, populis Germanicis, ad quod gerendum ambo Impp. profecti, Aquilejae subsistunt.
167	920	7	Coss. Imp. L. Verus III, M. Ummidius Quadratus.) Barbari Imperatoribus se submittunt, mox rebellant, neque certa pace constringi possunt.
168	921	8	Coss. L. Venulejus Apronianus II, L. Sergius Paullus II.
169	922	9	Coss. Q. Sosio Prisco, P. Caelio Apollinare *L. Verus* in reditu Romam Altini, oppido Venetiae, apoplexi *moritur*, eo tantum laudabilis, quod consilia fratris non impediverat.
170	923	10	Coss. M. Cornelius Cethegus, C. Erucius Clarus.) Veri viduam, filiam suam, Marcus Claudio Pompejano, equitis Rom. filio, sed viro sapienti, in matrimonium dat.
171	924	11	Coss. L. Septimius Severus II (patronus Septim. Severi, affinis sui, postea Imperatoris) et L. Alfidius Herennianus.

p.C.	u. c.	Imp.	
172	925	12	Coss. Maximus et Orfitus.) Cum Marcomanni, Quadi, Jazyges ceteraeque gentes inter Galliam et Daciam trans Danubium colentes denuo rebellassent, Marcus, ut populum tributo levaret, instituta rerum aulicarum auctione, iterum Roma profectus, *Carnunti* ad confluentes Mari et Danubii belli sedem ponit, barbarosque persequitur.
173	926	13	Coss. M. Aurelius Severus II, Ti. Claudius Pompejanus.
174	927	14	Coss. Gallus et Flaccus.) De *Quadis* in ipsorum terra magnam victoriam Marcus reportat, non sine numine divino, cum milites aestu sitique enecti aqua pluvia subito orta reficerentur, quod prodigium a scriptoribus Christianis pietati legionis XII (fulmineae) vulgo adscribitur.
175	928	15 Commodi Trib. pot. 1	Coss. Calpurnius Piso et Salvius Julianus.) Pax cum barbaris ea condicione componitur, ut a Danubio aliquantum recedant: bellum adeo confici posse videbatur, ni *Avidius Cassius*, Syriae praeses, contempta Marci aequanimitate et lenitudine, defecisset. Sed is tribus mensibus post a centurione sui exercitus interficitur. Commodus, Marci filius, accepta toga virili, tribunicia potestate ornatur. Marcus in Asiam transgressus omnibus clementem se praebet.
176	929	16	Coss. T. Vitrasius Pollio II, M. Flavius Aper II.) Per Syriam usque in Aegyptum proficiscitur, sed rediens *Faustinam* uxorem in Cilicia (ubi deinde urbs Faustinopolis condita) morte amittit, sanctitate morum haudquaquam virum imitatam. Romam reversus cum 8 annos abfuisset, populo viritim 8 aureos dividit, filiumque Commodum Imperii participem facit.
177	930	17	Coss. *Imp. Aelius Aurelius Commodus*, Plautius Quintillus.) Smyrna terrae motu evertitur, Marci liberalitate restauratur, sed idem Christianos in Gallia Lugdunensi crudeliter vexari patitur.
178	931	18	Gavio Orfito, Juliano Rufo Coss. aestate Marcus denuo cum filio Commodo Roma ad conficiendum bellum Marcomannicum proficiscitur. SCtum Orfitianum de successione liberum in bona matris intestatae. Florent Icti Gajus et Qu. Cervidius Scaevola.
179	932	19	Coss. ordinarii sunt Imp. Commodus II, P. Martius Verus, suffecti *P. Helvius Pertinax* (qui eo magistratu functus Syriae praefuit et posthac Imp. factus est), *M. Didius Severus Julianus*. Germani gravi proelio a Paterno vincuntur.
180	933	20	A. d. 16 Cal. Apriles, Bruttio Praesente II et Sex Quintilio Condiano Coss., Imperator philosophus, aetatis anno 59. nondum expleto, Vindobonae decedit, *felix, ni talem filium relinqueret*, certe tantopere dilectus a populo Rom., ut sacrilegus judicaretur, qui ejus imaginem domi suae non haberet, cum per facultates habere posset.

Periodus septima a Marci Imperatoris morte usque ad divisionem Imperii Romani, mortuo Theodosio institutam a. 395 post Christ. natum.

p.C.	u. c.	Imp.	
180	933	1 Trib. pot. 5	*COMMODUS*, annos natus 20, Marco Antonino patri succedit, qui taedio laboris, quo citius ad urbanas voluptates redeat, pacem cum Marcomannis et Quadis facere properat, quos semper rebelles excidere pater voluerat.
181	934	2	Coss. Imp. Commodus III, L. Antistius Burrus.
182	935	3	Coss. Mamertino et Rufo consilium *interficiendi Commodi* a Lucilla, ipsius sorore, et Quadrato initum (Reim. ad Dion. C. lib. 72, p. 1205) irritum cadit. Qua re saevior factus ille, cum hucusque saltem mediocriter regnasset, principes civitatis et veteres amicos patris, Salvium Julianum, ambos Quintilios, Paternum, alios, necandos curat. *Perennem* militibus praetorianis praeficit, eique regnandi curas committit, dum ipse inhonestis exercitationibus corporis studet. *Marcia,* postquam Crispina Augusta (Bruttii Praesentis filia), adulterii convicta, relegata est, concubina Imperatoris facta, Christianis favet. Britannicum bellum denuo exortum administratur per *Ulpium Marcellum*, veteris disciplinae virum, juris peritia clarum.
183	936	4	Coss. Imp. Commodus IV, Aufidius Victorinus II.) Thermae Commodianae Romae constructae.
184	937	5	Coss. L. Cossonius Eggius Marullus, Cn. Papirius Aelianus.
185	938	6	Coss. Maternus et Bradua.
186	939	7	Imp. Comm. V, Acilio Glabrione II Coss. Perennis a legionibus Britannicis, quas offenderat, missis Romam militibus 1500, ad supplicium postulatur, et a Commodo deditur. Sed ejus locum ac potentiam *Cleander* libertinus capit, avarior etiam et crudelior. In Britanniam mittitur *Pertinax*, humili genere ortus, sed qui sub Marco rebus gerendis assueverat.
187	940	8	Coss. Crispinus et Aelianus.) Pestilentia Romam et Italiam vastare incipit.
188	941	9	Coss. Fuscianus II, M. Servilius Silanus II.
189	942	10	Coss. ordinarii Junius Silanus, Q. Servilius Silanus. Sed hoc ferme anno, teste Dione, 25 *Consules fuisse* putamus, et inter eos *L. Septimium Severum*, ex Africa oriundum, qui posthac imperium adeptus est. Fames per totam Italiam grassatur, quam ob rem Cleander, a plebe urbana tumultuose inter ludos Circenses accusatus, necatur. Ipse vero Commodus, *ex omni dedecorum ac scelerum colluvione concretus*, cum 300 concubinis, in quibus etiam sorores suas esse voluit, bacchatur, et eadem crudelitate adv. optimum quemque senatorum atque in feras bestias saevit.
190	943	11	Coss. Imp. Commodus VI, M. Petronius Septimianus.
191	944	12	Coss. Cassius Pedo Apronianus, M. Valer. Bradua (Mauricus). *Septimius Severus* Germanicis legionibus ad Danubium praeponitur, *D. Albinus* in Gallia Frisios transrhenanos vincit. Romae templum pacis cum aliis multis aedificiis deflagrat. Palladium aegre servatur.
192	945	13	Coss. Imp. Commodus VII, *P. Helvius Pertinax II*, idemque praefectus urbis.) Extremo anno Commodus, conjuratione facta inter Marciam et Eclectum cubicularium et Laetum, praet. milit. praefectum, necatur.
193	946		Coss. Sosio Falcone, Erucio Claro *PERTINAX,* senex 67 annorum, a conjuratis ad imperium vocatus et militibus commendatus, a senatu libenter ac-

p.C.	u. c.	Imp.	
		1	accipitur, sed vix aggressus perturbatis rebus mederi a praetorianis, ejus modestiam non ferentibus, 5 Cal. April. occiditur. *M. Didius Salvius JULIANUS*, Consularis dives ac nobilis, fremente populo, imperium a militibus mercatur (30 sestertiis viritim), sed contra eum Antiochiae *C. Pescennius Niger Justus*, Carnunti in Pannonia *L. Septimius SEVERUS*, Lepti in Africa oriundus, existunt. Hic quidem, perductis in partes Illyricianis Gallicanisque exercitibus, Romam citato agmine properat. *Julianus*, ab omnibus desertus et impune contemptus, Cal. Jun. *occiditur*. Praetorianos Severus graviter increpitos exauctorat, et primus ex *omnibus* exercitibus supplet (cum ea militia antea non fere nisi Italicae et Hispanicae pubi patuisset), aucto etiam horum militum numero usque ad 50000. *D. Clodium Albinum*, legatum Britanniae, hominem nobilem et senatus gratia florentem, sibi conciliat Caesaris dignitate pro tempore ornatum. Brevi post, Roma relicta, adversus Nigrum, qui, praemissis legatis, jam Byzantium occupaverat, proficiscitur.
194	947	2	Coss. Imp. Septimius Severus II, D. Albinus Caesar II.) Tribus proeliis cruentissimis factis apud Cyzicum, Nicaeam et Issum, Severus, ductu suo, sed opera legatorum (Anulini, Candidi, Laterani, Laeti) Nigrianos exercitus vincit, ipsum in fuga occidit.
195	948	3	Coss. Scapula Tertullus et Tinejus Clemens.) Byzantium etiam post Nigri mortem fortissime defenditur. Severus Osrhoënos, Adiabenos, Arabes Mesopotamiam incolentes, ipse Nisibi commorans per legatos in potestatem redigit. Septimius *Tertullianus*, causarum patronus Carthagine, Christianus fit.
196	949	4	Domitio Dextro II, L. Valerio Thrasea Prisco Coss. Byzantium tandem deditum moenibus privatur. Severus rebus in Oriente compositis Romam revertens extremo anno *Albini defectione* excitatur, qui compertis Imperatoris insidiis, in Galliam transgressus, bellum facere occupaverat.
197	950	5	Sed 11 Cal. Mart. Ap. Claudio Laterano et Rufino Coss. apud Lugdunum ingenti proelio vincitur et occiditur: suspecti ob ejus amicitiam permulti et Romae et in provinciis necantur, bona publicata in aerarium rediguntur. Hujus enim praecipuam quandam curam sibi gerendam esse Severus existimavit, ceteroqui liberalis in milites, quorum stipendia augentur. Ceteras quoque reip. partes emendare aggressus, in multorum odia incurrit, sed ut erat implacabilis delictis, ita strenuis vehementer favet, ne ipse quidem alienus a litteris.
198	951	6	Coss. Saturnino et Gallo Severus majorem filium Bassianum, quem *M. Aurelium Antoninum* appellat, consortem tribuniciae potestatis facit, minorem, Septimium Getam, Caesarem declarat.
199	952	7	Coss. P. Cornelius Anulinus II, M. Aufidius Fronto, nepos rhetoris.
200	953	8	Coss. Ti. Claudius Severus, C. Aufidius Victorinus.
201	954	9	Coss. L. Annius Fabianus, M. Nonius Arrius Mucianus.) Adversus Parthos regemque Vologesum profectus Severus anno exeunte Ctesiphontem usque progreditur eamque capit, sed Hatram, Arabum urbem, expugnare ne ipse quidem potest. (*Cassius Dio*, vir praetorius, historiam pop. Rom. scribere coepit, opus ipsi Imperatori probatum.)
202	955	10	Antiochiae Severus *consulatum* init *tertium* cum *M. Aurel. Antonino*, majore filio (13 annorum). Gravi poena proposita *vetat*, *ne quis*, relicto cultu deorum, *Judaeus aut Christianus fieri velit*. Ex Syria profectus, Aegypto curiose perlustrata, extremo a. Romam revertitur.

p.C.	u. c.	Imp.	
203	956	11	Coss. *P. Septimius Geta*, Imp. frater, *Fulvius Plautianus II*, socer Bassiani, unus omnium amicorum Severo carissimus.) Arcus, qui extat sub monte Capitol., a senatu populoque Rom. Imperatoribus dedicatur.
204	957	12	Coss. L. Fabius Cilo Septimianus II (praefectus urbi), M. Annius Flavius Libo.) Ludi saeculares aguntur. Arcus Imperatoribus erigitur ab argentariis et negotiantibus fori boarii: extat etiamnunc. Plautianus opera generi sui, quod nimium sibi in rep. sumere videbatur, evertitur, Plautilla in exilium agitur.
205	958	13	Coss. Imp. M. Aurel. Antoninus II, P. Septimius Antoninus *Geta*, alter Severi ex Julia Domna filius.) *Aemilius Papinianus*, celeberrimus JCtus, praetorii praefectus, cujus muneris maxima pars jurisdictione continetur.
206	959	14	Coss. M. Nummius Albinus, Fulvius Aemilianus.
207	960	15	Coss. Aper et Maximus.
208	961	16	Severus cum filiis, hoc anno Consulibus, Antonino III, Geta II, in *Britanniam* proficiscitur, barbarorum incursionibus obnoxiam. Etiam Geta tribuniciam potestatem accipit.
209	962	17	Coss. Pompejano et Avito Caledoniam maximo cum labore et militum detrimento peragrans, barbaros ad pacis condiciones tradendaque arma cogit.
210	963	18	Coss. M'. Acilio Faustino, Triario Rufino murum transversum per insulam ducit, sive potius veterem Agricolae restituit. Barbaros rebellantes ulterius persequi non potest, Eboraci (York) aegrotans articulorum dolore et sollicitudine de saevitia Antonini Bassiani et patrem et fratrem tollere cupientis.
211	964	19	Decedit pridie Non. Febr. Q. Epidio Lolliano Gentiano et Pomponio Basso Coss. nondum expleto 66. anno. *Antoninus Bassianus*, posthac a Gallico vestimento, quod et ipse induebat, et ceteros induere jussit, convicii
		1	causa *CARACALLUS* (sive Caracalla, ap. Dion. *Tarantus*) appellatus, imperium jussu quidem patris cum fratre Geta commune habet, sed ma-
		Trib. pot. 15	jorem partem ipse sibi vindicat. Neglectis barbaris Romam reverti properant: cineres Severi in sepulcro Antoninorum conduntur, quamquam sibi suisque sepulcrum Septizonium in via Appia extruxit.
212	965	2	Julio Aspro II et Aspro Coss. Caracallus circa Cal. Mart. fratrem in sinum matris confugientem (22 a. natum) occidit, simul eorum qui illius mortem moleste ferre viderentur maximum numerum et in iis etiam *Papinianum*. Militum benevolentiam ingentibus donis sibi conciliat, ob quae et reliquos cives tributis exhaurit (decima hereditatum pro vigesima instituta, et sublato jure succedendi ab intestato) et ditissimum quemque occidit, et *civitatem cum omnibus per Imp. Rom. ingenuis communicat.* (cf. Dion. Cass. 77, 9 cum notis interpr.) Ipse aurigatur, bestias caedit, cum gladiatoribus dimicat, libertis (ac matri Juliae) rerum publicarum curam relinquit.
213	966	3	Coss. M. Aurel. Antoninus Aug. IV, D. Caelius Balbinus II, suff. M. Antonius Gordianus, qui postea imperavit, et Helvius Pertinax, divi Pertinacis filius.) Roma profectus circa exercitus provinciales versatur, pacem a Germanicis gentibus auro probato emens, dum suos milites nummis adulterinis donat.
214	967	4	Coss. Messalla et Sabinus.
215	968	5	Coss. Laetus II et Cerealis.) In Dacia adv. *Gothos* sive Getas (inde *Geticus* sensu ambiguo) male pugnat, dein per Macedoniam furore imitandi veteris regis Alexandri correptus, in Asiam profectus Nicomediae hibernat.

p.C.	u. c.	Imp.	
216	969	6	Coss. Sabino II et Anulino. per Syriam Alexandriam venit, eamque civitatem propter quaedam in ipsum dicteria hostili odio paene extinguit. Extremo anno bellum vel latrocinium potius in Parthos, rege Artabano, suscipit. Romae thermae Antoninianae absolvuntur.
217	970	7	Coss. C. Bruttius Praesens, T. Messius Extricatus II.) Tandem aliquando 4 Id. April. Edessa Carrhas proficiscens, machinante Opelio *MACRINO*, uno ex duobus praefectis praetorio, interficitur, 29, aut secundum alios 42 annos natus. Macrinus imperium arripit, et inhonesta pace cum Parthis facta, Antiochiam redit, prioris vitae turpitudinem bene institutis (vigesima hered. reducta) emendare cupiens. Julia Augusta inedia sibi mortem consciscit.
218	971		Coss. Imp. M. Opelius Macrinus II et Adventus.) *Julia Maesa*, soror Juliae Augustae mortuae, vidua Julii Aviti, Cos. a. 209, mulier dives ac prudens, cum milites in castris apud Edessam desiderio Caracalli incensos videret, pecunia aggressa, facile iis persuadet, ut *Bassianum ELA-*
		1	*GABALUM* (Heliogab.), alterum ejus nepotem, ex *Soaemiade* et Vario Marcello natum, Solis sacerdotem venustissimae juventutis, quem Caracalli esse filium simulabat, Imperatorem declarent. Macrinus, pugna ad Antiochiam 6 Id. Jun. victus, fuga Romam petens Chalcedone capitur et occiditur cum filio *Antonino Diadumeno*. Novus Imperator, 17. a. agens, Nicomediae hibernat, jam tum impurissimus homo, nec minus crudelitate insignis.
219	972	2	Coss. Imp. M. Aurelius Antoninus Pius Felix (sic enim sollemniter vocatur) II, Q. Tinejus Sacerdos.) Elagabalus postquam Romam venit, inter turpissimas voluptates et inauditam luxuriem, quasi natus ad polluendum imp. Rom. et nomen sacratum Antoninorum, id unum serio agit, ut suus deus solus per orbem terrarum colatur, cui et templum Romae in Palatino monte extruit, et uxorem Astarten deam, sive Lunam, Carthagine advehendam curat.
220	973	3	Coss. Imp. Antoninus III, P. Valerius Eutychianus Comazon II.
221	974	4	Coss. Grato Sabiniano et Claudio Seleuco Elagabalus consobrinum suum Bassianum Alexianum, filium *Mammaeae* et Genesii Marciani, Syri, auctore Maesa, adoptat, Caesaremque appellat, imposito nomine *M. Aurelii Severi Alexandri*.
222	975	5	Coss. Imp. Antoninus IV, Alexander Caesar.) Elagabalus cum Alexandri vitae insidiaretur, a praetorianis, quibus puer unice carus, simul cum matre necatur, corpus in Tiberim projicitur, a. d. 5 Id. Martias. Cf. Reim. ad D. Cass. lib. 79, p. 1352.
		1	*SEVERUS ALEXANDER*, 16. annum agens, Imp. suscipit, omnia ex consilio matris, prudentis, sed ambitiosae et avarae mulieris, agens. Ipse omnium virtutum amantissimus remp. cum cura administrat, assessoribus utens viris sapientissimis, quorum princeps Imperatoris gratia, *Domitius Ulpianus*, scriniorum magister, mox praefectus praet., *celeberrimus juris conditor*, tum *Julius Paullus*, JCtus, Anton. Gordianus, Catilius Severus, alii. (Vide Lamprid. vit. Al. Sev. extr.) Pudor in palatium redit, auctoritas judiciis restituitur, vectigalia imminuuntur. Christianis cum ipse Imperator, tum Mammaea favet, quae doctrinam Christianam ex sermonibus Antiochiae cum *Origine* habitis percepisse traditur.
223	976	2	Coss. L. Marius Maximus II, L. Roscius Aelianus.

p.C.	u. c.	Imp.	
224	977	3	Coss. Claudius Julianus II, L. Bruttius Quintius Crispinus.
225	978	4	Coss. Fuscus II et Dexter.
226	979	5	Coss. Imp. Alexandro Severo II, Quintilio Marcello in Oriente *imperium Parthorum et regnum Arsacidarum a Persis evertitur.* Novus rex *Artaxerxes* (Ardshir) *Sassanides* (Sassani fil.) victo et occiso Artabano de restituendis pristini regni Persarum finibus cogitat. (Duravit hoc imperium usq. ad a. 651 regemque Jezdegird occisum.)
227	980	6	Coss. Albinus et Maximus.) Thermae Alexandrinae Romae aedificatae.
228	981	7	Coss. Modesto II et Probo milites praetor. Romae *Ulpianum*, veteris disciplinae assertorem, cum Flaviano et Chresto collegis sublatis, solus esset praefectus, tumultu facto, trucidant, frustra defendente Imperatore.
229	982	8	Coss. Imp. Alex. Sev. III, *Cassius Dio* II: sed hic quidem, invisus militibus ob disciplinam legionum Pannonicarum severe restitutam, illorum oculis subtrahendus est: mox consulatu perfunctus Nicaeam, patriam urbem, redit, amplumque historiarum opus perficit.
230	983	9	Coss. L. Virius Agricola, Sex. Catius Clementinus.
231	984	10	Coss. Claudius Pompejanus, T. Fl. Pelignianus.
232	985	11	Coss. Lupo et Maximo Alex. contra Persas, imperii fines incursantes, proficiscitur. M. Antonius Gordianus, priore a. iterum Cos., ex SCto Africae praeponitur, vir nobilitate ac divitiis excellens, moribusque probatus.
233	986	12	Coss. Maximo et Paterno disciplina militari Antiochiae corrupta aliquatenus restituta, Alex. contra Artaxerxem bellum gerit — si Romanum ejus vitae auctorem Lampridium sequare, felicissime, si *Herodianum*, Graecum scriptorem, haud sane laudabiliter. Hoc certe constat, Persas ex eo tempore aliquamdiu quievisse, armaque potius aliorsum vertisse.
234	987	13	Coss. Maximo II et Urbano Romam reversus, 7 Cal. Oct. triumphat, mox adversus Germanos Galliam vexantes proficiscitur.
235	988	14	Ibi 14 Cal. Apr. Severo et Quintiano Coss. in castris ad Rhenum versantem milites, fortiorem et liberaliorem dominum desiderantes, Alexandrum
		1	29 annos natum cum matre Mammaea interficiunt: *C. Julium MAXIMINUM, Thracem*, utroque parente barbaro genitum, sed corporis robore et rei militaris peritia insignem, Christianae religioni inimicum, sibi praeficiunt, qui multorum caede auspicatus Imperium, Rhenum transit, et Germaniam late vastat.
236	989	2	*Consulatum*, collega Africano, init Sirmii, bellum contra *Sarmatas* moliens.
237	990	3	Coss. P. Titius Perpetuus, L. Ovinius Rusticus Cornelianus.) Injuriis procuratoris Caesariani commoti Afri GORDIANUM Procos. suum Imperatorem salutant, qui senex octogenarius filium suum, legatum consularem, Imperii consortem declarat. Sed dum Romae senatus, cupide acceptis Gordiani litteris, bellum contra Maximinum *hostem* parat, *Capelianus*, Mauritaniae praefectus, minorem Gordianum pugna victum occidit, eoque nuntio perculsus pater vitam laqueo finit. Senatus ea re perterritus ad *Clodium Pupienum* MAXIMUM et *Caelium* BALBINUM, maximae tum dignitatis senatores, 7 Cal. Jul. imperium defert, qui tertium *Gordianum* puerum 13 annorum, nepotem primi ex filia, flagitante populo, Caesarem nuncupant.
238	991	4	Coss. Ulpio et Pontiano Maximinus furens cum exercitu Italiam ingreditur: cives sublatis omnibus, quae victum praebere possint, in urbes munitas se recipiunt. Itaque milites cum inopia premantur in oppugnanda *Aquileja*, et consensum totius orbis terrarum vereantur, illum una cum filio

p.C.	a. c.	Imp.	
			juvene mense Aprili interficiunt, et in partes Maximi, apud Ravennam cum exercitu sedentis, quamquam subiaviti, transeunt. Neque Romae praetoriani Imperatores sibi a senatu impositos ferunt, eosque ludis Capitolinis, mense Julio, impetu facto, interficiunt, et *GORDIANUM, quia non erat alius in praesenti*, Augustum salutant. Censorinus librum de die natali edit (cf. c. 21).
239	992	2	Coss. Imp. M. Anton. Gordianus, Man. Acilius Aviola.
240	993	3	Coss. Vettius Sabinus II et Venustus.
241	994	4	Coss. Imp. Gordiano II et Pompejano *bellum Persicum* vehementius renascitur. Gordianus, filia *Misithei* (qui idem a nonnullis Graecis scriptoribus vocatur Timesicles) in matrimonium ducta, socerum, belli pacisque artibus clarum, et cohortibus praetor. praeficit, et ejus consiliis in ceteris reip. partibus administrandis utitur.
242	995	5	Coss. Asinio Praetextato et Attico, Gordianus adversus Persas regemque *Saporem* profectus hostes, Misithei opera usus, Syria et Mesopotamia expellit.
243	996	6	Coss. L. Annio Arriano et C. Cervonio Papo, cum Misitheus decessisset, *PHILIPPUS*, Bostris ex Arabia trachonitide oriundus, praef. praet. fit, qui mox favore militum abusus adolescenti Imperatori collega et tutor additur.
244	997	7	Coss. Peregrino et Aemiliano, mense Martio, eundem innocentem apud castrum Circesium in finibus Assyriae et dignitate et vita privat. Pace facta cum Persis Antiochiam, inde Romam revertitur: nec sine laude regnat, Christianae fidei cultor, si Zonarae credere licet.
245	998	2	Coss. Imp. M. Julius Philippus, Junius Titianus.
246	999	3	Coss. Praesens et Albinus.) Tascius Cyprianus, rhetor Carthag., Christianorum sacra amplectitur.
247	1000	4	Cos. Imp. M. Julius Philippus II cum filio Philippo Caesare, qui eodem a. Augustus factus est.
248	1001	5	Iisdem Coss. patre III, filio II, *ludi saeculares* ingenti apparatu celebrantur (incertum hoc an priore anno). Philippus urbem nominis sui in Thracia constituit.
249	1002	6	Coss. Aemiliano II et Junio Aquilino a Moesicis legionibus Marinus centurio Imp. declaratur, quo cito dejecto, *C. Messius DECIUS* Roma missus inquirendi causa, ab iisdem legionibus invitus ac refragrans Imp. consalutatur. Philippus litteris ejus fidem non habens, quibus se imperium depositurum pollicetur, simul ac Romam venisset, cum exercitu occurrit, sed proelio apud Veronam commisso victus cum filio interficitur, medio anno.
250	1003	2	Decius (iterum Cos. cum Maximo Grato), oppressis in Gallia seditionibus, Romam reversus saevam per totum imp. Christianorum persecutionem excitat. Fabianus, episcop. Romae, supplicio affectus.
251	1004	3	Decius tertium Cos. cum filio Q. Herennio Messio Decio Caesare *Gothos*, Philippopoli urbe capta, Thraciam depopulantes profligat, sed dum acrius ultra Danubium urget, ipse cum filio in pugna cadit, extr. anno. Exercitus *Trebonianum GALLUM*, Meninge insula, ad litus Africae sita, oriundum, Imperatorem declarat, qui Decii filium minorem *Hostilianum*, collegam imp., accepit, sed cito morbi specie sustulit.
252	1005	1	Consulatum gerit Imp. C. Vibius Treb. Gallus II cum filio Volusiano.

p.C.	u. c.	Imp.	
			Pestilentia per totum orbem terrarum grassari coepit neque desinit, nisi post 15 annos et ingenti hominum multitudine extincta.
253	1006	2	Imp. Velusiano II, M. Valerio Maximo Coss. *Aemilianus*, Moesiae legatus, victoria de Gothis reportata elatus, purpuram sumit exercituque coacto ad Italiam occupandam properat. *Gallus* a militibus suis Interamnae *interficitur*, mense Majo. Sed vindex cum legg. Gallicanis et Germanicanis adest *Valerianus*, vir aetatis suae spectatissimus. Aemilianus, antequam res ad manus veniat, ab exercitu suo necatur, vix 4 mensibus postquam imperium affectavit.
		1	*P. Licinius VALERIANUS* Romae studiose exceptus *GALLIENUM* filium suum imperii consortem declarat, ac perturbato rerum statui, quantum potest, mederi conatur.
254	1007	2	Imperatoribus Valeriano II et Gallieno Coss. (quorum annus in arcu Veronensi exprimitur) Gallia atque adeo Hispania *Germanorum* populationibus vexatur.
255	1008	3	Iisdem Coss. Valeriano III, Gallieno II.
256	1009	4	Valerio Maximo II et Glabrione Coss. Gallienus sive potius Postumus legatus victoriam de *Francis* reportat.
257	1010	5	Coss. Imp. Valer. IV, Gallieno III, *Gothi*, denuo transgressi Danubium, Thessalonicam quidem frustra oppugnant, sed agros per Moesiam Thraciamque vastant, Persarum rex Sapores Syriam ipsamque Antiochiam invadit, et *Cyriadem* (1*) illis provinciis Augustum imponit. Valerianus Christianos persequi coepit, instinctus a Macriano, praef. praet.
258	1011	6	Coss. Memmio Tusco et Basso Imp. Aurelianus ipse Byzantio in Asiam transit, Syriamque, Cyriade interfecto, in potestatem redigit. Interea *Ingenuus* (8) a Moesicis legionibus Imperator appellatur, adversus quem dum Gallienus proficiscitur, POSTUMUS (2) in Gallia totius provinciae consensu purpuram sumit. Cyprianus, episcopus Carthaginiensis, religionis causa supplicio affectus.
259	1012	7	Coss. Aemiliano et Basso Ingenuus Aureoli opera cito victus perit, sed ultorem invenit Regillianum (9). *Alemanni* Italiam transpad. populantur, sed et ipsi proelio apud Mediolanum victi reverti coguntur.
260	1013	8	Coss. Cornelio Seculare II et Donato *Valerianus* in Mesopotamia (circa Edessam) prodente Macriano, *a Persis* vincitur et *vivus capitur*, senex septuagenarius. Inter omnia ludibria cum rege circumductus aliquot demum annis post moritur. Hostes sine ullo metu Syriam populantur, Tarsum Ciliciae urbem, Heracleam Cappadociae expugnant.
261	1014	9	Adversus *GALLIENUM* (h. a. IV Cos. cum L. Petronio Tauro Volusiano), hominem non malum, sed mollem et tantae rerum moli imparem, plures simul Imperatores surgunt, *Macrianus* (12) in Syria, *Va-*

*) Qui ab hoc inde tempore, dum Valerianus bello Persico occupatur et Gallieni imperium contemnitur, a suis exercitibus Imperatores declarati sunt, vulgo vocantur *triginta Tyranni*, qua appellatione *Trebellius Pollio*, qui eorum omnium vitas breviter (neque invenuste pro ingenio aetatis suae) descripsit, ad similitudinem Atheniensium *Trigintavirum* usus videtur. Sed cum ille scriptor numerum suum conficere non potuerit, quia etiam obscurissimum quemque Imperatorem et cum patribus filios imperii consortes in litteras mitteret, nos satis habuimus, numeris adscriptis, quibus apud illum leguntur, historiae Rom. studiosos eo amandare. Rerum ipsarum ordo difficillimus est, qua de re cf. *Mansonis* commentationem, post librum Germanice scriptum de vita Constantini Magni.

p. C.	u. c.	Imp.	
			lens (18) et *Calpurnius Piso* (20) in Graecia, sed cito opprimuntur: Macrianus quidem usque in Illyricum progressus, proelio commisso ab Aureolo opprimitur. Interea Odenathus (14), decurio Palmyrenus, domi suae nobilissimus, Mesopotamiam suis ipse auspiciis *a Persis liberat*, et victis in Syria Macriani partibus, aliquanto post, a. 264 a Gallieno in consortionem imperii nominisque Augusti assumitur.
262	1015	10	Imp. Gallieno V et Faustino Coss. *Gothorum* catervae navibus coactis per Asiam ipsamque Graeciam populando grassantur (Trapezuntem, Chalcedonem, Nicomediam, Nicaeam improviso adorti capiunt ac diripiunt).
263	1016	11	Coss. Albinus II et Maximus Dexter.
264	1017	12	Coss. Imp. Gallienus VI, Amulius Saturninus.
265	1018	13	Coss. Licinio Valeriano, Valeriani Aug. filio, II et Lucillo in Gallia *Postumus*, septimo imperii anno, seditione militum suorum perit, neque tamen eam provinciam Gallienus recuperare potest, cum alius post alium Imperator a militibus instituatur. Cf. Trebell. Poll. 5. 6. 4. 7. 30. Superat ad extremum *Tetricus* (23.) (24).
266	1019	14	Coss. Imp. Gallienus VII et Sabinillus.
267	1020	15	Coss. Paterno et Arcesilao cum Odenathus a *Maeonio* (16), consobrino suo, necatus esset, Zenobia, ejus uxor, et rebellem opprimit et imperii jus ipsa prudenter obtinet. Etiam *Aureolus* (10), qui Gallieno fidelem operam praestiterat, h. a. in Raetia purpuram sumit; sed eum Gallienus, omnibus copiis suis contractis, vincit et Mediolani obsidet.
268	1021	16	Ibi dum in castris versatur Gallienus, Aureoli fraude, a conjuratis militibus interficitur, anno ineunte, Paterno II et Mariniano Coss. Neque tamen insidiarum, quam speraverat, mercedem Aureolus fert: nam ad deditionem compulsus interficitur,
		1	*M. Aurelius CLAUDIUS (Gothicus)*, bellica laude et justitia clarus, ab exercitu Imperator salutatur. Hic tandem veterem Rom. virtutem ostendit; Alemannos ad lacum Benacum vincit. Inde, omissa Gallia, bellum barbaricum praevertendum ratus
269	1022	2	(iterum Cos. cum Paterno) adversus *Gothos*, Cassandriam et Thessalonicam in Maced. obsidione prementes proficiscitur, eosque tribus ingentibus proeliis factis
270	1023	3	(Antiochiano et Orfito Coss.) in montem Haemum compulsos prorsus *devincit*. Sed non multo post, mense Aprili, Sirmii morbo decedit. Ei omnium legg. consensu (nam *Quintillus*, Claudii frater, qui Romae purpuram sumpserat, cito periit),
		1	succedit *L. Domitius AURELIANUS*, qui primum militiae gradum sub Claudio tenuerat, immodicae severitatis, sed ad restituendum imp. Rom. natus. Is stabilem cum Gothis pacem fecit, *relicta* provincia *Dacia*, trans Danubium sita. Porphyrius triginta librorum opus contra Christianos edit.
271	1024	2	Imp. *Aurelianus* (Cos. cum Cejonio Virio Basso II) Italiam Alemannorum populationibus liberat, Romae seditiones comprimit, *urbem muris* novis cingere coepit.
272	1025	3	Inde Coss. Quieto et Voldumiano in Asiam proficiscens barbaros ultra Danubium submovet, Tyana capit, Syriam ipse, Zenobiae copiis victis, in potestatem redigit, Aegyptum per *Probum*, legatum suum, recuperat.
273	1026	4	Coss. Tacito et Placidiano ipsam *Palmyram* obsidione premit, reginam ex fuga retractam capit, urbem deditam, cum paulo post rebellasset, *diruit*.

p.C.	u. c.	Imp.	
			Cassius Longinus, sophista Graecus, qui Zenobiae gratia floruerat, captus supplicio afficitur.
274	1027	5	Aurelianus (Cos. II cum C. Julio Capitolino) pacato Oriente adv. *Tetricum*, Galliae tyrannum, proficiscitur, qui Imperator, eductis in aciem utrimque copiis, ultro se dedit. Aurelianus, rebus compositis, Romam triumphans quadrigis elephantorum reversus, et Zenobiae et Tetrico parcit.
275	1028	6	Aurelianus Cos. III cum T. Nonio Marcellino cum iterum in Orientem Persas debellaturus profectus esset, fraude liberti sui Caenophrurii inter Heracleam et Byzantium necatur. Milites, facinus ulti, honestissimis precibus senatum ex suo corpore Imperatorem eligere jubent. *Post sextum mensem* 7 Cal. Oct. Imp. declaratur *M. Claudius TACITUS*, senex venerabilis, princeps senatus. Roma profectus ad exercitum
276	1029		Imp. Tacitus II cum Aemiliano Consul Scythas (Alanos), in Pontum et Cappadociam incursantes, profligat, sed mense Aprili Tyanis morbo decedit. Imperium arripit *M. Annius Florianus*, Taciti frater, sed, non-
		1	dum tertio mense exacto, a *M. Aurelio PROBO* competitore, quem Tacitus *ob singularem fortitudinem* ducem Orientalium exercituum designaverat, ad desperationem adactus Tarsi vitam finit.
277	1030	2	Probus (Cos. cum M. Aurelio Paullino) Germanos, magna parte Galliae potitos (Francos, Lygios, Burgundiones, Vandalos), caedit atque in ipsa
278	1031	3	Germ. et hoc et proximo anno, quo ipse Imp. Cos. II cum Lupo fuit, bellum tam prospere gerit, ut novem reges se ad deditionem adegisse omnemque Germ. subegisse glorietur. Munimentis inter Rhenum et Danubium factis novi limites firmantur, Germanis tironibus per singulas cohortes distributis exercitus supplentur.
279	1032	4	Imp. Probus Cos. III cum Nonio Paterno II Raetiam, Illyricum, Thraciam pacat.
280	1033	5	Coss. Gratus et Messalla.) Occidentalibus provinciis pacatis Probus in Asiam redit, sed priusquam adveniret, *Saturninus* affectati imperii poenas Apameae luerat. Isauros coercet, Blemyas ex Aegypto ejicit.
281	1034	6	Imp. Probus IV cum Tiberiano Consul Bastarnarum centum millibus aliisque barbaris sedes in Thracia attribuit. Romam reversus triumphum ducit. Mox in Galliam reversus Proculum et Bonosum, novas res molitos, opprimit, jamque ad exoptatum finem laborum se pervenisse opinabatur.
282	1035	7	Imp. Probus V cum Victorino Consul, mense Augusto, Sirmii a militibus suis, quorum viribus in exsiccandis paludibus abutitur, interficitur. Evectus est ad imp. *CARUS*, tum maxime praef. praetorio, qui CARINUM et NUMERIANUM, filios suos, Caesarum, mox Augustorum dignitate ornat. Caesis Sarmatis, qui post mortem Probi rebellaverant,
283	1036	2	(Caro et Carino Coss.) Carinum in Galliam cum imperio mittit, ipse cum Numeriano ad bellum Persicum proficiscitur. Vararane rege domesticis bellis occupato, Tigrim trajicit, Ctesiphontem capit, sed prope eam urbem, extremo anno, aut fulmine aut morbo perit.
284	1037		Coss. Carino et Numeriano Numerianus cum exercitu ad Hellespontum rediens, Arrii Apri, praef. praet. et soceri sui, fraude clam necatur: quo facinore comperto, milites, crudelitatem et luxuriam Carini, Romae tum maxime commorantis, aspernantes, *C. Aurelium Valerium (Jovium)*
		1	*DIOCLETIANUM*, ducem domesticorum, Chalcedone a. d. 15 Cal. Oct. Im-

p.C.	u. c.	Imp.	
			Imperatorem creant, hominem prudentem et ambitiosum, sed servis parentibus, ut traditum est, natum.
285	1038	2	Is Cos. II cum Aristobulo, mense Martio cum Carino apud Margum, Moesiae urbem ad ripam Danubii, confligit. Proelio superior evadit *Carinus*, sed paulo post a Trib. mil., cujus privatim inimicitias meruerat, *interficitur*. Itaque imperium adeptus Diocletianus, cum rusticani, *Bagaudarum* nomine, Galliam seditionibus miscerent, MAXIMIANUM (HERCULIUM), hominem agrestem, sed militiae peritum, ac sibi fidelem, Caesaris dignitate ornat, et illuc dimittit.
286	1039	3	Coss. M. Junius Maximus II, Vettius Aquilinus.) Maximianum, victis Bagaudis, Dioclet. securitatis publicae causa, Cal. April. *Augustum declarat*, et provincias Occidentis, a mari Ionio et Drino fluvio, cum summo imperio curare jubet.
287	1040	4	Coss. Augg. Diocl. III et Maximiano, dum Maxim. Galliam ab impressionibus Germanorum defendit, *Carausius*, classi Romanae contra piratas Francos et Saxones praepositus, Bononia (Boulogne) in Britanniam transvehitur, et privato consilio Imperatorem et Augustum se declarat.
288	1041	5	Imp. Maximianus consulatum secundum cum Pomponio Januario Treviris init, eodemque anno, dum Diocletianus in Raetiae finibus bellum gerit, ipse Rhenum transgressus Germanos urget.
289	1042	6	Coss. M. Macrius Bassus, L. Ragonius Quintianus.) Mamertini oratio panegyrica I. Maximiano Treviris dicta.
290	1043	7	Coss. Impp. Diocletiano IV, Maximiano III Carausius Britanniam, classe Romana victa, non solum tuetur, sed etiam Augustos, ut pacem aequis condicionibus secum faciant, adigit. Hieme Diocl. et Maximian. Mediolani conveniunt.
291	1044	8	Coss. Tiberianus II et Cassius Dio.
292	1045	9	Coss. Annibaliano et Asclepiodoto Cal. Martiis Diocletianus Nicomediae (quam sibi sedem elegerat), *Fl. Constantium Chlorum* et *Galerium Maximianum*, cogn. *Armentarium*, *Caesares* declarat, qui affinitatibus ita cum Augustis conjunguntur, ut Constantius Maximiani privignam Theodoram cum curatione Galliarum et Hispaniae et Britanniae, Galerius Diocl. filiam Valeriam cum Illyrico accipiat. (Ambo Caesares uxores, quas habuerant, repudiare jussi erant, quamquam Constantius quidem ex *Helena* filium *Constantinum*, jam 18 annorum, nat. a. 274, Febr. 28., susceperat.)
293	1046	10	Coss. Augg. Diocl. V, Maxim. IV.) Carausius in Britannia occiditur fraude *Allecti*, qui et ipse, purpura sumpta, insulam per triennium tenet.
294	1047	11	Coss. Flavius Valerius Constantius et Galerius Valerius Maximianus, Caesares.
295	1048	12	Coss. Nummio Tusco, Cornelio Anullino Carpis victis sedes in Pannonia concessae traduntur.
296	1049	13	Diocl. Aug. VI, Constantio Caes. II Coss. Oriens duplici bello commovetur, dum Dioclet. Aegyptum, victo *Achille*, imperii aemulo, in potestatem redigit, Galerius parum prospere adversus Persas et *Narseum* regem in Mesopotamia pugnat. Interea Constantius collecta classe in Britanniam trajicit, eamque insulam, Allecto per Asclepiodotum legatum oppresso, post 10. annum rursus imperio adjungit. Eumenius panegyricum (IV.) recepta Britannia dicit. Augustoduni schola restauratur ab Eumenio. Vid. panegyr. III.

19

p.C.	u. c.	Imp.	
297	1050	14	Maximiano Aug. V, Galerio Caes. II Coss. Galerius studio delendae ignominiae accensus novas copias contrahit, et mutato consilio per Armeniam profectus denuo cum Narseo confligit. Ingenti pugna victi Persae ad pacem adiguntur, qua *imperii fines* quinque regionibus usque ad Tigrim amnem amplificantur, Arzanena, Moxoena, Zabdicena, Rehimena et Corduena trans Tigrim. Maximianus in Africa Quinquegentianos rebelles domat.
298	1051	15	Anicio Fausto II, Severo Gallo Coss. Constantius Alemannos in Lingonibus (Langres hodie) vincit. Limites imp. ubique firmantur, sed augentur etiam tributa civium, dum *regius cultus*, a Diocletiano inductus (cf. Zonar. Annal. p. 244 ed. Wolf.), et *quattuor domini* graviter incumbunt.
299	1052	16	Coss. Augg. Diocletianus VII, Maximianus VI.
300	1053	17	Coss. Caesares Constantius III, Galerius Maximianus III.
301	1054	18	Coss. Titianus II et Nepotianus.
302	1055	19	Caesares Constantius et Galerius quartum Coss.
303	1056	20	Coss. Augg. Dioclet. VIII, Maxim. VII.) Diocl. et Galerius, cum diu consultassent de abolendis Christianorum religionibus, Febr. mensis die 23. ecclesiam Nicomediae destruunt: proximo die proposito *edicto* Christianorum ecclesias dirui, sacros libros cremari, antistites in vincula conjici, mox etiam tormentis ad exuendam fidem adigi jubent. Fervet per totum orbem terrarum persecutio, nec tamen eadem ubivis vehementia, praesertim ubi Constantii mite ingenium regnat. Diocl. vicennalia sua Romae celebrat, et triumphum de Persis cum Maximiano agit, urbem novis *thermis* instruere incipit, sed mox, civium libertatem non ferens, urbem relinquit.
304	1057	21	Consulatum nonum cum Maximiano VIII Ravennae cum inisset jam aegrotans, Nicomediam delatus per totum annum morbo laborat, nec nisi
305	1058	22	Cal. Martiis Caesaribus Constantio et Galerio V Coss. in publicum prodit. Mox Cal. Majis *summa dignitate se abdicat*, et privatus in villam prope Salonas se recipit: idem invitus Maximianus Mediolani facit, et Lucaniae secessum petit.
			CONSTANTIUS et *GALERIUS* Augusti, ac simul Galerii opera novi Caesares *Fl. Valerius* SEVERUS et MAXIMINUS *Daza* (Galerii sororis filius) declarantur, quorum alteri Italia et Africa, alteri provinciae Orientis committuntur: (neglectis *Constantino* et *Maxentio*, Constantii et Maximiani filiis.)
306	1059	1	Coss. Impp. Constantio et Galerio VI cum Constantius (Julii 25.) Eboraci in Britannia decessisset, *CONSTANTINUS*, subinvito Galerio, et Caesarem se profitetur, et patris dicionem occupat, mox Francos et Bructeros profligat. — Interea Romae (Oct. 27.) a praetorianis militibus MAXENTIUS ad Imperium evehitur, et Maximianus, ejus pater, resumpta purpura, auctoritatem partibus affert.
307	1060	2	Maximiano IX et Constantino Coss. *Severus*, quem Galerius Augustum declaraverat, cum exercitu in Italiam properat Maxentium debellaturus, sed a militibus desertus Ravennae perit. In ejus locum Carnunti Galerius *LICINIUM* substituit Augustum, quod idem nomen paulo ante Constantinus assumpserat, mox in Asia MAXIMINUS, Christianorum osor, sibi ipse imponit. Neque tamen Maxentium aut armis Galerius, aut insidiis Maximianus, senex ambitiosus et impius, dejicere potest. Immo hic Ita-

p.C.	u. c.	Imp.	
			lia pulsus in Galliam ad Constantinum (Treviros) confugit, cui *Faustam*, filiam suam, in matrimonium dederat. (Itaque *sex Augusti*, tres in Occidente, tres in Oriente.)
308	1061	3	Coss. Impp. Maximianus X, Galerius VII.
309	1062	4	Annus dicitur primus post consulatum Maximiani et Galerii.
310	1063	5	Altero anno post consulatum Maximiani et Galerii Maximianus, res novas contra generum molitus, Massiliae captus necem laqueo sibi consciscere cogitur.
311	1064	6	Galerio VIII, Maximino II Augg. Coss. Galerius (mense Majo) morbo decedit, cui succedit *Licinius.* Maxentius per praefectos suos Africam, Alexandro, imp. aemulo, victo, in potestatem suam redigit, ipse imbellis et luxuriosus, Christianae fidei cultoribus infensus. Eumenius Aeduensium nomine Constantino in ejus quinquennalibus gratias agit de remissis tributis (Paneg. VII).
312	1065	7	Coss. Augg. Constantino II et Licinio II Maxentius Constantinum quoque aggredi parat. Sed hic bellum orsus, Italiam superiorem, reportata in campis Taurinatibus victoria, occupat, ipsum Maxentium in pugna ad *Saxa rubra* profligat (Oct. 27.). *Maxentius fugiens*, dum pontem Mulvium transit, cum equo lapsus in Tiberim submergitur. Cetera facile victori deduntur, praetoriani milites exauctorantur, neque posthac supplentur. *Christianis* edicto proposito non solum impunitatem concedit, sed inseq. anno etiam *aperte favet.* Ab hoc anno 8 Cal. Oct. *Indictiones* numerari solent.
313	1066	8	Anno ineunte Constantino III et Licinio III Augg. Coss. Mediolani nuptiae inter Licinium et sororem Constantini celebrantur. Prima lex de immunitate clericorum a civilibus muneribus emittitur, cf. cod. Theod. 16, 2, 1 sqq., mox ita restringenda, ne clerici fiant nisi pauperes. Treviros reversus Constantinus adv. Francos, Licinius adversus *Maximinum* proficiscitur, qui subito, trajecto in Europam exercitu, bellum coeperat. Sed idem apud Heracleam a Licinio vincitur (prid. Cal. Majas), et aliquot mensibus post, de salute desperans, Tarsi moritur. (Jam igitur *duo soli rerum domini.)* Etiam Licinius Christianae religioni (quam Maximinus frustra extinguere studuerat) favere coepit, neque tamen simul crudelitatem exuit, qua tum in alios, tum in domum Diocletiani utitur.
314	1067	9	Coss. C. Cejonius Rufius Volusianus II et Annianus.) *Bassianum* res novas molitum Constantinus, quamquam suam illi sororem in matrimonium dederat, interficit. *Simul inter ipsos Augg. bellum coepit:* duobus proeliis, apud Cibalim, Pannoniae oppidum (Oct. 8.), et apud Hadrianopolim Licinii copiae funduntur. Concordia restituitur, postquam Licinius omne Illyricum cum Macedonia et Achaja Constantino cessit.
315	1068	10	Constantino et Licinio Augg. utroque IV Coss. Const. in Italiam reversus pro Caeciliano contra Donatistas haereticos decernit, crucis supplicium tollit, privilegia ecclesiarum Christianarum auget.
316	1069	11	Coss. Fl. Rufius Cejonius Sabinus, Q. Aradius Rufinus Proculus.) Constantinus decennalia sua celebrat, ex Fausta ei Arelati Constantinus nascitur: mox Galliam relinquit nec eo revertitur. Diocletianus Salonae moritur 3 Non. Dec.
317	1070	12	Coss. Gallicanus et Bassus.) Crispus juvenis et Constantinus infans, filii

p.C.	u. c.	Imp.	
			Constantini Augusti, et Licinius puer, Licinii Aug. filius, Caesares appellantur. Quorum Crispum Latinis litteris erudit *Lactantius*, rhetor et philosophus Christianus.
318	1071	13	Coss. Licinius Aug. V et Crispus Caesar.) Constantinus Sirmii maxime versatur.
319	1072	14	Coss. Constantinus Aug. V et Licinius Caesar.) Sarmatico bello illigatus hoc et proximis annis Constantinus in Pannonia fere et Dacia versatur. Haruspices ne privatim consulantur, prohibetur.
320	1073	15	Coss. Constantinus Aug. VI et Constantinus Caesar.) Poenae coelibatus et orbitatis tolluntur edicto, nisi quod ad ipsos inter se conjuges pertinet. Cod. Theod. 8, 16.
321	1074	16	Coss. Crispus Caesar II et Constantinus Caesar II.) Cal. Mart. panegyricus Nazarii in quinquennalibus Caesarum habetur. Lex prima de venerando die Solis sive dominico emittitur, vide cod. Theod. 2, 8. Amplissima facultas accipiendi ex testamentis ecclesiis sive conciliis catholicis conceditur, ib. 16, 2, 4.
322	1075	17	Coss. Petronius Probianus, Anicius Julianus.) Constantinus victoriam de Sarmatis in ipsorum terra, occiso rege Rausimodo, reportat. Crispus Caesar et Helena, Imperatoris mater, Romam visitant.
323	1076	18	Acilio Severo, Vettio Rufino Coss. bellum alterum inter Constantinum et Licinium paratur, postquam ille Gothos persequens in dicionem Licinii ingressus est. Confligunt inter se (Julii 3.) apud Hadrianopolim, victus Licinius Byzantii obsidetur: classis ejus a *Crispo*, Constantini filio, vincitur, et tempestatibus deletur. Itaque Licinius in Asiam transit, sed altero proelio apud Chalcedonem (Sept. 18.) victus, et Nicomediae obsessus, se dedit, nihil pactus nisi vitam.
324	1077	19	Crispo III et Constantino III Caess. Coss. Constantinus, *jam solus Augustus*, Thessalonicae agens Licinium interfici jubet.
325	1078	20	Paullino et Juliano Coss. Constantinus *primum concilium universale* Christianorum antistitum *Nicaeae* (ab 11 Cal. Jun. usque ad 8 Cal. Aug.) *celebrat*, in quo Ariana opinio de natura Christi damnatur (ὁμοουσία-ὁμοιουσία). Gladiatores lege (cod. Theod. 15, 12) prohibiti. *Constantius*, Imp. filius, Caesar declaratur. *Arnobius*, rhetor Siccensis, Christianus factus.
326	1079	21	Imp. Constantinus VII Cos. cum Constantio Caesare in itinere Romano Polae *Crispum* Caesarem, juvenem summae spei, *Faustae* novercae calumniis incensus, simulque Licinianum, sororis filium, interficiendos curat, verumtamen detecta fraude etiam Fausta flagitium morte luit. Romae vicennalia sua circa Idus Julias agitat. Helena, Imperatoris mater, (Aug. 18.) morbo decedit ac Romae sepelitur. Relicta Roma, quam rursus non videat, Constantinus Sirmium petit. Papa Sylvester urbis Romae episcopus est.
327	1080	22	Constantino et Maximo Coss. *secunda indictio incipit*, cf. supra ad a. 312. Constant. in Macedonia versans Hierosolymis, invento sacro sepulcro, ecclesiam resurrectionis extrui jubet.
328	1081	23	Januario et Justo Coss. Const. Nicomediae versans Byzantium, opportunissimam urbem, instaurat et auget, eam sedem imperii eligens, cum vetus Roma nimis multa pristinae libertatis vestigia servaret, peregrinis dominis acerba.

p.C.	u. c.	Imp.	
329	1082	24	Coss. Constantinus Aug. VIII et Constantinus Caes. IV.
330	1083	25	Gallicano et Symmacho Coss. Christiana urbs *Constantinopolis*, sive *Nova Roma*, iisdem quibus vetus ornata privilegiis Encaeniorum die, Maji 11. *dedicatur*. Simul etiam nova totius reip. descriptio usurpatur per 4 *Praefecturas*, quibus totidem praefecti praetorio praesunt, Orientis, Illyrici orientalis, Italiae, Galliarum, 14 *Dioeceses* (Aegyptus, Oriens, Pontus, Asia, Thracia — Macedonia, Dacia — Illyricum occidentale, Italia superior, Roma, Africa — Gallia, Hispania, Britannia), 116 *Provincias*, quarum suum quaeque rectorem (aut consularem, aut correctorem, aut praesidem) habet. Officium Palatinum septem viris continetur: magistro officiorum, quaestore, comite sacrarum largitionum, comite rerum privatarum, duobus comitibus domesticorum equitum et peditum, denique praeposito sacri cubiculi. Ordines accurate distinguuntur appellationibus virorum *illustrium, spectabilium, clarissimorum, perfectissimorum. Consulum* tamen dignitas, quamquam ad speciem tantummodo composita, et *Patriciorum* honos, initio rarus, mox frequentior, prae ceteris omnibus excellunt. (Plura petenda ex *Notitia utriusque Imperii*, in Graevii Thes. Antt. Rom. Tom. 7.)
331	1084	26	Coss. Bassus et Ablavius.
332	1085	27	Pacatiano et Hilariano Coss. Gothi rege Ararico Danubium populandi causa transgressi a Constantino Caesare vincuntur: ipse Imp. e propinquo bello praesidet.
333	1086	28	Dalmatio et Zenophilo Coss. Constantinus apertius quam antea templa et idola gentilium everti jubet, ac reditus templis detrahit. Contra basilicae in terra sancta plures excitatae, itineraque ad eas frequentantur. Constantius, minimus Imp. filius, Caesar appellatur. Censurae honore ultimus omnium Dalmatius, frater Constantini, ornatur.
334	1087	29	Coss. L. Ranius Acontius Optatus, Anicius Paulinus.) Sarmatae, a Gothis et suis ipsorum servis (Limigantibus) oppressi, ad 300 milia hominum sedes in imp. Rom. accipiunt. Auget Constantinopolitanae urbis commoda Imperator, advocandis architectis, naviculariis annonae causa tuendis.
335	1088	30	Coss. Julius Constantius, Augusti frater, Cejonius Rufius Albinus, Consulis a. 314 filius.) Ecclesiasticae contentiones de Arianis opinionibus redintegrantur. *Athanasius*, ὁ ὀρθόδοξος, episc. Alexandr., in concilio Tyri habito, volente Constantino, damnatur. Post quod *Eusebius*, episcopus Caesariensis, orationem de laudibus Constantini, tricennalia sua celebrantis, habet. Qui quidem eodem anno *Imperium*, multo sanguine partum, secundum praefecturas, rursus *inter tres filios dividit*, dum CONSTANTINUM Galliis, CONSTANTIUM Orienti, CONSTANTEM Italiae praeficit, ac praeter eos fratris filiis Caesaribus DALMATIO Illyricum, ANNIBALIANO regna Ponti et Armeniae attribuit.
336	1089	31	Coss. Fl. Popilius Nepotianus, sorore Imperatoris genitus, et Facundus.
337	1090	32	Feliciano et Fabio Titiano Coss. Constantinus (Maji 22.) baptismate in communionem Christ. religionis receptus anno aetatis 64. morbo decedit, prope Nicomediam, bellum contra Persas parans, quorum rex *Sapores II* quinque provincias recuperaturus (cf. a. 297) in Mesopotamiam impressionem fecerat. *CONSTANTIUS* ab Euphrate advolat, factionibus militaribus excitatis patrueles et dignitate et vita privat, ceteros etiam propinquos suos tolli aut jubet aut patitur, quorum soli re-

p.C.	u. c.	Imp.	
			linquuntur *Gallus et Julianus*, Julii Constantii filii impuberes. *Tres fratres Augusti* (Sept. 9.) Constantinopoli conveniunt: Illyricum omne (cum Achaja et Peloponneso) sorti Constantis adjicitur, Africa inter hunc et Constantinum dividitur.
338	1091	2	Coss. Urso et Polemio Constantius in Syriam profectus statim post divisum cum fratribus imperium cum Persis bellum gerit, quo per totam ferme vitam attinetur: gnaviter bellum Antiochiae apparat, sed animus tamen deest ad magnum aliquid audendum. Nisibis a Persis frustra oppugnatur.
339	1092	3	Coss. Augg. Constantius II et Constans.) Constantinus Treveris, Constantius in Syria, Constans fere Sirmii agunt.
340	1093	4	Coss. Acyndinus et L. Aradius Val. Proculus.) *Constantinus*, portione sua non contentus, Constanti, fratri suo, bellum infert, sed temere pugnam ingressus prope Aquilejam a praefectis fratris per insidias *caeditur*, 24 annos natus, quo facto Gallias ceterasque occid. provincias Constans patrimonio suo adjungit.
341	1094	5	Coss. Marcellino et Probino Indict. 14. Constans sacrificiorum insaniam aboleri jubet. cod. Theod. 16, 10, 2. Orientis provinciae acerrimis *Eusebianorum* (cum Eusebio episc. Nicomed. Arianas opiniones defendentium) contra *Athanasium* contentionibus commoventur: qui cum Constantii jussu armis Alexandria iterum ejectus esset, Romam confugit, mox Constantem patronum adipiscitur.
342	1095	6	Augg. Constantio III et Constante II Coss. Franci a Constante devincuntur.
343	1096	7	M. Maecio Memmio Furio Balburio Caecilio Placido et (Fl. Pisidio) Romulo Coss. Constans in Britanniam trajicit adversus Pictos et Scotos. *Firmicus Maternus* librum de errore profanarum religionum ad Augustos componit.
344	1097	8	Leontio et Sallustio Coss. componendarum dissensionum causa concilium Christianorum episcoporum universale *Sardicae* in finibus utriusque imperii habetur, sed discidium, quod tolli debebat, augetur, dum Latini Athanasium acriter defendunt, Graeci Romani episcopi auctoritatem aspernantur.
345	1098	9	Consules Amantius et Albinus.
346	1099	10	Coss. Augg. Constantius IV, Constans III (aut post consulatum Amantii et Albini). Athanasius, a Constante impense adjutus, in Alexandrinam sedem, laetantibus civibus, restituitur. Sapores iterum frustra Nisibenos obsidione premit.
347	1100	11	Coss. Rufinus et Eusebius.
348	1101	12	Fl. Philippo et Fl. Salia Coss. Persae denuo irruptionem in Mesopotamiam faciunt: apud Singara vincuntur et castris exuuntur, sed securos Romanos paulo post in iisdem castris opprimunt.
349	1102	13	Coss. Ulpius Limenius et Aco Catulinus.
350	1103	14	Sergio et Nigriano Coss. xv Cal. Febr. Comes MAGNENTIUS Augustoduni (Autun) in Gallia purpuram sumit. *Constans*, nec provincialibus nec militibus acceptus, fuga se eripit, sed Helenae in finibus Hispaniae ab equitibus persequentibus *occiditur*, aetatis anno 30. Magnentius, oppresso *Nepotiano*, Constantini sororis filio, qui Romae se Imperatorem professus erat, duas Occidentis praefecturas obtinet, cum in Illyrico *Vetranio*, vetus miles, ab exercitu ad principatum evectus esset. Constan-

p.C.	u. c.	Imp.	
			tius interim, repulso Sapore, qui jam tertium Nisibim oppugnarat, spretis Magnentii condicionibus, bellum parat. Cum Vetranione in gratiam redit, sed eundem Sardicae (Dec. 25.) militum consensu purpura exuit, et Prusam relegat, ubi vitam privatam, at securam ageret.
351	1104	15	Nulli justi Consules fuere, annus igitur post consulatum Sergii et Nigriani notatur.) Constantius, ut habeat, cui curam belli Persici tuto committat, *Gallum*, patruelem suum, custodia liberatum, dataque in matrimonium Constantina sorore, Idib. Mart. *Constantem* Caesarem declarat et Orienti praeficit. Ipse Sept. 28. cum Magnentio apud Mursam, urbem inferioris Pannoniae (hodie Essek), confligit, eumque cruentissimo proelio facto superat (Eutrop. 10, 12).
352	1105	16	Constantio Aug. V et Constante Caes. Coss. Magnentius etiam Italia, proditis praesidiis, expellitur.
353	1106	17	Constantio Aug. VI et Constante Caes. II Coss. Idem denuo victus a Constantio apud Alpes Cottias Lugduni, ab omnibus desertus, (Aug. 10.) semet ipse interficit: ceteri defectionis socii severe puniuntur. Post quae Constantius, dum eunuchis suis, imprimis Eusebio, cubiculi praeposito, publicarum rerum administrationem permittit, Catholicorum et Arianorum, quorum opinionibus ipse favisse traditur, dissensiones componere studet. Templa gentilium ubique claudi jubet, cod. Theod. 16, 10, 4.
354	1107	18	Constantio Aug. VII et Constante Caes. III Coss. Imperator icto foedere cum Alemannis Mediolani consistit, quo *Gallum* Caesarem, qui paulo ferocius Antiochiae se gesserat, ad se arcessit, sed eum, cum in itinere Constantina decessisset, Polae in Istria *occidi jubet.* Similem sortem *Julianus*, illius frater, deprecante Eusebia, Const. uxore, aegre effugiens, *Athenas* tamquam in exilium mittitur, ipso maxime volente et philosophorum consuetudine se delectante.
355	1108	19	Coss. Arbetione et Lolliano dum Imp. Mediolani commoratur, *Sylvanus* in Gallia, repulsis Germanis nobilitatus, purpuram sumit: sed ab Ursicino cito opprimitur. Ea tamen opportunitate *Julianus* Athenis revocatur, et (Nov. 6.) *Caesar declaratur*, Helenamque Constantii sororem in matrimonium ducere jubetur. Inde statim Galliis praeficitur. *In concilio Mediolanensi* Athanasius denuo, Imperatore haud dubie jubente, damnatur, et qui defendere eum ausi essent, puniuntur.
356	1109	20	Constantius Aug. Cos. VIII cum Juliano Caesare Mediolani agens sacrificia cultusque simulacrorum capitis poena sancit: vid. cod. Theod. 16, 10, 6. Athanasius militum armis Alexandria ejicitur (ferales enim Christianorum inter se inimicitias fuisse ejusdem aetatis scriptor eruditissimus *Ammianus Marcellinus* tradit, lib. 22, 5), sed in deserta Aegypti se recipiens a *monachis*, fortissimis partium propugnatoribus, cupide defenditur. (Mortuus est eod. anno 105 a. natus *S. Antonius*, monasticae vitae celeberrimus auctor, quam per septuaginta annos et praeceptis et exemplo docuerat. Hoc praeceptore usus *Pachomius* circa a. 330 in superiore Aegypto coenobia sive claustra instituere coeperat, in quibus severa disciplina conjuncti monachi viverent.) Interea Julianus cum Alemannis, propinquam Galliam depopulantibus, feliciter bellum gerit; hieme ipse in Senonum oppido (Sens) obsidetur, et desertus a Marcello, mag. equit. (quippe qui se mentem aulicorum probe perspexisse putaret), suae fortunae permittitur.

p.C.	a. c.	Imp.	
357	1110	21	Sed liberatus tandem praeter spem, Laetis Germanis prope Lugdunum in fugam versis, Alemannos cum exercitu longe minore prope Argentoratum devincit, et Rhenum transgressus, vastatis hostium agris, inducias petentibus dat. Inde Francos ad Mosam sedentes aggreditur. Constantius *(h. a. Cos. IX cum Juliano Caesare II)* Romam visitat, et circum obelisco ex Aegypto advecto ornari jubet: magiam divinandique artem capitis poena sancit: urbis praefecti potestatem judicialem minuit, praefecti praetorio auget, l. 27 cod. Theod. de appellat.
358	1111	22	Datiano et Cereale Coss. Julianus, victis multis difficultatibus, Parisiis profectus Francos Salios opprimit, suppliciter orantes in deditionem accipit et sedes in Toxandria retinere patitur, Chamavios ad veteres sedes se recipere cogit. Etiam Constantius trans Danubium adversus Quados, Pannoniae et Moesiae vastatores, feliciter rem gerit: Limigantes Sarmatas caedit, eorumque pristinos dominos (vide an. 334) in veteres sedes restituit. Nicomedia terrae motu gravissima clade afficitur.
359	1112	23	Eusebio et Hypatio Coss. dum Constantius in Illyrico commoratur, bello et tertia Sirmiensi synodo occupatus, Sapores jam ferocior factus *Amidam* post diuturnam oppugnationem capit, sed, copiis vehementer attritis, trans Tigrim recedit. (Amm. Marcell. lib. 19.) Ariminensis et mox Constantinopolitana synodi Arianis aequae habentur. Urbs Constantinopolis suum Praef. urbis accipit, sublatis duumviris. Julianus tertio Rhenum trajicit, et Alemannos, agris vastatis, ad pacem petendam reddendosque captivos 20000 adigit.
360	1113	24	Coss. Constantio Aug. X et Juliano Caes. III. magna indignatio in Gallia oritur, cum Constantius delectos fortissimos milites suis praesidiis deduci et in Orientem mitti jubet. Seditio fit Lutetiae Parisiorum: *Julianus* (circa mensem Aprilem) invitus et refragans *Augustus salutatur*, sed modeste agens, dum litteras legatosque ad patruelem de condicionibus imperii mittit et remittit, Alemannos rebellantes domat regemque Vadomarum capit, Francos Attuarios trans Rhenum circa Lupiam amnem sedentes persequitur, fines Romanos reficiendis castellis firmat. Interim bellum in Oriente infeliciter geritur: *Persae* Singara, mox Bezabden expugnant, eamque urbem frustra Constantius recuperare studet — neque tamen aequas Juliani condiciones accipit. Hieme alter Antiochiae bellum Persicum parat, et, Eusebia mortua, Faustinam uxorem ducit, alter Viennae Helenae mortem luget.
361	1114	25	Tauro et Florentio Coss. Julianus, postquam armis decernere statuit, bellum celeritate occupat: divisis exercitibus, ipse per Germaniam occulto itinere profectus Danubio devehitur, Sirmio cum valido praesidio, quod ibi collocatum erat, mox Succorum angustiis potitur. Sola moratur Aquilejae oppugnatio, quam duae legiones, Sirmii captae, mutata subito fide, occuparant. Interea Julianus certior fit *de morte Constantii*, nam is, cum nuntium de Juliani irruptione accepisset, relicto bello Persico iter converterat, sed Mopsucrenis in Cilicia febri correptus decesserat (Nov. 3.) annos natus 45. *JULIANUS* igitur consensu partium solus Augustus factus, anno exeunte Constantinopolim pacatam intrat.
362	1115	1	Mamertino et Nevitta (Gotho) Coss. (cf. Mamertini gratiarum actio pro consulatu, Paneg. X). *Ingens rerum mutatio* illico paratur, dum novus Imperator, praestantissimum Marci Antonini Philosophi exemplo se imita-

ta-

p.C.	u. c.	Imp.	
			taturum professus, non contentus veterem parsimoniam et disciplinam in aulam revocasse, etiam mores et ingenia hominum corrigere incepte aggreditur: Christianam religionem cum ipse deseruisset, *simulata adversus omnes aequitate pervertere* studet, veterem deorum cultum omni ratione adjuvat et commendat — superstitioni obnoxius, nec philosophiam ad vitam magis, quam ad ostentationem componens. Cum 8 ferme menses Constantinopoli egisset, Antiochiam proficiscitur: ibi hibernans et expeditionem in Persas parans, Christianis graviter irascitur, quibus incendium templi Apollinis Daphnaei adscribit, eosque clausa majore ecclesia ulciscitur: Athanasium, *deorum hostem*, Alexandriam reversum, tertio expelli jubet. (Amm. Marcell. lib. 22.) *Libanium*, sophistam Antiochensem, litteris florentem, in magno bonore habet.
363	1116	2	Coss. *Imp. Fl. Claudius Julianus IV*, *Secundus Sallustius Promotus*, idem praef. praet. Galliarum.) Judaeis sacratissimi templi Hierosolymis restituendi potestatem facit, sed opus aggressi flammis ex terra erumpentibus impediuntur. Mart. 5. Antiochia proficiscitur, *Procopium* et *Sebastianum* cum 30000 mil. recto itinere Assyriam petere jubet, ipse Chaboram amnem ponte facto, ineunte Aprili, transit, et per Mesopotamiam juxta Euphratem, comitante classe, Ctesiphontem petit. Expugnatis compluribus oppidis, Tigrim transgressus Persas apud Ctesiphontem pugna vincit, sed ab urbe oppugnanda deterretur. Itaque calidiore quam prudentiore consilio classem suam incendit et interiora petit. Mox inopia coactus, cum Persae agros suos urant, redire per Gordyenen statuit. Persequuntur Persae, Julianus dum laborantibus suis succurrit, (Junii 26.) *mortiferum* vulnus aut ab hoste, aut a Christiano quodam milite suo accipit. Dum duces consultant, *FL. JOVIANUS*, primicerius domesticorum, tumultuarie a militibus Imperator proclamatur, qui mox, fame et desperatione militum motus, necessariam quidem, sed turpissimam cum Sapore pacem componit, et pro pretio transeundi Tigridis *quinque provincias cum urbe Nisibi*, quae totiens Persarum impetus retardaverat, *hosti tradit*. Nisibeni sortem suam complorantes Amidam transducuntur. Imp. per Syriam et Ciliciam, afflictas Christianorum res ubique erigens (quo tempore etiam Athanasius restituitur), celeriter proficiscitur. (Amm. Marc. lib. 23. 24. 25.)
364	1117		Ancyrae *consulatum* init cum Varroniano filio *infante*, sed mox (Febr. 16.) Dadastanae in Galatiae et Bithyniae finibus repentina morte decedit, 33 annos natus.
		1	Nicaeae consensu omnium, cum Sallustius praef. praet. senectutem suam excusasset, (Febr. 26.) *FL. VALENTINIANUS* absens Imperator creatur, Tribunus militum domesticorum, 43 annos natus, qui paulo post *VALENTEM*, fratrem suum, Imperii consortem declarat, eique totum Orientem cum Constantinopoli, imperii sede, attribuit. Ipse Occidentem sibi eligit, homo parcus et sobrius, moderatus in religionum diversitate, sed idem saevus et facilis ad iram. Statim initio Valentinianus liberam dei colendi facultatem omnibus, sed tamen sine contemptu Christianae religionis, permittit, etiam haruspicinam maleficiis eximit. Italiae statum compluribus legibus ordinat.
365	1118	2	Valentinianus consulatum Mediolani, frater collega Constantinopoli init. *Symmachus* praefectus urbi (Romae) est. Defensores civitatum hoc fere

p.C.	u. c.	Imp.	
			tempore instituuntur. Valentin. Parisios proficiscitur. Valente forte in Asia absente, *Procopius*, e latebris emergens, Constantinopoli purpuram sumit, multos ad partes suas traducit, Chalcedonem occupat et inde Valentem repellit.
366	1119	3	Gratiano, nobilissimo puero, et Dagalaipho, magistro militum per Gallias, Coss. Procopius in Phrygia victus interficitur. Eodem ferme tempore Alemannos, Galliam incursantes, Jovinus Valentiniani auspiciis proelio apud Catalaunos vincit. Civitas Romana seditionibus et caedibus miscetur, dum *Damasus* et *Ursinus* de episcopatu decertant. (Amm. 27, 3.)
367	1120	4	Coss. Lupicino et Jovino Valens Danubium transgressus Gothorum, quorum auxiliis Procopius adjutus fuerat, terram vastat. Valentinianus, periculoso morbo liberatus, *Gratianum*, majorem filium, etiamtum puerum, *Augustum declarat*. Britannia, graviter vexata a Pictis Scotisque, adventu *Theodosii* Comitis recreatur: limites usque ad vetus Antonini vallum proferuntur (itaque nova facta provincia *Valentia*), ac firmantur.
368	1121	5	Valentiniano et Valente Augg. II Coss. Alemanni Moguntiacum diripiunt. Valentinianus Rhenum trajicit barbarosque in ipsorum terra (prope Solicinium) profligat: omnemque ripam fluminis (proximis annis) castellis aedificandis permunit.
369	1122	6	Valentiniano, nobilissimo puero (Valentis filio), et Victore Coss. Visigothorum judex *Athanaricus* (nam toti genti praeerat rex *Ermanaricus*) pacem petit a Valente, continuo bello exhaustus. Sapores rebus Armeniae immiscetur et Arsacem regem captum occidit, qui deinde perpetuae contentionis fons est, dum Valens Armeniam tuetur quidem, neque tamen apertum bellum adversus Persas suscipere audet.
370	1123	7	Valentiniano et Valente Augg. III Coss. Valentinianus litterarum studiis legibus consulit. Theodosius ex Britannia redux magister equitum factus, Venetiam a barbaris tuetur ac firmat.
371	1124	8	Coss. Gratiano Aug. II et Sex. Anicio Petronio Probo *Saxones* latrones Galliam infestant: circumventi a Romanis contra fidem induciarum caeduntur. (Amm. 28, 5.) Valentin. Rhenum junctis navibus transgressus Bucinobantum terras longe vastat.
372	1125	9	Modesto et Arintheo Coss. in Africa *Firmus*, Maurorum regulus, deficit, et a provincialibus, injuriis *Romani* Comitis oppressis, adjuvatur. Valens Antiochiae belli Persici causa commoratur. *Athanasius*, episc. Alexandrinus, (2. Maji) obit.
373	1126	10	Valentiniano et Valente Augg. IV Coss. Valentis lex de curialibus, qui monachi facti sint, ad curiam sive militiam revocandis aut ad bonis cedendum adigendis, cod. Theod. 12, 1, 63. Theodosius, magister equitum, in Africam missus, Firmo devicto et ad mortem adacto, quietem restituit.
374	1127	11	Gratiano Aug. III et C. Equitio Valente Coss. Quadi et Sarmatae, perfidia ducis Romani commoti, bellum movent et Pannoniam invadunt. (Sub idem fere tempus Mediolani episcopus creatur *Ambrosius*, cum Consularis Liguriae fuisset.)
375	1128	12	Valentinianus, Treviris relictis, Carnunti constitutus non solum reprimit barbarorum conatus, sed Danubium trajectus eorum pagos vastat, homines cujusvis aetatis trucidat. In hibernis Bregetione dum deprecantibus Quadorum legatis iratundius respondet, subito ictu sanguinis extinguitur (Nov. 17.) 54 annos natus.

p.C.	u. c.	Imp.	
			GRATIANO Augusto Treviris commorante, *VALENTINIANUS junior*, puer quadrimus, cum matre *Justina* ab exercitu accitus, Augustus nuncupatur, quem major frater laudabili amore amplectens (cum non eadem atque ipse matre natus esset) regnare quidem per Italicam praefecturam secure patitur, suo tamen consilio omnes Occidentis provincias regit.
376	1129	13	Valente V et Valentiniano Augg. Coss. Gratianus multis constitutionibus Italiae statui consulit, Maximinum, ferocem praef. praet., supplicio afficit, sed eodem *Theodosius*, maximis rebus gestis, Carthagine afficitur. Ejus filius ejusdem nominis, qui fortitudinis documenta in Pannonia ediderat, Caucam in Hispania secedit, et agro colendo vacat. *Hunnorum* gens, omnem feritatis modum excedens, ex ultimis Asiae partibus profecta, *subactis Alanis*, Gothorum populos, trans Danubium colentes, premit. (Amm. 31, 2.) *Thervingi (sive Visigothi)*, ingens multitudo hominum (circa 200000, qui arma ferre possent), suppliciter orantes *intra Romanos fines* recipiuntur, mox *Geuthrungorum* quoque *(sive Ostrogothorum)* copiae (quamquam major populi pars trans amnem in dicione Hunnorum remansit), Alatheo et Saphrace ducibus, Danubium injussae trajiciunt. Sed cum Lupicinus Comes inhumano mercatu perculsos advenas vexaret, Thervingi, duce *Fritigerno*, apud Marcianopolim arma capiunt, et agros, profligatis Romanis, depopulari coeperunt.
377	1130	14	Coss. Gratianus Aug. IV, Fl. Merobaudes, rex Francorum.) Missi a Valente, etiamtum Antiochiae commorante, duces Profuturus et Trajanus, a Gratiano Richomerus, barbaros tamen in Pannonia inferiore versantes debellare non possunt. Immo Fritigernus pollicitationibus suis Hunnorum et Alanorum equites adducit. Gratianus Alemannorum Lentiensium 30000 apud Argentariam oppidum sternit, rege Priario capto interfectoque. Praef. praet. et hoc et proximis annis est Hesperius, Ausonii filius.
378	1131	15	Valens h. a. Consul VI cum Valentiniano II celeri itinere veteranos ex Syria contra Gothos adducit. Gratianus patruo auxilium ferre properat, sed adventu ejus non expectato *Valens*, Sebastiani ducis sui secunda fortuna elatus et Gratiano subinvidens, discrimen pugnae cum Fritigerno *apud Hadrianopolim* adit, et *ingenti clade victus*, vix ut tertia pars exercitus evaderet, ipse ignoto mortis genere 9. aut 11. Aug. perit. (Cf. de ejus moribus Amm. Marc. lib. 31, i. e. extremum, c. 14. Arianorum opinionibus deditus Catholicos oppresserat.) Barbari ab oppugnandis munitis urbibus, Hadrianopoli, Perintho, Constantinopoli, repulsi agros tamen impune vastant.
379	1132	1	Coss. *D. Magnus Ausonius*, poëta, et Hermogenianus Olybrius.) In hoc perturbato rerum statu Gratianus *THEODOSIUM* ex Hispaniae secessu revocatum (Jan. 16.) Sirmii Augustum declarat 34 annos natum, et Orientis provinciis una cum Illyrico orientali praeficit. Quo facto res Romana melius ire coepit: Visigothi Thracia depelluntur. Gratiano Treviros reverso gratias pro consulatu agit Ausonius, Augusti olim magister.
380	1133	2	Cum Ostrogothis in Pannoniam profectus Gratianus pacem init, Theodosius, periculoso morbo corripitur Thessalonicae: ex eo recreatus et baptizatus, feliciter cum Visigothis proeliatur: Constantinopolim reversus,

p.C.	u. c.	Imp.	
			Arianos possessione ecclesiarum depellit, et *Gregorium Nazianzenum* episcopum instituit, aliosque haereticos premit.
381	1134	3	Coss. Eucherio et Syagrio Athanaricus, rex Visigothorum, ad Theodosium Constantinopolim venit seque submittit., alii barbari suas sedes repetere coguntur. Gratianus et Valentinianus Mediolani fere aut Aquilejae consistunt.
382	1135	4	Coss. Antonio et Afranio Syagrio etiam ceteri *Gothi* rebelles *pacem petunt*, ac fideles se fore socios *(foederatos)* pollicentur. (Jornand. c. 28.) Sedes iis dantur per Thraciam et Moesiam inferiorem. Interea Gratianus eodem studio fidei Christianae quo Theodosius incensus, Romae collegia sacerdotum et ex curia aram victoriae tolli jubet, neque exorari se legationibus missis *(per Symmachum)* patitur.
383	1136	5	Coss. Fl. Merobaude II (Occid.) et Fl. Saturnino (Orient.) Theodosius Arcadium, filium suum, Augustum declarat, ut jam quattuor hoc nomine sint. Sed in Britannia Imperator a militibus creatur *Magnus Clemens MAXIMUS,* qui cum, collecta omni Britannorum juventute, in Galliam transjecisset, *Gratianus* ab exercitu suo et Merobaude, magistro militum, proditus, fuga Italiam petit, sed in itinere apud Lugdunum interficitur (Aug. 25.) aetatis anno 25. Pax deinde per *Theodosium* composita est, ut Maximus terras, quas occupasset, haberet, sed *Valentinianum* in Italia tutum regnare pateretur.
384	1137	6	Coss. Richomere et Clearcho frustra Constantinopoli *Libanius*, Mediolani senatus Romani nomine *Symmachus,* Praef. urbi, laborant, ut vetus deorum cultus, legibus interdictus, maneat. Acrem et potentem adversarium Symmachus experitur *Ambrosium*, qui quidem eadem contentione pro fide Christianae religionis contra Arianos depugnat. Honorius, Theod. fil., h. a. natus est.
385	1138	7	Arcadio Aug. et Bautone Coss. sacrificia per Orientem prohibita lege Theodosii.
386	1139	8	Honorio, nobiliss. puero, et Euodio Coss. Geuthrungi, lintribus Danubium transjicere conati, a Promoto Comite maxima clade afficiuntur, quam qui evaserant, Theodosius benigne tractat, et in Phrygia proprias sedes attribuit. Valentinianus, matris Justinae instinctu constitutione (cod. Theod. 16, 1, 4) proposita Arianos exaequat Catholicis, cui Ambrosius pertinaciter resistit.
387	1140	9	Valentiniano Aug. III et Eutropio Coss. Antiocheni, gravitatem tributorum non ferentes, seditionem movent statuasque Augustorum dejiciunt: sed ejus delicti mox veniam accipiunt a clementia Imperatoris. (Libanii sophistae et Ioannis Chrysostomi, Presbyteri Constantinop., ea de re oratt. extant.) *Maximus*, dum Valentiniano se reconciliatum simulat, Alpium angustias occupat, et Italiam irrumpit. Valent. cum matre *Justina* et *Galla* sorore Thessalonicam fugit, et Theodosii auxilium invocat. Qui cum rei ipsius indignitate motus esset, tum societatem artiorem Gallae nuptiis jungit (decesserat enim Flacilla, ex qua Arcadium et Honorium susceperat), et bellum parat.
388	1141	10	Theodosius Aug. (hoc a. Cos. II cum Cynegio), pulso ad Siscium et Petovionem exercitu Maximi, receptaque Hemona, Aquilejae tyrannum capit et supplicio afficit. Galliam in potestatem redigit *Arbogastes*, Fran-

p.C.	u. c.	Imp.	
			cus genere, magister militum, occiso Victore, quem pater Maximus ibi cum imperio reliquerat. Tyrannorum acta abolentur.
389	1142	11	Fl. Timasio et Fl. Promoto Coss. (bello claris.) Theodosius cum Valentiniano collega et Honorio filio triumphantes Romam intrant, Theodosio decennalia sua agenti senatus Rom. donum offert 1600 pondo auri. Cal. Sex. Drepanius, rhetor Burdigalensis, legatus Galliarum, panegyricum ad Theod. habet.
390	1143	12	Coss. Valentinianus Aug. IV et Neoterius.) Thessalonicenses seditione facta Bothericum, magistrum militum per Illyricum, occidunt, quapropter Theodosius, barbaris immissis, quamquam impunitatem promiserat, vulgo (ad. 7000) trucidari jubet. Suaserat eam caedem *Rufinus*, tum magister officiorum. Octo mensibus post cum Theod. Mediolanum venisset ad diem Servatoris nostri natalem, *Ambrosius* eum a communione sacrorum prohibet, neque prius admittit, quam publice se peccasse confessus sit, atque lege sanxerit, ne capitales sententiae ante diem trigesimum ratae sint. Vide ad cod. Theod. IX, 40, 13.
391	1144	13	Coss. Tatianus et Q. Aurelius Symmachus.) Theodosius cum Valentiniano totius Occidentis imperium restituisset, Mediolano Constantinopolim revertitur, atque ad segnitiem vitamque delicatam relabitur. *Sacrificia* et cultus idolorum denuo edictis *prohibentur*. Alexandriae cultus deorum, *Serapio* expugnato ac destructo, extinguitur — sed maximo rei litterariae detrimento, quod libri olim collecti multi tum forte interierunt.
392	1145	14	Arcadio Aug. II et Rufino Coss. Valentinianus, imperitus juvenis, duodevic. imp. anno in Galliam profectus, ab *Arbogaste* Comite, homine potenti et ambitioso, in ordinem paene redigitur, cumque illi resistere ausus esset, Viennae (Maji 15.) laqueo interficitur. Arbogastes EUGENIUM, magistrum officiorum, litterarum studiis clarum, Imperatorem legit, sub ejus nomine ipse imperaturus. In Oriente Rufinus Cos. ad praefecturam praet. Orientis evehitur, dejecto Tatiano, gentilium defensore.
393	1146	15	Theodosio Aug. III et Abundantio (Eugenio in Occidente) Coss. tyranni, auxiliis Francorum et Alemannorum conductis, Alpium angustias, quibus Italia ex Pannonia aditur, firmis praesidiis occupant. Etiam Theodosius bellum parat, Romanis exercitibus suis Timasium et *Stilichonem* Vandalum, Serenae, fratris sui filiae, maritum, barbaris foederatis *Gainam* et Saulum praeficit. Honorium, minorem filium suum, puerum 10 annorum, Augustum (Jan. 10.) declarat.
394	1147	16	Arcadio III et Honorio II AA. Coss. verno tempore Constantinopoli movet Theod., acriter utrimque pugnatur, vincitur tandem ad Frigidum amnem prope Aquilejam (Sept. 6.) Eugenius atque interficitur, Arbogastes semet ipse interimit. Gildo, Africae Comes, et Firmi frater (cf. a. 372), utrique auxilium denegarat, occasioni intentus, eamque provinciam suo consilio regere pergit.
395	1148	17	Sed paulo postquam solus rerum dominus factus est, Theodosius Mediolani mortem obit (Jan. 17.) *Anicio Hermogeniano Olybrio* et *Anicio Probino*, fratribus germanis, *Coss.* (quos Claudianus poëta primo carmine celebrat). Imperium, quemadmodum ipse voluerat, dividitur, neque ex eo inde tempore uni paret.

Periodus octava, a morte Magni Theodosii usque ad interitum Imperii Romani Occidentalis, anno 476, quo tempore barbari, intra fines Romanos recepti, cum singulas provincias in potestatem redegissent, extincto nomine Imperatorio, haud dubie sui juris esse coeperunt.

p.C.	u. c.	Imp.	
395	1148	1	*ARCADIUS*, 18 annos natus, Orientem, *HONORIUS, tutore Stilichone*, Occidentem (Mediolani) regit. Apud Arcadium primum potestatis gradum tenet *Rufinus*, qui cum sceleribus ac simulatione pietatis (cujus rei fidem faciunt frequentes constitutiones adv. haereticos h. a. emissae) ad dignitatem Praef. praet. Orientis pervenisset, etiam spe fovebatur, fore ut Imperatorem filiae nuptiis secum artius conjungeret. Sed ea spe dejicitur ab *Eutropio* eunucho, qui principi suo ut *Eudoxiam*, filiam Bautonis Franci, Cos. a. 385, in matrimonium duceret, persuasit. Ejusdem Rufini, ut credebatur, instinctu *Alaricus* Baltha, rex Visigothorum, Thraciam et Moesiam populari coepit, ut per eam occasionem copiae, quas Theodosius secum in Italiam duxisset, a Stilichone avocarentur. Dolus quidem processit, sed damnum in auctorem recidit, machinante Stilichone. Nam Rufinus, dum Constantinopoli reversos milites lustrat, a *Gaina*, duce foederatorum barbarorum, trucidatur 27. Nov. Vacuum Imperatorem occupat *Eutropius*, eadem omnia hostilia adversus Stilichonem moliens. (Itaque et hunc et antea Rufinum carminibus proscidit *Claudianus.)*
396	1149	2	Arcadio IV et Honorio III AA. Coss. Alaricus semel in Graeciam per angustias Thermopylarum immissus, caedibus ac populationibus grassatur, solis Athenis superstitiose parcens. In Africa *Gildo* Comes utriusque militiae tyrannidem arripit et Romam retenta annona fame premit.
397	1150	3	Caesario et Attico Coss. Stilicho in Graeciam cum exercitu trajicit, Gothos in Pholoë, monte Arcadiae, obsessos tenet, sed cum castra negligenter custodiantur, fretum transgressos in Epirum elabi patitur. Arcadius securitati Judaeorum providet constitutionibus. Honorius bellum Gildonicum apparat.
398	1151	4	(Coss. Honorius Aug. IV. et Fl. Eutychianus.) Alaricus praeda satiatus, in gratiam cum Arcadio redit, ipse Comes Illyrici (orientalis) instituitur, exercitus inter praesidia Romana recipitur. In Occidente omnis potestas penes Stilichonem est. *Mariam*, filiam suam, Honorio in matrimonium dat: adversus *Gildonem*, hostem a senatu Rom. judicatum, Mascezelem, illius fratrem, mittit, qui tyrannum facile vincit et occidit. (Oros. 7, 36.)
399	1152	5	Coss. sunt *Eutropius*, Praepositus s. cubiculi apud Arcadium, et Fl. Mallius *Theodorus*. Sed ille summum potentiae fastigium adeptus, *Gainae* artibus subvertitur, mense Januar. medio. Nomine ejus fastis eraso Theodorus solus apparet.
400	1153	6	Coss. Stilichone et Aureliano status Constantinopolis atque Asiae vehementer turbatur per Gothos, Phrygiam incolentes, et Gainam, perfidum Arcadii ministrum. Qui cum in eo esset, ut ipsam Constantinopolim suis copiis occuparet, a plebe repellitur, hostis judicatur, et a Fravito, duce Rom., trans Danubium cedere cogitur, ubi ab Hunnis conciditur. Arcadio, nunquam non puero, Eudoxia potitur Augusta.

p.C.	u. c.	Imp.	
			Alaricus, novas in Italia aut sedes aut praedas quaerens, Aquilejam usque procedit.
401	1154	7	Coss. Vincentio et Fravito filius Arcadio nascitur, Theodosius, April. 10.
402	1155	8	Arcadio et Honorio AA. V Coss. anno exeunte Alaricus iterum in Italiam intrat, Stilichone tum forte in Raetiis bellum gerente. Diffugiunt homines in urbes munitas, Romae muri reparantur. Honorius Ravennae in urbe mari muris fossisque munitissima sedem constituit.
403	1156	9	Coss. Theodosio Aug. et Rumorido. Stilicho, duabus victoriis (quas praedicat *Claudianus* poëta) apud Pollentiam (Mart. 29.) et Veronam reportatis, Italiam periculo liberat, efficitque ut Alaricus in Illyricum revertatur.
404	1157	10	*Sextum consulatum Honorius* (collega Aristaeneto in Oriente) Romae iniit, quod Claudianus urbi gratulatur, sed post med. annum *Ravennam* repetit. Constantinopoli *Io. Chrysostomus* episc. per Eudoxiam, cujus vitia in orationibus suis acriter reprehenderat, pellitur et Cucusum in radicibus Tauri montis relegatur (mort. 407): seditiones et incendia fiunt, neque victoria mulier diu fruitur, hoc ipso anno mortua.
405	1158	11	Coss. Stilichone II et Anthemio (P. P. Orientis) *Radagaisus*, rex complurium populorum Germanicorum, Danubio Alpibusque superatis, Italiam invadit, Florentiamque oppugnat. Circumvallatus a Stilichone in montibus Faesulanis inopia victus ipse cum magna parte exercitus perit, ceteri in Germaniam redeunt.
406	1159	12	Coss. Arcadius A. VI et Anicius Probus.
407	1160	13	Anno ineunte sive potius prid. Cal. Jan. Honorio VII et Theodosio II AA. Coss. *Vandalorum, Alanorum Suevorumque exercitus*, Rheno trajecto, *in Galliam se emittit*, sequuntur *Burgundiones.* Provinciam tueri conatur CONSTANTINUS, qui ex gregario milite in Britannia *Imperator creatus*, illico in Galliam transjecerat.
408	1161	14 1	Coss. Anicio Basso et Philippo Calendis Majis Constantinopoli Arcadius, 31. aetatis anno moritur; succedit *THEODOSIUS* II*), puer 7 annorum, cujus nomine *Anthemius*, Praefectus praetorio, reip. cum laude praeest.
			Constantinus, misso Constante filio suo, etiam Hispaniam in potestatem redigit. Interea *Alaricus* per Noricum ad Italiae fines accedit, et pactam sibi cum Stilichone pecuniam ac sedes postulat. Exardescit Romanorum adversus *Stilichonem* ira, in quem vulgo omnium malorum culpam transferunt. *Occiditur* Ravennae (Aug. 23.). Foederati barbarorum milites ad 30000 insidiis petiti sibique timentes ad Alaricum transeunt: is delusum se dictitans Romam usque progreditur, neque ab ea nisi grandi pecunia accepta abscedit.
409	1162	15 2	Coss. Augg. Honorio VIII et Theodosio III Alaricus cum frustra ab Imperatore magisterium militum et Noricum propriam sedem petivisset, *Athaulpho*, cujus sororem duxerat, cum aliis Gothis arcessito, iterum

*) Cum per totam hanc periodum duo semper Imperatores, alter in Oriente, alter in Occidente sint, utriusque imperii annos ita notavimus, ut superior numerus ad imperium Occidentale, inferior ad Orientale pertineat. Idem fortasse jam supra fieri debuisse alicui videbitur, ex quo tempore per *Diocletianum* plures simul Imperatores esse coeperunt: sed ibi haec nos causa movit, ne ab instituta ratione decederemus, quod aut unus auctoritate super ceteros excellebat, aut imperium post aliquot annorum intervallum rursus sub uno principe conjunctum est.

p.C.	u. c.	Imp.	
			Romam obsidet, et praesenti periculo perficit, ut *Attalus*, tum maxime urbis praefectus, ab senatu Imperator declaretur. Interea in Hispania *Gerontius* Comes a Constantino defecerat, et *Maximum* inani Imperatoris nomine ornaverat: per eam opportunitatem *barbari Vandali, Suevi, Alani*, proditis Pyrenaei montis angustiis, ex Gallia *in Hispaniam transeunt:* arma cum Gerontio jungunt, sed per totam provinciam populando grassantur. Etiam *Britanni*, cum a Constantino sine praesidio relicti essent, probante Honorio, *deficiunt*, et suis ipsi consiliis usi a barbarorum impetu se defendunt.
410	1163	16 / 3	Varane solo Consule Orient. (nimirum quod Roma in potestate tyranni fuit) *Alaricus*, cum ne ab Attalo quidem quae voluerat consequi potuisset, denuo cum Honorio pacisci vult, et clientem suum purpura privat. Sed condicionibus frustra jactatis, *tertium Romam petit eamque* (Aug. 24.) *capit et diripit*, ita tamen ut sanguine, quantum fieri potest, et sacris Christianorum locis se abstineat. Tertio die urbem relinquit et Italiam inferiorem percurrit, inde in Siciliam trajecturus. Sed mortem obit apud Rhegium, sepeliturque prope Consentiam in effosso rivi Busentini alveo. Ei succedit *Athaulphus*, qui *Gallam Placidiam*, Theodosii majoris ex Galla filiam, Romae captam, secum tamquam obsidem circumducit (Oros. 7, 43.).
411	1164	17 / 4	Theodosio Aug. IV solo Consule (sive post consulatum Varanae) tyranni, qui per Hisp. et Gallias imperio potiti erant, semet ipsi conterunt. Nam *Gerontius* collectis copiis in Galliam irruptionem facit, *Constantem* Viennae capit et occidit, atque ejus patrem *Constantinum* Arelate obsidione premit. Adversus utrumque ab Honorio mittitur *Constantius, dux vere Romanus*, qui cum primum in Galliam venit, Gerontium, ab exercitu suo desertum, in Hispaniam fugere cogit (ubi paulo post periit), tum Constantinum ipse Arelate obsidet, eumque quarto mense ad deditionem adigit. Redisset igitur omnis Gallia in potestatem Honorii, ni *Jovinus* Moguntiaci a Burgundionibus (qui jam in Gallia sedes posuerant) adjutus Imperatorem se fecisset. Interea barbari Hispaniam obtinentes, certum quoddam foedus cum provincialibus ineunt, ut Vandali ac Suevi *Galaeciam*, Alani (cum Vandalis Silingis) *Lusitaniam* et *Baeticam* insideant.
412	1165	18 / 5	Coss. Augg. Honorius IX, Theodosius V.) Athaulphus, pace facta cum Honorio, ex Italia in Galliam cum exercitu Gothorum transit, Jovinumque et Sebastianum, imperii affectatores, facile vincit.
413	1166	19 / 6	Coss. Lucius et Heraclianus: sed hujus quidem nomen fastis erasum.) *Heraclianus*, Comes Africae, ab Honorio deficit et in Italiam trajicit, sed prope Romam a Marino Comite victus cum Carthaginem fuga repetisset, interficitur. Interea Athaulphus, non servata fide, Narbone potitur, Massiliam quoque capere conatur, defensam a Bonifacio Comite.
414	1167	20 / 7	Coss. Constantio et Constante ineunte anno Athaulphus Narbone nuptias cum Placidia, Honorii Imp. sorore, celebrat (Olympiodor. p. 148 sq. ed. Venet.): mox in Hispaniam sive jussu, sive permissu Imp. profectus Barcinonem occupat. — Constantinopoli cum Anthemius administratione reip. se abdicasset, *Pulcheria Augusta*, virgo soror *Theodosii junioris*, *Augusta* dicitur, quae eandem auctoritatem etiam adulto fratre et post ejus mortem usque ad vitae finem (a. 453) servat.

Coss.

p. C.	u. c.	Imp.	
415	1168	21	Coss. Augg. Honorio X et Theodosio VI Athaulphus anno medio Barcinone fraude unius domestici interemptus.
416	1169	22 / 9	Theodosio Aug. VII et Palladio Coss. *Wallia,* rex Gothorum creatus, postquam frustra in Africam navibus trajicere conatus est, *pacem cum Honorio facit,* Placidiam fratri restituit, inde in militiae Romanae jura acceptus bellum cum barbaris per Hispaniam pro imperio Romano gerere coepit.
417	1170	23 / 10	Coss. Honorius Aug. XI, Constantius II.) Honorius cum ipse liberos haberet nullos, *Constantium*, cujus virtuti meliorem rerum statum debet, affinitate secum conjungit, data in matrimonium *Placidia* — ex qua duobus annis post nascitur *Valentinianus*, qui posthac imperavit. *Rutilius Namatianus* ex praefecto urbis, iter Gallicum suum versibus describit.
418	1171	24 / 11	Coss. Augg. Honorius XII et Theodosius VIII.) Gothorum exercitus, duce Wallia, majorem Hispaniae partem, Alanis Vandalisque Silingis paene excisis, et ceteris in ulteriora repulsis, denuo imperio Romanorum subjicit.
419	1172	25 / 12	Coss. Monaxius et Plinta.) Gothis tamquam militiae praemium propriae sedes in *Aquitania* secunda et Novempopulana attribuuntur: quorum reges ut plurimum *Tolosae* habitare solent. Ab alia parte eodem ferme tempore Germania superior (Alsatia) in Burgundionum, inferior in Francorum possessionem cesserat.
420	1173	26	Coss. Theodosius Aug. IX et Constantius III.
421	1174	27 / 14	Coss. Eustathius et Agricola.) *Constantius* Augustus et collega imperii declaratur ab Honorio, sed septimo mense post diem supremum obit. Britannis auxilium adversus Pictos petentibus una legio Romana mittitur, quae barbaris profligatis limitibusque munitis, in Galliam revertitur. Theodosius hoc anno *Eudociam*, Leontii, sophistae Atheniensis, filiam (*Athenais* ante baptismum vocabatur), pulchritudine et eleganti doctrina praestantem, commendatam sibi a Pulcheria, in matrimonium ducit. Bellum cum Vararane, Persarum rege, oppressae religionis Christianae causa susceptum, prospere per *Ardaburium* Alanum geritur.
422	1175	28 / 15	Coss. Augg. Honorius XIII, Theodosius X.) Pax cum Persis in 100 annos aequis condicionibus componitur. (Duravit certe per 30 annos.)
423	1176	29 / 16	Coss. Asclepiodoto et Mariniano 18. Cal. Sept. *Honorius*, aetatis a. 39. paene expleto, Ravennae moritur, Romae ad aedem d. Petri sepelitur.
424	1177		Coss. Castinus (Occid.) et Victor.) Cum Placidia etiamtum cum filio Constantinopoli versaretur, Ioannes primicerius purpuram Ravennae sumit. Theodosius Placidium *Valentinianum*, Constantii et Placidiae filium, Caesaris dignitate ornat bellumque contra tyrannum parat. *Ardaburius* et *Aspar*, ejus filius, cum exercitu mittuntur.
425	1178	18	Coss. Theodosius Aug. XI et Valentinianus Caesar.) Aspar Aquileja potitur, Ardaburius ab hostibus capitur, verum ea opportunitate usus, dum captivus Ravennae tenetur, praefectos tyranni corrumpit. Urbs proditur, Ioannes supplicio afficitur. Itaque *VALENTINIANUS*, puer 6 annorum, Augustus a Theodosio patrueli declaratur, cujus nomine Placidia imperio per 25 annos praeest (mort. a. 450), mulier tantis rebus non idonea. *Aëtius* quoque, quem Ioannes dimiserat ad exercitum Hunnorum adducendum, in gratiam cum Valent. redit. (Sed ab eo tempore,

p.C.	u. c.	Imp.	
			ut videtur, utraque Pannonia et Dalmatia inter provincias imperii orientalis numerantur.)
426	1179	2 19	Coss. Augg. Theodosius XII et Valentinianus II.) Valentiniani nomine lex de responsis prudentum emittitur, statuiturque quae ICtorum scripta in judiciis auctoritatem habere debeant.
427	1180	3	Coss. Hierius et Ardaburius.
428	1181	4 21	Coss. Felice et Tauro Aëtius Galliam prospere adversus Francos eorumque regem Clodionem (cujus sedes Dispargum, hodie Duysburg, traditur fuisse) defendit. Sed ab alia parte imperium Rom. irreparabile damnum accipit. Nam Bonifacius Comes, ejusdem Aëtii dolis circumventus, cum se non revocari ex Africa nisi ad supplicium opinaretur, a Valentiniano deficit, et *Vandalorum exercitum ex Hispania arcessit.*
429	1182	5	Coss. Florentius et Dionysius.) Transeunt *cum rege Geiserico* circiter 80000 barbari (viri, mulieres, senes, pueri) illius provinciae possessione nemini cessuri. Theodosius constitutiones principum inde a Constantino colligi et in ordinem redigi jubet.
430	1183	6 23	Coss. Augg. Theodosius XIII et Valentinianus III.) Placidia, detectis Aëtii fallaciis, Bonifacio reconciliatur. Sed sero. Nam Vandali, spretis condicionibus pacis, Bonifacium pugna vincunt et Hippone obsident. In eâ urbe *Augustinus* episcopus, Bonifacio familiarissimus, hoc ipso tempore 73 annos natus mortem obit.
431	1184	7 24	Coss. Anicius Bassus et Fl. Antiochus.) Bonifacius, adjutus auxiliis a Placidia et Theodosio Aspare duce submissis, iterum pugnae discrimen adit: victus a Geiserico in Italiam reverti cogitur, Hippo post obsidionem 14 mensium deditur. In Oriente *Armenia*, civili bello lacerata, *inter Persas Romanosque* ita *dividitur*, ut horum portio multo minor sit. (Theodosiopolis hujus provinciae caput memoratur fuisse.) Concilium oecumenicum Ephesi habetur, in quo *Nestorius*, patriarcha Constantinopolitanus, impietatis damnatur, quod Mariam virginem θεοτόκον appellandam negasset.
432	1185	8 25	Coss. Aëtius et Valerius.) Bonifacius honorifice Ravennae exceptus et dignitate auctus Aëtii metum et invidiam movet: itaque ex Norico reversus ille armis adversarium dejicere conatur, sed victus pulsusque ad Rujam, regem Hunnorum, confugit. Eorum exercitu adjutus, cum interim Bonifacius ex vulnere mortuus esset, facile impetrat ut restituatur et magister utriusque militiae declaretur. Neque parum ei resp. Romana debuit, nam hujus viri sollertia ruentis Imperii dignitas aliquamdiu sustinetur.
433	1186	9	Coss. Theodosius Aug. XIV, Fl. Anicius Petronius Maximus.
434	1187	10 27	Coss. Areobindus et Aspar.) *Attila* et *Bleda* fratres, Ruja patruo mortuo, *Hunnorum* regnum obtinent et subjugandis ceteris per Germaniam ac Scythiam nationibus augent. Eodem anno Honoria, Valentiniani soror, propter impudicitiam Constantinopolim relegatur, quod quasi exilium non ferens per clandestinos nuntios Attilae se uxorem obtulisse traditur. (Marcellin. in Chronico s. h. a.)
435	1188	11 28	Coss. Augg. Theodosius XV et Valentinianus IV.) Pax cum Geiserico componitur, qua barbaris Byzacene et quam partem Numidiae et proconsularis provinciae jam possederant, servato jure imperii Romani, conceditur: cetera tamen Africae pars ab eorum impetu defenditur. Sed audax barbarus pacem quamdiu libuit servavit.

p.C.	u. c.	Imp.	
436	1189	12 29	Coss. Senatore et Isidoro bellum geritur cum Theodorico, rege Gothorum. Narbo oppugnatur, sed ab Aëtio liberatur, in cujus exercitu etiam Hunni auxiliares merentur.
437	1190	13 30	Coss. Fl. Aëtius II et Segisvuldus, uterque occident.) Valentinianus Eudoxiam Theodosii ex Eudocia filiam, in matrimonium ducit Constantinopoli.
438	1191	14 31	Coss. Theodosio Aug. XVI et Anicio Acilio Glabrione Fausto, *Theodosianus Codex*, quo constitutiones principum inde a Constantino Magno suis quaeque titulis descriptae continentur, Constantinopoli publicatur, a Valentiniano confirmatus eandem per provincias Occid. Imp. auctoritatem in judiciis habet. Theodoricus Tolosae obsessus erumpit et Litorium, ducem Rom., Hunnorum exercitu fretum, vincit caeditque. Pax restituitur.
439	1192	15 32	Coss. Theodosio Aug. XVII et Festo duplici clade Imp. Rom. afficitur. In Hispania *Rechila, Suevorum rex*, Emeritam Augusti (Merida), Lusitaniae caput, Hispalim Baeticae expugnat: in Africa *Geisericus Carthagine* (mense Octob.) *potitur.* Jam certus possessionis fertiles agros barbaris militibus suis assignat, rebus maritimis studere coepit.
440	1193	16	Coss. Valentiniano Aug. V et Anatolio Geisericus, classe comparata, Siciliae oram praedatur, Panormum obsidet.
441	1194	17 34	Cos. Cyro sine collega Theodosius classem maximi apparatus emittit ad recuperandam Africam, sed ejus praefecti, simulata pace a Geiserico decepti, frustra circa Siciliam tempus terunt, dum interim *Attila* Danubium transit, Moesiamque superiorem foede vastat, Singidunum et Naissum urbes capit.
442	1195	18	Coss. Eudoxio et Fl. Dioscoro Attila Theodosium adigit ad pacem tributo ac turpi obsequio mercandam.
443	1196	19	Coss. Petronius Maximus II et Paterius.
444	1197	20	Coss. Theodosius Aug. XVIII, Caecina Decius Albinus.) Eudocia cum gratiam mariti semel amissam reconciliare sibi non possit, Hierosolyma secedit ibique religionibus dedita consenescit.
445	1198	21 38	Valentinianus Cos. VI cum Nomio lege ad Aëtium missa (propter Hilarium, episcopum Arelatensem) imperat, ut *Romani episcopi* (sive Papae, tum *Leonis) auctoritati* et praeceptis *ceterae omnes ecclesiae pareant.* In Hispania Suevi *Vitum*, mag. mil., pugna vincunt et provincias Baeticam et Carthaginiensem foede vastant.
446	1199	22 39	Aëtius Consul III cum Aurelio Symmacho Britannis suppliciter auxilium orantibus adversus populationes Scotorum et Pictorum denegat, Galliae statum sibi antiquiorem ratus.
447	1200	23 40	Coss. Alypius et Ardaburius, Asparis fil.) Attila denuo irruptionem facit in provincias Orientalis Imperii, Danubio adjacentes: agros et oppida foede vastat Constantinopolim usque et Thermopylas, homines in servitutem abducit.
448	1201	24 41	Coss. Postumianus et Zeno.) Neque pax nisi augendo subsidio annuo 2100 pondo auri, novaque largitione 6000 pondo componitur. Hoc obsequio Imperatoris Attila per frequentes legationes abutitur, quidquid libitum fuerit, petens. Remittuntur cum Oreste et Edecone, a rege delegatis, Maximinus et Priscus legati Romani, quos ad aulam regis inter Danubium et Tibiscum amnes admissos esse ex *Prisci* ipsius narratione constat. Mox splendidiore legatione Anatolii et Nomii patriciorum opus est, ut rex conjuratione per Romanos inita exacerbatus placetur.

p.C.	u. c.	Imp.	
			Interea in Hispania Rechiarius, Suevorum rex, qui Rechilae patri successerat, Romanam provinciam populando affligit.
449	1202	25 / 42	Coss. Protogenes et Asterius.) Saxonum exiguus exercitus, ducibus Hengist et Horsa, a Britannis contra perpetuos hostes suos arcessitur. Picti vincuntur, sed Saxones, allectis novis ex Germ. copiis, in Britannia remanent, mox arma contra hospites suos vertentes, regnum ipsi a. 457 instituunt Cantium.
450	1203	26 / 43	Valentiniano Aug. VII, Gennadio Valerio Corvino Avieno Coss. Theodosius II Imp. (Julii 28.) morbo decedit, 50 annos natus. Cum filium non reliquisset, Pulcheria Augusta MARCIANO, viro gravi ac modesto, nomine tenus nubit, eumque Imperatorem declarat. Attila utrique Imperio minatur, Marcianum frustra tributum flagitat, cum Valentiniano queritur, Honoriam, olim sibi desponsam, ejusque dotem, partem Imperii, detineri.
451	1204	27 / 2	Coss. Marcianus Aug. et Adelphius.) Marcianus foedus cum Valentiniano init. Sed Attila, coacto exercitu ex Hunnis, Gepidis, Ostrogothis, Herulis, Scyris aliisque gentibus per Germaniam ad Rhenum tendit, eoque trajecto, non Romanos, sed Visigothos se petere dictitans, Galliam intrat, Moguntiacum, Treviros, Metas, quidquid obstat, diruit, Aurelianum oppugnat. Ad eam urbem liberandam Aëtius cum Romano exercitu et Francis foederatis (quorum rex tum Merovaeus traditur fuisse) et Gothorum rege Theodorico accurrit. Pugna cruentissima in campis Catalaunicis fit: Hunnorum copiae, imprimis Theodorici eoque occiso Torismundi filii fortitudine, vincuntur, et unde venerant, revertuntur.
			In Oriente (4) concilium oecumenicum Chalcedone, praesente Marciano, habetur et patrum consensu contra Eutychem statuitur, duplicem unius Christi naturam et individuam fuisse, vere divinam, vere humanam.
452	1205	28 / 3	Coss. Asporacius et Herculanus.) Attila per Pannonias Alpibus Juliis superatis, Italiam invadit, Aquilejam omni tormentorum genere oppugnat, post 3 menses captam diruit: inde transpadanam omnem in potestatem redigit. (Multis eo tempore refugium patuisse fertur insularum in intimo sinu maris Hadriatici sitarum, quarum maxima *Rivus altus*, hodie Rialto est: unde paulatim una civitas coaluit, *Venetiae.)* Cum Aëtius propter paucitatem militum discrimen pugnae inire non auderet, legati Roma ad Attilam mittuntur Avienus, Trigetius et *Leo episcopus*, per quos pretio dato pax sive potius induciae componuntur: nam rex proximo anno se rediturum minatur.
453	1206	29 / 4	Vincomalo et Opilione Coss. Attila subita morte intercipitur. Quo facto cum nationes subactae illius filiis parere nollent, imperium Hunnorum dissolvitur. *Gepidae* Daciam ad utramque Danubii ripam armis sibi vindicant, *Ostrogothi*, foedere facto cum Marciano, Pannonias insident, alii alias trans Danubium terras, ipsi Hunni propius Pontum Euxinum recedunt.
			Eodem anno Constantinopoli moritur *Pulcheria*, inter divos relata, in Gallia occiditur Torismundus, Visigothorum rex, cui frater *Theodoricus* II succedit, Romanis litteris apprime eruditus.
454	1207	30 / 5	Coss. Fl. Studius Or., Fl. Aëtius IV (sive is filius erat ter Consulis.) Aëtius, cujus unius virtute imperium steterat, ignavo domino nimius, jussu et vero etiam manu Valentiniani *occiditur*.
455	1208	6	Coss. Imp. Valentin. VIII, Fl. Anthemius.) Haud multo post (Mart. 16.) Romae *Valentinianus* et ipse, auctore *Petronio Maximo*, viro nobili,

p.C.	u. c.	Imp.	
			bis Consule et praef. praet. Italiae, cujus domum adulterio polluisset, *interficitur*, 34 annos natus: cujus morte, quamquam nihil ipse frugi unquam fecerat, dignitas tamen imp. Rom. extincta est, quam generis certe Theodosiani claritudine sustinuerat. *MAXIMUS* imperio potitus Eudoxiam, viduam Valentiniani, invitam in matrimonium ducit. Itaque haec Geiserici auxilium clam invocasse fertur. Cujus classis cum Romae appropinquasset, vulgo homines ex urbe fugiunt, sed Maximus cum et ipse fugam pararet, plebis conviciis coopertus a milite occiditur (Julii 12.). Tribus diebus post *Geisericus Romam intrat et* per 14 dies *diripit*, cum spoliis multisque nobilibus captivis (in quibus est Eudoxia cum filiis virginibus Eudocia et Placidia) Carthaginem redit.
		1	Cum nuntius de morte Imperatoris in Galliam perlatus esset, *Fl. Maecilius AVITUS*, magister militum per eam provinciam, tum forte Tolosae versans, adhortante et auxilium pollicente rege Theodorico, purpuram sumit (Julii 10.). Arelate consensu provinciarum Galliae confirmatus Romam proficiscitur. Hoc ferme tempore *Burgundiones*, antea in Helvetiae et Sabaudiae montibus habitantes, permissu Romanorum sedes in proxima parte Galliae capiunt.
456	1209	2 7	Romae Cal. Jan. Sidonius Apollinaris, gener Aviti Imperatoris et h. a. Consulis, panegyricum recitat. Vandalorum classis circa Siciliam a *Ricimere* Comite (Suevus hic erat genere, sed per matrem Gothorum regem Walliam attingebat) vincitur. In Hispania contra Suevos, qui saepe provinciam Romanam (Carthaginiensem, Tarraconensem) populati essent, jussu Aviti Theodoricus cum exercitu Gothorum et foederatis Burgundionibus proficiscitur: pugna ad amnem Urbicum facta (Oct. 5.) *Suevi vincuntur* et in ultimam Galaeciam compelluntur, Bracara, regum sedes, capitur, Rechiarius ipse interficitur. (Jornand. de reb. Get. c. 44.) Interim in Italia conjuratio adversus Imperatorem, forte in Gallia absentem, opera Ricimeris facta erat: *Avitus* Placentiae captus abdicare cogitur (Oct. 16.), paulo post interimitur.
457	1210	— 1	Coss. Fl. Constantino et Rufo in Oriente (Jan. 26.) moritur Marcianus; *LEONEM* I *Thracem* sive *Magnum*, *Aspar*, magister militum, cum se ipsum propter Arianam haeresin populo invisum sentiret, consentiente senatu, ad summum honorem provehit: cui primo coronam, insigne Imperii, Patriarcha Constantinopolitanus imposuisse fertur. Occidens diutius sine principe mansit, nam hoc demum anno exeunte *MAJORIANUS* votis senatus populique Rom. expetitus, per Ricimerem, veterem familiarem suum, ad imperium evehitur: cujus rei etiam Leo auctor fit.
		1	
458	1211	2	Coss. Augg. Fl. Leo et Majorianus, cui Sidonius Apollinaris panegyricum recitat, carm. V.) Major. compluribus legibus sapienter institutis, de tributorum exactione, de defensoribus civitatum, curae sibi esse statum rei publicae ostendit. Sed id imprimis agit, ut Africam Vandalorum imperio liberet, maria tuta reddat (hoc enim ipso anno in Campaniam escensionem fecerant): saeviente jam hieme in Galliam proficiscitur, Burgundiones coercet.
459	1212	3	Coss. Fl. Ricimer Occ. et Fl. Patricius, Asparis filius, Or.) Visigothi in Gallia, cum post mortem Aviti majestatem imperii non coluissent, pulsi ab Aegidio et ipso Majoriano ad officium redeunt. Eorum auxiliares in Hisp. contra Suevos merentur, possessione Lusitaniae et Galaeciae nondum depulsos.

p.C.	u. c.	Imp.	
460	1213	4	Coss. Magnus et Apollonius.) Majorianus exercitu collecto in Hispaniam proficiscitur, in Africam transjicere paratus. Sed ea spes irrita cadit, cum Vandali classem Romanam in portu Carthaginiensi (Spartaria) stantem per proditionem aut capiunt, aut delent. Geisericus tamen legatos de pace mittit.
461	1214	5	Coss. Fl. Severinus et Dagalaiphus.) Majorianus ex Gallia Romam rediens in castris (apud Dertonam) Aug. 2. per Ricimerem Patricium, cujus ambitio talem principem ferre non poterat, et dignitate, et quinque diebus post vita privatur: per eundem inconsulto Leone Ravennae Imperator factus est *Libius SEVERUS*, nec virtutibus nec vitiis notabilis, quippe qui totus in illius potestate esset. Itaque in provinciis perpetuam quandam potestatem tenent, in Dalmatia *Marcellinus*, per Gallias *Aegidius*, magistri militum.
462	1215	2 / 6	Coss. Augg. Leo Thrax II, Fl. Libius Severus.) Etiam Vandali per hosce annos piraticam impuniti exercent, et omnes maris oras populantur. Geisericus Eudoxiam quidem et ejus minorem filiam Placidiam *Leoni* petenti remittit, sed alteram, Eudociam, *Hunnerico* filio suo in matrimonium dederat, et bona Valentiniani Imperatoris quasi dotem efflagitans (simulque Aëtii, cujus filium Gaudentium itidem captivum abduxerat) speciosam belli causam reperisse sibi videtur. *Theodoricus* Gothus armis regnum augere coepit, fide exsolutus necato Majoriano: Narbone potitur.
463	1216	3 / 7	Coss. Fl. Basilius et Vivianus.) Aurelianum quoque oppugnare conatur Theodoricus, sed pugna superatus ab Aegidio repellitur. Verumtamen *per Hispanias solus fere imperat,* nisi quod cum Suevis bellum gerendum est, qui, reparatis viribus, per Galaeciam et Lusitaniam, magno cum detrimento provincialium, dominantur.
464	1217	4 / 8	Coss. Fl. Rusticus, *Fl. Anicius Olybrius* Or. — hic quidem, cum Placidiam in matrimonium duxisset, aliam quoque causam praedandi Geiserico dederat, quippe qui postularet, ut affinis suus Imperator fieret. Inter Gothos ac Suevos in Hispania pax componitur. In Gallia Franci, ambigua fide antehac usi, rege Childerico, deficiunt: Aegidius, quo hactenus Romana res steterat, morbo decedit, cujus filius *Syagrius* partem certe paternae potestatis (in Suessionum Remorumque terris) videtur obtinuisse.
465	1218	5 / 9	Coss. Basiliscus et Hermenericus, Asparis filius, uterque Or.) Romae anno exeunte Imperator *Severus* aut morbo, aut fraude Ricimeris *perit. Resp. Romana et hoc et seq. anno sine principe,* potestas penes Ricimerem mansit.
466	1219	— / 10	Theodoricus, Visigothorum rex, quo facinore regnum assecutus erat, eodem perit Tolosae per fratrem *Euricum*.
467	1220	1 / 11	*Procopius ANTHEMIUS*, nobilis Graecus, cui Euphemia, Marciani Imperatoris filia, nupserat, a Leone Augustus declaratur et Occidenti praeficitur, petente senatu Romano et Ricimere. Huic novus Imp. simulac Romam venit, ut fidem hominis ambitiosi alliget, suam ipse filiam in matrimonium dat.
468	1221	2 / 12	Cal. Jan. Sidonius Apollinaris carmine panegyrico laudes Imperatoris ejusdemque Consulis celebrat, et ab eo propterea praefectura urbis Romae, deinde etiam patriciatu ornatur. *Bellum contra Vandalos* diu in utroque imperio, imprimis a Leone praeparatum, h. a. geritur. Ingens classis mille navium in Siciliam convenerat. Heraclianus Comes ab Aegypto Tripolitanam provinciam strenue aggreditur, Marcellinus, qui cum Anthemio in gratiam redierat, Sardi-

p.C.	u. c.	Imp.	
			niam Vandalis adimit, *Basiliscus* (Verinae frater, uxoris Leonis) cum majore classe Hermaeum promontorium tenet, et ipsi Carthagini imminet. Sed cito haec omnia per stultitiam Basilisci perduntur. Geisericus opportunum tempus pretio ac fallaciis nactus classem Romanam igniferis navibus perturbat, suoque impetu ita affligit, ut vix dimidia pars domum revertatur. Marcellinus, qui solus rem sustinere potuit, in Sicilia interficitur, incertum an auctore Ricimere. (Vide Procop. de bello Vandalico, lib. 1, cap. 6.)
469	1222	3 / 13	Coss. *Fl. Zeno Isauricus*, *Fl. Marcianus*, Anthemii filius.) Constantinopoli, cum Leo filios non haberet, et aula et populus factionibus dissidet, dum Imperator Zenoni Isaurico, cui a. priore Ariadnam, filiam suam, in matrimonium dederat, barbari contra auxiliares Aspari ejusque filiis favent. His ut satisfiat, Leo minorem filiam Leontiam Patricio, Asp. filio, spondet, eumque simul et Caesarem declarat, et Orienti praeficit, turbante populo, qui *Arianos haereticos* odisset. In Italia discordia et inimicitiae inter Ricimerem et Anthemium erumpunt, ille Mediolanum secedit, bellum moliens, sed tum quidem placatur per Epiphanium, episcopum Ticinensem.
470	1223	4 / 14	Coss. Jordane et Severo, cum nulla esset reverentia Imperii Romani, *Euricus*, Visigothorum rex, *apertum bellum* cum Anthemio et Romanis *gerere coepit:* quae urbes in Hispania Tarraconensi et Carthaginiensi etiamtum Rom. imperium colebant, eas paulatim in suam potestatem redigit, in Gallia terras Arvernorum et Biturigum (Auvergne et Berry), quae solae trans Ligerim Romano Comiti (Paulo) parebant, perpetuo bello exhaurit. Auxilium provincialibus praestant Britanni, veruntamen eorum rex Riothamus h. a. in Biturigibus a Gothis vincitur. Jornand. de reb. Get. c. 45.
471	1224	5 / 15	Coss. Leo Aug. IV et Anicius Probianus.) Francorum et Burgundionum auxilia cum Visigothis pugnant, nec tamen eos propellere aut possunt, aut volunt: contra ipsi quoque proxima quaeque in suam dicionem redigere student. (Burgundiones Lugdunensem primam et Maximam Sequanorum.) Constantinopoli Aspar et filiorum ejus maximus natu, Ardaburius, jussu Imperatoris occiduntur, Patricius saucius evadit, Hermenericus servatur. Nascitur tamen ex ea re tumultus mercenariorum, duce Theodorico (Triarii filio), Gothorum rege.
472	1225	6 / 16	Coss. Festo et Marciano Ricimer denuo orta discordia, bellum contra Anthemium movet, Romam cum exercitu petit et obsidet, *Anicium OLYBRIUM* Constantinopoli arcessitum Imperatorem declarandum curat. (Mart. 23.) Cum per tres ferme menses pugnatum esset, urbs vi capitur ac diripitur, Anthemius (Julii 11.) interficitur. Sed ne victoribus quidem fortunae fructus diuturnus conceditur, quandoquidem eodem anno exeunte et Ricimer et Olybrius (Oct. 23.) morbo pereunt.
473	1226	/ 17	Mensibus aliquot interjectis (Mart. 5.) *GLYCERIUS,* Comes domesticorum, Imperator creatur, copiis *Gundobaldi* Patricii adjutus (quem eundem Gundibaldum regem Burgundionum tradunt fuisse, Gundiaco patre mortuo, cum tribus fratribus regnantem.) Constantinopoli Imper. Leo, vitae finem appropinquare sentiens, cum Zenonem populo et generis et ingenii causa invisum animadverteret, nepotem suum ex Ariadna, Zenonis filium, Leonem puerum Augustum et collegam suum declarat: ad Occidentis imperium capessendum *Ju-*

p.C.	u. c.	Imp.	
			lium Nepotem, Marcellini sororis filium, et affinem Verinae Augustae, in Dalmatia versantem, compellit.
474	1227	1	*NEPOS* anno ineunte Ravennam trajectus Imperator declaratur: Glycerius Romae captus, detonsis capillis, trans mare relegatur et Salonae episcopus instituitur. Interea Constantinopoli Leo I mortuus erat, cui cum successisset *Leo junior*, placatis jam civium animis, nihil antiquius habuit, quam ut Zenonem patrem collegam suum et Augustum renunciaret.
		1	Itaque postquam Leo puer eodem hoc anno exeunte morbo decessit, *ZENO* solus Orienti praeest. (Ejus regnum, et Basilisei defectione et barbarorum populationibus turbidum, his tabulis explicare non est consilii nostri.)
475	1228	2	Nepos hoc anno cum Eurico, Visigothorum rege, pacem per Epiphanium episcopum componit, sed ea condicione, ut Arverni, quamvis hucusque fortiter semet ipsi defendissent, in dicione Gothorum essent. Itaque Roma in Galliam mittitur *Orestes*, magister militum: sed hic in itinere ab Imperatore deficit, Ravennam cum infesto exercitu proficiscitur, Nepotem cito in Dalmatiam redire cogit (August. 28.), (ubi usque ad a. 480 precariam quandam potestatem obtinet,) et paulo post ad suum ipse filium, *ROMULUM AUGUSTULUM*, pulcherrimum adolescentem, militum suffragio summam dignitatem defert.
476	1229		Coss. Basiliscus II et Harmatius, uterque Orient.) Barbari foederati, quorum armis misera et afflicta resp. totam se commiserat, Gothi, Heruli,
		3	Alani, Scyri, Rugii, Turcilingi, tumultuari incipiunt et agrorum per Italiam tertiam partem postulant. Quibus cum obsequi noluisset Orestes, ipsi ducem sibi creant *Odoacrum* (qui Rugius aut Turcilingus fuisse traditur) et bellum movent. Orestes Ticinum (sive Papiam) confugit, sed urbe vi capta (Aug. 28.) interficitur. Neque Romulus se Ravennae defendere audet, sed abdicata potestate in Lucullanum, Campaniae castellum, relegatur. Odoacer regio nomine, a barbaris militibus sibi oblato, utitur quidem inter illos, sed Romanorum vitae minime aptum ratus, per senatum a Zenone Imperatore patriciatum et praefecturam dioecesis Italiae petit et accipit. Itaque quasi latens sub auctoritate imperii Romani revera omnia suo arbitrio gerere pergit.
			Quidquid in Gallia et Hispania adhuc imperii Romani jus coluerat, in dicionem barbarorum paulo post transiit. Nam Visigothorum regi Eurico, qui idem, Caesaraugusta et Pampelone expugnatis, majorem partem Hispaniae tenebat, Odoacer, pace composita, *Provinciam* cessit: Burgundiones Viennensem et Lugdunensem primam et Maximam Sequanorum occupaverant: quod in medio supererat, anno 486 *Chlodovaeus*, rex Francorum, Syagrio apud municipium Suessionum victo, in suam potestatem redegit. Ipsius Odoacri regnum Italicum non diuturnum fuit, nam anno 489 Ostrogothorum rex, *Theodoricus Amalus*, auctore Zenone Imperatore, ex Pannonia profectus Italiam invasit, Odoacrum quattuor annis post
493	1246		Ravennae captum contra fidem occidit, et novum regnum condidit finibus amplum, discidio veterum et novorum civium debile.

TYPIS TROWITZSCHII ET FILII.